

ISSN : 2773 - 9791 (ONLINE)

วารสารการบริหารปกครอง GOVERNANCE JOURNAL

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)
VOLUME 12 NO.2(JULY-DECEMBER 2023)

ที่มาของภาพ : ข่าวทันเนียบรัฐบาล
<https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/71960>

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทพปาลี

วารสารการบริหารปกครอง

Governance Journal

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2566)

Volume 12 No. 2 (July - December 2023)

ISSN : 2697 - 4029 (Print)

ISSN : 2773 - 9791 (Online)

.....

เจ้าของวารสาร

สาขารัฐประศาสนศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
เลขที่ 13 หมู่ 14 ตำบลสงเปลือย
อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์
รหัสไปรษณีย์ 46230
โทรศัพท์ : 043 – 602056
โทรสาร : 043 – 602056
E-mail : psl_journal@ksu.ac.th

Published by

Program of Public Administration
Faculty of Liberal Arts
Kalasin University
13 Moo 14, Song Pluae Sub-district
Namon District, Kalasin Province
Postal Code 46230
Office Telephone : 043 - 602056
Office Fax : 043 - 602056

Submit paper: <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/gjournal-ksu/about/submissions>

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

รศ. จิระพันธ์ ห้วยแสน
รศ. ดร. สุพรรณม สุตสนธิ์
ผศ. ดร.วิชยุทธ จันทะวี
ผศ. ศศิกร สุรมณี
ผศ. พัฒนา พึ่งพันธุ์
นายอรรถพงษ์ ศิริสุวรรณ

Editorial Advisors

Assoc. Prof. Jirapun Huaisan
Assoc. Prof. Dr. Suphan Sodsoon
Assist. Prof. Dr. Vichayut juntaree
Assist.Prof. Sasikorn Suramanee
Assist.Prof. Pattana Pongpun
Mr. Atthapong Sirisuwan

กองบรรณาธิการ

Editorial Board

ศ.ดร. ศุภชัย ยาวะประภาส	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Prof. Dr. Supachai Yavaprabhas	Chulalongkorn University
ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Prof. Dr. Boontun Dokthaisong	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
ศ.ดร. อัญชณา ณ ระนอง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
Prof. Dr. Anchana NaRanong	National Institute of Development Administration
ศ.ดร.สมเกียรติ วันทะนะ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Prof. Dr. Somkiat Wantana	Kasetsart University
ศ.พรชัย สุนทรพันธุ์	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
Prof. Pornchai Sunthornpun	Kasem Bundit University
รศ.ดร.วัลลภ รั้วฉัตรานนท์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Assoc.Prof. Dr. Wanlop Rathachatranon	Kasetsart University
รศ.ดร.โกวิท วงศ์สุรวัฒน์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Assoc. Prof. Dr. Kovit Wongsurawat	Kasetsart University
รศ.ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Assoc. Prof. Dr. Prapart Pintobtang	Chulalongkorn University
รศ.ดร. สมบูรณ์ ศิริสรหรือ	มหาวิทยาลัยมหิดล
Assoc. Prof. Dr. Somboon Sirisunhirun	Mahidol University
รศ.ดร. สุกัญญา เอ็มอัมธรรม	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Assoc. Prof. Dr. Sukanya Aimimtham	Khonkaen University
รศ.ดร. ปิยากร หวังมหาวร	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
Assoc. Prof. Dr. Piyakorn Whangmahaporn	Sripatum University
รศ.ดร.ปาริชา มารี เชน	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
Assoc. Prof. Dr. Paricha Mari Chain	Kalasin University
ผศ. ดร. พิมพิลธิติ แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
Assist. Prof. Dr. Phimlikit Kaewhanam	Kalasin University
ผศ. สิริินดา กมลเขต	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
Assist. Prof. Sirinada Kamolkhet	Kalasin University
ผศ. ดร. จริยา อินทนิล	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
Assist. Prof. Dr. Jariya Intanil	Kalasin University
ผศ. ดร. อารีญา ป่องศิริ	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
Assist. Prof. Dr. Ariya Pongsiri	Kalasin University

ผศ. ดร. นพพล อัครฮาต

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

Assist. Prof. Dr. Noppon Akahat

Sukhothai Thammathirat Open University

บรรณาธิการบริหาร**Editor Chief**

รศ. ดร. กตัญญู แก้วหานาม

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Assoc. Prof. Dr.Kathanyoo Kaewhanam

Kalasin University

กำหนดการเผยแพร่**Published Date**

ปีละ 2 ฉบับ

2 volumes in a year

ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน)

Volume 1 (January – June)

ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม)

Volume 2 (July – December)

ข้อตกลงทั่วไป**General Agreement**

วารสารการบริหารปกครองเป็นวารสารวิชาการที่ครอบคลุมสาขารัฐประศาสนศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์ สาขานโยบายสาธารณะ สาขาการบริหารจัดการกิจการระหว่างประเทศ รวมทั้งสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารปกครองสาธารณะ โดยยินดีรับบทความจากนักวิชาการและนักวิจัยทั้งชาวไทยและต่างประเทศเพื่อนำเสนอในรูปแบบบทความวิชาการ และบทความวิจัย โดยเป็นสิ่งพิมพ์เผยแพร่ผลงานที่มีกำหนดเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ ในเดือนมิถุนายน และเดือนธันวาคม ซึ่งบทความที่ลงตีพิมพ์ทุกเรื่องได้รับการตรวจทางวิชาการโดยผู้ประเมินอิสระ (Peer review) จำนวน 3 ท่าน และข้อคิดเห็นใดๆ ของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารการบริหารปกครองเล่มนี้เป็นของผู้เขียนบทความ คณะผู้จัดทำวารสารไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยหรือรับผิดชอบต่อความคิดเห็นของผู้เขียนบทความดังกล่าวแต่ประการใด และกองบรรณาธิการวารสารการบริหารปกครอง ไม่สงวนสิทธิ์คัดลอกเนื้อหาหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของเนื้อหาในบทความต่างๆ แต่ให้อ้างอิงที่มาของข้อความที่นำไปกล่าวอ้างในที่ต่างๆ อย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาการ

Governance Journal is an academic journal covering the field of public administration. Political Science, Public Policy, International Affairs Management, as well as other social sciences and humanities related to public administration are welcomed to receive articles from both Thai and foreign scholars and researchers to be presented in the form of academic articles and research articles, which are published twice a year in June and December, in which all published articles are academically reviewed by three independent peer reviewers, and any comments of articles published in this journal of administrative administration belong to the authors of the articles. The journal's editorial board is not required to agree with or take responsibility for the opinions of the authors of such articles, and the editorial board of the administrative journal governs. It does not reserve the right to copy or any part of the content in articles, but to cite the origins of the statements cited in various places in a scholarly and appropriate manner.

บทบรรณาธิการ

Editorial

วารสารการบริหารปกครอง (Governance Journal) ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 ฉบับนี้ดำเนินการจัดทำขึ้นในช่วงที่ประเทศไทยกำลังเตรียมฉลองปีใหม่ ในปี 2567 ที่จะมาถึงไม่อีกกี่สัปดาห์ บรรยากาศในการบริหารประเทศของรัฐบาลชุดใหม่ที่กำลังอยู่ในช่วงการพิจารณาขออนุมัติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2567 ซึ่งจะเป็จุดเริ่มของนโยบายสำคัญที่เร่งด่วนของรัฐบาลในการนำเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรและผ่านกระบวนการทางการเมือง ซึ่งคาดว่า งบประมาณประจำปี 2567 จะประกาศใช้ได้ ก็เข้าสู่ไตรมาสที่ 3 ของปี

สำหรับเนื้อหาวารสารฉบับนี้ทางกองบรรณาธิการวารสารการบริหารปกครอง ได้พยายามคัดสรรบทความจากหลากหลายสถาบัน เพื่อคัดสรรมาให้ผู้อ่านได้อรรถรสในเชิงวิชาการ และองค์ความรู้ ที่สามารถนำไปต่อยอดในอนาคต ถือเป็นการพัฒนาคุณภาพวารสารอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาความเข้มข้นและหลากหลายทั้งเชิงเนื้อหาและคุณภาพ ที่ได้นำมาประกอบเป็นเรื่องราวตามการจัดเรียงขึ้นทั้ง 15 บทความดังต่อไปนี้

บทความแรก เรื่อง การประเมินคุณภาพการให้บริการด้วยเทคโนโลยีสมาร์ทเลนส์: กรณีศึกษาฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร ผู้แต่ง คุณชาญวิชญ์ พิมพาจันทร์ และ รศ.ดร.อลงกรณ์ อรรถแสง วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม **บทความที่ 2** เรื่อง การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยโครงการผลิตหนังสือ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง “ฮอยฮิตคลองเก่าฮอยข้าวประดับดิน” ของนักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ในพื้นที่บ้านข้าวสูง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ผู้แต่ง อาจารย์ ดร.นิตยา ค้อไผ่, อาจารย์แจ่มจันทร์ ณ กาฬสินธุ์, อาจารย์ ดร.ปัญญา เถาว์ชาติ, และอาจารย์อภิรดี ดอนอ่อนบัว คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ **บทความที่ 3** เรื่อง การสื่อสารทางการเมืองผ่าน TikTok เพื่อการต่อต้านรัฐบาล บนโลกออนไลน์ ช่วงปี 2563 - 2564 ผู้แต่ง คุณนภัทรรณ รักษาใจ และ ผศ.ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย **บทความที่ 4** เรื่อง การพัฒนารูปแบบการผลิตผักปลอดภัยแปลงรวมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้แต่ง อาจารย์นิตยา เคหะบาล, ผศ.นฤชิต แสนปากดี, อาจารย์ธวัชชัย เคหะบาล, อาจารย์อภิรดี ดอนอ่อนบัว, อาจารย์ธีรนนท์ ชันดี, อาจารย์อารยา ลานน้ำเที่ยง, และเบญจมาศ ชุมชนตรีนอก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ **บทความที่ 5** เรื่อง ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลตลาดเกรียบ: สภาพปัจจุบัน โอกาสและอุปสรรค ผู้แต่ง รศ.ดร.ปิยากร หวังมหาพร มหาวิทยาลัยศรีปทุม **บทความที่ 6** เรื่อง การนำนโยบายส่งเสริมผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชนไปปฏิบัติของภาครัฐ: กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ผู้แต่ง ผศ.ดร.บัญญัติ พุฒิวานุกุลและ อาจารย์ ดร.นิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม **บทความที่ 7** เรื่อง การเข้าถึงระบบการจองคิวออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้แต่ง คุณปริยารัตน์ มิ่งขวัญ และ รศ.ดร.วิษณุ สมิตสุวรรณ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น **บทความที่ 8** เรื่อง ผลการดำเนินการควบคุมการแพร่ระบาดของโรค ลัมปี สกิน ของสำนักงานปศุสัตว์อำเภอยางตลาด ผู้แต่ง คุณนิคม วงศ์เซียงเย็น และ รศ.ดร.พิรสิทธิ์ คำนวนศิลป์ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น **บทความที่ 9** เรื่อง การปกป้องแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยตามกฎหมาย ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและสิทธิแรงงาน ผู้แต่ง ผศ.นฤชิต แสนปากดีและ ดร.ธเนศ สุจารีกุล มหาวิทยาลัยรังสิต **บทความที่ 10** เรื่อง ศึกษาความต้องการและคุณลักษณะบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ผู้แต่ง อาจารย์ ดร.ชุตินา กัณนุฬา,

อาจารย์เสถียร รอยผลา , อาจารย์ณัฐพัชร รัตนกนกวัฒน์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี **บทความที่ 11** เรื่อง กลไกการบริหารจัดการแบบร่วมมือด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กในจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้แต่ง ผศ.ดร.นพพล อัคราด, ผศ.ดร.พนมพัทธ์ สมิตานนท์ , รศ.ดร.นราธิป ศรีราม และ นายชูเกียรติ มุทธากาญจน์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช **บทความที่ 12** เรื่อง ปัจจัยความสำเร็จในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงองค์กรสู่ท้องถิ่นดิจิทัล กรณีศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น ผู้แต่ง คุณศุภกิตต์ พุฒลา และ ผศ.ดร.ศิริศักดิ์ เหล่าจันทาม วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น **บทความที่ 13** เรื่อง การศึกษานโยบายสาธารณะแนวการตีความผ่าน กรณีศึกษานโยบายอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ในโครงการก่อสร้าง อาคารที่ทำการศาลฎีกา ผู้แต่ง คุณนรภัทร เข้มทอง และ รศ.ดร.ประโยชน์ ส่งกลิ่น วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม **บทความที่ 14** เรื่อง การสื่อสารนโยบายสาธารณะบนป้ายหาเสียงเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 จังหวัดตรัง ผู้แต่ง อาจารย์ ดร.สุชานุช พันธนิยะ คณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, วิทยาเขตตรัง **บทความที่ 15** บทปริทัศน์หนังสือ: ปรัชญาการเมือง: คืออะไร และ ทำไมถึงสำคัญ ผู้แต่ง ผศ.ดร. ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

บทความในฉบับนี้ ที่มาจากนักวิจัยและนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความหลากหลายสังกัดในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งมหาวิทยาลัยในส่วนกลางและภูมิภาค ซึ่งบทความทั้งหมดล้วนผ่านการกลั่นกรองและพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers) บทความละ 3 คน ด้วยความตั้งใจและอุทิศสาคะของกองบรรณาธิการทุกท่านที่ได้ทุ่มเทและเอาใจจ้งกับการทำงานจนสามารถจัดทำวารสารฉบับนี้สำเร็จ

ในนามกองบรรณาธิการวารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ขอขอบพระคุณ คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ที่ให้การสนับสนุนส่งเสริมการจัดทำวารสารการบริหารการปกครองอย่างต่อเนื่องด้วยดีเสมอมา และขอขอบพระคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่สละเวลาในการกลั่นกรองและพิจารณาบทความ รวมทั้งผู้พิมพ์บทความทุกท่านที่ส่งบทความเพื่อร่วมเป็นส่วนหนึ่งในวารสารฉบับนี้

ขอขอบคุณ

รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม

บรรณาธิการบริหาร

สารบัญ

Contents

	หน้า
บทบรรณาธิการ	
กัตัญญู แก้วหานาม	
การประเมินคุณภาพการให้บริการด้วยเทคโนโลยีสมาร์ทเลนส์: กรณีศึกษาฝ่ายตรวจสอบสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร	1-17
ชาญวิชญ์ พิมพาจันทร์, อลงกรณ์ อรรถแสง	
การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยโครงการผลิตหนังสือ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง “ฮอยฮิตคลองเก่าฮอยข้าวระดับดิน” ของนักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ในพื้นที่บ้านข้าวสูง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร	18-34
นิตยา ค้อไผ่, แจ่มจันทร์ ณ กาฬสินธุ์, ปัญญา เถาว์ชาลี, อภิรดี ดอนอ่อนเบา	
การสื่อสารทางการเมืองผ่าน TikTok เพื่อการต่อต้านรัฐบาล บนโลกออนไลน์ ช่วงปี 2563 - 2564	35-68
นภัสวรรณ รักษาใจ, พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์	
การพัฒนารูปแบบการผลิตผักปลอดภัยแปลงรวมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์	69-87
นิตยา เคหะบาล, นฤชิต แสนปากดี, ธวัชชัย เคหะบาล, อภิรดี ดอนอ่อนเบา, ธีรนนท์ ชันดี, อารยา ลาน้ำเที่ยง, เบญจมาศ ชุมชนตรีนอก	
ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลตลาดเจริญ: สภาพปัจจุบัน โอกาสและอุปสรรค	88 - 101
ปิยากร หวังมหาพร	
การนำนโยบายส่งเสริมผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชนไปปฏิบัติของภาครัฐ: กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม	102-120
บัญญัติ พุฒินากุล นิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์	
การเข้าถึงระบบการจองคิวออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของประชาชน ในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด	121-138
ปริยรัตน์ มิ่งขวัญกุล , วิษณุ สุमितสุวรรณค์	
ผลการดำเนินการควบคุมการแพร่ระบาดโรค ลัมปี สกิน ของสำนักงานปศุสัตว์อำเภอยางตลาด	139-157
นิคม วงศ์เชียงยืน , พิรสิทธิ์ คำนวนศิลป์	
การปกป้องแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยตามกฎหมาย ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและสิทธิแรงงาน	158-168
นฤชิต แสนปากดี, ธเนศ สุจารีกุล	

สารบัญ

Contents

	หน้า
ศึกษาความต้องการและคุณลักษณะบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ชุตติภา กัณนุฬา, เสถียร งอยผาลา , ญัฐพัชร รัตนกนกวัฒน์	169-198
กลไกการบริหารจัดการแบบร่วมมือด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กในจังหวัดร้อยเอ็ด นพพล อัดฮาด, พนมพัทธ์ สมิตานนท์ , นราธิป ศรีราม , ชูเกียรติ มุฑธากาญจน์	199-213
ปัจจัยความสำเร็จในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงองค์การสู่ท้องถิ่นดิจิทัล กรณีศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ศุภกิตติ์ พุฒลา, ศิริศักดิ์ เหล่าจันทาม	214-230
การศึกษานโยบายสาธารณะแนวการตีความผ่าน กรณีศึกษา นโยบายอนุรักษ์และ พัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ในโครงการก่อสร้าง อาคารที่ทำการศาลฎีกา นรภัทร เข้มทอง, ประโยชน์ ส่งกลิ่น	231-255
การสื่อสารนโยบายสาธารณะบนป้ายหาเสียงเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 จังหวัดตรัง สุชานุช พันธนียะ	256 - 271
บทปริทัศน์หนังสือ: ปรัชญาการเมือง: คืออะไร และ ทำไมถึงสำคัญ ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด	272 - 280
คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ	281

การประเมินคุณภาพการให้บริการด้วยเทคโนโลยีสมาร์ตเลนส์:
กรณีศึกษาฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร
Assessing the Quality of Vehicle Inspection Services using Smart
Lens Technology: A Case Study of the Provincial Land
Transportation Office of Mukdahan

[Received: April 1, 2023; Revised: May 19, 2023;

Accepted: May 19, 2023]

ชาญชัย พิมพจันทร์

สาขานโยบายสาธารณะ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Chanchit Pimpachan

College of Politics and Governance

Maharakham University, Thailand

อลงกรณ์ อรรคแสง

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Alongkorn Aksaeng

College of Politics and Governance

Maharakham University, Thailand

CORRESPONDING AUTHOR

Alongkorn Aksaeng, College of Politics and Governance, Maharakham University, 44150, Thailand. E-mail: alongkorn.a@msu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพและแนวทางการให้บริการด้วยเทคโนโลยีสมาร์ทเลนส์ กรณีศึกษา การให้บริการฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร วิธีวิทยาของการวิจัยนี้เป็นแบบผสมผสาน (Mixed Methods) คือการวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยสุ่มด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling Random) จำนวน 400 คนที่มาใช้บริการในปี พ.ศ. 2564 ผลการศึกษา พบว่า คุณภาพการให้บริการด้วยสมาร์ท เลนส์ ในภาพรวมมีการยอมรับในระดับมากที่สุด และแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการด้วยสมาร์ทเลนส์ พบว่า สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร ควรปรับลดขั้นตอนการตรวจสภาพรถให้สามารถดำเนินการผ่านระบบออนไลน์ และเพิ่มการใช้ สมาร์ท เลนส์ ในรายการตรวจพินิจของนายช่างตรวจสภาพรถเพื่อลดขั้นตอนและเพิ่มประสิทธิภาพการบริการให้มีความโปร่งใส เป็นธรรมและน่าเชื่อถือ

คำสำคัญ: คุณภาพการให้บริการ; การบริการตรวจสภาพรถ; สมาร์ท เลนส์

Abstract

This paper aims to assess the quality and guidelines of vehicle inspection services using smart lens technology, with a case study of the services provided by the Vehicle Inspection Sub-Division of the Provincial Land Transportation Office of Mukdahan. A mixed methods approach consisting of both qualitative and quantitative research was employed, with purposive random sampling of a total of 400 individuals who used the services in 2021. The results are as follows: (1) Overall, the acceptance of smart lens technology for vehicle inspection services was rated at the highest level (2) The guidelines for service quality using smart lens technology for the Vehicle Inspection Sub-Division of the Provincial Land Transportation Office of Mukdahan included reducing the checking process, prioritizing online services, incorporating smart lens technology with officers, and increasing transparency in the services provided.

Keywords: Service Quality; Vehicle Inspection service; Smart Lens

บทนำ

การเดินทางในประเทศไทยยุคปัจจุบันมีความสะดวกและพาหนะให้ผู้ที่ต้องการเดินทางสัญจรเลือกใช้มากขึ้น โดยพบว่าเส้นทางบกถือเป็นช่องทางหลักในการเดินทางและการขนส่งที่ได้รับความนิยมมากที่สุดและพาหนะส่วนใหญ่ที่ผู้คนเลือกใช้ ได้แก่ รถยนต์ รถจักรยานยนต์ ทั้งที่เป็นรถรับจ้างทั่วไป รถโดยสารประจำทาง รถยนต์ส่วนบุคคล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการ ความสะดวกและระยะเวลาในการใช้งานเฉพาะของแต่ละบุคคล เมื่อการเดินทางและการขนส่งทางบกมีจำนวนมากส่งผลให้ปริมาณรถในท้องถนนเพิ่มมากขึ้นจนส่งผลให้เกิดปัญหาจราจร การจราจร และโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุบัติเหตุที่มีสาเหตุมาจากทั้งตัวผู้ขับขี่ สภาพแวดล้อมบนถนน และปัจจัยยานพาหนะซึ่งข้อบกพร่องที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาด้านความแข็งแรงของโครงสร้างตัวถังรถ การตัดแปลงสภาพรถและการใช้อุปกรณ์ส่วนควบที่ไม่ได้มาตรฐาน (ศูนย์วิชาการเพื่อความปลอดภัยบนท้องถนน, 2560)

กรมขนส่งทางบกตระหนักถึงปัญหาความปลอดภัยของผู้ขับขี่ ผู้โดยสารไปกลับรถ ผู้ขับขี่รถคันอื่น และผู้ใช้ถนน ได้ออกกฎหมายการตรวจสภาพรถที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 กำหนดให้รถต้องมีสภาพมั่นคง แข็งแรง มีลักษณะ ขนาด และเครื่องอุปกรณ์ส่วนควบของรถถูกต้องตามที่กำหนดไว้ ดังนั้นการตรวจสภาพรถเพื่อการใช้งานจึงมีความจำเป็นเพื่อให้ผู้ครอบครองและขับขี่รถทุกประเภทต้องหมั่นตรวจเช็คสภาพความพร้อมใช้งานของรถอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ กฎหมายได้กำหนดให้รถยนต์ที่มีอายุการใช้งานตั้งแต่ 7 ปี และรถจักรยานยนต์ที่มีการใช้งานตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป จะต้องเข้ารับการตรวจสภาพก่อนการต่อทะเบียนภาษีประจำปี โดยกรมการขนส่งทางบกมีหน้าที่รับผิดชอบการตรวจสภาพรถทั้งรถที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติกรมขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 และตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ซึ่งรถที่จะนำมาใช้ในการขนส่งหรือนำเข้าจดทะเบียนจะต้องมีสภาพมั่นคง แข็งแรง มีลักษณะ ขนาดและเครื่องอุปกรณ์ส่วนควบของรถถูกต้องตามที่กำหนด เพื่อความปลอดภัยของผู้ขับขี่ ผู้โดยสาร ผู้ขับขี่รถคันอื่น คนเดินถนน รวมถึงสภาพแวดล้อมโดยรอบ ส่งผลให้มีการนำรถทุกประเภทเข้ารับการตรวจสภาพรถเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้การปฏิบัติข้อกำหนดดังกล่าวกรมการขนส่งทางบกได้กระจายอำนาจการปฏิบัติงานไปยังส่วนราชการในสังกัดทุกจังหวัด สำหรับสำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหารมีขอบข่าย อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ ให้บริการประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินการทางทะเบียนและภาษีรถ การตรวจสภาพรถ ใบอนุญาตขับรถ ใบอนุญาตผู้ประจำรถ (ราชกิจจานุเบกษา, 2525, ออนไลน์)

ในการปฏิบัติงานของฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหารซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักเกี่ยวกับการตรวจสภาพรถ การตรวจสอบรถ การตรวจพิสูจน์ความถูกต้องของตัวรถ และการอนุญาตจัดตั้งสถานตรวจสภาพรถเอกชน ตลอดจนการควบคุม กำกับดูแล การต่ออายุ การยกเลิกหรือเพิกถอนการจัดตั้งสถานตรวจสภาพรถเอกชนในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก และกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ ได้มีการจัดทำรายงานสถิติการดำเนินงานในห้วงปี 2564 สรุปว่า ได้ให้บริการตรวจสภาพรถทุกประเภทแก่ผู้รับบริการ จำนวน 7,294 ราย ผลการให้บริการตรวจสภาพรถจากประชาชนที่มาใช้

บริการส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ อย่างไรก็ตาม ในผลการดำเนินงานยังพบข้อร้องเรียนที่เป็นประเด็นสำคัญ ได้แก่ การตรวจสอบด้านความถูกต้องของหมายเลขเครื่องยนต์และเลขตัวรถ ความถูกต้องของส่วนควบและเครื่องอุปกรณ์สำหรับรถ สภาพตัวถังและโครงรถ และระบบบังคับเบรก พวงมาลัยและเครื่องล่าง ซึ่งเป็นการตรวจโดยใช้ดุลพินิจโดยเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาชนผู้มารับบริการบางส่วนขาดความเชื่อมั่น ขั้นตอนการตรวจรับรองสภาพรถ นอกเหนือจากเครื่องมือและอุปกรณ์ขาดความทันสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตรวจโดยใช้ดุลพินิจของนายช่างตรวจสภาพรถทำให้เกิดความล่าช้าในการให้บริการและการเกิดข้อโต้แย้งของผู้รับบริการด้านความแม่นยำตรงของผลการตรวจสอบหมายเลขรถและเลขเครื่องยนต์ที่จำเป็นต่อการโอนกรรมสิทธิ์ (สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร, 2564) ประกอบกับข้อมูลศูนย์ปราชญ์ปราชการโครงการมรดกยานยนต์ รถจักรยานยนต์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศปจร.) พบว่ามีรถยนต์ที่เกิดอุบัติเหตุเสียหายโดยสิ้นเชิง ไม่สามารถซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพเดิมได้รับการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์และแจ้งย้ายเข้าในพื้นที่จังหวัดมุกดาหารมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจเป็นรถที่ได้มาจากการกระทำผิดกฎหมายโดยการนำมาสวมซอกหรือสวมทะเบียนคันที่เกิดอุบัติเหตุด้วยวิธีการซึ่งทำให้เกิดความเสียหายกับทางราชการและสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนผู้สุจริต โดยเมื่อมีการนำรถเข้ารับการตรวจสภาพจะพบว่ามีย่องรอยการแก้ไขหมายเลขตัวรถ หรือหมายเลขเครื่องยนต์ เมื่อนายช่างตรวจสภาพรถใช้การตรวจสอบด้วยดุลพินิจซึ่งเป็นการมองด้วยสายตาในระยะใกล้สุดที่สามารถมองเห็นได้พบว่า มีย่องรอยการแก้ไข จะแจ้งให้เจ้าของรถหรือผู้รับมอบอำนาจมาดำเนินการแทนทราบ พร้อมส่งตรวจสอบด้วยวิธีการนิติวิทยาศาสตร์ หรือส่งตรวจสอบไปยังบริษัทผู้ผลิตซึ่งใช้เวลาในการตรวจพิสูจน์ ส่งผลให้เจ้าของรถขาดความเชื่อมั่น เกิดเป็นข้อถกเถียงและปัญหาความขัดแย้งที่มาจากบริการตรวจสภาพรถในที่สุด (สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร, 2563) สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร โดยฝ่ายตรวจสภาพรถจึงนำ สมาร์ท เลนส์ ซึ่งมีประสิทธิภาพด้านความแม่นยำตรงของการตรวจสอบเลขตัวรถผ่านกล้องโทรศัพท์มือถือ ทำให้สามารถดูภาพเลขตัวรถ และหมายเลขเครื่องรถยนต์ ผ่านทางโทรศัพท์สมาร์ททีวีเพิ่มความสะดวกรวดเร็วและความแม่นยำในการตรวจหมายเลขรถได้ ส่งผลให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการประเมินคุณภาพการให้บริการด้วยสมาร์ท เลนส์

คำถามในการวิจัย

1. การให้บริการตรวจสภาพรถด้วย สมาร์ท เลนส์ ของฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร สร้างความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการและเพิ่มคุณภาพการให้บริการอย่างไร
2. แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการตรวจสภาพรถของฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อประเมินคุณภาพการให้บริการตรวจสอบสภาพรถด้วย สมาร์ท เลนส์ ของฝ่ายตรวจสอบสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการตรวจสอบสภาพรถของฝ่ายตรวจสอบสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร

แนวคิดและทฤษฎี

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ

กรอนรูส (Gronroos, 1990) ได้เสนอแนวคิดการประเมินคุณภาพไว้ 2 ประเภท กล่าวคือ การประเมินคุณภาพเชิงเทคนิค และคุณภาพเชิงหน้าที่ ซึ่งเป็นภาพแห่งมิติของคุณภาพที่ส่งผลกระทบต่อความคาดหวังและการรับรู้ต่อคุณภาพการให้บริการ โดยมีเกณฑ์การพิจารณาคุณภาพการบริการว่าสามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ตามหลัก 6 ประการ การเป็นมืออาชีพและการมีทักษะของผู้ให้บริการ ทศคติและพฤติกรรมของผู้ให้บริการ การเข้าถึงได้อย่างง่ายและความยืดหยุ่นในการให้บริการ ความไว้วางใจและความเชื่อถือได้ การแก้ไขสถานการณ์ให้กับสู่ภาวะปกติ และชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือ

พาราซูรามาน และคณะ (Parasuraman, Zeithaul and Berry, 1990) ให้ความหมายของคุณภาพการให้บริการว่า เป็นความแตกต่างระหว่างความคาดหวังของลูกค้าและการรับรู้ถึงผลการดำเนินงานภายหลังจากการได้การบริการ ดังนั้น คุณภาพการบริการจึงหมายถึง ผลการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการที่ได้จากการประเมินความสอดคล้องกันระหว่างความต้องการหรือความคาดหวังที่เกิดจากประสบการณ์ของผู้รับบริการกับระดับความสามารถในการให้บริการขององค์กร ซึ่งหากผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริการอยู่ในระดับที่ผู้รับบริการให้การยอมรับก็จะส่งผลต่อความพึงพอใจ ความเชื่อมั่นและความต้องการกลับมาใช้บริการซ้ำ โดยพัฒนาการอบการประเมิน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ และด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ

2. สมาร์ท เลนส์ (Smart Lens)

ฝ่ายตรวจสอบสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหารได้นำ สมาร์ท เลนส์ มาใช้ในการบริการตรวจสอบสภาพรถซึ่งการใช้ สมาร์ท เลนส์ เป็นการเชื่อมต่ออุปกรณ์จากโทรศัพท์มือถือมายังโทรทัศน์สมาร์ททีวีที่ช่อง HDMI และปล่อยสัญญาณ WIFI จะทำให้นายช่างตรวจสอบสภาพรถและผู้รับบริการสามารถดูภาพหลายเลขตัวรถและหลายเลขเครื่องยนต์ผ่านทางโทรทัศน์สมาร์ททีวี เพิ่มความสะดวกรวดเร็วและความแม่นยำ และยังช่วยลดข้อโต้แย้งใน

การปฏิบัติงานระหว่าง นายช่างตรวจสอบสภาพรถและประชาชนที่เข้ามาใช้บริการด้านการตรวจสอบสภาพรถด้วย สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้รับบริการ ลดระยะเวลา และข้อโต้แย้งในการปฏิบัติงาน ดังภาพ 1

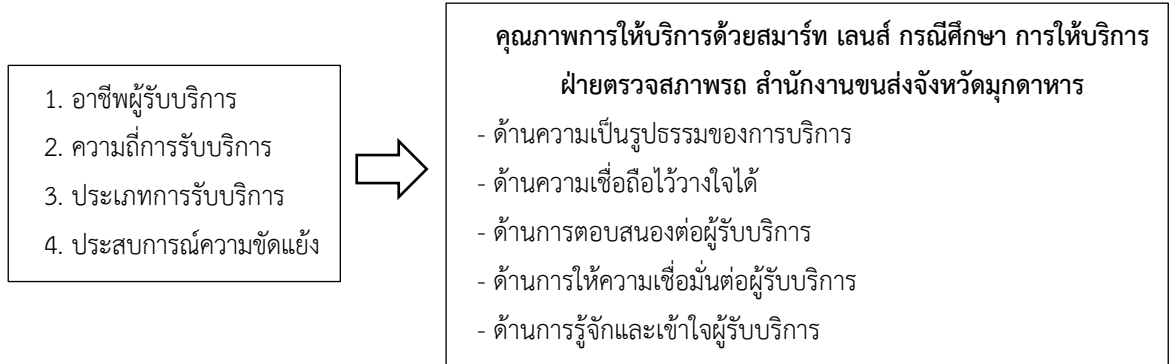
ภาพที่ 1 : วิธีดำเนินการตรวจสอบสภาพรถด้วยเทคโนโลยีสมาร์ท เลนส์

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาคุณภาพการให้บริการ ด้วยสมาร์ต เลนส์ กรณีศึกษาการให้บริการฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร กำหนดตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ดังภาพที่ 2

ตัวแปรต้น (Independent variable)

ตัวแปรตาม (Dependent variable)

ภาพที่ 2 : กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือประชาชนในจังหวัดมุกดาหารที่ใช้บริการฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร ในปี 2564 โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงและใช้สูตรการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากร (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2544) คำนวณกลุ่มตัวอย่างได้ทั้งหมด 385 ตัวอย่าง และเพื่อป้องกันความผิดพลาดจากแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงสำรองกลุ่มตัวอย่างเพิ่มอีก 15 ตัวอย่าง ดังนั้นจึงรวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเท่ากับ 400 ตัวอย่าง และได้รับแบบสอบถามกลับ จำนวน 400 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม โดยดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

1.2 สร้างแบบสอบถามโดยขอบเขตของแบบสอบถามจะเกี่ยวข้องกับคุณภาพของการให้บริการการตรวจสภาพรถด้วยสมาร์ต เลนส์ ของผู้เข้ารับบริการฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร

1.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมเนื้อหา และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุง แก้ไข เพื่อให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์ ถูกต้อง ซึ่งเป็นการทดสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

1.4 ทำการทดสอบหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence Index: IOC) และการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ในการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 จะคัดเลือกไว้ ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 จะนำมาพิจารณาปรับปรุงข้อคำถามใหม่

2. ผู้วิจัยได้ศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ในการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์ประชาชนในจังหวัดมุกดาหารที่มาใช้บริการฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร ในปี 2564 จำนวน 10 ราย เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง

3. การวิเคราะห์ผลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล หาค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามส่วนที่ 2 ข้อมูลจากแบบสอบถาม ประกอบด้วย ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์คุณภาพการให้บริการตรวจสภาพรถด้วย สมาร์ท เลนส์ ของฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร และผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการตรวจสภาพรถของฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร

สำหรับการวิเคราะห์ผลเชิงคุณภาพ เป็นการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์สรุปผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง ซึ่งเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการด้วยสมาร์ทเลนส์ ของฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร และแนวทางการพัฒนา

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ผลเชิงปริมาณ

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพผู้รับบริการเป็นพนักงานเอกชน จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 31.8 รองลงมาอาชีพผู้ประกอบการ/เจ้าของธุรกิจ จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 29.8 อาชีพค้าขายรายย่อย/อาชีพอิสระ จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/พนักงานราชการ/ลูกจ้างประจำ มีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 13.0 และประกอบอาชีพอื่น จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 สำหรับความถี่การรับบริการผู้ตอบแบบสอบถามเข้ารับบริการน้อยกว่า 15 ครั้ง ต่อปี มีมากที่สุด จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ

45.8 รับบริการ 15 – 30 ครั้ง ต่อปี จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 รับบริการ 30 - 45 ครั้ง ต่อปี จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 13.5 และรับบริการมากกว่า 45 ครั้ง ต่อปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 โดยการขอรับบริการตรวจสภาพรถ ผู้ตอบแบบสอบถามมีเป้าหมายเพื่อย้าย จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 29 รองลงมา เพื่อจดทะเบียนใหม่ จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26 เพื่อโอนกรรมสิทธิ์ จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 เพื่อแก้ไขตัดแปลง จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.8 และรับบริการด้านอื่น จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เคยเห็นแย้งในการตรวจสภาพรถกับนายช่างตรวจสภาพรถ จำนวน 276 คน คิดเป็นร้อยละ 94 และมีผู้เคยเห็นแย้ง จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6

ตารางที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลรายด้าน	จำนวน (400)	ร้อยละ (100)
ความถี่การรับบริการ		
รับบริการ น้อยกว่า 15 ครั้ง ต่อ ปี	183	45.8
รับบริการ 15 – 30 ครั้ง ต่อ ปี	133	33.3
รับบริการ 30 – 45 ครั้ง ต่อ ปี	54	13.5
รับบริการ มากกว่า 45 ต่อ ปี	30	7.5
ประเภทการรับบริการ		
การตรวจสภาพรถเพื่อการจดทะเบียนใหม่	104	26
การตรวจสภาพรถเพื่อการย้าย	116	29
การตรวจสภาพรถเพื่อการโอนกรรมสิทธิ์	93	23.3
การตรวจสภาพรถเพื่อแก้ไขตัดแปลง	67	16.8
อื่นๆ	20	5.0
ประสบการณ์ความเห็นแย้งในการตรวจสภาพรถกับนายช่างตรวจสภาพรถ		
เคย	24	6.0
ไม่เคย	276	94.0

1.2 การศึกษาคุณภาพการให้บริการ ด้วยสมาร์ท เลนส์ กรณีศึกษาการให้บริการฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร

การศึกษาคุณภาพการให้ บริการ ด้วยสมาร์ท เลนส์ กรณีศึกษาการให้บริการฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหารพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.56) เมื่อพิจารณารายด้านคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับ ดังนี้ การให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ (ค่าเฉลี่ย 4.60) ด้าน

ความเป็นรูปธรรมของบริการ (ค่าเฉลี่ย 4.59) ความเชื่อถือไว้วางใจได้ (ค่าเฉลี่ย 4.58) การตอบสนองต่อผู้รับบริการ (ค่าเฉลี่ย 4.55) ยกเว้น การรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ ผู้ตอบแบบสอบถามยอมรับมาก (4.47) และมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.56 รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการศึกษาคุณภาพการให้บริการ ด้วยสมาร์ต เลนส์ กรณีศึกษา การให้บริการฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร

ข้อที่	คุณภาพการให้บริการ ด้วยสมาร์ต เลนส์ กรณีศึกษา การให้บริการฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	ความเป็นรูปธรรมของบริการ (Tangibility)	4.59	0.25	ยอมรับมากที่สุด
2	ความเชื่อถือไว้วางใจได้ (Reliability)	4.58	0.24	ยอมรับมากที่สุด
3	การตอบสนองต่อผู้รับบริการ (Responsiveness)	4.55	0.30	ยอมรับมากที่สุด
4	การให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ (Assurance)	4.60	0.26	ยอมรับมากที่สุด
5	การรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ (Empathy)	4.47	0.31	ยอมรับมาก
	รวม	4.56	0.17	ยอมรับมากที่สุด

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

2.1 ความเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการด้วยสมาร์ต เลนส์ กรณีศึกษาการให้บริการฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร

ความเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการบริการด้วยสมาร์ต เลนส์ ของฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร สามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

2.1.1 ความเป็นรูปธรรมของบริการ (Tangibility) สรุปประเด็นได้ดังนี้

ด้านสถานที่ตั้งของสำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร พบว่า อยู่ในใจกลางเมือง สามารถเดินทางไปติดต่อได้โดยสะดวก เนื่องจากตั้งอยู่บนเส้นทางหลวงแผ่นดินระหว่างจังหวัด มีรถโดยสารวิ่งผ่าน มีจุดจอดรถโดยสารประจำทาง บริเวณภายในสำนักงานมีพื้นที่รองรับผู้มารับบริการตรวจสภาพรถอย่างเพียงพอ

ด้านการบริหารจัดการ พบว่า มีการประชาสัมพันธ์ขั้นตอนการเข้ารับบริการ แสดงเครื่องหมายและป้ายสัญลักษณ์ให้ผู้รับบริการสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน รวมถึงบริเวณสำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหารมีการจัดเตรียมพื้นที่สำหรับนั่งรอรับบริการและการจอดรถเพื่อรอนำรถเข้าตรวจสภาพรถที่เพียงพอ กำหนดจุดรับบัตรคิว การแสดงป้ายประชาสัมพันธ์เพื่ออธิบายขั้นตอนการเข้ารับบริการ ป้ายสัญลักษณ์ต่างๆ

สำหรับการให้บริการตรวจสภาพรถด้วย สมาร์ท เลนส์ พบว่า วิธีการดังกล่าวทำให้ผู้เข้ารับบริการได้เห็นกระบวนการตรวจสภาพรถของนายช่างตรวจสภาพรถในเวลาเดียวกัน สามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ แสดงความคิดเห็น และสอบถามข้อมูลเพื่อขอความกระจ่างหากมีข้อสงสัยได้ในทันที และยังพบว่า สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหารมีเครื่องมือตรวจสภาพรถ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ที่พร้อมอำนวยความสะดวกให้การติดต่อขอรับบริการรวดเร็วและประหยัดเวลามากขึ้น

ด้านเจ้าหน้าที่ พบว่า สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร มีการจัดเจ้าหน้าที่ให้บริการความรู้ อำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำ รวมถึงตอบข้อซักถามอย่างเพียงพอ

2.1.2 ความเชื่อถือไว้วางใจได้ (Reliability) สรุปได้ดังนี้

การตรวจสภาพรถของฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร ได้มีการนำ สมาร์ท เลนส์ (Smart Lens) เข้ามาใช้ในขั้นตอนการตรวจพินิจ เพื่อใช้ในการตรวจสอบหมายเลขตัวรถหมายเลขตัวรถและหมายเลขเครื่องยนต์ซึ่งทำให้เจ้าของรถผู้มารับบริการสามารถดูหมายเลขตัวรถและหมายเลขเครื่องยนต์ด้วยตาของตัวเองผ่านทางจอทีวีโดยสะดวก

การปฏิบัติงานของนายช่างตรวจสภาพมีความชัดเจน โปร่งใส รวดเร็ว ผู้เข้ารับบริการสามารถสอบถามและโต้แย้งได้ทันทีหากเกิดข้อสงสัยในการเข้ารับบริการตรวจสภาพรถ และยังมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ตรวจสภาพรถและสามารถเสนอแนะความคิดเห็นได้หลายช่องทางขึ้น ส่งผลให้การบริการตรวจสภาพรถเกิดความเป็นธรรมและดำเนินการต่อผู้รับบริการได้อย่างทั่วถึงเสมอภาค

2.1.3 การตอบสนองต่อผู้รับบริการ (Responsiveness)

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่า การรับบริการตรวจสภาพรถด้วย สมาร์ท เลนส์ เป็นไปด้วยความสะดวก ตั้งแต่การยื่นติดต่อเพื่อยื่นเอกสารนำรถเข้าจอดในช่องตรวจสภาพรถเพื่อเข้ารับบริการตรวจสภาพรถ การจัดศูนย์ควบคุมระบบตรวจสภาพรถ (Vehicle Inspection Control Center : VICC) เพื่อให้ผู้รับบริการนั่งรอการปฏิบัติงานของนายช่างตรวจสภาพ โดยมีการส่งภาพจาก สมาร์ท เลนส์ มายังจอทีวีขนาดใหญ่แสดงให้เห็นขั้นตอนการตรวจสอบหมายเลขตัวรถและหมายเลขเครื่องยนต์ และมีนายช่างตรวจสภาพรถอธิบายรายละเอียดและชี้แจงเหตุผล กรณีตรวจพบว่า เลขตัวรถหรือเลขเครื่อง ที่มีการแก้ไขหรือดัดแปลงไปจากเดิมที่ผลิตมาจากบริษัทผู้ผลิตรถยนต์และจดทะเบียนไว้กับกรมการขนส่งทางบก ทำให้การตรวจสภาพรถมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ โดยเมื่อเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลในระบบเสร็จแล้วเสร็จ ผู้รับบริการสามารถรับเอกสารการตรวจได้ บริเวณด้านหน้าจุดตรวจซึ่งเป็นการลดขั้นตอน ถือเป็น การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ มีความสะดวก ไม่ยุ่งยาก รวดเร็ว ผู้รับบริการสามารถตรวจสอบได้ตรงตามที่คาดหวัง

2.1.4 การให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ (Assurance)

การตรวจสอบสภาพของฝ่ายตรวจสอบสภาพ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เข้ารับบริการ โดยพบว่า นายช่างตรวจสอบสภาพมีประสบการณ์การปฏิบัติงานตรวจสอบสภาพยาวนานหลายสิบปี รวมถึงมีความรู้ความสามารถและปฏิบัติตามขั้นตอน มีการใช้เครื่องมือตรวจสอบสภาพที่ทันสมัยในการตรวจสอบสภาพ และมีการนำ สมาร์ท เลนส์ มาใช้ในการตรวจสอบหมายเลขตัวรถและเลขเครื่องยนต์ทดแทนขั้นตอนการตรวจพินิจซึ่งเป็นการตรวจด้วยตาเปล่าของนายช่างตรวจสอบสภาพ สามารถสร้างความมั่นใจในผลลัพธ์ที่ได้จากการตรวจสอบหมายเลขตัวรถและเลขเครื่องยนต์ว่าถูกต้องและแม่นยำ เชื่อถือได้และตรวจสอบได้ ผู้รับบริการต้องสามารถมองเห็นการตรวจสอบด้วยตาของผู้เข้ารับบริการผ่านทางจอทีวีด้วยตัวเอง การบริการตรวจสอบสภาพด้วยสมาร์ทเลนส์ช่วยป้องกันการกลั่นแกล้งจากการตรวจสอบสภาพ การปฏิบัติงานโดยสุจริต ลดช่องทางการเรียกรับสินบน อีกด้วย

2.1.5 การรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ (Empathy)

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นเมื่อมาติดต่อขอรับบริการจากฝ่ายตรวจสอบสภาพ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหารว่า ได้รับความใส่ใจด้านการบริการ โดยเจ้าหน้าที่ปฏิบัติต่อผู้รับบริการด้วยท่าทีและทัศนคติที่ดี มีการสอบถามความต้องการ ให้บริการด้วยความเต็มใจ อ่อนน้อม มีการอธิบาย และการแนะนำด้วยสำเนียงและท่าทางที่สุภาพ มีเหตุผล หากการติดต่อกับงานประสบปัญหาจะได้รับการอธิบายถึงสาเหตุ และคำแนะนำการดำเนินการในขั้นตอนต่อไปด้วยความเห็นอกเห็นใจ

2.2 แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการตรวจสอบสภาพด้วยสมาร์ท เลนส์ ของฝ่ายตรวจสอบสภาพ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร

2.2.1 ควรปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานที่มีปริมาณมากให้เป็นกระบวนการอัตโนมัติ ผ่านระบบออนไลน์ เพื่อการลดขั้นตอน ระยะเวลา และควรรนำ สมาร์ท เลนส์ ทดแทนการตรวจพินิจของนายช่างตรวจสอบสภาพรายการอื่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการให้มีความเป็นธรรม โปร่งใส ชัดเจน และน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

2.2.2 ควรสร้างคู่มือและแผนผังการปฏิบัติงานตรวจสอบสภาพที่มีการรวบรวมปัญหาและการแก้ไข เพื่อสร้างองค์ความรู้และประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนและผู้รับบริการได้รับรู้

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุป

ผลการศึกษาคูณภาพการให้บริการ ด้วยสมาร์ท เลนส์ กรณีศึกษาการให้บริการฝ่ายตรวจสอบสภาพ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหารพบว่า ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ความเชื่อถือไว้วางใจได้ การตอบสนองต่อผู้รับบริการ การให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ และการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความยอมรับมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยรวม อยู่ที่ 4.56 โดยมีการยอมรับมากที่สุดทุกด้าน ยกเว้น ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ

อภิปรายผล

การศึกษาคูณภาพการให้บริการ ด้วยสมาร์ท เลนส์ กรณีศึกษาการให้บริการฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร พบว่า ความยอมรับจากผู้รับบริการในด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ความเชื่อถือไว้วางใจได้ การตอบสนองต่อผู้รับบริการ การให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ และการรู้จักและเข้าใจผู้รับบริการ อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า ฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหารสามารถดูแลและให้บริการตรวจสภาพรถด้วย สมาร์ท เลนส์ ทั้งในด้านสถานที่ตั้ง การบริหารจัดการพื้นที่ การจัดประชาสัมพันธ์ ขั้นตอนการรับบริการ โดยการตรวจสภาพแต่ละขั้นตอนดำเนินการอย่างเป็นระบบ สอดคล้องตามแนวคิดของ กรอนรูส (Gronroos, 1982) ที่ว่า การเป็นมืออาชีพและการมีทักษะของผู้ให้บริการส่งผลต่อการบริหารจัดการที่เป็นระบบแบบแผน และการที่นายช่างตรวจสภาพและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง สามารถปฏิบัติงานด้วยความรอบรู้และทักษะที่แม่นยำ ตามระเบียบหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีการชี้แจงข้อมูลและพร้อมให้บริการด้วยความสุภาพ จนได้รับความยอมรับในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับการศึกษาของ สุปรียา หิรัญ (พ.ศ.2558, หน้า 60) ที่ว่า คุณภาพการให้บริการที่ดีเจ้าหน้าที่จะต้องมีทักษะความรู้ สามารถตอบข้อซักถามและให้บริการด้วยกิริยาและวาจาสุภาพ โดยการแสดงออกของเจ้าหน้าที่ บุคลากรภายในสำนักงานขนส่งมุกดาหารมีความยิ้มแย้มแจ่มใส สะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจในความคาดหวังของผู้รับบริการ สอดคล้องกับแนวคิดของ ลิวอิส และ บลูม (Lewis, and Bloom, 1983) ที่ว่า คุณภาพการให้บริการว่าเป็นสิ่งที่ชี้วัดระดับของการบริการที่ส่งมอบโดยผู้ให้บริการต่อลูกค้าหรือผู้รับบริการว่าสอดคล้องกับความต้องการของเขาได้ดีเพียงใด การส่งมอบบริการที่มีคุณภาพ (Delivering Service Quality) ซึ่งหมายถึงการตอบสนองต่อผู้รับบริการบนพื้นฐานความคาดหวังของผู้รับบริการ

สรุปได้ว่า การให้บริการด้วยสมาร์ท เลนส์ กรณีศึกษาการให้บริการฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร สะท้อนให้เห็นว่า ฝ่ายตรวจสภาพรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหารมีการพัฒนาคุณภาพการตรวจสภาพรถให้มีประสิทธิภาพการบริการที่ดี มีผลลัพธ์การตรวจที่ถูกต้องแม่นยำมีความน่าเชื่อถือจนสามารถสร้างความเชื่อมั่นการบริการให้กับประชาชนที่เข้ามาใช้บริการตรวจสภาพรถได้เป็นอย่างดี สอดคล้องตามกรอบแนวคิดพื้นฐานการศึกษา วิจัยเกี่ยวกับคุณภาพของงานบริการของพาราสุรามาน และคณะที่ (Zeithaml, Parasuraman and Berry, 1990: 28; Lovelock, 1996: 464-466) เรียกว่า SERQUAL ใน 5 มิติ ได้แก่ ความเป็นรูปธรรมของบริการ (Tangibility) ความเชื่อถือไว้วางใจได้ (Reliability) การตอบสนองต่อลูกค้า (Responsiveness) การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า (Assurance) และ 5 การรู้จักและเข้าใจลูกค้า (Empathy)

แนวทางการพัฒนางานตรวจสภาพรถด้วยสมาร์ท เลนส์ ผลวิเคราะห์พบว่า สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหารควรมีการสร้างคู่มือและแผนผังการปฏิบัติงานตรวจสภาพรถที่มีการรวบรวมปัญหาและการแก้ไข เพื่อสร้างองค์ความรู้และประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนและผู้รับบริการ เป็นการสะท้อนความจำเป็นในการจัดทำคู่มือเพื่อสื่อสารแนวทาง การดำเนินการสิ่งหนึ่งสิ่งใด ตามแนวคิดของ สามารถ ประจวบวิวัฒน์ (2544, หน้า 76) และ อนุชิต เจริญจำเนียร (2545, หน้า 22) ที่ว่า คู่มือเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางให้ผู้ใช้คู่มือศึกษาทำความเข้าใจ และง่ายต่อการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกันมากที่สุด โดยคู่มือที่ดีจะต้องเป็นประโยชน์ต่อ

ผู้ปฏิบัติงานและองค์กร แสดงวิธีการปฏิบัติงาน การให้คำแนะนำ การชี้แจงกระบวนการทำงาน และองค์ประกอบเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้รับบริการ รวมถึงการถ่ายทอดแนวทางการปฏิบัติงาน (ปรีชา สัจจกุล, 2550, หน้า 44) สำหรับแนวทางการพัฒนาด้านการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานและระยะเวลา โดยการปรับเปลี่ยนงานที่มีปริมาณมากให้เป็นกระบวนการอัตโนมัติ สามารถดำเนินการผ่านระบบออนไลน์ได้ เป็นการสะท้อนความคิดเห็นเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานสอดคล้องตามที่ กันตยา เพิ่มผล (2550) ได้กล่าวถึง การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานว่า เป็นการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมความสามารถและทักษะในการทำงานของตนเองหรือผู้อื่นให้ดีขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร อันจะทำให้ตนเอง ผู้อื่นและองค์กรเกิดความสุขในที่สุด ซึ่งการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กรหรือการพัฒนาสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลงานวิจัยไปใช้

ผลการศึกษาคูณภาพการให้บริการ ด้วยสมาร์ต เลนส์ กรณีศึกษาการให้บริการฝ่ายตรวจสภาพรถสำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร พบว่า เป็นการบริหารจัดการที่มีระบบแบบแผน ผลลัพธ์มีความถูกต้องแม่นยำ สร้างความเชื่อมั่นการบริการได้ ควรสร้างเป็นองค์ความรู้และถ่ายทอดให้หน่วยงานในสังกัดกรมขนส่งทางบกนำไปปรับใช้ในกระบวนการตรวจสภาพรถต่อไป

2. ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การตรวจสภาพรถด้วยรูปแบบเดิมกับการใช้ สมาร์ต เลนส์

2.2 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการบริการตรวจสภาพรถที่สามารถลดขั้นตอนระยะเวลา และใช้เทคโนโลยีทดแทนการการปฏิบัติงานตรวจสภาพด้วยดุลพินิจเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2540). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการบริหารและการวิจัย. กรุงเทพมหานคร :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กันตยา เพิ่มผล. (2550). การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน. พิมพ์ครั้งที่ 10, กรุงเทพมหานคร:

ศูนย์พัฒนาทุนมนุษย์.

กรมการขนส่งทางบก. (2535). ระเบียบกรมการขนส่งทางบกว่าด้วยการตรวจสภาพรถตามกฎหมายว่ารถยนต์

พ.ศ. 2535.

(2549). ระเบียบกรมการขนส่งทางบกว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการตรวจ และวินิจฉัยผลการตรวจสภาพรถ พ.ศ. 2549 (ฉบับที่ 2).

- (2555). **คู่มือการตรวจสอบสภาพรถ สำหรับสถานตรวจสอบสภาพรถชน.** กรุงเทพมหานคร.
ส่วนมาตรฐานการตรวจสอบสภาพรถ สำนักวิศวกรรมยานยนต์
- ปรีชา สัจจากุล. (2550). **การพัฒนาคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 36 จังหวัดระนอง.** คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย. สุราษฎร์ธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- อนุชิต เจริญจำเนียร. (2545). **คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะคนดีของนักเรียนนักศึกษา: ศึกษากรณีนักเรียนนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา.** ปริญญาโทบริหารศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ราชกิจจา. (2525). **พระราชบัญญัติจัดตั้งจังหวัดมุกดาหาร พ.ศ. 2525.** เล่มที่ 99 ตอนที่ 14. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2565 จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/lirt/15168?show=full>
- ศูนย์วิชาการเพื่อความปลอดภัยบนท้องถนน. (2560). **รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ การลงทุนในมาตรการลดอุบัติเหตุจราจรที่เหมาะสม เพื่อตอบสนองทศวรรษความปลอดภัย.** ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2565 จาก https://www.roadssafetythai.org/edoc/doc_20181124120717.pdf
- สามารถ ประจวบสุขอรณ. (2544). **การพัฒนาคู่มือครูในโรงเรียนทหารช่าง.** สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุปรียา หิรัญ. (2558). **คุณภาพการให้บริการของฝ่ายตรวจสอบสภาพรถ สำนักงานขนส่งกรุงเทพมหานครพื้นที่ 3** วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานขนส่งจังหวัดมุกดาหาร. (2565). **ประวัติความเป็นมา.** ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2565 จาก <https://www.dlt.go.th/site/mukdahan/m-about/2347/>

ภาษาอังกฤษ

- Gronroos, Christian.T. (1982). **Relationship Approach to Marketing in Service Contexts: The Marketing and Organizational Behavior Interface.** Journal of Business, Inc., 1982.
- (1990). **Service Management and Marketing.** Massachusetts: Lexington Books.
- Kotler, P.T. (2000). **Marketing Management : Analyzing Consumer Marketing and Buyer behavior (The Millennium).** New Jersey: Prentice-hall.
- Zeithaml, V. A., Parasuraman, A., and Berry, L.L. (1990). **Delivering quality service: Balancing customer perceptions and expectations.** New York: The Free Press.
- Lewis, Mark and Parooj Bloom. (1983). **Organization Behavior.** New Yourk: Mc Graw Hill.

Translated References

- Anuchit Choengchamian. (2002). **Handbook of activities to promote good character of students: a case study Students under vocational education**. Master of Education Thesis Education Administration Srinakharinwirot University.
- Department of Land Transport. (1992). **Regulations of the Department of Land Transport on inspection of vehicles according to the law on cars, 1992**. (in Thai)
- (2006). **Regulations of the Department of Land Transport on Criteria, Examination Methods and Diagnosis of Vehicle Condition Examination Results, 2006**. (2nd Edition). (in Thai)
- (2012). **Vehicle Inspection Manual for a vehicle inspection facility**. Bangkok: Car inspection standards Bureau of Automotive Engineering. (in Thai)
- Government Gazette. (1982). **Mukdahan Province Establishment Act, 1982**. Volume 99, Chapter 14. Online. Retrieved July 25, 2022 from <https://dl.parliament.go.th/handle/lirt/15168?show=full>
- Kanlaya Wanichbuncha. (1997). **Statistical Analysis: Statistics for Administration and Research**. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Kantaya Permhol. (2007). **Development of work efficiency**. 10th edition, Bangkok: Human Capital Development Centre.
- Preecha Sajjakul.(2007). **The development of manual system for taking care of students at Rajaprachanukroh School 36**. Ranong Province. Master of Education Education Administration graduate school. Surat Thani : Surat Thani Rajabhat University.
- Provincial Land Transportation Office of Mukdahan. (2022). **History**. Online Retrieved July 25, 2022. From <https://www.dlt.go.th/site/mukdahan/m-about2347/> (in Thai)
- Road Safety Thailand. (2017). **Complete research report on the Investment in reducing measures proper traffic accident to meet the security decade**. Online. Retrieved July 25, 2022 from https://www.roadsafetythai.org/edoc/doc_20181124120717.pdf.
- Samart Prungsuan. (2001). **The development of a Manual for Teachers in Engineer Schools**. Thesis. M.Ed. Administration Education. Bangkok: Graduate School Srinakharinwirot University.
- Supreeya, S. Hiran, H. (2015). **Service quality of vehicle inspection department**, Bangkok Transport Office Area 3. Thesis for the Master of Public Administration Program College of Public Administration Burapha University.

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยโครงการผลิตหนังสั้น
ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง “ฮอยฮีตคลองเก่าฮอยข้าวระดับดิน”
ของนักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ในพื้นที่บ้านข้าวสูง
อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

Management of social studies learning through a project to produce
a short film to promote local art and culture,
titled "Hoi Heet Klong Kao, Hoi Khao Pradub Din" of students
majoring in social studies. Kalasin University in the area
of Ban Khua Sung, Dong Luang District, Mukdahan Province

[Received: July 17, 2023; Revised: August 26, 2023;

Accepted: August 28, 2023]

นิตยา ค้อไผ่

คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Nitiya Khophai

Faculty of Education and Educational
Innovation, Kalasin University, Thailand

ปัญญา เถาว์ชาลี

คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Panya Thaochalee

Faculty of Education and Educational
Innovation, Kalasin University, Thailand

แจ่มจันทร์ ณ กาฬสินธุ์

คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Chaemchan Na Kalasin

Faculty of Education and Educational
Innovation, Kalasin University, Thailand

อภิรดี ดอนอ่อนบัว

คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Aphiradee Dononbao

Faculty of Education and Educational
Innovation, Kalasin University, Thailand

CORRESPONDING AUTHOR

Aphiradee Dononbao, Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University
46230, Thailand. E-mail: yhang.kku11@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาจากการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิชาเอกสังคมศึกษา ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา จำนวน 29 คน และอาจารย์ประจำรายวิชา จำนวน 1 คน เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อสอบถามประเด็นสถานการณ์ปัญหาจากการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ 2) ประเด็นคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มเพื่อถอดบทเรียนภายหลังจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย 1) ด้านการเตรียมการสอน เนื่องจากในรายวิชาประวัติศาสตร์ไทยมีเนื้อหาค่อนข้างมาก ทำให้การจัดการเรียนรู้ไม่หลากหลายและไม่ครอบคลุมกับแผนการเรียน 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นการบรรยาย เป็นการสรุปเนื้อหาจากตำราและนำเสนอเป็นสไลด์ถ่ายทอดให้กับนักศึกษา 3) ด้านสื่อการเรียนการสอน ไม่หลากหลาย ส่วนใหญ่เป็นสไลด์และเปิดวิดีโอในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแผนการเรียน และ 4) ด้านการประเมินผล เป็นการประเมินโดยอาจารย์เป็นหลัก วัดความจำมากกว่าการคิดวิเคราะห์แบบบูรณาการ การใช้รูปแบบโครงงานเป็นฐานผ่านการผลิตหนังสือส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น “ฮอยฮิตคลองเก่าฮอยข้าวประดับดิน” พบว่า ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ผู้เรียนได้เรียนรู้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ทั้งในเชิงกายภาพและสังคม สามารถประยุกต์ใช้เครื่องมือทางสังคมในการได้มาซึ่งข้อมูล เช่น ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ข้อมูลสภาพพื้นที่ ปฏิทินกิจกรรมของชุมชน ประวัติชีวิตบุคคลสำคัญ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือ 7 ชั้นในการศึกษาชุมชน เกิดทักษะในด้านการประสานงาน การสัมภาษณ์ และการทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่น ทำให้ผู้เรียนรู้จักการวางแผนการทำโครงงานอย่างเป็นระบบ และมีส่วนร่วม รวมถึงทักษะการแก้ไขปัญหาสถานการณ์อย่างสร้างสรรค์ ในด้านผลที่เกิดขึ้นกับการจัดการเรียนรู้ ครูและผู้สอนปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้เอื้ออำนวย หรือพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำในทุกขั้นตอน รูปแบบการจัดการเรียนรู้การเน้นให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ วิพากษ์ สามารถบูรณาการเชื่อมโยงกับประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้

คำสำคัญ: การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน; สังคมศึกษา; การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

Abstract

The purpose of this research was to study problem situations from learning management in history subjects. The results of the project-based learning management of the first year students majoring in social studies. The informants in this research were 29 first-year social studies majoring students, Faculty of Education and Educational Innovation, and one full-time course instructor. The tools of this research were: Problems from learning management in the history course. 2) Questions for group discussion for taking lessons after learning management by using the project. The results showed that Problem situations in learning management in the history subject consisted of 1) teaching preparation. Because in the Thai history course there is quite a lot of content. As a result, learning management is not diverse and does not cover the learning plan. 2) Learning activities management emphasis on lectures It is a summary of the content from the textbook and presents it as a slide to convey to the students. 3) Teaching media is not diverse, mostly slides and videos on issues related to the study plan and 4) Evaluation. It is mainly evaluated by teachers. measures memory rather than integrated analytical thinking using the project-based model through the production of short films to promote local arts and culture "Hoi Heet Klong Kao, Hoi Khao Pradub Din" found that the results that happened to the students Students learn about history both physically and socially. can apply social tools to obtain information such as historical data area condition information Community Calendar life history of important people which is part of 7 tools for community education Skills in coordination, interviewing and teamwork with others Make students know how to plan their project systematically. and participate Including skills to solve situations creatively. in terms of the effect on learning management Teachers and instructors shift their roles from instructor to facilitator. or mentor to guide you every step of the way The learning management model emphasizes on students to think, analyze, criticize and be able to integrate with other related issues.

Keywords : project-based learning; social studies; Learning Management in the 21st Century

บทนำ

จุดมุ่งหมายการสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ไทย เป็นหนึ่งในวิชาบังคับของวิชาเอกสังคมศึกษา มีเป้าหมายให้ผู้เรียนรู้ความเป็นมา พัฒนาการของชาติไทย สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ศาสนา วัฒนธรรม รวมถึงความสัมพันธ์กับต่างประเทศในสมัยต่างๆ ของชาติ โดยกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ผู้เรียนต้องสามารถอภิปรายความสำคัญของประวัติศาสตร์ต่อการพัฒนาประเทศ รวมถึงสามารถยกตัวอย่างประเด็นสถานการณ์ประวัติศาสตร์และนำเสนอในรูปแบบละครได้ จากผลลัพธ์การเรียนรู้ดังกล่าวเมื่อเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านมา พบว่า การสอนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยนั้นมีเนื้อหาที่ค่อนข้างมาก และประเด็นกว้าง การสอนประวัติศาสตร์ในแต่ละยุคสมัยระหว่างประวัติศาสตร์โลก ประวัติศาสตร์ไทย และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ขาดความเชื่อมโยง อีกทั้งการสอนเฉพาะในมุมมองประวัติศาสตร์ไทยทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเพียงมิติเดียวและอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อน จากการประเมินการเรียนรู้กับผู้เรียนเบื้องต้นโดยการทดสอบท้ายบท พบว่า ผู้เรียนยังเน้นไปที่การจดจำเนื้อหาสาระที่อาจารย์สอนมากกว่าการทำความเข้าใจบริบทและปัจจัยแวดล้อมที่เชื่อมโยงสถานการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้น อีกทั้งเมื่อนำมาทดสอบโดยการทดลองเปลี่ยนข้อความคำถามที่ให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นจากการยกตัวอย่างเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ผู้เรียนไม่สามารถวิเคราะห์สะท้อนความคิดเห็นในเชิงเหตุผลได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2558) ที่ระบุว่า การสอนที่ครูเน้นให้ข้อมูลมากกว่าการสร้างทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระและการฝึกกระบวนการคิด ส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียนและไม่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project - based Learning :PBL) เป็นรูปแบบหนึ่งในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน โดยผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาการเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ไทยกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิชาเอกสังคมศึกษา ผ่านการผลิตหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านข้าวสูง อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งมีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องมิตีการเมืองการปกครอง ศาสนาและวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน เพื่อให้นักศึกษาเกิดความรู้ ความเข้าใจถึงรากเหง้าและความสำคัญของประวัติศาสตร์ของชาติและท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกัน รวมถึงสัมพันธ์กันในมิติการดำรงชีวิตของมนุษย์ในด้านอื่นๆ อีกทั้งเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ การคิดเชิงวิพากษ์ การบริหารจัดการการทำงานเป็นทีม และการสร้างความสัมพันธ์ผ่านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านความรู้ และการแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับ ศุภณัฐ พานา (2653) ที่ระบุว่า การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ผู้เรียนควรจะได้รับ การฝึกกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อประเมินความน่าเชื่อถือ ข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ การตั้งคำถามและตรวจสอบที่มาของข้อมูล เป็นการเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ อีกทั้งเสริมสร้างสำนึกพลเมืองให้เกิดการตื่นรู้อย่างมีหลักการและเหตุผล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาจากการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิชาเอกสังคมศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิชาเอกสังคมศึกษา

แนวคิดและทฤษฎี

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเป็นกรอบและแนวทางการศึกษา ดังนี้

Aimee Hosler (2020) การเรียนรู้ด้วยโครงงาน เป็นทางเลือกในการเรียนรู้ที่มากกว่าการท่องจำ เป็นการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ เป็นกลยุทธ์การสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน ตั้งแต่การกำหนดปัญหา การวางแผน การปฏิบัติ และติดตามประเมินผล โดยครูเป็นผู้มอบทรัพยากรตั้งต้นให้กับเด็ก โดยมีองค์ประกอบครอบคลุม 4 ประเด็น คือ การสร้างบรรยากาศที่เสริมการเรียนรู้ การพัฒนาวิธีการคิดและการเข้าถึงข้อมูล การใช้เทคโนโลยีที่สอดคล้องกับเป้าหมาย และครูทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลที่สนับสนุนผู้เรียน เช่นเดียวกับ Chen and Yong (2019) กล่าวว่า การเรียนรู้ผ่านโครงงาน มีลักษณะเด่นคือการสร้างความเป็นอิสระ การสร้างความร่วมมือ การสื่อสาร และการสะท้อนกลับในการปฏิบัติจริงให้กับผู้เรียน เพราะเป็นการให้ผู้เรียนได้ค้นหาวิธีการแก้ปัญหา ตั้งคำถาม ไต่สวนที่ความคิด ออกแบบแผน และการสื่อสารกับผู้อื่น ที่ทำให้นักเรียนรู้ได้ทำงานแก้ไขและประเมินปัญหา เกิดทักษะที่จำเป็นสำหรับชีวิต

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในหมวดที่ 4 มาตราที่ 24 (1) การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน (2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และ (6) จัดการเรียนรู้อให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย สอดคล้องกับ บุษพา เรื่องรอง (2556) กล่าวว่า การสอนแบบโครงงาน เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาคำตอบจากการเรียนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างครูกับผู้เรียน เป็นการสร้างประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน สอดคล้องกับ ดุษฎี โยเหลา (2557) กล่าวว่า การเรียนรู้ผ่านโครงงาน คือ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นสร้างกิจกรรมให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม โดยมีครูเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการคิด นำไปสู่ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการปฏิบัติ

และ กุรภัส เทียมทิพร (2559) ได้ให้ความหมายของ การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานว่า เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้า และปฏิบัติในการหาแนวทางการแก้ไขปัญหาตามความถนัดและความสามารถของตนเอง โดยมีครูเป็นผู้คอยกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ ในการแก้ไขปัญหา ดังนั้น จากนิยามความหมายข้างต้น การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานจึงหมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในการแสวงหาคำตอบโดยใช้ปัญหาหรือสถานการณ์เป็นตัวตั้ง เน้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์จากปัญหา วางแผน และลงมือปฏิบัติร่วมกัน โดยมีครูทำหน้าที่เป็นผู้เอื้ออำนวย กระตุ้นให้เกิดการคิดซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์ การเผชิญหน้ากับปัญหา การจัดการปัญหาโดยใช้ความถนัดและสมรรถภาพตนเอง รวมถึงการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น ทั้งนี้ ดุษฎี โยเหลา และคณะ (2557) ได้สรุปขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน จากบทเรียนความสำเร็จของโรงเรียนที่มีการใช้โครงงานสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (ดุษฎี โยเหลาและคณะ, 2557)

ขั้นที่ 1 ขั้นให้ความรู้พื้นฐาน ครูหรือผู้สอนจะอธิบายรายละเอียดพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องโครงงานเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้เรียน เนื่องจากการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของผู้เรียนในทุกขั้นตอน การทำความเข้าใจในเบื้องต้นจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจในเป้าหมายของการจัดการกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม รวมถึงบทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้ดังกล่าว

ขั้นที่ 2 ขั้นกระตุ้นความสนใจ ครูหรือผู้สอนคิดกิจกรรม กระบวนการ ที่ดึงดูดความสนใจให้กับผู้เรียน อาจเป็นกิจกรรมที่ครูหรือผู้สอนกำหนดขึ้น หรือเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนให้ความสนใจ มีความถนัดหรือต้องการที่จะทำ ซึ่งควรเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดความสนใจใคร่รู้ มีความสนุกสนาน มีความใกล้ชิดตัว สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีครูหรือผู้สอนเป็นผู้เอื้อหรือสนับสนุนในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้สารสนเทศ

ขั้นที่ 3 ขั้นจัดกลุ่มร่วมมือ ครูหรือผู้สอนให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม และใช้กระบวนการกลุ่มกระตุ้นให้ผู้เรียนมีการแสวงหาความรู้ร่วมกัน โดยการระดมความคิดเห็นหาประเด็นที่น่าไปสู่การพัฒนาเป็นโครงการ การวางแผน การกำหนดข้อตกลง การแบ่งบทบาทหน้าที่ การปฏิบัติ และการสรุปบทเรียน ในขั้นตอนนี้ครูหรือผู้สอนจะทำหน้าที่กระตุ้นโดยใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่มเพื่อให้เกิดการระดมความคิด การเอื้อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ผู้เรียนสนใจ

ขั้นที่ 4 ขั้นแสวงหาความรู้ ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามแผนที่กลุ่มได้กำหนดร่วมกัน โดยมีการสรุปบทเรียนเป็นระยะ รวมถึงขอคำปรึกษากับครูหรือผู้สอนเป็นระยะเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด จากนั้นนำมาสรุปเป็นรายงานเพื่อนำมาแลกเปลี่ยนในชั้นสรุปสิ่งที่เรียนรู้

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปสิ่งที่เรียนรู้ ครูหรือผู้สอนจะให้ผู้เรียนได้นำเสนอผลงานจากการแบ่งกลุ่มผู้เรียนลงมือปฏิบัติร่วมกันตามแผน และใช้กระบวนการกลุ่มสรุปสิ่งที่เรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้น ปัญหาอุปสรรค บทเรียนจากการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

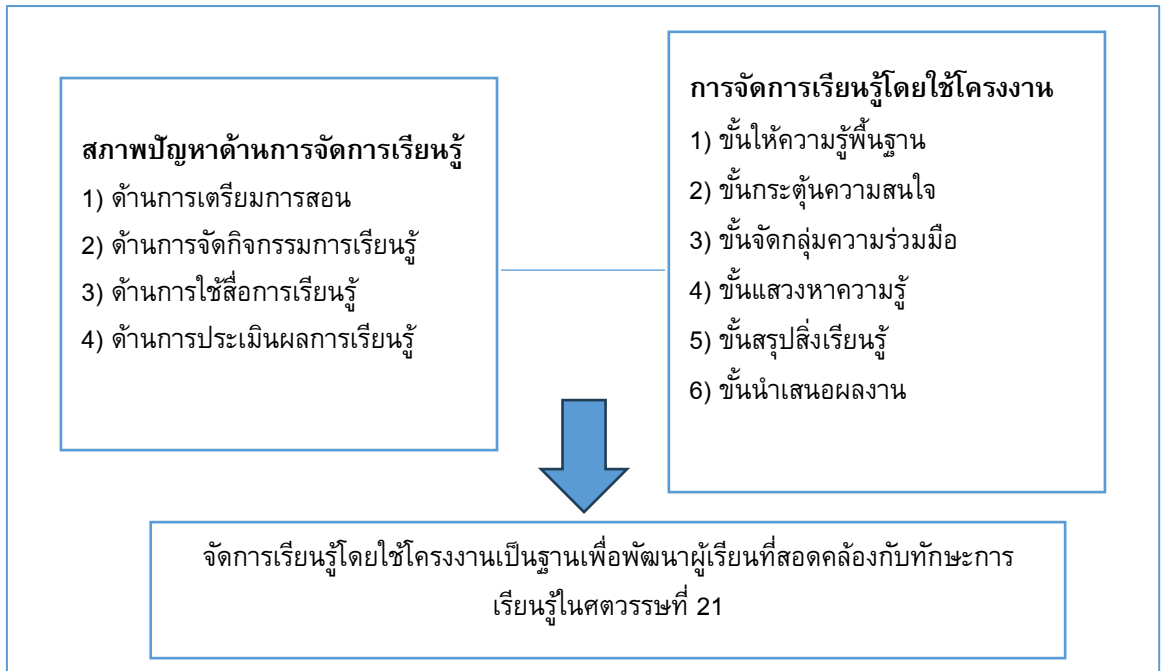
ขั้นที่ 6 ขั้นนำเสนอผลงาน โดยครูหรือผู้สอนให้ผู้เรียนได้นำเสนอผลงานจากการแสวงหาความรู้ร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน และกลุ่มคนอื่นๆ เพื่อให้ผู้อื่นได้ใช้ประสบการณ์ในการให้ข้อเสนอแนะอันเป็นความรู้ให้กับผู้เรียนได้นำไปใช้ในการปรับปรุง แก้ไข สร้างความรู้ใหม่จากการปฏิบัติ

กุลรภัส เทียมทิพร (2559) กล่าวว่า การเรียนรู้โครงการเป็นฐาน เป็นการเรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้น และใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อระดมความคิดในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ร่วมกัน ลักษณะสำคัญในการจัดการเรียนรู้โดยการใช้ปัญหาเป็นฐาน จึงประกอบด้วย 1) สถานการณ์ที่เป็นปัญหาและจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการใช้ปัญหาเป็นตัวตั้ง 2) ปัญหาที่นำมาใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้จะต้องเป็นปัญหาที่มีความใกล้เคียงสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน 3) ผู้เรียนจะต้องเรียนด้วยการเรียนแบบการนำตัวเอง (Self-Directed Learning) คือ การค้นหาและแสวงหาคำตอบ วางแผน คัดเลือกการเรียนรู้ และประเมินผลด้วยตนเอง 4) ผู้เรียนต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน ผ่านการค้นหาความรู้ ข้อมูล เรียนรู้การแก้ไขปัญหาบนหลักเหตุและผล จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จนเกิดการตัดสินใจร่วมกัน 5) ลักษณะการเรียนรู้เป็นแบบบูรณาการความรู้ ทักษะกระบวนการต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่หลากหลาย เกิดทักษะการคิดเชื่อมโยง 6) ภายหลังจากการผ่านกระบวนการเรียนรู้จะทำให้เกิดความรู้ใหม่ และ 7) การประเมินผลจากการประเมินจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง และนำไปสู่ความก้าวหน้าของผู้เรียน ดังนั้น บทบาทของครูหรือผู้สอนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรมีบทบาทดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2557)

- 1) จัดให้มีการปฐมนิเทศวิธีการเรียนรู้แบบโครงการเพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงหลักการ วัตถุประสงค์ ประโยชน์ ปัจจัยสำคัญในการทำงานโครงการ รวมถึงปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น
- 2) ให้คำปรึกษาในการดำเนินงานของผู้เรียนทุกขั้นตอน
- 3) ติดตาม สอบถามความก้าวหน้า ดูแลการทำโครงการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ตลอดกระบวนการ
- 4) สังเกตและประเมินการทำกิจกรรมของผู้เรียน

5) สรุปรการทำงานและเสนอแนะการทำงานของผู้เรียนแต่ละกลุ่มโดยรวม
นอกจากบทบาทดังกล่าว ครูหรือผู้สอนจะต้องทำหน้าที่เสมือนเป็นผู้เอื้ออำนวย (Facilitators) กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ โดยการตั้งคำถามชวนคิด ใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่มให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ร่วมกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. **ผู้ให้ข้อมูล** คือ นักศึกษา ชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 วิชาเอกสังคมศึกษา สาขา นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา จำนวน 29 คน และอาจารย์ผู้สอน รายวิชาประวัติศาสตร์ไทย จำนวน 1 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 **แบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง** โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ไทย ประกอบด้วย ด้านเนื้อหาและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ด้านสภาพแวดล้อมการจัดการเรียนรู้ ด้านความพร้อมและสมรรถนะของผู้สอน ด้านสื่อการสอนและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้

2.2 แนวคำถามการสนทนากลุ่ม โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ประกอบด้วย ความคาดหวังของผู้เรียนจากการพัฒนาโครงงาน ผลที่เกิดขึ้นต่อผู้เรียนและผู้สอนทั้งสำเร็จและไม่สำเร็จ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและไม่สำเร็จของกิจกรรม และแนวทางในการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 นักศึกษาระดมปัญหาจากการจัดการเรียนรู้

3.2 นักศึกษาปฏิบัติตามขั้นตอน กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน

3.3 นักศึกษานำเสนอโครงงานและผลการเรียนรู้

3.4 สรุปบทเรียนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการศึกษาเอกสาร นำมาจัดหมวดหมู่เพื่อหาข้อค้นพบและเขียนบรรยายเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการศึกษา

1. สภาพปัญหาจากการจัดการเรียนรู้ จากการสัมภาษณ์นักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษาชั้นปีที่ 1 และอาจารย์ผู้สอน เกี่ยวกับสภาพปัญหาในการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ไทย มีข้อค้นพบปัญหา ดังนี้

1) ด้านการเตรียมการสอน จากการสัมภาษณ์ผู้สอน พบว่า เนื้อหาสาระในรายวิชาประวัติศาสตร์ไทยค่อนข้างมีเนื้อหาค่อนข้างมาก และเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับมิติอื่นๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง วัฒนธรรม ค่านิยม ของคนในแต่ละยุคสมัย อีกทั้งในแง่มุมมองประวัติศาสตร์จำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากตำราจากหลายๆ ด้านเพื่อให้ได้มาข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ การจัดการเรียนรู้จากตำราทำให้ผู้เรียนได้เพียงทักษะด้านการจำมากกว่าการคิด วิเคราะห์ และประเมินอย่างมีเหตุและผล

2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จากการสัมภาษณ์นักศึกษา พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนใหญ่จะเป็นการบรรยาย จากการสรุปเนื้อหาสาระตามแผนการเรียน และมอบหมายให้นักศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมผ่านการทำใบงาน และการให้นักศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์ในแต่ละยุคและนำมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

3) ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ เนื่องจากในการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่เป็นการบรรยาย สื่อการเรียนการสอนจึงเป็นสไลด์สรุปเนื้อหาการเรียนรู้ในแต่ละบท นอกจากนี้ยังมีการเปิดวิดีโอทัศน์จาก YouTube ในประเด็นอื่นๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับแผนการเรียนในคาบนั้นๆ และดำเนินการสรุปการเรียนรู้ในท้ายคาบ

4) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ การวัดผลประเมินการเรียนรู้ส่วนใหญ่ผู้สอนจะเป็นผู้ประเมิน โดยประเมินจากแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน การให้คะแนนผ่านผลงานที่มอบหมายให้นักศึกษาไปค้นคว้าและนำเสนอ รวมถึงการประเมินผลการวัดผลจากการสอบกลางภาคและปลายภาค

จากข้อค้นพบดังกล่าว พบว่า การจัดการเรียนรู้ในรายวิชาที่มีเนื้อหามากทำให้ผู้สอนต้องใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย เนื่องจากจะไม่สามารถจัดการเรียนรู้ได้ครอบคลุมเป็นไปตามแผนการเรียนที่ตั้งเป้าหมายไว้ ส่งผลให้ผู้เรียนได้เฉพาะทักษะการจำ แต่ไม่สามารถเข้าใจถึงสาเหตุหรือปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์นั้นๆ ในแง่มุมประวัติศาสตร์ได้ โดยเฉพาะแง่มุมที่เชื่อมโยงระหว่างประวัติศาสตร์ชาติกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อีกทั้งนักศึกษายังขาดทักษะการคิด วิเคราะห์ การประเมินสถานการณ์ การตัดสินใจที่จะเชื่อต่อข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ได้รับ รวมถึงทักษะเชื่อมโยงแบบบูรณาการในมิติต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้อาจารย์และนักศึกษาจึงได้ร่วมกันตัดสินใจในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานมาแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ไทยร่วมกัน

2. กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน การผลิตหนังสือเรื่อง “ฮอยฮิตคลองเก่า ฮอยข้าวประดับดิน” เป็นตัวอย่างบทเรียนการใช้โครงงานเป็นฐานที่นักศึกษาและคณาจารย์ในวิชาเอกสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ร่วมกันพัฒนาขึ้นจากประเด็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ไทย เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ถึงเรื่องราวของคนในชุมชนบ้านข้าวสูง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีทั้งไทบูร ไทโซ่ และลาวที่ล้วนอพยพมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ดังกล่าว ความหลากหลายทั้งชาติพันธุ์และที่มาจึงเต็มไปด้วยความเชื่อ ประเพณี รวมถึงการเมืองการปกครอง ซึ่งอดีตหมู่บ้านดังกล่าวเคยเป็นฐานที่มั่นของกลุ่มคอมมิวนิสต์ “สหาย” จากจุดเชื่อมดังกล่าวทำให้ผู้เรียนและผู้สอนนำมาใช้วางแผนพัฒนาเป็นหนังสือ โดยดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นให้ความรู้พื้นฐาน จากประเด็นปัญหาที่ได้รับมความความคิดเห็นร่วมกันระหว่างอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับการเรียนประวัติศาสตร์ไทย นำมากำหนดรูปแบบโครงงานเพื่อให้นักศึกษานำมาใช้เพื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้เรียนและผู้สอนเห็นร่วมกันที่จะใช้หนังสือเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากเข้าถึงกลุ่มคนได้หลากหลาย ใช้ทักษะของผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นนักแสดง จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจและเข้าถึงข้อมูลที่นำเสนอ

ขั้นที่ 2 ขั้นกระตุ้นความสนใจ เมื่อให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความสำคัญของการใช้โครงงานเป็นฐาน อาจารย์ผู้สอนจะใช้กระบวนการกลุ่ม ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาในการสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้คำถามนำเพื่อถอดบทเรียนการเรียนการสอนทางด้านประวัติศาสตร์ตามสาระการเรียนรู้ เช่น ทำไมเราต้องเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์มีความสำคัญอย่างไรกับสังคม ปัญหาอุปสรรคในการเรียนการสอนทางประวัติศาสตร์ แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ การใช้หนังสือประวัติศาสตร์โดยจะเน้นที่ประวัติศาสตร์ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ภาคอีสานโดยเฉพาะพื้นที่แถบภูพานที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานทั้งในแง่มุมของชาติพันธุ์และการเมือง

ขั้นที่ 3 ขั้นจัดกลุ่มร่วมมือ เมื่อได้ประเด็น ขอบเขตทั้งในด้านพื้นที่และเนื้อหาที่ต้องการจะศึกษา ผู้เรียนทำการแบ่งกลุ่มเพื่อวางแผนในการศึกษาประวัติศาสตร์พื้นที่ โดยศึกษา ค้นคว้า ข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ กำหนดประเด็นที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ข้อมูลประวัติศาสตร์ของพื้นที่ โดยนำประเด็นคำถาม

ปรึกษากับอาจารย์ผู้สอน และแบ่งบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย ฝ่ายเขียนบทและควบคุมการผลิต ฝ่ายถ่ายทำและอุปกรณ์ประกอบฉาก ฝ่ายประสานพื้นที่ ฝ่ายการเงิน และฝ่ายสวัสดิการ โดยให้แต่ละฝ่ายกำหนดแผนงาน วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณที่จะใช้ในแต่ละงาน

ขั้นที่ 4 ขั้นแสวงหาความรู้ หลังจากที่แต่ละฝ่ายได้ออกแบบกระบวนการทำงาน จึงเป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนลงพื้นที่ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน ซึ่งประยุกต์นำเอาเครื่องมือในการศึกษาชุมชนของ นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ เช่น ประวัติศาสตร์ชุมชน ปฏิทินบุญประเพณีในพื้นที่ โครงสร้างองค์กรชุมชน และการศึกษาประวัติศาสตร์บุคคลสำคัญ เป็นเครื่องมือในการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล จากนั้นนำมาพัฒนาเป็นบทหนังสือดำเนินการถ่ายทำโดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดง และตัดต่อเป็นหนังสือในชื่อว่า “ฮอยฮิตคลองเก่า ฮอยข้าวประดับดิน”

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปสิ่งเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนดำเนินการถ่ายทำและตัดต่อเป็นหนังสือเรียบร้อยแล้ว อาจารย์ผู้สอนดำเนินการแบ่งกลุ่มสรุปบทเรียนตามความรับผิดชอบโดยใช้เทคนิค AAR (After Action Review) การทบทวนบทเรียนหลังการปฏิบัติงาน ประกอบด้วยคำถาม 4 ข้อและผลการสรุปบทเรียน ดังนี้ 1) สิ่งที่ได้คาดว่าจะได้จากการทำงาน คือ การได้เรียนรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์ของชุมชน ได้ประยุกต์นำเอาความรู้กระบวนการ เครื่องมือไปใช้ในการศึกษาข้อมูลชุมชน และการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 2) สิ่งที่เกิดขึ้นจริงจากการทำงาน คือ ด้านความรู้ การได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ของชุมชนอย่างลึกซึ้ง เข้าใจบริบทวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ บริบททางการเมือง ด้านทักษะ การรู้จักการวางแผน การประสานงานพื้นที่ การสัมภาษณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล การบริหารงานให้เป็นไปตามแผนงาน การแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า และการทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียน 3) สิ่งที่แตกต่างกันและทำไมจึงแตกต่าง ปัญหาอุปสรรคในด้านสภาพอากาศ เป็นช่วงฤดูฝน ส่งผลให้การถ่ายทำล่าช้ากว่าแผนที่กำหนดไว้ ระยะทางพื้นที่ที่ศึกษาค่อนข้างไกลทำให้ต้องใช้เวลาในการเดินทางรวมถึงงบประมาณที่เพิ่มขึ้น 4) สิ่งที่ต้องแก้ไขคืออะไรจะปรับปรุงได้อย่างไร ควรมีการสืบค้นข้อมูลก่อนลงพื้นที่ ประสานงานผู้นำเพื่อให้ทราบบริบทของชุมชนทั่วไป การเลือกพื้นที่ที่มีระยะทางที่ใกล้ขึ้น หรือปรับกระบวนการโดยใช้เทคนิคบทบาทสมมติเข้ามาในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนแทนการลงพื้นที่

ขั้นที่ 6 ขั้นนำเสนอผลงาน ในขั้นนี้อาจารย์ผู้สอนได้จัดประชุมเพื่อนำเสนอผลงานให้กับผู้เรียนและคณาจารย์ภายในคณะได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงผลงาน อีกทั้งได้นำผลงานส่งเข้าประกวดในโครงการชุมชนยั่งยืนชวนคิดนวัตกรรมของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้รางวัลชมเชย การนำเสนอผลงานทั้งสองระดับ ทำให้ผู้เรียนได้นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน เช่น การเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลบริบทชุมชนกับสถานการณ์ในปัจจุบัน กระบวนการตรวจสอบทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้อง ได้เทคนิคการจัดการเรียนรู้โดยใช้ละครหรือหนังสือในการพัฒนาการเรียนรู้อีกให้กับเด็กในโรงเรียน ซึ่งผู้เรียนได้นำไปประยุกต์ใช้กับการออกสังเกตการสอนและให้นักเรียนในโรงเรียนฝึกการสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในชุมชนของตนเอง

3. ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน จากการสรุปทเรียนร่วมกันระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเป็นฐานผ่านการผลิตหนังสือ “ฮอยฮิตคลองเก่า ฮอยข้าวประดับดิน” ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างรายวิชาประวัติศาสตร์ และรายวิชาศาสนาและวัฒนธรรม ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ดังนี้

1. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

1) **ด้านความรู้** การทำหนังสือทำให้ผู้เรียนต้องศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ โดยการสัมภาษณ์ผู้รู้ การสืบค้นข้อมูลสารสนเทศ เพื่อให้เข้าใจถึงประวัติศาสตร์ ภูมิหลังของพื้นที่เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบโครงเรื่องและเขียนบทละคร ซึ่งในพื้นที่ที่ศึกษามีประวัติศาสตร์ทางด้านชาติพันธุ์และคอมมิวนิสต์ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของพื้นที่และประวัติศาสตร์ทางสังคมที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2) **การประยุกต์ใช้ความรู้และเครื่องมือทางสังคม** กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมศึกษามาใช้กับการพัฒนาโครงงาน ผู้เรียนประยุกต์ใช้เครื่องมือในการเรียนรู้ทางสังคมศาสตร์ เช่น เครื่องมือการแบ่งเส้นเวลาในการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน ปฏิทินกิจกรรมบุญประเพณีชุมชน แผนที่เดินดิน โครงสร้างกลุ่มองค์กรชุมชน และการศึกษาประวัติศาสตร์ชีวิตบุคคลสำคัญ การฝึกเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือเทคนิคกระบวนการดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนได้ข้อมูลเชิงลึก และได้นำเครื่องมือไปใช้ปฏิบัติจริงในพื้นที่

3) **การทำงานร่วมกับผู้อื่น** การเรียนรู้ผ่านโครงงานทำให้ผู้เรียนต้องทำงานร่วมกันทั้งภายในกลุ่ม และต้องประสานงานกับชุมชน ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการทำงานเป็นทีม การรู้จักบทบาทหน้าที่ การเรียนรู้ที่จะรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น และแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างสร้างสรรค์ การประสานงานกับชุมชนหรือแหล่งเรียนรู้ นอกจากจะทำให้เข้าใจบริบทของพื้นที่แล้ว ยังทำให้ผู้เรียนเกิดการปรับตัว เรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับชุมชน การให้เกียรติคนในชุมชนอย่างเท่าเทียม และความเข้าใจชุมชนบนพื้นฐานการเคารพในความหลากหลายของวัฒนธรรม

4) **การวางแผนอย่างเป็นระบบ** ในทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ผ่านโครงงานเป็นการทำงานบนพื้นฐานทรัพยากรที่จำกัดเพื่อให้บรรลุไปสู่เป้าหมายที่กำหนดร่วมกันให้ได้ ดังนั้น ผู้เรียน ครูผู้สอน และชุมชนจึงต้องเกิดการวางแผนร่วมกันอย่างเป็นระบบ ในขั้นตอนดังกล่าวผู้เรียนจะได้ดึงเอาศักยภาพทั้งความรู้ที่มีอยู่ภายในตัวบุคคล และความรู้จากภายนอก มาบูรณาการอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้ทักษะในการวางแผนการทำงาน และเรียนรู้ที่จะใช้ศักยภาพของตนเองและทีมงานในการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม

5) **ทักษะการแก้ไขปัญหาสถานการณ์อย่างสร้างสรรค์** ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการใช้โครงงานเป็นฐานทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรที่มีในกระบวนการดังกล่าวผู้เรียนได้ร่วมกันคิด วิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาพร้อมกันอย่างสร้างสรรค์

โดยการใช้ศักยภาพ ความถนัด และการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการแก้ไขปัญหา มีเจตคติที่ดีต่อการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอารมณ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

2. ผลที่เกิดขึ้นกับครูหรือผู้สอน

บทบาทของครูและผู้สอน จากบทบาทที่ครูเป็นเพียงผู้สอนในชั้นเรียน และมอบหมายให้ผู้เรียนค้นคว้าหรือส่งงานตามประเด็นหัวข้อที่ผู้สอน การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานทำให้ผู้เรียนได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูและผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้เอื้อให้เกิดกระบวนการคิดร่วมกัน หรือที่เรียกว่าการ “Coaching” ซึ่งครูและผู้สอนจะสามารถใช้ทั้งประสบการณ์และความรู้มาร่วมแลกเปลี่ยนในการแก้ไขปัญหาร่วมกับผู้เรียน ทำให้การเรียนการสอนในประเด็นดังกล่าวมีชีวิตมากขึ้น

3. ผลที่เกิดขึ้นกับการจัดการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนรู้ การปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากวิชาที่บรรยาย เป็นการเน้นให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ เชื่อมโยงกับประเด็นปัญหา แนวคิดทฤษฎี และสถานการณ์สังคมในปัจจุบัน ทำให้เกิดการบูรณาการระหว่างรายวิชา ความเชี่ยวชาญของครูและผู้สอนที่สอดคล้องกับประเด็นในแต่ละหัวข้อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่าน Theme ที่ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ได้ครบทุกสาระในหนึ่งหัวข้อ

สรุปและอภิปรายผล

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาจากการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิชาเอกสังคมศึกษา ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา จำนวน 29 คน และอาจารย์ประจำรายวิชา จำนวน 1 คน เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้างเพื่อสอบถามประเด็นสถานการณ์ปัญหาจากการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ 2) ประเด็นคำถามสำหรับกรสนทนากลุ่มเพื่อถอดบทเรียนภายหลังจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานการณ์ปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ไทย ด้านการเตรียมการสอน เนื้อหาในรายวิชาประวัติศาสตร์ค่อนข้างมากและเกี่ยวข้องกับมิติอื่นๆ ต้องใช้การศึกษาจากข้อมูลหลากหลาย และใช้ระยะเวลา ส่งผลให้การสอนไม่ครอบคลุม ผู้เรียนได้ทักษะเฉพาะความจำ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่วนใหญ่เป็นการบรรยายและมอบหมายงานให้นักศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อนำเสนอหน้าชั้นเรียน ด้านสื่อการสอน ส่วนใหญ่เป็นสไลด์ประกอบการบรรยาย และมีวิดิทัศน์ประกอบในบางหัวข้อ และด้านการประเมินผลการเรียนรู้ ส่วนใหญ่เป็นผู้สอน ประเมินผ่านการทดสอบย่อย การสอบกลางภาคปลายภาค เพื่อวัดความจำและความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ไทยมีทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานผ่านการผลิตหนังสือเพื่อ

พัฒนาทักษะให้ผู้เรียนมีการคิดวิเคราะห์ มีวิจารณญาณ การพิสูจน์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลหลักฐานประกอบการนำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่นเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ไทย อีกทั้งพัฒนาทักษะผู้เรียนในด้านการประสานงาน การทำงานเป็นทีม และการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาอย่างมีส่วนร่วม

จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ทั้งจากการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศและการสัมภาษณ์ การประยุกต์ใช้เครื่องมือทางสังคม เช่น เครื่องมือการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน เกิดประสบการณ์ในการนำเครื่องมือไปใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล และการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งต่างๆ การทำงานร่วมกับผู้อื่นผ่านการแบ่งงานกันทำ การวางแผนร่วมกันอย่างเป็นระบบ การเข้าใจตนเองและผู้อื่น การใช้ศักยภาพของตนเองและความรู้จากภายนอกมาบูรณาการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในด้านผลที่เกิดขึ้นกับครูหรือผู้สอน เกิดการปรับตัวจากเป็นเพียงผู้บรรยายในชั้นเรียนเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ ในลักษณะที่เลี้ยงหรือโค้ช หรือผู้เอื้ออำนวยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และผลที่เกิดขึ้นกับการจัดการเรียนรู้ เกิดการปรับรูปแบบการเรียนรู้จากการเรียนแบบบรรยายเป็นการนำรูปแบบเรียนรู้เชิงรุกรูปแบบอื่นมาประยุกต์ใช้ รวมถึงการบูรณาการระหว่างรายวิชาและความเชี่ยวชาญของผู้สอนแต่ละศาสตร์ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ครอบคลุมทุกมิติมากขึ้น จากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการใช้โครงงานเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ทำให้ผู้เรียนได้รู้ถึงพัฒนาการของประวัติศาสตร์ไทยอันเป็นรากเหง้าของสังคมที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจสังคมได้มากขึ้น เพราะทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบ วางแผน ปฏิบัติ ประเมิน ในประเด็นที่ตนให้ความสนใจ ในขณะที่ตนเลือกรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวอาจเหมาะกับการศึกษาในประเด็นเฉพาะ การเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นที่เกี่ยวข้องในมิติอื่น ๆ อาจต้องใช้กระบวนการและรูปแบบการจัดการเรียนรู้อื่นควบคู่กัน เพราะการเรียนประวัติศาสตร์ต้องอาศัยข้อมูลการตีความจากมุมมองที่หลากหลาย น่าเชื่อถือ และการเรียนการสอนสังคมศึกษาในปัจจุบันที่สถานการณ์โลกเปลี่ยนแปลงจำเป็นต้องพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่สามารถคิด วิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม สอดคล้องกับ ศุภณัฐ พานา (2563) ที่ระบุว่า การเรียนประวัติศาสตร์จะเป็นพื้นฐานสำคัญให้คนในสังคมรู้รากเหง้า มีทักษะการคิดเป็นระบบ สามารถตั้งคำถามและตรวจสอบข้อมูล รวมถึงสามารถยอมรับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์และความคิดเห็นที่หลากหลายเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันของคนในสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ ในการเรียนรู้การสอนสังคมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้าน ซึ่งมีเนื้อหาค่อนข้างมาก การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบเดิมที่เน้นให้ผู้เรียนจำและเข้าใจอาจทำให้ไม่สามารถเข้าใจแก่นแท้ของการสอนที่แท้จริง ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ควรเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ร่วมกับครูผู้สอน จะทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์และสามารถจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมเมื่อต้องออกไปสอนในสถานศึกษาจริง

2. ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการศึกษา สถาบันการศึกษาที่ผลิตครูควรนำแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ โดยบรรจุเป็นหนึ่งในวิชาของหลักสูตร หรือเป็นวิชาที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ก่อนออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ข้ามศาสตร์อื่น ๆ เพื่อให้เกิดแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กุลรภัส เทียมทิพร. (2559). “PBL: Project Base Learning การเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริงโดยใช้โครงงานเป็นฐาน”. วารสารการจัดการความรู้. นครสวรรค์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ดุขฎิ โยเหลา และ คณะ. (2557). การศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของเด็กและเยาวชน: จากประสบการณ์ความสำเร็จของโรงเรียนไทย. กรุงเทพฯ : หจก. ทิพย์วิสุทธิ์.
- บุปผา เรืองรอง. (2556). **โครงการการสอนแบบโครงการ (Project Approach)**. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2566 จาก <http://taamkru.com>.
- เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช. (2559). **ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: ความท้าทายในการพัฒนานักศึกษา**. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 3(2), 208-222.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ฝ่าย โรงพิมพ์ บริษัท ตาตาพับลิเคชั่น.
- ศุภณัฐ พานา. (2563). **แนวทางในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์**. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 23(2).390-400.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2542). **ศูนย์วิชาการและภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2558). **แนวการสอนประวัติศาสตร์: ประวัติศาสตร์ไทยหลากหลายวิธีเรียน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ภาษาอังกฤษ

- Aimee Hosler. (2020). **4 Keys To Designing A Project-Based Learning Classroom**. Retrive May 14, from <https://www.teachthought.com/pedagogy/designing-project-based-learning>.
- Cheng-Huan Chen, Yong-Cih Yang. (2019) **Revisiting the effects of project-based learning**

- on students' academic achievement: A meta-analysis investigating moderators.** Educational Research Review, 26, 71-81, <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2018.11.001>.
- Kate Hirschmana and Bronwyn E. Woodb. (2019). **21st Century Learners: Changing Conceptions of Knowledge, Learning and the Child.** The New Zealand Annual Review of Education, 23, 20-35. DOI: 10.26686/nzaroe.v23i0.5280
- Margaret E. Goertz & Carol A. (2015). **Engaging Practitioners in State School Improvement Initiatives.** Peabody Journal of Education, 90. <https://doi.org/10.1080/0161956X.2015.988540>.
- Nicole Ondrashek. (2017). **21st Century Learning.** (Master's thesis) Northwestern College, Orange City, IA. Retrieved from http://nwcommons.nwciowa.edu/education_masters/21.

Translated References

- Benjawan Thanormchayathawat. (2016). **21st Century Skills: A Challenge for Student Development.** The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health, 3(2). 208-222. (in Thai).
- Buppha Ruangrong. (2013). **Project Approach.** Retrieved May 25, 2023 from <http://taamkru.com>.
- Dusadee Yoelao. (2014). **The study of PBL-based learning management from the Knowledge Building Project to enhance the skills of the 21st century of children and youth: based on the success experiences of Thai schools.** Bangkok: Limited Partnership Thippawisut. (in Thai)
- Kulrapas Tiamtiporn. (2016). **PBL: Project Base Learning : Project-based learning into practice.** Knowledge Management Journal 2019, 1-17. (in Thai)
- Office of the National Primary Education Commission. (1999). **Academic Center and Folk Wisdom and Local Curriculum Development.** Bangkok: Academic Division Office of the National Primary Education Commission.
- Office of Academic and Educational Standards. (2015). **Approaches to teaching history: Thai history. A variety of ways to study.** Bangkok: Thailand Agricultural Cooperative Assembly Printing House.

Vicharn Panich. (2013). **Way of creating learning for students. (3rd ed)**. Bangkok : Tathata
Publication Company Limited.

Supanut Pana. (2020). **Guidelines for History Instruction**. Journal of Social Sciences
Srinakharinwirot University. 23(2). 390-400.

การสื่อสารทางการเมืองผ่าน TikTok เพื่อการต่อต้านรัฐบาล
บนโลกออนไลน์ ช่วงปี 2563 - 2564

Online Political Communication via TikTok Platform
to Oppose the Government during 2020 - 2021

[Received: April 7, 2023; Revised: May 27, 2023;

Accepted: May 30, 2023]

นักสววรรณ รักษาใจ

นิสิตปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Napatsawan Rugsajai

Faculty of Political Science,

Chulalongkorn University

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Pitch Pongsawat

Assistant Professor,

Faculty of Political Science,

Chulalongkorn University

CORRESPONDING AUTHOR

Napatsawan Rugsajai, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University.Thailand.

Email: napatsawanrsj@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาการสื่อสารทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาลบนอินเทอร์เน็ตผ่านสื่อสังคมออนไลน์ TikTok ในฐานะที่เป็นแพลตฟอร์มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น โดยศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ ด้วยแนวทางการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการวิจัยเอกสาร เพื่อตอบคำถามดังต่อไปนี้ ประการแรก ปัจจัยที่มีส่วนทำให้สื่อสังคมออนไลน์ TikTok ถูกนำมาใช้สำหรับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบัน ประการที่สอง อุดมการณ์และวาทกรรมที่ขับเคลื่อนอยู่ภายในเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลที่ปรากฏบนแพลตฟอร์ม TikTok และประการสุดท้าย กระบวนการที่ฝ่ายรัฐใช้ในการจัดการกับการต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบัน TikTok เป็นส่วนหนึ่งในหลาย ๆ แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่ถูกนำมาใช้สำหรับการประท้วงทางการเมืองในประเทศไทย โดย TikTok ทำหน้าที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รวมถึง TikTok ยังมีบทบาทในการทำหายอุดมการณ์ใหญ่ของรัฐด้วยอารมณ์ขัน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมการแสดงออกทางการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่นำมาใช้สำหรับเสียดสีล้อเลียนรัฐและผู้มีอำนาจในสังคม นอกเหนือจากนี้ TikTok ยังเป็นแพลตฟอร์มที่ถูกควบคุมจากรัฐต่ำกว่าแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ แม้ว่าภาครัฐจะมีความพยายามในการรับมือกับการเมืองบนอินเทอร์เน็ตด้วยการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อควบคุมการเผยแพร่เนื้อหาและการแสดงออกที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลและสถาบันกษัตริย์ก็ตาม บทความวิจัยนี้จึงชี้ให้เห็นถึงผลกระทบทั้งสองด้านของความสัมพันธ์ระหว่างอินเทอร์เน็ตกับสถาบันการเมืองและระบอบประชาธิปไตย

คำสำคัญ: TikTok; การสื่อสารทางการเมือง; การต่อต้านรัฐบาล

Abstract

The objective of this study is to examine the use of TikTok for political communication against the government in Thailand. Factors contributing to TikTok's use for political activism against the government, the role of anti-government protesters in driving ideology and political discourse on TikTok, and the government's efforts to control political content related to opposition on the internet are analyzed through the qualitative methodology. The study found that TikTok is one of the popular platforms used for criticizing the government, Prayut Chan-o-cha's government, and challenging its ideology through humor and entertainment during the coronavirus outbreak (COVID-19). Moreover, the study indicated that TikTok is also less regulated than other social media platforms, although the government has attempted to control content related to opposition. Thus, this study highlights the relationship between the Internet, political institutions, and democracy.

Keywords: TikTok; political communication; anti-government

บทนำ

ประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21 ได้ขยายขอบเขตของการมีส่วนร่วมทางการเมืองมาสู่พื้นที่บนโลกอินเทอร์เน็ตมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการสื่อสารทางการเมืองและการรณรงค์ทางการเมืองในปัจจุบันของพรรคการเมือง นักการเมือง รัฐบาล รวมถึงภาคประชาชน ล้วนแล้วสัมพันธ์กับการใช้อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่เป็นเครื่องมือในการบรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม พบว่ายังมีช่องว่างของการศึกษาเกี่ยวกับการเมืองบนพื้นที่อินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะการศึกษาบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ (social media) ในกิจกรรมทางการเมืองรูปแบบต่าง ๆ งานโดยส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญกับการศึกษาสื่อสังคมออนไลน์ดั้งเดิมอย่าง Facebook และ Twitter ในขณะที่ TikTok ยังไม่ได้รับความสนใจ รวมถึงไม่ได้ถูกมองในฐานะที่มีความเกี่ยวข้องกับการเมือง เนื่องจากแพลตฟอร์มดังกล่าวมีลักษณะการใช้งานเพื่อความบันเทิง และมีฐานผู้ใช้งานส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่น ตลอดจนเป็นแพลตฟอร์มที่เพิ่งเปิดให้ใช้บริการได้ไม่นาน

TikTok เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เปิดให้ใช้บริการอย่างเป็นทางการเมื่อปี 2559 และเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว โดย TikTok เป็นแพลตฟอร์มในรูปแบบวิดีโอขนาดสั้น (short video platform) ที่อนุญาตให้ผู้ใช้ทุกคนที่มีโทรศัพท์มือถือ (smartphone) สามารถสร้างและแชร์วิดีโอเพื่อการโฆษณาและเผยแพร่เนื้อหาบนโลกอินเทอร์เน็ต โดยจะมีเสียงเพลงประกอบ และฟิลเตอร์เอฟเฟกต์ต่าง ๆ (feather effect) ที่สามารถนำมาใช้ประกอบให้การถ่ายวิดีโอมีลูกเล่นหรือสนุกมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ การนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบของวิดีโอจึงทำให้ TikTok แตกต่างจากแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ เนื่องจากคลิปวิดีโอสามารถสร้างสรรค์เนื้อหาได้ไม่จำกัด และเปิดกว้างมากกว่าการสื่อสารผ่านข้อความหรือตัวอักษรธรรมดา ๆ โดยทั่วไป

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี 2563 เป็นต้นมา เริ่มปรากฏสัญญาณที่แสดงให้เห็นว่า TikTok เป็นหนึ่งในแพลตฟอร์มที่มีความเกี่ยวข้องกับการเมืองอย่างปฏิเสธไม่ได้ เนื่องจากวิดีโอที่ถูกเผยแพร่ผ่าน TikTok มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาทางการเมืองอย่างเด่นชัด และเกี่ยวข้องกับการเมืองของผู้ใช้กลุ่มเล็ก ๆ ไปจนถึงนโยบายของรัฐในวงกว้าง (He, 2020) ยกตัวอย่างเช่น TikTok ถูกนำมาใช้ในการรณรงค์ต่อต้านอดีตประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ในเหตุการณ์ปราศรัยหาเสียงครั้งแรกของทรัมป์เมื่อปี 2020 โดย TikTok ทำหน้าที่ในการกระจายแคมเปญการต่อต้านทรัมป์ด้วยการสนับสนุนให้ผู้คนไปลงทะเบียนเข้าร่วมงานปราศรัยด้วยข้อมูลปลอม ซึ่งส่งผลให้งานในวันนั้นเหลือเก้าอี้ว่างเปล่าเป็นจำนวนมาก และสร้างความเสียหายครั้งใหญ่ให้กับสหรัฐอเมริกาและทรัมป์ (Herrman, 2020) หรือในกรณีของประเทศอินโดนีเซีย TikTok ถูกนำมาใช้ในการสนับสนุนการแก้ไขกฎหมายแรงงานฉบับใหม่ที่เกิดขึ้นเมื่อปี 2563 เช่นเดียวกันกับการประท้วงต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหารในเมียนมา TikTok ถูกนำมาช่วยขยายเสียงของกลุ่มผู้ประท้วงที่เรียกร้องประชาธิปไตย (Jalli, 2021) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน TikTok ถูกแบน (ban) ในหลาย ๆ ประเทศ ทั้งสหรัฐอเมริกา แคนาดา รวมถึงสหภาพยุโรป อันเนื่องมาจากความกังวลด้านความมั่นคงและความปลอดภัยทางไซเบอร์ สาเหตุเพราะ TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่ถูกพัฒนาภายใต้บริษัทสัญชาติจีน (Shepardson, 2023)

สำหรับในกรณีของประเทศไทย การเคลื่อนไหวประท้วงต่อต้านรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ตั้งแต่ช่วงปี 2563 เป็นต้นมา TikTok เป็นอีกหนึ่งแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เครือข่ายผู้ประท้วงและสนับสนุนการต่อต้านรัฐบาลนำมาใช้สำหรับการแสดงออกทางการเมือง โดยพบว่าผู้ใช้ TikTok ในประเทศไทย ได้ผลิตและเผยแพร่เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองของการต่อต้านรัฐบาลมากยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น บัญชีผู้ใช้งาน TikTok รายหนึ่งชื่อว่า ‘@polynploiy’ ได้เผยแพร่คลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลข่าวสารการชุมนุมต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยมุ่งไปที่ประเด็นเรื่องเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ความรุนแรงกับประชาชนเกินกว่าเหตุ รวมถึงประเด็นเรื่องการสลายการชุมนุม โดยคลิปวิดีโอดังกล่าวเป็นการประณามการกระทำของผู้ใช้อำนาจรัฐที่มีต่อประชาชน ไปพร้อม ๆ กับการนำเสนอถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยผ่านแฮชแท็ก #whats happening in thailand ให้ผู้ใช้งาน TikTok ทั่วโลกรับรู้และสามารถติดตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ หรือบัญชี TikTok ที่ชื่อว่า ‘@maiky1984’ เผยแพร่คลิปวิดีโอในรูปแบบของการลิปซิงค์ (lip sync) คำพูดและท่าทางของมวลชนฝ่ายตรงข้ามผู้ที่สนับสนุนรัฐบาลและระบอบการเมืองที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน ที่มีการต่อว่ากลุ่มผู้ชุมนุมโดยใช้ถ้อยคำในลักษณะที่รุนแรง รวมถึงไม่เห็นด้วยกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่ รวมถึงบัญชีผู้ใช้ TikTok ชื่อว่า ‘@yanmarchal’ ซึ่งเป็นบัญชีของยัน มาร์ชัล (Yan Marshall) ชาวฝรั่งเศสที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ได้เผยแพร่คลิปวิดีโอร้องเพลงเสียดสีคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ด้วยการนำเพลงคืนความสุขให้ประเทศไทยมาปรับเนื้อหาคำร้องใหม่ ซึ่งเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับเนื้อหาเดิมของต้นฉบับอย่างสิ้นเชิง

ภาพที่ 1 : ตัวอย่างคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวมีความน่าสนใจในการศึกษาอย่างน้อยสองประการ คือ ประการแรก ในแวดวงวิชาการไทย TikTok ยังไม่ได้ถูกนำมาพิจารณาในฐานะแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์รูปแบบใหม่สำหรับการเคลื่อนไหวทางการเมือง งานวิชาการที่มีอยู่ให้ความสนใจ

กับการศึกษาบทบาทของ Facebook และ Twitter เป็นหลัก และสอง การศึกษาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบันไม่สามารถพิจารณาโดยแยกขาดจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นบนโลกอินเทอร์เน็ตได้ อินเทอร์เน็ตและพื้นที่กายภาพมีส่วนที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน รวมถึงอินเทอร์เน็ตยังมีบทบาทสำคัญในฐานะพื้นที่ของการต่อสู้ทางความคิด (war of position) ที่เปิดกว้างให้ฝ่ายต่าง ๆ สามารถช่วงชิงนิยามและให้ความหมายแปรเปลี่ยนไปตามวาทกรรม เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็นสถาบันที่สามารถแพร่กระจายข่าวสาร รวมถึงอุดมการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ตลอดจนสามารถท้าทายสถานการณ์ครองอำนาจนำ (counter-hegemony) ของรัฐและผู้มีอำนาจในสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีส่วนทำให้สื่อสังคมออนไลน์ TikTok ถูกนำมาใช้สำหรับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์อุดมการณ์และวาทกรรมที่ขับเคลื่อนอยู่ภายในเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลที่ปรากฏบนแพลตฟอร์ม TikTok
3. เพื่อศึกษากระบวนการที่ฝ่ายรัฐใช้ในการจัดการกับการต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ออนไลน์ ทั้งในรูปแบบของการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดเกี่ยวกับ TikTok ในการเมืองต่างประเทศ

ในสาขารัฐศาสตร์ของไทยนั้นยังไม่ปรากฏให้เห็นงานวิชาการที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาบทบาทของ TikTok มากนัก ในขณะที่งานวิชาการต่างประเทศเริ่มให้ความสำคัญกับการศึกษาบทบาทของ TikTok ในทิศทางการเมืองมากขึ้น โดยสามารถแบ่งประเภทของงานดังกล่าวตามข้อค้นพบ ดังต่อไปนี้

กลุ่มแรก งานศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่า TikTok เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมและมีอิทธิพลในกลุ่มคนรุ่นใหม่มากกว่าเจเนอเรชันอื่น ๆ เช่น Zeng and Abidin (2021) ศึกษาบทบาทของ TikTok ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมืองระหว่างรุ่น (intergenerational politics) ระหว่างเจเนอเรชัน Z และ เจเนอเรชัน Boomers ที่ปรากฏให้เห็นผ่านการเคลื่อนไหวบนแพลตฟอร์ม TikTok โดยงานชิ้นนี้ได้แสดงให้เห็นว่าเจเนอเรชัน Z ใช้แพลตฟอร์ม TikTok ในการแสดงออกถึงทัศนคติของตนเพื่อโต้ตอบกับเจเนอเรชัน Boomers ในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ขัดแย้งกัน ตั้งแต่ประเด็นปัญหาเรื่องการใช้ชีวิต ประเด็นทางเพศ รวมถึงความคิดเห็นทางการเมืองเกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ เช่นเดียวกับ Sodani and Mendenhall (2021) ศึกษาอิทธิพลของ TikTok ที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและความสนใจในการเมืองของคนรุ่นใหม่ในอเมริกา

โดยงานดังกล่าวพบว่า TikTok มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองบนโลกออนไลน์ของวัยรุ่นอเมริกาที่สูงมาก โดยเฉพาะในแง่ของการเรียนรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางการเมือง แต่ทว่า TikTok กลับมีอิทธิพลเพียงเล็กน้อยสำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองบนพื้นที่ออนไลน์ของกลุ่มเยาวชน ดังนั้น จากผลการศึกษาข้างต้นจึงแสดงให้เห็นว่า TikTok เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่ถูกนำมาใช้ในทิศทางการเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะในหมู่คนรุ่นใหม่หรือกลุ่มวัยรุ่นที่นำ TikTok มาใช้สำหรับการศึกษาและติดตามประเด็นปัญหาทางการเมือง รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบออนไลน์

กลุ่มที่สอง งานศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่าอัลกอริทึมของ TikTok มีอิทธิพลต่อการสร้างสภาวะการแบ่งขั้วทางการเมือง (polarization) เช่น Carson (2021) ศึกษาการทำงานของระบบอัลกอริทึม TikTok ด้วยการสร้างบัญชี TikTok ขึ้นมาสองบัญชีเพื่อทดสอบประเด็นปัญหาดังกล่าว ผลการศึกษาพบว่าเมื่อผู้ใช้อื่นชื่นชอบหรือค้นหาวีดิโอที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ทางการเมืองแบบใดแบบหนึ่งมากเท่าไร ยิ่งส่งผลทำให้ผู้ใช้อื่นเห็นอุดมการณ์ทางการเมืองแบบอื่น ๆ ลดลงตามไปด้วยเช่นกัน ดังนั้น TikTok จึงเป็นแพลตฟอร์มที่เอื้อต่อการเกิดห้องแห่งเสียงสะท้อน (echo chamber) บนโลกออนไลน์ เนื่องจากผู้ใช้อื่นรับรู้ข่าวสารและเนื้อหาทางการเมืองแต่เพียงด้านเดียวจากแพลตฟอร์มดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Heavner (2021) ที่วิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวด้วยการสำรวจ (survey) กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ TikTok โดยพบว่าอัลกอริทึมของ TikTok ลดทอนความเป็นอิสระและการเปิดกว้างทางการเมืองแลกเปลี่ยนความคิดเห็นบนพื้นที่สาธารณะ เนื่องจากตัวอัลกอริทึมของ TikTok มีการกรองและการจำกัดเนื้อหาที่ส่งผลทำให้วาทกรรมการเมืองบางอย่างไม่ได้รับความสนใจ รวมถึงมีแนวโน้มที่จะทำให้ผู้คนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างออกมา เนื่องจากเกรงว่าจะเป็นส่วนเสียน้อยและแปลกแยกจากเสียงส่วนใหญ่ในสังคม

อย่างไรก็ตาม การทำงานของระบบอัลกอริทึม TikTok ที่วิเคราะห์ความสนใจและความชื่นชอบของผู้ใช้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหา (content) มากกว่าการขึ้นอยู่กับเครือข่ายการเชื่อมต่อ (connection network) (Cervi et al., 2021: 272) ได้ส่งผลทำให้ TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่แตกต่างจากแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ ในเรื่องความสามารถในการแพร่กระจายของข้อมูลและเนื้อหา (spreadability) (Vijay & Gekker, 2021: 715) เนื่องจากระบบอัลกอริทึมของ TikTok มีลักษณะพิเศษที่ช่วยให้เนื้อหาต่าง ๆ สามารถเข้าถึงสาธารณะได้มากขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับจำนวนของผู้ติดตาม (followers) แต่ขึ้นอยู่กับตัวเนื้อหาเป็นหลัก (Jalli, 2022) ซึ่งเป็นลักษณะที่แตกต่างจาก Facebook หรือ Instagram ที่มีกีดกันจากผู้ติดตาม และส่งผลทำให้เนื้อหาที่เผยแพร่บน TikTok สามารถเข้าถึงสาธารณะได้อย่างกว้างขวาง และกลายเป็นไวรัล (viral) ได้โดยที่ผู้ผลิตหรือผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงแต่อย่างใด

และกลุ่มที่สาม งานศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่า TikTok ไม่ได้เป็นพื้นที่ที่ส่งเสริมให้เกิดการถกเถียงหรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ใช้อินเทอร์เน็ตด้วยกัน เช่น Cervi et al. (2021) ศึกษาการใช้ TikTok ในการสื่อสารทางการเมืองของพรรคการเมืองในสเปน ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาโพสต์ที่ปรากฏบนบัญชี TikTok ของพรรคการเมือง โดยพบว่าโพสต์ของพรรคจำนวนกว่าร้อยละ 60 เป็นการส่งเสริมกิจกรรมของพรรค ในขณะที่

โพสต์ที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างพรรคกับประชาชนมีเพียงร้อยละ 5 เท่านั้น ดังนั้น ในแง่หนึ่งจึงสรุปได้ว่า TikTok ถูกนำมาใช้โดยพรรคการเมืองเพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางการเมืองและเพื่อระดมผู้สนับสนุนที่มีสิทธิเลือกตั้ง แต่ทว่า TikTok ไม่ได้มีส่วนกระตุ้นให้เกิดการถกเถียงเจรจาระหว่างพรรคการเมืองกับประชาชน

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น แสดงให้เห็นว่างานวิชาการจำนวนหนึ่งเริ่มให้ความสนใจบทบาทและผลกระทบของ TikTok ในทางการเมือง ทว่าในแวดวงวิชาการไทยการศึกษาเกี่ยวกับ TikTok ยังมีอยู่น้อยมาก งานโดยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในสาขาวิชาการตลาด และการบริหารธุรกิจเป็นหลัก ซึ่งในทางรัฐศาสตร์ยังไม่ปรากฏให้เห็นงานวิชาการที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการศึกษาบทบาทของ TikTok ในทางการเมืองเท่าไรนัก มีเพียงบทวิเคราะห์ของเว็บไซต์สำนักข่าวออนไลน์ที่มีการกล่าวถึงประเด็นดังกล่าวอย่างคร่าว ๆ และยังไม่เป็นระบบ ดังนั้น การศึกษาการใช้ TikTok เพื่อการต่อต้านรัฐบาลบนโลกออนไลน์ของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จึงอาจช่วยสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับ TikTok ในฐานะแพลตฟอร์มที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองในปัจจุบัน

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของอินเทอร์เน็ตกับการเมือง

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของอินเทอร์เน็ตกับการเมืองเป็นแนวคิดที่ในทางวิชาการยังมีข้อถกเถียงกันอยู่มากเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของทั้งสองตัวแปร โดยมีทั้งมุมมองที่เห็นว่าอินเทอร์เน็ตสร้างผลกระทบในเชิงบวกต่อสถาบันการเมือง กับมุมมองที่เห็นว่าอินเทอร์เน็ตนั้นสร้างผลกระทบในเชิงลบต่อสถาบันการเมืองและระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม มุมมองแรกเห็นว่าศักยภาพและความสามารถของอินเทอร์เน็ตมีคุณค่าที่สอดคล้องต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2562: 177-178) งานวิชาการจำนวนหนึ่งชี้ให้เห็นว่าการแสดงความคิดเห็นบนสื่อดิจิทัลช่วยสร้างช่องทางในการแสดงความคิดเห็น สร้างพลเมืองที่ตื่นรู้ (active citizen) และช่วยแก้ไขปัญหาทางการเมือง โดยสร้างพื้นที่ใหม่ที่ไม่ใช่ขอบเขตดินแดน มีความเท่าเทียมและไม่ถูกควบคุมจากรัฐ เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการให้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างต่อเนื่องในปริมาณที่ไม่จำกัด มีช่องทางการสื่อสารที่มากกว่า และสามารถส่งผ่านข้อมูลที่ทันสมัยได้ตลอดเวลาในต้นทุนที่ต่ำเมื่อเทียบกับการสื่อสารผ่านช่องทางอื่น ๆ อีกทั้งยังยากต่อการปิดกั้นและแทรกแซงจากรัฐบาล (Côté, 2004; Margolis, 2007; Rheingold, 1993; Shapiro, 1999; Shepardson, 2023; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2550: 119; ญัฐกานต์ กุลณรงค์, 2551)

ในขณะที่ งานวิชาการบางส่วนกลับมองว่า ถึงแม้ว่าอินเทอร์เน็ตจะทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น แต่ทว่าประชาชนจะประสบกับปัญหาการท่วมท้นของข่าวสารที่มีจำนวนมหาศาล อีกทั้งมีจำนวนไม่น้อยที่เป็นเหมือนข้อมูลขยะ (Noveck, 2000: 23-25) รวมถึงประชาชนมีแนวโน้มที่จะใช้อินเทอร์เน็ตในทิศทางที่ไม่เหมาะสม เช่น การโพสต์ข้อมูลที่ไม่เป็นความจริงหรือการใส่ร้ายกันผ่านสื่อดิจิทัล (Fajemisin, 2012: 443-444) และยิ่งไปกว่านั้น อินเทอร์เน็ตอาจถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มพลังที่ต่อต้านประชาธิปไตย (Sinpeng, 2021) ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือของรัฐบาลและผู้มีอำนาจในการโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda) ควบคุมและตรวจสอบ (monitor) พฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของรัฐด้วยการ

บังคับใช้กฎหมายควบคุมอินเทอร์เน็ต (สาวตรี สุขศรี, 2555) ซึ่งส่งผลต่อการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออก และการแสดงความคิดเห็นของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมถึงประเด็นที่ว่าอัลกอริทึมของสื่อสังคมออนไลน์อาจก่อให้เกิดสภาวะที่เรียกว่าห้องแห่งเสียงสะท้อน ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่ผู้คนสร้างกลุ่มเฉพาะสำหรับการแบ่งปันเนื้อหาและข่าวสารต่าง ๆ โดยเลือกบริโภคแต่ข้อมูลที่ยึดติดอยู่กับโลกทัศน์ของตน รวมถึงเพิกเฉยต่อข้อมูลที่ตนไม่เห็นด้วย และนำไปสู่การแบ่งขั้วทางการเมืองในสังคมที่รุนแรงและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น (Cinelli et al., 2021) อย่างไรก็ตาม บทความวิจัยนี้มุ่งสำรวจว่าอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ส่งเสริมหรือลดทอนคุณค่าของการประท้วงทางการเมืองของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาล รวมถึงส่งเสริมหรือลดทอนอำนาจของภาครัฐอย่างไร เพื่อสำรวจว่าในกรณีศึกษาอินเทอร์เน็ตและการเมืองมีความสัมพันธ์กันในทิศทางใด

แนวคิดการครองอำนาจนำ (Hegemony)

การครองอำนาจนำเป็นแนวคิดของ Antonio Gramsci (1972) ที่ให้ความสำคัญกับสิ่งที่เรียกว่า “อุดมการณ์” (ideology) โดยมองว่านอกจากชนชั้นปกครองหรือรัฐจะใช้อำนาจในรูปแบบของการบังคับใช้กฎหมาย (legislation) และอำนาจบีบบังคับ (coercion) แล้ว สิ่งสำคัญที่จะทำให้ชนชั้นนำได้รับการยอมรับ และสามารถรักษาอำนาจนั้นไว้ได้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่เรียกว่า “การครองอำนาจนำ” (Sassoon, 1982: 13-14) ซึ่งหมายความว่า การที่ชนชั้นปกครองสามารถครอบงำความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม และทัศนคติของผู้คนในประชาสังคมได้โดยที่คนเหล่านั้นยินยอม (consent) และพร้อมใจยอมรับในอำนาจนำดังกล่าวอย่างไม่สงสัยหรือตั้งคำถาม (วัชรพล พุทธิรักษา, 2549: 28) ดังนั้น การครองอำนาจนำจึงเป็นวิธีการควบคุมมวลชนในลักษณะที่ไม่ใช่การบีบบังคับในเชิงกายภาพ แต่เป็นการควบคุมในระดับความคิดผ่านกระบวนการขัดเกลารวมถึงสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา และสื่อสารมวลชน (Scott, 1985: 315)

อย่างไรก็ตาม การครองอำนาจนำเป็นกระบวนการที่ไม่มีวันสิ้นสุด ไม่มีชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งหรือชุดความคิดใดชุดความคิดหนึ่งผูกขาดสถานะนำได้ตลอดเวลา และที่ใดก็ตามที่มีการครองอำนาจนำ ที่นั่นก็มักจะเกิดการต่อต้านท้าทายสถานการณ์ครองอำนาจนำ (counter-hegemony) อยู่เสมอ (กาญจนา แก้วเทพ, 2551: 188) ด้วยเหตุนี้ ในทางปฏิบัติอำนาจนำของชนชั้นปกครองจึงมีโอกาสที่จะตกอยู่ในภาวะวิกฤต ซึ่งเกิดได้จากหลายสาเหตุ เช่น ชนชั้นปกครองสูญเสียศรัทธาและความเห็นพ้องในอำนาจของตนให้กับกลุ่มพลังอื่นที่สร้างชุดความเชื่อใหม่ขึ้นมาท้าทาย หรือกลุ่มพลังผู้ถูกกดขี่รับรู้ชุดข้อมูลใหม่ ๆ และก้าวข้ามออกจากความเฉื่อยชาทางการเมือง และลุกขึ้นท้าทายอำนาจของชนชั้นปกครองในที่สุด (Reed, 2012: 562-578)

นอกจากนี้ อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ยังมีส่วนทำให้การครองอำนาจนำของรัฐและชนชั้นนำมีปัญหา เนื่องจากศักยภาพของอินเทอร์เน็ตและสื่อสมัยใหม่ในยุคปัจจุบันสามารถแพร่กระจายข่าวสาร อุดมการณ์ทางการเมือง และความเชื่อต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ตลอดจนทำให้มวลชนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่อาจเคยถูกปิดบังซ่อนเร้นจากรัฐและผู้มีอำนาจในสังคม ซึ่งส่งผลให้อำนาจนำของรัฐไม่สามารถแทรกซึมลงไปในพื้นที่ดังกล่าวได้อย่างทั่วถึงหรือครอบงำได้อย่างสมบูรณ์แบบ ด้วยเหตุนี้ อินเทอร์เน็ต

จึงมีความสำคัญในฐานะพื้นที่ที่แสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์การต่อต้านสถานการณ์ครองอำนาจนำของรัฐโดยหมู่ประชาชน บทความวิจัยชิ้นนี้จึงให้ความสำคัญกับการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการท้าทายสถานการณ์ครองอำนาจนำของรัฐ ของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลที่ปรากฏบนแพลตฟอร์ม TikTok เพื่อทำความเข้าใจว่าอุดมการณ์และวาทกรรมอะไรบ้างที่ขับเคลื่อนอยู่ภายในการประท้วงต่อต้านรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในปัจจุบัน เนื่องจากการต่อสู้แย่งชิงพื้นที่ทางความคิดเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งของการต่อสู้ทางการเมือง

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative methodology) ด้วยแนวทางการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากสื่อสังคมออนไลน์ TikTok และการวิจัยเอกสาร (documentary research) จากหนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ และข่าวต่าง ๆ เพื่อศึกษาปรากฏการณ์การต่อต้านรัฐบาลบนแพลตฟอร์ม TikTok อย่างไรก็ตาม TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่ยังไม่มีการพัฒนาเครื่องมือ (API) สำหรับการเข้าถึงหรือรวบรวมเนื้อหาบนแพลตฟอร์มดังกล่าวโดยเฉพาะ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ผ่านการระบุคำเบื้องต้น (keyword) หรือแฮชแท็ก (hashtag) ที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล เพื่อเข้าถึงคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์การต่อต้านรัฐบาลในรูปแบบต่าง ๆ ในช่วงปี 2563 - 2564 เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ใช้ TikTok ในประเทศไทยมีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองอย่างเด่นชัด

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า การต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบันมีแฮชแท็กจำนวนมากถูกนำมาใช้สำหรับการสื่อสารทางการเมืองบนแพลตฟอร์ม TikTok โดยผู้วิจัยได้สืบค้นวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลโดยเริ่มต้นการค้นหาจากแฮชแท็ก *#เยาวชนปลดแอก* เนื่องจากเยาวชนปลดแอก (Free Youth) เป็นเครือข่ายนิสิต นักศึกษาที่มีบทบาทนำในการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลในช่วงต้น รวมถึงยังพบว่าบนแพลตฟอร์ม TikTok แฮชแท็กดังกล่าวนอกจากจะเป็นแฮชแท็กที่มีความเกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบันโดยตรงแล้ว ยังเป็นแฮชแท็กที่มียอดเข้าชม (views) วิดีโอทั้งหมดที่ติดแฮชแท็กดังกล่าวในจำนวนที่สูงถึง 569.9 ล้านครั้ง (569,900,000 ล้าน) ซึ่งเป็นจำนวนที่ค่อนข้างสูงกว่าแฮชแท็กอื่น ๆ ที่ใช้สำหรับการต่อต้านรัฐบาล และจากการสืบค้นวิดีโอด้วยแฮชแท็กดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงแฮชแท็กอื่น ๆ อีกจำนวนมากที่เครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลนำมาใช้ในการสื่อสารทางการเมืองบนแพลตฟอร์ม TikTok ยกตัวอย่างเช่น *#ประยุทธ์ออกไป #รัฐบาลเฮงซวย #ผนงรจตคม #สลายการชุมนุม #สลิมไม่ถูกใจสิ่งนี้ #คณะราษฎร2563* เป็นต้น

จากกระบวนการสืบค้นคลิปวิดีโอที่ได้ระบุไปข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสำรวจพบคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลบนแพลตฟอร์ม TikTok จำนวนทั้งสิ้น 1,462 คลิปวิดีโอ โดยผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการพิจารณาวิดีโอดังกล่าวโดยแบ่งออกเป็น 2 เกณฑ์ ได้แก่ 1) เกณฑ์ทางด้านเนื้อหา และ 2) เกณฑ์ทางด้านปริมาณ ในส่วนของเกณฑ์ทางด้านเนื้อหา ผู้วิจัยหมายความว่า เนื้อหาของคลิปวิดีโอที่มีการระบุ เกี่ยวข้อง หรือเชื่อมโยงกับการไม่ยอมรับ เรียกร้อง หรือแสดงความคิดเห็นในเชิงลบเกี่ยวกับรัฐบาล คนในคณะรัฐบาล รวมถึงบุคคลอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับรัฐบาลโดยตรง เช่น กองทัพ ตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง สถาบัน

ทางการเมือง สถาบันกษัตริย์ หรือแม้กระทั่งเครือข่ายมวลชนที่ให้การสนับสนุนคณะรัฐบาล ในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองการปกครองไทย และเกณฑ์ทางด้านปริมาณ ผู้วิจัยหมายความว่า ความเป็นที่นิยมของคลิปวิดีโอ นั้น ๆ โดยพิจารณาจากระดับการตอบสนอง (engagement) ของวิดีโอ ได้แก่ จำนวนการกดถูกใจ (likes) การแสดงความคิดเห็น (comments) และการส่งต่อ (shares) วิดีโอ โดยผู้วิจัยจะพิจารณาเฉพาะคลิปวิดีโอที่มีระดับการตอบสนองรวมกันแล้วสูงตั้งแต่ 5,000 ขึ้นไป เนื่องจากตัวเลขเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่นอกจากจะแสดงให้เห็นว่าวิดีโอเหล่านั้นได้รับความนิยมแล้ว ยังแสดงให้เห็นอีกว่าวิดีโอดังกล่าวแพร่กระจายไปสู่สาธารณชนได้อย่างกว้างขวางด้วยเช่นกัน

ผลการวิจัย

การแสดงออกทางการเมืองและการต่อต้านรัฐบาลผ่าน TikTok

TikTok เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่ถูกนำมาใช้สำหรับการสื่อสารทางการเมืองของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลมากยิ่งขึ้น โดยปัจจัยที่มีส่วนทำให้ TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่ถูกนำมาใช้ในปฏิบัติการทางการเมืองในปัจจุบันนี้ เกี่ยวข้องกับสถานะที่ช่องทางหรือพื้นที่ทางการเมืองถูกปิดกั้นจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อควบคุมการแพร่กระจายของโรคระบาด ได้ส่งผลกระทบต่อการควบคุมกิจกรรมทางการเมืองที่กำลังคุกรุ่นอยู่ในปัจจุบันด้วยเช่นกัน เนื่องจาก พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ เป็นกฎหมายที่ทำให้รัฐมีขอบเขตอำนาจมากกว่า พ.ร.บ.ควบคุมโรคติดต่อฯ (สราวุธ ทับทอง, 2563) โดยเฉพาะอำนาจในเรื่องการเคอร์ฟิว การสั่งปิดเมือง รวมถึงอำนาจเรื่องการห้ามชุมนุมทางการเมือง ด้วยเหตุนี้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ จึงกลายเป็นเครื่องมือของรัฐที่สามารถจำกัดการถนัดนประท้วงทางการเมืองของภาคประชาชนที่ต้องการชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาล และทางออกเดียวของข้อจำกัดดังกล่าวจึงนำมาสู่การประท้วงต่อต้านรัฐบาลที่เติบโตขึ้นบนโลกอินเทอร์เน็ตอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ในฐานะพื้นที่ใหม่ทางการเมือง อย่างไรก็ตาม ปัจจัยทางการเมืองเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการอธิบายว่าทำไมผู้คนถึงหันมาใช้ TikTok ในการสื่อสารทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาล ทั้งนี้ ปัจจัยอื่น ๆ ก็มีผลสำคัญที่ทำให้ TikTok ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นโดยเกี่ยวข้องกับประเด็นอย่างน้อย ๆ สามประการ ได้แก่

ประการแรก การแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้ส่งผลทำให้ผู้คนมีเวลาว่างจากการกักตัวหรือการอยู่บ้านมากขึ้น TikTok จึงเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมทางเลือกที่ผู้คนหันมาใช้เวลาบนแพลตฟอร์มดังกล่าวทั้งในฐานะผู้ผลิตเนื้อหาและผู้บริโภคเนื้อหา โดย TikTok เริ่มได้รับความนิยมทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศตั้งแต่ช่วงเดือนเมษายน ปี 2563 ที่จำนวนการดาวน์โหลดแพลตฟอร์มดังกล่าวสูงมากกว่า 2,000 ล้านครั้ง และเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่โรคโควิดเริ่มแพร่ระบาดในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ดังนั้น ปัจจัยเรื่องการแพร่ระบาดของโรคติดต่อจึงเป็นตัวเร่งให้เกิดการดาวน์โหลดแพลตฟอร์ม TikTok ที่เพิ่มสูงขึ้น (Mohsin, 2022)

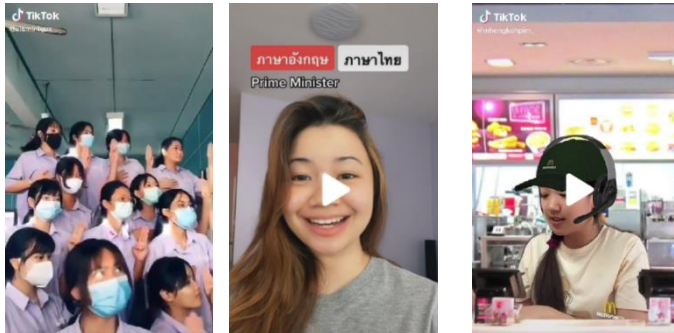
จากข้อมูลการใช้งาน TikTok ของประเทศไทยในปี 2565 พบว่าคนไทยเป็นกลุ่มประเทศที่ใช้แพลตฟอร์มดังกล่าวมากเป็นอันดับ 8 ของโลก โดยมีจำนวนมากถึง 35.8 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 63.6 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป (ณัฐพล ม่วงท่า, 2565) และเมื่อเปรียบเทียบการใช้แพลตฟอร์ม TikTok ในระหว่างช่วงปี 2563 กับ ปี 2564 พบว่าในประเทศไทยมีการดาวน์โหลด TikTok เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 44 รวมถึงการใช้เวลาบนแพลตฟอร์มดังกล่าวของผู้ใช้แต่ละคนก็เพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 71 ด้วยเช่นกัน ตัวเลขดังกล่าวจึงชี้ให้เห็นว่า TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยเริ่มให้ความสนใจเพิ่มมากขึ้น (ธงชัย ชลศิริพงษ์, 2564)

ประการที่สอง เจเนอเรชัน (generation) มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ปัจจุบัน Facebook เริ่มไม่เป็นที่นิยมในกลุ่มวัยรุ่นมากเท่าแต่ก่อน สาเหตุหนึ่งมาจากตัวบริษัท Facebook หรือ Meta เอง และส่วนหนึ่งเป็นผลกระทบจากการแข่งขันทางธุรกิจสื่อสังคมออนไลน์ โดยกลุ่มวัยรุ่นเห็นว่า Facebook ไม่ทันสมัย และเป็นพื้นที่ของคนช่วงอายุ 40 - 50 ปี คนกลุ่มเหล่านี้จึงไม่ได้รับประสบการณ์ที่ดีจากการใช้ Facebook และค่อย ๆ หมดความนิยมลง (กนกจรรยา ธรรมชาติ, 2565) ประกอบกับ TikTok ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มที่กำลังได้รับความนิยมสูงมากขึ้นเรื่อย ๆ อยู่แล้ว จึงได้รับความสนใจและถูกนำมาใช้ในมิติอื่น ๆ มากยิ่งขึ้นไม่เว้นแม้แต่มิติทางการเมือง เนื่องจากกลุ่มวัยรุ่นหรือเจเนอเรชันใหม่คือกลุ่มพลังที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเมืองในยุคสมัยปัจจุบัน

และประการสุดท้าย TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่สามารถสร้างระดับการตอบสนอง (engagement) ได้ดีกว่าแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ เนื่องจากอัลกอริทึมของ TikTok มีลักษณะพิเศษที่ช่วยให้เนื้อหาที่ผู้ใช้เผยแพร่เข้าถึงสาธารณะได้อย่างกว้างขวาง โดยที่ผู้ใช้ TikTok ไม่จำเป็นต้องมีจำนวนผู้ติดตามที่สูงหรือเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงบนโลกออนไลน์แต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ TikTok จึงตอบโจทย์การใช้งานของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่ต้องการทำให้เนื้อหาที่ตนเผยแพร่สามารถเข้าถึงผู้คนบนโลกออนไลน์ให้ได้มากที่สุด หรือได้รับการตอบสนองในระดับที่สูงทั้งจากจำนวนการถูกใจ การแสดงความคิดเห็น และการส่งต่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารทางการเมืองที่จำเป็นต้องทำให้ประเด็นข้อเรียกร้องหรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ ได้รับความสนใจจากสังคมในวงกว้าง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีส่วนทำให้ TikTok ถูกนำมาใช้ในกิจกรรมทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาลไม่ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง แต่ทว่าเป็นผลมาจากปัจจัยหลาย ๆ อย่างจากหลากหลายมิติมาประกอบกัน และนำมาสู่สภาพของการที่เครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลนำ TikTok มาใช้ในฐานะเครื่องมือสื่อสารทางการเมือง ตั้งแต่ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางการระบอบของโรคติดต่อ ปัจจัยทางด้านช่วงวัย รวมถึงปัจจัยทางด้านสื่อสังคมออนไลน์ ปัจจัยเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ TikTok กลายเป็นส่วนหนึ่งในแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่ถูกนำมาใช้สำหรับการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม คลิปวิดีโอแรก ๆ ที่เริ่มปรากฏให้เห็นสัญญาณของการนำ TikTok มาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองนั้น คือ คลิปวิดีโอของกลุ่มนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่ง สวมหน้ากากอนามัย ชูสัญลักษณ์สามนิ้วเครื่องหมายของการต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบัน

พร้อมกับเต้นและเคลื่อนไหวอย่างสนุกสนาน ทั้งนี้ คลิปวิดีโอดังกล่าวมีจำนวนการกดถูกใจสูงมากกว่า 260,000 ครั้ง และการส่งต่อสูงถึง 3,407 ครั้ง (@imerrymine, 2563)

ภาพที่ 2 : คลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเมือง

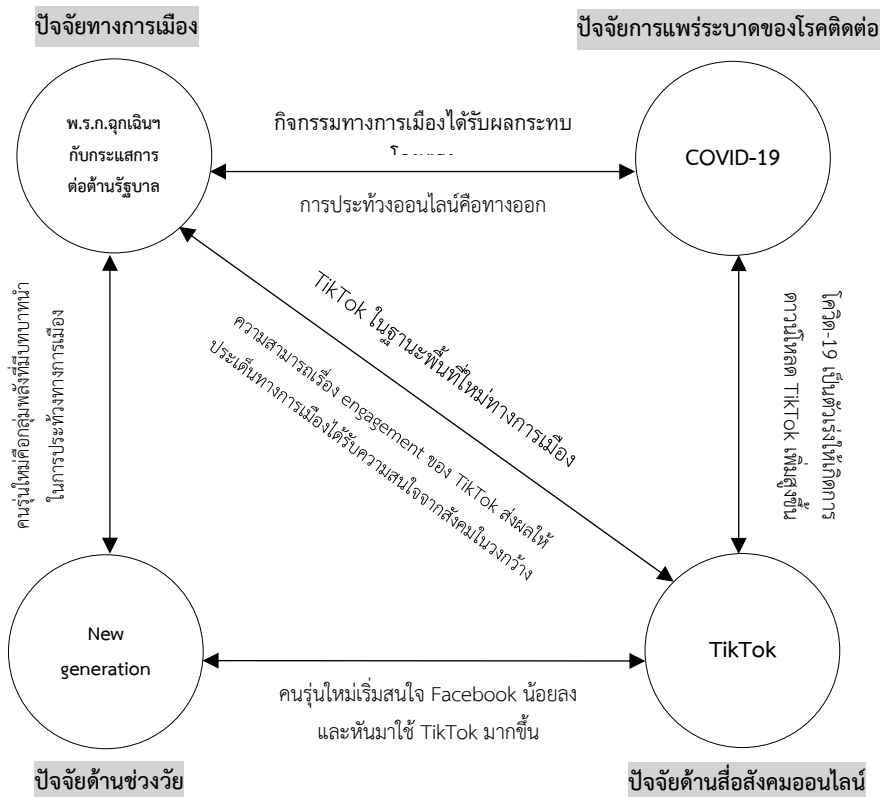
นอกเหนือจากนี้ การใช้ TikTok ในการสื่อสารทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาลยังสัมพันธ์กับเรื่องการใช้ “อารมณ์ขัน” ในฐานะเครื่องมือประท้วงกับรัฐ โดยจะเห็นได้จากการที่ผู้ใช้ TikTok เผยแพร่คลิปวิดีโอในรูปแบบตลกขำขันหรือทำให้ผู้ที่ได้รับชมเนื้อหาสามารถหัวเราะได้ แม้ว่าประเด็นเหล่านั้นจะเป็นเรื่องการเมืองโดยตรงก็ตาม ยกตัวอย่างเช่น การล้อเลียนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี รวมถึงคณะรัฐบาล โดยเปรียบเทียบกับสัตว์บางประเภท เช่น กระบือ ตัวเงินตัวทอง โดโนเสาร์ และเต่า (@jeansnyjn, 2564) การล้อเลียนผู้มีอำนาจโดยการเชื่อมโยงกับสัตว์ในลักษณะดังกล่าวเพื่อแทนสัญลักษณ์ของความฉ้อฉล ต้อยปัญญา ไร้ศักดิ์ศรี ไร้ประสิทธิภาพ และล้าหลัง เป็นมุขตลกที่ปรากฏร่วมกันในหลาย ๆ สังคมที่ผู้คนนำมาใช้สำหรับการขำล่อมผู้มีอำนาจ (จันจิรา สมบัติพูนศิริ, 2558: 211) หรือแม้กระทั่งการเผยแพร่คลิปวิดีโอในรูปแบบของการแสดงสถานการณ์สมมติหรือการสวมบทบาทเพื่อเสียดสีและวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล เหตุการณ์บ้านเมือง หรือบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รูปแบบเหล่านี้นอกจากจะทำให้หัวเราะได้แล้วนั้นยังแอบแฝงไปด้วยสารการเมืองด้วยกันทั้งสิ้น ดังเช่น บัญชีผู้ใช้ TikTok ที่ชื่อว่า ‘@mhengkohpim’ เผยแพร่คลิปวิดีโอเสียดสีล้อเลียนการบริหารประเทศที่ไม่มีประสิทธิภาพของรัฐบาลผ่านการแสดงบทบาทสมมติในเชิงตลกขำขัน

“สวัสดิ์คะคุณประยุทธ์ รับอะไรดีคะ? คะ ภาษีประชาชนหนึ่งนะคะ เสรีภาพของประชาชน ถ้าเพิ่มอีกสิบบาทยอดผู้คิดเชื่อจะเพิ่มสูงขึ้นกว่านี้อีกคะ รับมัยคะ ได้คะ ทั้งหมดนี้นะคะก็ ... ประเทศไทยฉิบหายคะ เต๋ยวรอใบเสร็จซักกรุ่นะคะ นี่คะ เชิญลาออกทางด้านขวามือได้เลยคะ ขอขอบคุณคะ” (@mhengkohpim_, 2564)

ด้วยเหตุนี้ การสื่อสารทางการเมืองในรูปแบบของวิดีโอผ่านแพลตฟอร์ม TikTok จึงให้ความรู้สึกของการเมืองที่ไม่ซีเรียส ไม่ใช่การเมืองแบบตรงไปตรงมาหรือเป็นการเมืองที่แอบแฝงไปด้วยเรื่องของความบันเทิง

เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งความบันเทิงที่ว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญที่สามารถทำให้ผู้คนรู้สึกปลอดภัยจากอำนาจรัฐได้ในทางหนึ่ง รวมถึงส่งผลทำให้ผู้คนกล้าแสดงออกและหันมามีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการกระทำเล็ก ๆ น้อย ๆ มากยิ่งขึ้นแม้ว่าจะเป็นการแสดงออกในรูปแบบของการประท้วงออนไลน์ก็ตาม

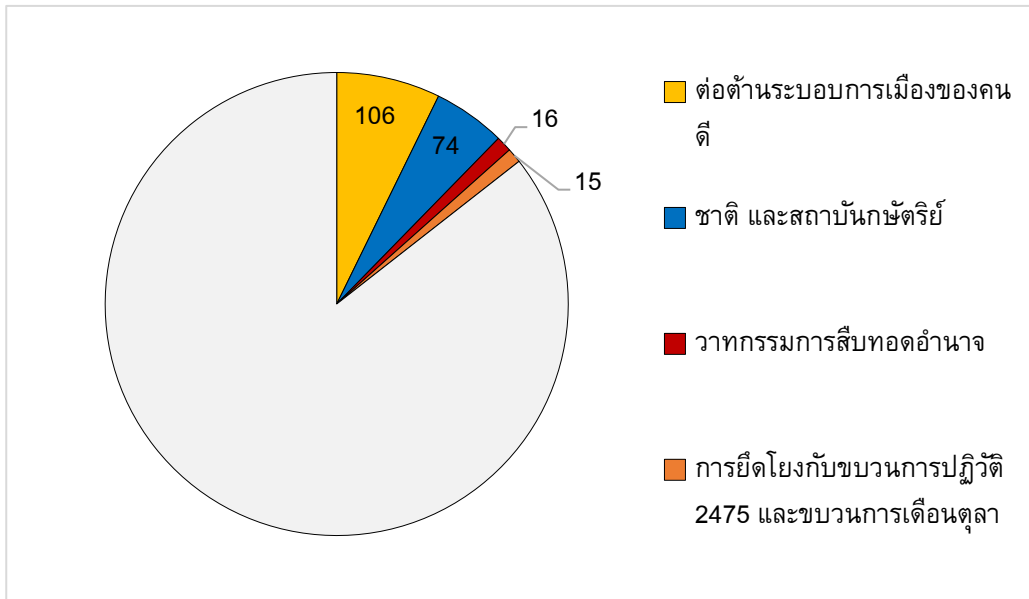
อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการประท้วงต่อต้านรัฐบาลจะยกระดับมาสู่การลงถนนประท้วง อันเนื่องมาจากรัฐบาลไม่มีท่าทีที่จะประกาศยกเลิก พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ แต่อย่างไรก็ตาม แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า TikTok จะยุติบทบาทการใช้งานในฐานะช่องทางแสดงออกทางการเมืองเมื่อเกิดการลงถนน การประท้วงออนไลน์ผ่าน TikTok รวมถึงแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ ยังคงถูกใช้คู่ขนานไปกับการประท้วงบนท้องถนนของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาล ปรากฏการณ์เช่นนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าการเคลื่อนไหวทางการเมืองบนโลกออนไลน์มีบทบาทในการสนับสนุนกิจกรรมการประท้วงต่อต้านรัฐบาลที่เกิดขึ้นบนโลกแห่งความเป็นจริง ในฐานะที่เป็นทั้งพื้นที่ต่อต้านอำนาจรัฐ ที่อนุญาตให้ผู้คนสามารถวิพากษ์วิจารณ์รัฐ ชนชั้นนำ รวมถึงถกเถียงประเด็นสาธารณะต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง รวมถึงโลกออนไลน์ยังเป็นพื้นที่สำหรับการรวมตัวของกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์เดียวกัน และสร้างความผูกพันผ่านเป้าหมายที่ตรงกันของมวลชน ทำให้เกิดความรู้สึกของการเป็นพวกเดียวกันหรือเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการประท้วง ซึ่งนำมาสู่การรวมตัวเคลื่อนไหวประท้วงบนพื้นที่จริงในที่สุด

ภาพที่ 3 : ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนทำให้ TikTok ถูกนำมาใช้ในกิจกรรมทางการเมือง

อุดมการณ์และวาทกรรมที่ขับเคลื่อนในการประท้วงต่อต้านรัฐบาล

จากการเก็บข้อมูลคลิปวิดีโอบนแพลตฟอร์ม TikTok ที่เกี่ยวข้องกับประท้วงต่อต้านรัฐบาลจำนวนทั้งสิ้น 1,462 คลิป ผู้วิจัยพบว่าในจำนวนคลิปเหล่านั้นสะท้อนให้เห็นถึงการท้าทายสถานการณ์ครองอำนาจนำของรัฐของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ การรื้อถอนอุดมการณ์กระแสหลักเรื่องชาติและสถาบันกษัตริย์ (74 วิดีโอ) วาทกรรมการสืบทอดอำนาจ (16 วิดีโอ) การยึดโยงกับขบวนการปฏิวัติ 2475 และขบวนการเดือนตุลา (15 วิดีโอ) และการต่อต้านระบอบการเมืองของคนดี (106 วิดีโอ) โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4 : ประเด็นที่เกี่ยวกับการท้าทายสถานการณ์ครองอำนาจนำของรัฐและชนชั้นนำบน TikTok (ช่วงปี 2563 - 2564)

การรื้อถอนอุดมการณ์กระแสหลักเรื่องชาติและสถาบันกษัตริย์ในสังคมไทย

ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นชุดอุดมการณ์ที่ครองอำนาจนำในสังคมไทยมาอย่างยาวนานผ่านกระบวนการต่าง ๆ ที่ส่งผลทำให้ชุดอุดมการณ์ดังกล่าวมีอิทธิพลต่อความคิดและความเชื่อของคนในสังคม อย่างไรก็ตาม “ชาติ” เป็นวาทกรรมที่มีการถกเถียงกันอย่างมากในบริบทการเมืองปัจจุบัน รวมถึงมีการต่อเติมคำว่า ‘รัก’ หรือ ‘ซัง’ นำหน้าคำดังกล่าวเพื่อโจมตีฝ่ายตรงข้าม รวมถึงเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมให้แก่ฝ่ายตน อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าซังชาติเป็นวาทกรรมการเมืองที่ถูกนำมาใช้ในการโจมตีการเคลื่อนไหวทางการเมืองของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าทั้งสองฝ่ายมีแนวความคิดและการให้ความหมายเกี่ยวกับความเป็นชาติที่แตกต่างกัน

“ทุกวันนี้คะ พยายามนิยามให้ทุกคนรู้ว่าชาติคือประชาชน เพราะฉะนั้นเรามาอยู่นี่ตรงนี้ เรามายืนอยู่ในฐานะประชาชน เรามาสู้เพื่อประชาชน เพราะฉะนั้นเราไม่ได้ชิงชาติ แต่ว่าเราชิงเผด็จการคะ” (@bysonhy, 2563)

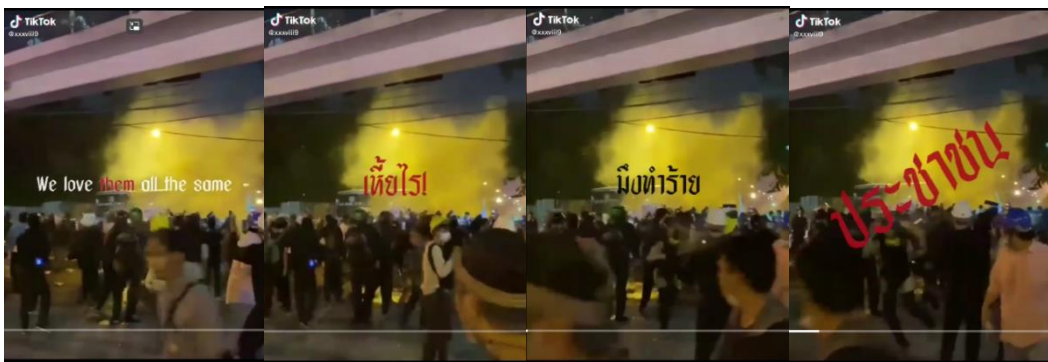
“เราต้องรักชาติใหม่ ชาติที่รักพยายามบอกให้เรารักรักรัก ต้องทำเพื่อชาติ ประยุทธ์พูดคำว่าชาติ เยอะมาก ถ้าการรักชาติมันคือการมาด่าชาวบ้านว่าชิงชาติ ไล่เค้าออกไป ถ้าการรักชาตินำมาสู่การเอาคนมาแขวนบนต้นไม้ฆ่าแล้วทารุณกรรมเค้าจนตายแล้วเผาศพเค้าอะ จะรักชาติทำไม ชาติที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอะ มันน่ารักขนาดไหนกันเชียวะ ถ้าเกิดว่าชาติเรียกร้องให้เราเอาอนาคตและปัจจุบันของเราไปเป็นเครื่องบูชาชาติในอดีต และไม่สนใจใยดีอนาคตและปัจจุบันของเราเลยอะ ณ วันที่ที่เด็ก ๆ เค้าออก เพราะเค้ารู้สึกว่าการ cost ที่จ่ายไปกับการบูชาอดีตที่เรียกว่าชาติมันแพงเกินไปแล้ว เศรษฐกิจแบบนี้ คนตายจากโควิดแบบนี้ สถานการณ์ที่คุณต้องเผชิญ คุณภาพชีวิตที่คุณเผชิญ ถ้าสิ่งนี้ทั้งหมดเลยอะมันยังไม่เปลี่ยนแปลงไปเพราะว่าเราจำเป็นต้องเอาชีวิตไปบูชาสิ่งที่เรียกว่าชาติอะ เลิกใหม่ กลับมารักมนุษย์ใหม่ กลับมารักคนไทยใหม่อะ” (@growninthedarkage, 2565)

ชาติตามมุมมองของรัฐ หมายความว่า รัฐเท่ากับชาติหรือชาติเท่ากับตัวของรัฐเอง จึงทำให้เมื่อเกิดเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาล ฝ่ายต่อต้านรัฐจึงถูกมองในฐานะขบวนการชิงชาติไปโดยปริยาย เนื่องจากความมั่นคงของชาติในสายตาของรัฐนั้นหมายถึงความมั่นคงของคณะรัฐบาล นอกเหนือจากนี้ ยังปรากฏวัฒนธรรมความคิดที่ว่ากษัตริย์อยู่ในฐานะเท่าเทียมกันกับชาติ การจงรักภักดีต่อพระเจ้าแผ่นดินนั้นขึ้นตรงกับความรักชาติ ซึ่งทั้งหมดทั้งมวลนี้เป็นแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นว่าชาติหมายความว่าถึงเฉพาะแค่ขั้นขั้นนำ ในขณะที่ชาติในความหมายของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาล หมายถึง การที่ประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของประเทศชาติ ประชาชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสิ่งต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่ออนาคตของประเทศชาติได้โดยตรง รวมถึงรัฐไม่ได้มีอำนาจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากความต้องการและผลประโยชน์ของประชาชน ชาติในแง่นี้จึงไม่ได้เกิดขึ้นผ่านการสร้างความหมายจากคนเพียงคนเดียวหรือคนเพียงกลุ่มเดียว แต่ทว่าเป็นแนวความคิดที่ผนวกเอาคนในประเทศชาติมาเป็นองค์ประกอบสำคัญของการนิยามความเป็นชาติไทย ดังเช่นข้อความที่ว่า “ชาติ ศาสนา ประชาชน” หรือ “ชาติ เสรีภาพ ประชาชน” (@p_plustar, 2563) ข้อความเหล่านี้สะท้อนให้เห็นแนวความคิดเกี่ยวกับการรื้อถอนความหมายเรื่องชาติของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบัน

สถาบันกษัตริย์ คือ หนึ่งในข้อเรียกร้องทางการเมืองของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลที่มีความพยายามในการรื้อถอนความคิดเกี่ยวกับบทบาทและสถานะ “เหนือการเมือง” (above politics) ของสถาบันกษัตริย์ (ธงชัย วินิจจะกุล, 2562: 13-15) โดยต้องการเปลี่ยนแปลงจาก “ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” มาสู่การเป็น “ระบอบประชาธิปไตยที่มีกษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ” ซึ่งหมายความว่า การที่กษัตริย์และประชาชนอยู่ภายใต้การกำกับของกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ยิ่งการเรียกร้องให้สถาบันกษัตริย์สามารถตรวจสอบ วิพากษ์วิจารณ์ และอยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมาย เพื่อไม่ให้ดำรงอยู่นอกระบบอื่น ๆ ในสังคม รวมถึงเพื่อทำให้สถาบันกษัตริย์เป็นกลางทางการเมืองและไม่เลือกฝักฝ่ายทางการเมืองฝ่ายใด

จากการสำรวจคลิปวิดีโอจากแพลตฟอร์ม TikTok พบว่าแนวคิดเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ภายในเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลเริ่มเชื่อมความนิยมลงอย่างมาก โดยสะท้อนให้เห็นได้จากเนื้อหาของคลิปวิดีโอต่าง ๆ ที่มีการวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์อย่างเปิดเผย รวมถึงเนื้อหาบางส่วนแสดงให้เห็นถึงความศรัทธาที่มีต่อสถาบันกษัตริย์เปลี่ยนแปลงไป ยกตัวอย่างเช่น การนำพระราชดำรัสของรัชกาลที่ 10 ที่ว่า “กล้ามาก เก่งมาก ขอบใจ” หรือ “We love them all the same” มาใช้เป็นมีม (meme) การเมืองเพื่อเสียดสีสถาบันกษัตริย์ในแง่ของความไม่เป็นกลางทางการเมือง (@___ 1991.s, 2564)

ภาพที่ 5 : คลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนอนุสาวรีย์ของสถาบันกษัตริย์

อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการรื้อถอนสถานะนำของสถาบันกษัตริย์ที่ปรากฏบน TikTok มีสาเหตุที่เกี่ยวข้องกันอย่างน้อยสองประการ ได้แก่ ประการแรก การสวรรคตของรัชกาลที่ 9 มีส่วนทำให้สถานะการครองอำนาจนำของสถาบันกษัตริย์ในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งส่งผลทำให้สังคมไทยมีการวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์เพิ่มสูงขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ประเด็นเรื่องการเซ็นรองรับการรัฐประหารในอดีต หรือแม้กระทั่งการกล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญในสมัยรัชกาลที่ 8 เป็นต้น (@tiktoklookmee, 2563) ในขณะเดียวกัน การขึ้นครองราชย์ของรัชกาลที่ 10 ซึ่งเป็นกษัตริย์ที่มีภาพลักษณ์แตกต่างจากรัชกาลก่อนอย่างสิ้นเชิง ได้ส่งผลทำให้สังคมไทยมีการวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์โดยตรงไปตรงมาและเปิดเผยในที่สาธารณะอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ยกตัวอย่างเช่น ประเด็นเรื่องการใช้พระชนม์ชีพส่วนพระองค์อยู่ต่างแดนเป็นระยะเวลายาวนาน หรือประเด็นเรื่องงบประมาณของสถาบันกษัตริย์ที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปี ฯลฯ (@mr.tee003, 2563) เหล่านี้เป็นประเด็นที่ถูกตั้งคำถามจากสังคมมากยิ่งขึ้น และมีส่วนทำให้สถาบันกษัตริย์ในสังคมไทยยุคปัจจุบันกำลังเผชิญกับวิกฤตการสูญเสียความศรัทธาในหมู่ประชาชนบางส่วนในสังคม

วาทกรรมการสืบทอดอำนาจ

แม้ว่าการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 24 มีนาคม ปี 2562 จะเป็นกระบวนการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองที่ทำให้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) กลายมาเป็นรัฐบาลที่ได้มาซึ่งอำนาจตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย แต่ทว่าเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลกลับมองว่ารัฐบาลประยุทธ์ไม่ได้อยู่ในฐานะที่มีความชอบธรรมและไม่ใช่อำนาจที่แท้จริง แม้ว่าจะผ่านกระบวนการเลือกตั้งมาแล้วก็ตาม เนื่องจากคณะรัฐประหารใช้อำนาจและกลไกต่าง ๆ ที่ทำให้ คสช. ได้เปรียบคู่แข่งทางการเมือง ซึ่งเป็นการสืบทอดอำนาจจากคณะรัฐประหารมาสู่การเป็นคณะรัฐบาลบริหารประเทศอย่างเต็มตัว ยกตัวอย่างเช่น การจัดตั้งพรรคพลังประชารัฐซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่เป็นปัจจัยหลักในการอยู่ในอำนาจของ คสช. การให้อำนาจแก่สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) มีสิทธิโหวตเลือกนายกรัฐมนตรี เป็นกลไกทางอำนาจที่ทำให้หัวหน้า คสช. มีแต้มต่อคู่แข่งทางการเมืองพรรคอื่น ๆ ในกระบวนการแข่งขันเลือกตั้ง การออกแบบระบบการเลือกตั้งรูปแบบใหม่ที่เรียกว่าระบบจัดสรรปันส่วนผสม (Mixed Member Apportionment - MMA) ที่มีส่วนช่วยในการลดทอนอิทธิพลของพรรคขนาดใหญ่ และทำให้พรรคขนาดกลางและเล็กเข้ามามีที่นั่งในสภาเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการเอื้อประโยชน์และสร้างโอกาสให้แก่ คสช. ในการเข้าไปเจรจาต่อรองเพื่อรวบรวมเสียงในการจัดตั้งรัฐบาลหลังการเลือกตั้ง (ไอลอว์, 2561) ด้วยเหตุนี้ กระบวนการเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวจึงไม่ใช่ตัวชี้วัดของความเป็นประชาธิปไตย เนื่องจากเผด็จการก็สามารถใช้การเลือกตั้งเป็นเครื่องมือเพื่อลดแรงกดดันจากสังคม รวมถึงเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่คณะของตน

“รัฐธรรมนูญคือกฎหมายสูงสุดของประเทศ ซึ่งในนั้นมันก็เขียนวิธีเลือกนายกฯ เอาไว้ด้วย ซึ่งตอน คสช. ที่มีประยุทธ์เป็นหัวหน้าเข้ามายึดอำนาจมันก็ฉีกรัฐธรรมนูญอันเก่าทิ้ง แล้วเขียนอันที่เราใช้อยู่ปัจจุบันคือ รัฐธรรมนูญ 60 ขึ้นมา แล้วก็ตั้ง สว. ที่มีอายุการทำงาน 5 ปี เห็นอะไรปะ คราว ๆ คือ สองอย่างเนี่ยทำให้เกิดระบอบประยุทธ์ขึ้นมา เมื่อก่อนมีแค่ สส. ที่จะเลือกนายกฯ ได้ แต่รัฐธรรมนูญ 60 มันไปเพิ่มอำนาจให้ สว. ก็มีสิทธิ์มาเลือกนายกฯ ได้ ย้อนกลับไป สว. มาจากไหน มาจากการแต่งตั้งกันเองจาก คสช. จำ นายกฯ มีอายุงาน 4 ปี ใช้ปะ แต่พอ สว. มีอายุงาน 5 ปี แสดงว่าเลือกตั้งครั้งหน้า สว. ชุดนี้ ก็มีสิทธิ์จะกลับมาเลือกนายกฯ เหมือนเดิมละ สิ่งที่เกิดขึ้นครั้งก่อนคือ สว. ที่แต่งตั้งโดย คสช. กลับมาเลือกหัวหน้า คสช. เป็นนายก เป็นที่มาของการปิดสวิทช์ สว. เพื่อหยุดการสืบทอดอำนาจ ไม่ให้เหตุการณ์แบบนี้มันเกิดขึ้นอีก และสิ่งที่เราทำได้คือการไปลงชื่อแก้รัฐธรรมนูญฉบับนี้” (@unknowxxn, 2564)

การยึดโยงกับขบวนการปฏิวัติ 2475 และขบวนการคนเดือนตุลา

จากการสำรวจคลิปวิดีโอบนแพลตฟอร์ม TikTok ผู้วิจัยพบว่าคลิปจำนวนหนึ่งมีการนำเสนอเนื้อหาโดยเชื่อมโยงกับขบวนการเคลื่อนไหวในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งขบวนการคนเดือนตุลาทั้งในแง่บทบาทของผู้กระทำการที่เป็นกลุ่มพลังการเมืองเดียวกัน รวมถึงบริบทการต่อสู้ทางการเมืองที่เป็นการต่อสู้กับเผด็จการทหารเช่นเดียวกัน (@aree_aroi, 2563) อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เกิดขึ้นในเดือนตุลา

ไม่ใช่อุดมการณ์หลักที่ขับเคลื่อนอยู่ภายในเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ในปัจจุบัน เนื่องจากขบวนการฯ ในเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 ไม่เคยมองกษัตริย์ในฐานะที่เป็นศัตรูการเมือง (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556 : 395) แต่ทว่าการเคลื่อนไหวทางการเมืองในปัจจุบันนั้นกษัตริย์คือคู่ขัดแย้งโดยตรงของ เครือข่ายนิสิต นักศึกษา และภาคประชาชนบางส่วน ดังนั้น อุดมการณ์ที่ขับเคลื่อนอยู่ภายในการต่อสู้ทางการเมืองปัจจุบันจึงอยู่ภายใต้ความคิดและอุดมการณ์ของการปฏิวัติ 2475 ที่การต่อสู้กับเจ้าหรือชนชั้นนำ คือ วาระสำคัญของการรื้อถอนโครงสร้างการเมืองใหม่เพื่อให้ได้มาซึ่งระบอบประชาธิปไตยที่ยั่งยืนและแท้จริง

ภาพที่ 6 : การยึดโยงกับขบวนการปฏิวัติ 2475 และขบวนการ 14 ตุลาคม 2516

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลมีความพยายามในการนำตัวเองไปยึดโยงและเชื่อมโยงกับขบวนการปฏิวัติ 2475 อย่างใกล้ชิด ตั้งแต่การประกาศจัดตั้งกลุ่มเพื่อนำการเคลื่อนไหวโดยใช้ชื่อว่าคณะราษฎร 2563 การนำหมุดคณะราษฎรมาใช้เป็นสัญลักษณ์สำหรับการต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบัน (@maomomoo, 2563) ตลอดจนการนำประกาศคณะราษฎรฉบับที่ 1 มาใช้เป็นต้นแบบในการประกาศจุดยืนการชุมนุมประท้วงทางการเมือง

การต่อต้านระบอบการเมืองของคนดี

วาทกรรมคนดีเป็นวาทกรรมที่มีอิทธิพลมากในสังคมไทย โดยเฉพาะในหมู่คนบางกลุ่มของสังคมที่มีการสถาปนาระบอบการเมืองของคนดี (politics of good) เพื่อนำมาใช้สำหรับอ้างความชอบธรรมในการกระทำของฝ่ายตน ซึ่งปรากฏให้เห็นบ่อยครั้งในเมืองของฝ่ายขวาหรือกลุ่มคนที่ต่อต้านประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ระบบคิดที่อยู่เบื้องหลังการประท้วงต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบันเห็นว่า การเป็นคนดีไม่ใช่คุณสมบัติที่เพียงพอต่อการทำหน้าที่ในฐานะผู้บริหารประเทศ คณะรัฐบาลและรัฐมนตรีควรเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งนั้น ๆ อย่างแท้จริง ดังนั้น การที่ทหารเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองและการบริหารประเทศจึงเป็นเรื่องที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง เนื่องจากทหารไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ

บริหารจัดการประเทศมากเท่ากับนักการเมืองอาชีพ รวมถึงธรรมชาติขององค์กรทหารเองที่มีลักษณะรวมศูนย์ เป็นการบังคับบัญชาจากบนลงล่าง ซึ่งเป็นวิธีที่ห่างไกลจากหลักการของประชาธิปไตยอยู่พอสมควร ทหารจึงควรทำหน้าที่ในฐานะผู้ดูแลความสงบเรียบร้อยของประเทศชาติมากกว่าการเข้ามาแทรกแซงการบริหารโดยตรง

นอกเหนือจากนี้ คนดีไม่ได้นำมาซึ่งระบบการเมืองที่ดี แต่ทว่าระบบที่ดีต่างหากที่จะเป็นกลไกและกระบวนการที่เปิดทางให้การกระทำที่ดีเกิดขึ้นมากที่สุด (อดิรุจ ตือระ, 2564) ซึ่งการเมืองแบบประชาธิปไตยได้มีการวางรากฐานหรือการออกแบบระบบตรวจสอบเพื่อเป็นหลักประกันให้แก่สังคม ทำให้ไม่ว่าใครก็ตามที่ขึ้นมาใช้อำนาจจะต้องถูกตรวจสอบ ถ่วงดุล และถูกวิพากษ์วิจารณ์อยู่เสมอ (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2565: 127) ด้วยเหตุนี้ การแสวงหาระบบที่ดีโดยเริ่มต้นจากการวางรากฐานผ่านสิ่งที่เรียกว่ารัฐธรรมนูญ จึงเป็นสิ่งสำคัญอันดับต้น ๆ ที่เครือข่ายผู้ประท้วงพยายามเรียกร้องเพื่อสร้างและจัดระเบียบผู้ที่จะเข้าสู่อำนาจทางการเมืองและยิ่งไปกว่านั้น คนดีไม่มีอยู่จริง แต่ทว่าเป็นวาทกรรมทางการเมืองที่สร้างความชอบธรรมให้แก่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่ต้องการมีอำนาจทางการเมืองหรือเพื่อเป้าหมายทางการเมืองเรื่องต่าง ๆ โดยในบริบทของสังคมไทย ความเป็นคนดียังถูกผูกโยงเข้ากับชุดอุดมการณ์กระแสหลักชาติ ศาสนา และสถาบันกษัตริย์ กล่าวคือ การรักชาติและการจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์เป็นเครื่องหมายบ่งชี้ของการเป็นคนดี ซึ่งตัวแบบดังกล่าวได้ลดทอนความชอบธรรมของกฎกติกาตามระบอบประชาธิปไตย โดยทำให้วิธีการอื่น ๆ นอกกระบวนประชาธิปไตยได้รับการยอมรับหรือถูกยกย่องว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม (สุรพศ ทวีศักดิ์, 2560) ยกตัวอย่างเช่น การอ้างว่าตนนั้นเป็นผู้นำที่ดี รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ แม้ว่าที่มาของอำนาจจะมาจากพรรคการเมืองหรือโค่นล้มรัฐบาลประชาธิปไตยก็ตาม หรือแม้กระทั่งการอ้างความชอบธรรมในปฏิบัติการสลายการชุมนุมของกลุ่มผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาล จากข้อความที่ว่า *“ทหารของพระราชอา และตำรวจของประชาชน (คนดี) รวมพลัง พร้อมปกป้องรักษา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสถานที่สำคัญของชาติ”* ข้อความดังกล่าวทำให้ฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลกลายเป็นกลุ่มคนที่แตกต่างจากสังคมโดยรวมหรือเป็นคู่ตรงข้ามกับสิ่งที่เรียกว่า *“คนดี”*

“ตำรวจของประชาชนในวงเล็บคนดี คนดีคืออะไร และยังไงก็ต้องเป็นคนดี แล้วตำรวจก็กินภาษีประชาชนทุกคนไม่ใช่หรือ... แล้วปกป้องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต้องใช้ภาษีงบประมาณของประชาชนด้วยมั๊ยครับ เราไม่ต้องปกป้องประชาชนกันแล้วหรือ” (@growninthedarkage, 2564)

กระบวนการของรัฐในการควบคุมการต่อต้านบนพื้นที่อินเทอร์เน็ต

ในทางกลับกันของการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือประท้วงกับรัฐบาล ได้ส่งผลทำให้ภาครัฐหันมาให้ความสำคัญกับการควบคุมกิจกรรมการเมืองบนพื้นที่อินเทอร์เน็ตมากยิ่งขึ้น ทั้งในแง่ของการดำเนินคดีกับบุคคลที่เผยแพร่เนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์ การควบคุมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนบนโลกอินเทอร์เน็ต ตลอดจนบทบาทของภาคประชาชนบางส่วนที่มีส่วนช่วยสนับสนุนการทำงานของภาครัฐในเรื่องการกำกับ ดูแล และควบคุมการเมืองบนอินเทอร์เน็ต

จากการศึกษาพบว่าเนื้อหาที่เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ตที่มักถูกดำเนินคดีความทางการเมืองนั้น ประกอบไปด้วยเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านสถาบันกษัตริย์ โดยพบว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 คือ กลไกหลักที่รัฐใช้ในการควบคุมเนื้อหาและจำกัดการแสดงออกที่ไม่พึงประสงค์ต่อรัฐออกจากระบบและเครือข่ายคอมพิวเตอร์ อย่างไรก็ตาม ความพิเศษอย่างหนึ่งของการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว คือ รัฐมักนำเอามาตรา 14 ตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาบังคับใช้ควบคู่กันกับกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงหรือการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรา 112 ความผิดฐานหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์ตาม และมาตรา 116 ความผิดฐานยุยงปลุกปั่น เพื่อจำกัดเสรีภาพการแสดงออกและการต่อต้านรัฐบาลของประชาชนบนโลกออนไลน์

ปัจจัยที่มีส่วนทำให้กฎหมายมาตรา 112 ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางนั้นเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบสำคัญดังต่อไปนี้ หนึ่ง การตีความกฎหมายมาตรา 112 อย่างกว้างขวางและเอาผิดกับการกระทำหลากหลายรูปแบบอย่างไม่มีขอบเขต ตั้งแต่อดีตถึงสมัย พระบรมวงศานุวงศ์ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ หรือแม้กระทั่งโครงการในพระราชดำริ ฯลฯ ลักษณะเหล่านี้อยู่นอกเหนือขอบเขตและไม่เข้าข่ายความผิดตามมาตรา 112 ซึ่งส่งผลทำให้ในบางครั้งกฎหมายมาตรา 112 ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับกลั่นแกล้งฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง และสอง การที่บุคคลทั่วไปทุกคนสามารถเป็นผู้กล่าวโทษให้ดำเนินคดีมาตรา 112 ได้โดยไม่ต้องให้ผู้เสียหายเป็นคนเริ่มต้นคดี เป็นลักษณะเฉพาะของกฎหมายอาญาแผ่นดินที่ส่งผลทำให้มีการกล่าวโทษกันในคดีมาตรา 112 เพิ่มขึ้นจำนวนมาก จนเรียกได้ว่าเป็นยุคสมัยที่มีการนำกฎหมายมาตรา 112 มาบังคับใช้สูงที่สุดในประวัติศาสตร์

อย่างไรก็ตาม การแสดงออกที่เกี่ยวข้องกับต่อต้านรัฐบาลและสถาบันกษัตริย์บนอินเทอร์เน็ต พบว่าแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ทั้ง Facebook, Twitter, LINE, Instagram, TikTok หรือแม้กระทั่ง YouTube ล้วนตกอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลการเมืองบนอินเทอร์เน็ตของรัฐบาลด้วยกันทั้งสิ้น โดย Facebook และ Twitter เป็นสื่อสังคมออนไลน์ลำดับต้น ๆ ที่มีสถิติการแจ้งความดำเนินคดีสูงมากกว่าสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2566a) ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับ TikTok แล้วนั้นพบว่าปัจจุบันมีการแจ้งดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการเมืองบนแพลตฟอร์มดังกล่าวเพียงแค่ 5 กรณี ได้แก่

กรณีแรก ลลิตา มีสุข ถูกนายอภิวัฒน์ ชันทอง แจ้งความเอาผิดในข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ ตามมาตรา 112 และ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3) เนื่องจากโพสต์คลิปวิดีโอที่ปรากฏภาพและเสียงวิพากษ์วิจารณ์การบริหารจัดการโควิด-19 ของรัฐบาลลงบน TikTok โดยมีเนื้อหาบางส่วนที่กระทบต่อสถาบันกษัตริย์ (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564)

กรณีที่สอง อาร์ม (สงวนชื่อสกุลจริง) ถูกนายพุทธ พุทธิสสะ แจ้งความเอาผิดในข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ ตามมาตรา 112 เนื่องจากเผยแพร่คลิปวิดีโอพุดคุยหยอกล้อกับสัตว์เลี้ยงลง TikTok ซึ่งต่อมาพนักงานอัยการได้มีคำสั่งฟ้องคดีแจ้งข้อหาตามมาตรา 112 และ มาตรา 14 ตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ โดยมีการ

บรรยายสรุปคำฟ้องว่า “ถ้อยคำของจำเลยเป็นการจาบจ้วงหมิ่นประมาท ใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม ดูหมิ่น และแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ ทำให้รัชกาลที่ 9 และรัชกาลที่ 10 พระมหากษัตริย์องค์ปัจจุบัน เสื่อมเสียพระเกียรติยศ ชื่อเสียง เกียรติคุณ ” (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2566b)

กรณีที่สามและสี่ ธิดา (นามสมมติ) นักศึกษาชั้นปีที่ 4 และสายชล (นามสมมติ) ถูกนายชุมพล ศรีวิชัยปัก แจ้งความเอาผิดในข้อหาหมิ่นประมาทกษัตริย์ ตามมาตรา 112 อันเนื่องมาจากเผยแพร่คลิปวิดีโอลิปซิงค์เพลงที่มีเนื้อหาต่อต้านสถาบันกษัตริย์ลง TikTok อย่างไรก็ตาม ทั้งสองกรณีพนักงานอัยการได้มีคำสั่งฟ้องคดีด้วยข้อหาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ โดยอัยการบรรยายฟ้องคดีสรุปตรงกันว่า “จำเลยได้โพสต์วิดีโอลงในแอปพลิเคชัน TikTok โดยการลิปซิงค์หรือการขยับปากตามเสียงเพลง โดยมีเนื้อหาไม่ตรงกับเพลงที่แท้จริงเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ และเมื่อบุคคลทั่วไปได้รับชมวิดีโอทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าในหลวงรัชกาลที่ 10 มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม” (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2565b)

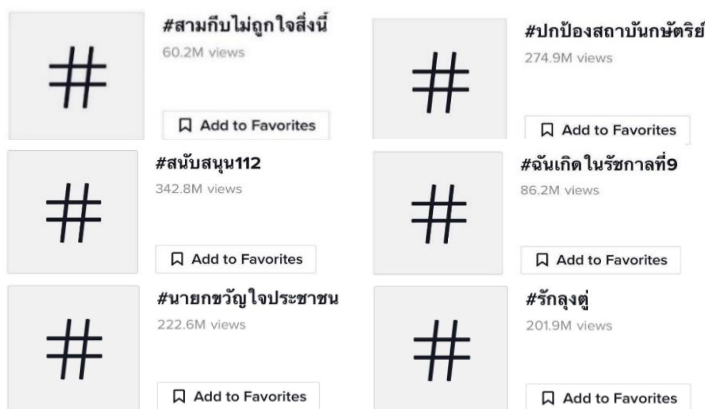
และกรณีสุดท้าย กิตติคุณ ธรรมกิติราษฎร์, อนิวัต ประทุมถิ่น และธิดาพร ชาวคูเวียง ถูกนายศรีสุวรรณ จรรยา แจ้งข้อหาความผิดตามมาตรา 112 อันเนื่องมาจากโพสต์คลิปวิดีโอโปรโมทแคมเปญลดราคาสินค้าของลาซาด้า ลงบนเว็บไซต์ Lazada และแพลตฟอร์ม TikTok อันเนื่องมาจากโพสต์คลิปที่มีรูปภาพและการแสดงที่มีลักษณะพาดพิง ดูหมิ่นสถาบันกษัตริย์ ทั้งนี้ ในเวลาต่อมากองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) ได้เข้าแสดงหมายจับในคดีมาตรา 112 ตามหมายจับของศาลอาญา โดยพนักงานสอบสวนได้แจ้งข้อกล่าวหาทั้งสามในความผิดตามมาตรา 112 และ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(1)(3) โดยระบุว่าพฤติการณ์ดังกล่าวมีเจตนาล้อเลียน ด้อยค่า พระราชินีในรัชกาลที่ 9 และสมาชิกราชวงศ์ (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2565a)

ซึ่งยังไม่รวบรวมกรณีของยัน มาร์ชัล (Yan Marshal) ดาว TikTok ชาวฝรั่งเศส ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ถูกส่งตัวกลับประเทศ และได้รับหนังสือคำสั่งแจ้งเป็นบุคคลห้ามเข้าในราชอาณาจักรไทยเพราะมีพฤติกรรมเป็นภัยต่อความมั่นคง อันเนื่องมาจากทำคลิปวิดีโอเผยแพร่ผ่าน TikTok ล้อเลียนรัฐบาลและการเมืองไทยอยู่บ่อยครั้ง (BBC News, 2564) จากประเด็นดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่า TikTok มีบทบาทในการท้าทายอุดมการณ์ใหญ่ของรัฐได้ด้วยอารมณ์ขันและความบันเทิง เนื่องจากการใช้กฎหมายมาตรา 112 ในการฟ้องร้องคดีความที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกบนพื้นที่ออนไลน์ของประชาชนในลักษณะดังกล่าว เป็นภาพสะท้อนของความกังวลเกี่ยวกับเนื้อหาเหล่านั้นว่าอาจส่งผลกระทบต่อสถานะและความมั่นคงของสถาบันกษัตริย์ซึ่งเป็นเสาหลักของสังคมไทย แม้ว่าคลิปวิดีโอต่าง ๆ จะถูกนำเสนอในรูปแบบของความบันเทิงหรือในเชิงตลกขบขัน โดยตั้งใจทำให้เนื้อหาหรือสารดังกล่าวไม่เป็นการเมืองมากจนเกินไปก็ตาม

ถึงแม้ว่า TikTok จะเป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่มีสถิติการดำเนินคดีความทางการเมืองไม่สูงมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับแพลตฟอร์มอื่น ๆ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะ TikTok เพิ่งเปิดให้ใช้บริการได้ไม่นาน ภาครัฐยังไม่เท่าทันและเข้าควบคุมไม่เข้มข้นมากนัก รวมถึง TikTok ยังเป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่มีรูปแบบการใช้งานเพื่อความบันเทิงเป็นหลัก ซึ่งอาจทำให้ภาครัฐละเลยความสำคัญของแพลตฟอร์มดังกล่าวใน

แง่ของผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง โดยสะท้อนให้เห็นได้จากทั้ง 5 กรณีข้างต้น ที่ประชาชนด้วยตนเอง ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้เข้าแจ้งความดำเนินคดี แต่ในแง่ที่สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นสำคัญที่ว่ามวลชนฝ่ายที่สนับสนุนรัฐบาลเป็นองคาพยพหนึ่งที่ช่วยเป็นหูเป็นตาหรือคอยสอดส่องพฤติกรรมของประชาชนที่ทำตัวเป็นปฏิปักษ์แก่รัฐ โดยเฉพาะกิจกรรมการเมืองและการแสดงออกบนอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ ผ่านการแจ้งความดำเนินคดีทางกฎหมาย โดยใช้มาตรา 112 เป็นเครื่องมือสำคัญ

นอกจากการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการเมืองบนอินเทอร์เน็ตแล้วนั้น พบว่า TikTok ยังเป็นแพลตฟอร์มที่ปลอดภัยจากมาตรการควบคุมข่าวสารของรัฐบาล หรือปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร (Information Operation: IO) เนื่องจากไม่พบบัญชี TikTok ที่ถูกผลิตจากฝ่ายรัฐหรือหน่วยงานของรัฐบาล ทว่าพบเพียงแต่บัญชี TikTok ที่เป็นของมวลชนฝ่ายตรงข้ามที่สนับสนุนรัฐบาล ที่มีการนำแพลตฟอร์ม TikTok มาใช้เพื่อตอบโต้การเคลื่อนไหวของขบวนการต่อต้านรัฐบาล รวมถึงเผยแพร่อุดมการณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการรักษาอำนาจของรัฐบาลผ่านแฮชแท็กต่าง ๆ เช่น #สามก๊ก #สามก๊กไม่ถูกใจสิ่งนี้ #นายกขวัณใจประชาชน #สนับสนุน112 #ฉันทเกิดในรัชกาลที่9 #ปกป้องสถาบันกษัตริย์ #รักชาติศาสน์กษัตริย์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันภาครัฐมีการใช้แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการทำสงครามจิตวิทยาและโฆษณาชวนเชื่อในหมู่ประชาชน โดยพบว่ามาตรการดังกล่าวมีพื้นที่ปฏิบัติการหลักอยู่บน Facebook และ Twitter ที่ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารของรัฐบาลหยั่งรากลึกลงไปในพื้นที่ดังกล่าว โดยมีหลักฐานสำคัญคือการระงับบัญชีที่เป็นเครือข่ายของปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารของไทยจำนวน 926 บัญชี ของฝ่ายความปลอดภัยทวีตเตอร์ (Twitter Safety, 2020) รวมถึงการลบและปิดบัญชีผู้ใช้เฟซบุ๊กและเฟซบุ๊กเพจที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติการดังกล่าวของกองทัพไทย โดยฝ่ายนโยบายความมั่นคงทางไซเบอร์ของเฟซบุ๊ก (Facebook, 2021) ในขณะที่ TikTok ยังไม่พบรายงานจากผู้ให้บริการว่ามีการตรวจพบบัญชีที่เกี่ยวข้องกับไอโอของรัฐบาลไทย ปรากฏการณ์เช่นนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่ารัฐใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตในการควบคุมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนในสังคม

ภาพที่ 7 : แฮชแท็กที่ TikTok ฝ่ายตรงข้ามนำมาใช้สำหรับสนับสนุนรัฐบาล

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาข้างต้น TikTok เป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่มีบทบาทสนับสนุนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา โดย TikTok ทำหน้าที่สำคัญในการเมืองปัจจุบันสองประการ คือ ประการแรก TikTok ทำหน้าที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลหน่วยงานของรัฐบาล รวมถึงสถาบันการเมืองต่าง ๆ ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และประการที่สอง การใช้ TikTok ในการสื่อสารทางการเมืองสัมพันธ์กับเรื่องการใช้อารมณณ์ชั้นในฐานะเครื่องมือประท้วงกับรัฐ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมการแสดงออกทางการเมืองที่พบเห็นได้ในกลุ่มคนรุ่นใหม่ (new generation) ที่มักนำมาใช้สำหรับเสียดสีล้อเลียนรัฐและผู้มีอำนาจในสังคม อย่างไรก็ตาม การประท้วงทางการเมืองโดยการใช้สื่อผ่านอารมณณ์ชั้นในลักษณะดังกล่าวเป็นรูปแบบการประท้วงที่สร้างสรรค์และมีเสน่ห์ รวมถึงแตกต่างจากการประท้วงทางการเมืองโดยทั่วไปที่มักถูกแสดงออกผ่านอารมณณ์ในเชิงลบหรือรุนแรง ซึ่ง TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่แสดงให้เห็นถึงอารมณณ์ในอีกด้านหนึ่งของการต่อสู้ทางการเมือง ที่นอกเหนือไปจากการแสดงออกด้วยความคับข้องใจ ความโกรธแค้น ความขัดแย้ง และอื่น ๆ ในฐานะเหยื่อ

นอกจากนี้ อารมณณ์ชั้นที่ปรากฏบน TikTok ยังทำหน้าที่ทำลายอุดมการณ์ใหญ่ของรัฐ โดยเฉพาะอุดมการณ์เรื่องสถาบันพระมหากษัตริย์ได้ด้วยเช่นกัน เนื่องจากพบว่ามีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ซึ่งเป็นกฎหมายที่สัมพันธ์กับการปกป้องชุดคุณค่าของสถาบันกษัตริย์ในสังคมไทยโดยตรง มาเอาผิดกับเนื้อหาและการแสดงออกที่กระทบต่อสถานะและความมั่นคงของสถาบันกษัตริย์บนแพลตฟอร์ม TikTok แม้ว่าเนื้อหาเหล่านั้นจะถูกนำเสนอในรูปแบบของความบันเทิงหรือไม่ใช่ในเชิงหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายต่อสถาบันกษัตริย์ก็ตาม

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฯ คือ กลไกหลักทางกฎหมายที่รัฐนำมาใช้สำหรับจัดการกับเนื้อหาและการแสดงออกที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลและสถาบันกษัตริย์ ทว่า TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่ถูกควบคุมจากรัฐต่ำกว่าแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ๆ ทั้งในแง่ของการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการควบคุมอินเทอร์เน็ตของรัฐบาล เนื่องจากสถิติการถูกดำเนินคดีความทางการเมืองจากการแสดงออกบนแพลตฟอร์ม TikTok นั้นต่ำกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับ Facebook หรือ Twitter ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มในลำดับต้น ๆ ที่ถูกดำเนินคดีความทางการเมืองอยู่บ่อยครั้ง รวมถึงตกอยู่ภายใต้การควบคุมของปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารของรัฐบาลอย่างเข้มข้น แม้ว่าเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลจะเผชิญกับผู้ใช้ TikTok ฝ่ายตรงข้าม ซึ่งเป็นฝ่ายมวลชนที่สนับสนุนรัฐบาลที่มีการใช้แพลตฟอร์ม TikTok ในการตอบโต้การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเครือข่ายผู้ประท้วงก็ตาม ดังนั้น ในแง่นี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็นพื้นที่ที่เสรี สามารถถูกใช้เพื่อวัตถุประสงค์อะไรก็ได้ รวมถึงถูกใช้โดยบุคคลใดก็ได้ (จันจิรา สมบัติพูนศิริ, 2562) สื่อสังคมออนไลน์จึงไม่ใช่เครื่องมือของฝ่ายต่อต้านรัฐบาลเพียงฝ่ายเดียว แต่ทว่าฝ่ายที่สนับสนุนรัฐบาลรวมถึงรัฐบาลเองก็มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการบรรลุเป้าหมายของตน

ความสัมพันธ์ระหว่างอินเทอร์เน็ตกับสถาบันการเมืองและระบอบประชาธิปไตยจากกรณีศึกษาที่จังหวัดสกลนครให้เห็นถึงผลกระทบในสองทิศทาง คือ แม้ว่าอินเทอร์เน็ตจะเป็นเครื่องมือของประชาชนในการประท้วงต่อสู้กับอำนาจรัฐ แต่ทว่าอินเทอร์เน็ตก็สามารถทำให้คุณค่าของประชาธิปไตยมีปัญหาได้เช่นกัน เนื่องจากกฎหมายควบคุมอินเทอร์เน็ตของรัฐบาลได้ส่งผลกระทบต่อการขยายขอบเขตอำนาจและเครื่องมือในการปกครองของรัฐ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชนโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสรีภาพในการแสดงออกออนไลน์ ผ่านการพูดคุยถกเถียงเกี่ยวกับประเด็นปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนการวิพากษ์วิจารณ์หรือการตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมการเมืองไทย ดังนั้น อินเทอร์เน็ตจึงไม่ใช่พื้นที่สาธารณะ (public sphere) ที่เป็นอิสระจากอำนาจรัฐ เนื่องจากปัจจุบันรัฐไทยรวมถึงกลไกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจรัฐ มีความพยายามเข้าไปแทรกแซงกิจกรรมการเมืองบนพื้นที่อินเทอร์เน็ต ทั้งในรูปแบบของการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมเนื้อหาที่แพร่กระจายบนอินเทอร์เน็ต รวมถึงการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือเผยแพร่อุดมการณ์ของรัฐโดยตรง

ข้อเสนอแนะ

1. บทความวิจัยนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการศึกษาการสื่อสารทางการเมืองผ่าน TikTok เพื่อการต่อต้านรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในระหว่างช่วงปี 2563 - 2564 เป็นหลัก โดยไม่ได้พิจารณาถึงสถานการณ์ทางการเมืองในช่วงหลังที่ทั้งพัฒนา ยกระดับ ตลอดจนถดถอยลง ดังนั้น การศึกษาบทบาทของแพลตฟอร์ม TikTok ในช่วงหลังของการประท้วงทางการเมืองตั้งแต่ช่วงปี 2565 เป็นต้นไป เพื่อสังเกตว่า TikTok มีส่วนเกี่ยวข้องกับปฏิบัติการทางการเมืองของเครือข่ายผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลหรือไม่อย่างไร รวมถึงมีบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่อย่างไรนั้น จึงสามารถแสดงให้เห็นถึงพลวัตของการใช้แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ TikTok ในฐานะที่เป็นเครื่องมือการสื่อสารทางการเมืองและการประท้วงกับรัฐบาล

2. บทความวิจัยนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยที่มีส่วนทำให้ TikTok ถูกนำมาใช้ในการสื่อสารทางการเมืองเพื่อการต่อต้านรัฐบาลในปัจจุบัน โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาผลกระทบ (impact) ที่เกิดขึ้นจากการใช้แพลตฟอร์มดังกล่าวในการเคลื่อนไหวทางการเมืองมากนัก ดังนั้น การศึกษาว่า TikTok ถูกนำมาใช้ในทางการเมืองและส่งผลกระทบต่อการเมืองอย่างไรนั้น จึงเป็นส่วนสำคัญที่สามารถทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

@____1991.s. (2564, 14 กุมภาพันธ์). Thailand is the land of compromise

#WhatHappeningInThailand #roleplay [วิดีโอ]. TikTok.

https://www.tiktok.com/@____1991.s/video/6929054489139793154

- @aree_aroii. (2563, 17 ตุลาคม). October will always be an important month
#respectthaidemocracy #ให้มันจบที่รุ่นเรา #หยุดคุกคามประชาชน #เยาวชนปลดแอก
#thailand #fyp #democracy [วิดีโอ]. TikTok.
https://www.tiktok.com/@aree_aroii/video/6884296795002866950
- @bysonhy. (2563, 19 สิงหาคม). เราไม่ได้ชิงชาติ แต่เราชิงเผด็จการ เผด็จการที่กินเงินภาษีประชาชนไป
อำนวยความสะดวกให้พวกพ้องตัวเอง #อย่าปิดการมองเห็น #เยาวชนปลดแอก #เผด็จการจงพินาศ
[วิดีโอ]. TikTok. <https://www.tiktok.com/@bysonhy/video/6862539856757689602>
- @growninthedarkage. (2564, 7 สิงหาคม). #ลองวิเคราะห์ แผ่นป้ายไวเนล VVIP ที่ไม่มีใครปลดออก #
การเมือง#มีอุป7สิงหา#เยาวชนปลดแอก#สังคมต้องรู้#รักชาติศาสน์กษัตริย์#ข่าวtiktok#ข่าววันนี้
[วิดีโอ]. TikTok.
<https://www.tiktok.com/@growninthedarkage/video/6993648349601615130>
- @growninthedarkage. (2565, 24 กุมภาพันธ์). เราต้อง #รักชาติ จริงๆ หรือ เราแค่ต้องรักเพื่อนมนุษย์ #
สังคมต้องรู้ #ฉฉliveในยุคมืด #ชวนคิด ##ชาตินิยม [วิดีโอ]. TikTok.
<https://www.tiktok.com/@growninthedarkage/video/7068303657028078875>
- @imerrymine. (2563, 23 กรกฎาคม). #เยาวชนปลดแอก [วิดีโอ]. TikTok.
<https://vt.tiktok.com/ZSRhxBNFU/>
- @jeansnyjn. (2564, 12 สิงหาคม). Let's learn some English today #tiktokeducation #tiktokedutok
#basicvocab #basicvocabulary #whathappeninginthailand #in thai [วิดีโอ]. TikTok.
<https://www.tiktok.com/@jeansnyjn/video/6995469926525914394>
- @maomomoo. (2563, 24 กันยายน). ผมไม่รู้ๆๆ #เยาวชนปลดแอก #ประชาธิปไตยจงเจริญ #เผด็จการ
จงพินาศ [วิดีโอ]. TikTok.
<https://www.tiktok.com/@maomomoo/video/6876009783061794050>
- @mhengkohpim_. (2564, 19 กรกฎาคม). สวัสดิ์คะคุณประยุทธ์ รับอะไรดีคะ? #ประยุทธ์ออกไป #ออกไป
อีสี่ส #ออกไปอีษัตริย์ #ประชาธิปไตย #เยาวชนปลดแอก [วิดีโอ]. TikTok.
https://www.tiktok.com/@mhengkohpim_/video/6986611601851878682
- @mr.tee003. (2563, 19 ตุลาคม). ขอเป็นข้าราชการ ชาติเดียวพอ เกรงใจ #fyp #เยาวชนปลดแอก #มีอุป
14ตุลา #thailand [วิดีโอ]. TikTok.
<https://www.tiktok.com/@mr.tee003/video/6885203615280024834>
- @p_plustar. (2563, 18 ตุลาคม). ชาติ ศาสนา ประชาชน #fyp #มีอุป [วิดีโอ]. TikTok.
https://www.tiktok.com/@p_plustar/video/6884855838582803713

@tiktoklookmee. (2563, 5 พฤศจิกายน). เป็นรูปที่มีทุกบ้าน #ประชาธิปไตย #ประชาชน #รูปที่มีทุกบ้าน #รอยยิ้มสุดมาเก็ตเพลส [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@tiktoklookmee/video/6891507161218780418>

@unknowxxn. (2564, 26 มิถุนายน). ตอบกลับ @anknowxn รัฐธรรมนูญแก้ทำไม เลือดคัมหมี่ ประชาธิปไตยมันพุ่งพล่าน #ขอคนละชื่อรัฐธรรมนูญ #มีอบ24มิถุนา #แก้รัฐธรรมนูญ #รัฐบาลเฮงชวย [วิดีโอ]. TikTok.

<https://www.tiktok.com/@unknowxxn/video/6978024948803570970>

BBC News. (2564, 13 ธันวาคม). ยัน มาร์ชัล : ดักต็อกเกอร์ชาวฝรั่งเศสผู้ถูกห้ามเข้าไทยเพราะอาจ “เป็นบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม”. <https://www.bbc.com/thai/thailand-59586319>

กนกจรรยา ธรรมชาติ. (2565, 3 กุมภาพันธ์). วิเคราะห์ข่าว Facebook ยอดคนใช้งานรายวันไม่โต มาร์ก ซักเคอร์เบิร์ก สูญเสีย 8 แสนล้านบาทในวันเดียว. WorkpointTODAY.

<https://workpointtoday.com/facebook-daily-active-users-down-for-the-first-time/>

กาญจนา แก้วเทพ. (2551). สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อสารศึกษา. ภาพพิมพ์.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2550). อินเทอร์เน็ตกับการพัฒนาประชาธิปไตย. วารสารรัฐสภาสาร, 55(8), 117-131.

จันจิรา สมบัติพูนศิริ. (2558). หัวร่อต่ออำนาจ : อารมณ์ขันและการประท้วงด้วยสันติวิธี. มติชน.

จันจิรา สมบัติพูนศิริ. (2562, 7 มกราคม). ‘Digital Politics’ การเมืองใหม่ในโลกดิจิทัล กับ จันจิรา สมบัติพูนศิริ. The 101. World. <https://www.the101.world/one-on-one-ep-37/>

ณัฐกานต์ กุลณรงค์. (2551). การสื่อสารทางการเมืองบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในช่วงการต่อต้านรัฐบาลทักษิณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]. Chiang Mai University Digital Collections (CMUDC).

<https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:107732>

ณัฐพล ม่วงท่า. (2565, 8 พฤษภาคม). สรุปข้อมูลผู้ใช้งาน TikTok Data Stat & Insight 2022. Everyday Marketing. <https://www.everydaymarketing.co/trend-insight/tiktok-data-stat-and-insight-thailand-2022-we-are-social/>

ธงชัย ชลศิริพงษ์. (2564, 24 มีนาคม). แคสสนุกไม่พอ แผนธุรกิจปี 2021 ของ TikTok เน้นการตลาด สร้างอาชีพให้คนได้. Brand Inside. <https://brandinside.asia/tiktok-thailand-2021/>

ธงชัย วินิจจะกุล. (2562). ประชาธิปไตยที่มีกษัตริย์อยู่เหนือการเมือง (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). ฟ้ายเดียวกัน.

ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2556). และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ การเมืองวัฒนธรรมของนักศึกษาและปัญญาชนก่อน 14 ตุลาฯ (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). ฟ้ายเดียวกัน.

ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2565). ให้คนตีปกครองบ้านเมือง : การเมืองวัฒนธรรมของชาวไทย. ฟ้ายเดียวกัน.

- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2562). ประชาธิปไตยไซเบอร์กับการพัฒนาคุณค่าของประชาธิปไตยในประเทศไทย. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, 8(3), 168-193.
- วัชรพล พุทธิรักษา. (2549). รัฐบาลที่กษัตริย์กับความพยายามสร้างสภาวะการครองอำนาจนำ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/58726>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564, 21 พฤษภาคม). แจ้ง "ม.112-พ.ร.บ.คอม" สาวกพหุสัณฐาน์ เหตุโพสต์คลิป TikTok วิจารณ์การใช้ภาษาประชาชน พบตัวแทนประยุทธ์ เป็นผู้กล่าวหา. <https://tlhr2014.com/archives/29954>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2565a, 17 มิถุนายน). ปอท. จับ "มัมดิว" และพวก ข้อหา ม.112 อ้างทำคลิปเจตนาล้อเลียนอดีตราชินีและสมาชิกราชวงศ์ หลัง "ศรีสุวรรณ" แจ้งความ. <https://tlhr2014.com/archives/44935>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2565b, 30 พฤศจิกายน). อัยการกำแพงเพชรส่งฟ้องรวด 3 คดี ม.112 กรณีทำคลิป Tiktok และส่งข้อความกลุ่มไลน์ ก่อนศาลให้ประกันคดีละ 1.5 แสนบาท <https://tlhr2014.com/archives/51155>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2566a, 12 มกราคม). สถิติผู้ถูกดำเนินคดีมาตรา 112 "หมิ่นประมาทกษัตริย์" ปี 2563-66. <https://tlhr2014.com/archives/23983>
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2566b, 2 กุมภาพันธ์). อัยการกำแพงเพชรส่งฟ้องคดี ม.112 "หนุ่มเกาะพะงัน" ทำคลิป TikTok คุยหยอกแหมว. <https://tlhr2014.com/archives/53155>
- สรารัฐ ทับทอง. (2563, 29 มีนาคม). ความท้าทายครั้งใหม่กับการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน จัดการโรคระบาดเป็นครั้งแรก. The Momentum. <https://themomentum.co/thailand-state-of-emergency-fight-covid-19/>
- สาวตรี สุขศรี. (2555). ผลกระทบจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และนโยบายของรัฐกับสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น. โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (iLaw) ในมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม.
- สุรพศ ทวีศักดิ์. (2560, 23 ธันวาคม). อัตลักษณ์ 'คนดี' กับความล้มเหลวของประชาธิปไตยไทย. ประชาไท. <https://prachatai.com/journal/2017/12/74699>
- อติรุจ ดือระะ. (2564, 18 สิงหาคม). "คนดี" ไม่มีจริง "ระบบที่ดี" ช่วยชาติพ้นภัย. Decode. <https://decode.plus/20210818/>
- ไอลอร์. (2561, 20 ธันวาคม). เลือกตั้ง 62: 9 พฤติกรรม คสช. (ส่อ) โกงและเอาเปรียบเลือกตั้ง. <https://ilaw.or.th/node/5076>

ภาษาอังกฤษ

- Carson, D. (2021). A Content Analysis of Political Discourse on TikTok (Student Research Submissions 415). https://scholar.umw.edu/student_research/415
- Cervi, L., Tejedor, S., & Marín Lladó, C. (2021). TikTok and the new language of political communication. *Cultura, Lenguaje y Representación*, 26, 267-287. <https://doi.org/10.6035/clr.5817>
- Cinelli, M., Morales, G. D. F., Galeazzi, A., Quattrociocchi, W., & Starnini, M. (2021). The echo chamber effect on social media. *The Proceedings of the National Academy of Sciences (PNAS)*, 118(9), 1-8. <https://doi.org/https://doi.org/10.1073/pnas.2023301118>
- Côté, F. (2004). Parliamentary institutions and cyber-democracy. *Canadian Parliamentary Review*, 27(3), 23-26.
- Facebook. (2021). February 2021 Coordinated Inauthentic Behavior Report. Meta. <https://about.fb.com/wp-content/uploads/2021/03/February-2021-CIB-Report.pdf>
- Fajemisin, J. T. (2012). Cyber-democracy and its impact on politics. *Humanities and Social Sciences Review*, 1(3), 435-446.
- Gramsci, A. (1972). Selection from the prison notebooks of Antonio Gramsci (Q. Hoare & G. N. Smith, Trans.). International Publishers.
- He, J. (2020, December 15). We shouldn't ignore the political potential of TikTok. *The Gateway*. <https://thegatewayonline.ca/2020/12/political-potenital-of-tiktok/>
- Heavner, K. (2021). The Impact of Media Algorithms on The Habermassian Public Sphere and Discourse (Graduate Theses and Dissertations). <https://scholarworks.uark.edu/etd/4069>
- Herrman, J. (2020, June 28). TikTok is shaping politics. But how? *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2020/06/28/style/tiktok-teen-politics-gen-z.html>
- Jalli, N. (2021, February 24). How TikTok can be the new platform for political activism: lessons from Southeast Asia. *The Conversation*. <https://theconversation.com/how-tiktok-can-be-the-new-platform-for-political-activism-lessons-from-southeast-asia-155556>
- _____. (2022, March 27). TikTok is propagandists' new tool to win elections in Southeast Asia. *The Jakarta Post*. <https://www.thejakartapost.com/opinion/2022/03/27/tiktok-is-propagandists-new-tool-to-win-elections-in-southeast-asia.html>

- Margolis, M. (2007). E-government and democracy. In R. J. Dalton & H.-D. Klingemann (Eds.), *The oxford handbook of political behavior* (pp. 765-782). Oxford University Press.
- Mohsin, M. (2022, July 10). 10 TikTok statistics that you need to know in 2022 [Infographic]. Oberlo. <https://www.oberlo.com/blog/tiktok-statistics>
- Noveck, B. S. (2000). Paradoxical Partners: Electronic Communication and Electronic Democracy. In P. Ferdinand (Ed.), *The Internet, Democracy and Democratization* (pp. 18-35). Frank Cass.
- Reed, J.-P. (2012). Theorist of Subaltern Subjectivity: Antonio Gramsci, Popular Beliefs, Political Passion, and Reciprocal Learning. *Critical Sociology*, 39(4), 561-591.
- Rheingold, H. (1993). *The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier*. Addison-Wesley.
- Sassoon, A. (1982). *Approaches to Gramsci. Writers and Readers*.
- Scott, J. C. (1985). *Weapons of the Weak: Everyday Forms of Peasant Resistance*. Yale University Press.
- Shapiro, A. L. (1999). *The control revolution: How the internet is putting Individuals in charge and changing the world we know*. Public Affairs.
- Shepardson, D. (2023, February 28). Exclusive: White House sets deadline for purging TikTok from federal devices. REUTERS. <https://www.reuters.com/technology/white-house-gives-agencies-30-days-impose-federal-device-tiktok-ban-2023-02-27/>
- Sinpeng, A. (2021). *Opposing Democracy in the Digital Age: The Yellow Shirts in Thailand*. University of Michigan Press.
- Sodani, T., & Mendenhall, S. (2021). Binge-Swiping Through Politics: TikTok's Emerging Role in American Government. *Journal of Student Research*, 10(2), 1-10. <https://doi.org/https://doi.org/10.47611/jsrhs.v10i2.177>
- Twitter Safety. (2020, October 8). Disclosing networks to our state-linked information operations archive. Twitter Blog. https://blog.twitter.com/en_us/topics/company/2020/disclosing-removed-networks-to-our-archive-of-state-linked-information
- Vijay, D., & Gekker, A. (2021). Playing Politics: How Sabarimala Played Out on TikTok. *American Behavioral Scientist*, 65(5), 712-734. <https://doi.org/10.1177/0002764221989769>

Zeng, J., & Abidin, C. (2021). ‘#OkBoomer, time to meet the Zoomers’: studying the memefication of intergenerational politics on TikTok. *Information, Communication & Society*, 24(16), 2459-2481. <https://doi.org/10.1080/1369118x.2021.1961007>

Translated References

- @___1991.s. (2021, February 14). Thailand is the Land of Compromise #WhatHappeningInThailand #roleplay [Video]. TikTok. https://www.tiktok.com/@___1991.s/video/6929054489139793154 (in Thai)
- @aree_aroii. (2020, October 17). October Will Always Be An Important Month #respectthaidemocracy #LetItEndAtOurGeneration #Freeyouth #Thailand [Video]. TikTok. https://www.tiktok.com/@aree_aroii/video/6884296795002866950 (in Thai)
- @bysonhy. (2020, August 19). We are not Anti-Patriotism, But We Hate a Dictatorship that Uses Public Tax Money to Provide Comfort to its Partisans. [Video]. TikTok. <https://www.tiktok.com/@bysonhy/video/6862539856757689602> (in Thai)
- @growninthedarkage. (2021, August 7). #Tryanalyzing WIP Vinyl Plaques that is No One Removed. [Video]. TikTok. <https://www.tiktok.com/@growninthedarkage/video/6993648349601615130> (in Thai)
- _____. (2022, February 24). Do We Really Have to #LoveNation or Do We Just Have to Love Our Fellow Human Beings? [Video]. TikTok. <https://www.tiktok.com/@growninthedarkage/video/7068303657028078875> (in Thai)
- @imerrymine. (2020, July 23). #Freeyouth [Video]. TikTok. <https://vt.tiktok.com/ZSRhxBNFU/> (in Thai)
- @jeansnyjn. (2021, August 12). Let’s Learn Some English Today #tiktokeducation #tiktokedutok #basicvocab #basicvocabulary #whatshappeninginthailand #in thai [Video]. TikTok. <https://www.tiktok.com/@jeansnyjn/video/6995469926525914394> (in Thai)
- @maomomoo. (2020, September 24). I Don’t Know #Freeyouth #LongLiveDemocracy [Video]. TikTok. <https://www.tiktok.com/@maomomoo/video/6876009783061794050> (in Thai)
- @mhengkohpim_. (2021, July 19). Hello Mr. Prayut, What Would You Like? [Video]. TikTok. https://www.tiktok.com/@mhengkohpim_/video/6986611601851878682 (in Thai)

- @mr.tee003. (2020, October 19). I Want to be An Inhabitant in One Nation Enough. Be Considerate. #fyp #freeyouth [Video]. TikTok. <https://www.tiktok.com/@mr.tee003/video/6885203615280024834> (in Thai)
- @p_plustar. (2020, October 18). Nation, Religion, and the People #fyp #mob [Video]. TikTok. https://www.tiktok.com/@p_plustar/video/6884855838582803713 (in Thai)
- @tiktoklookmee. (2020, November 5). It's a Picture that Has Every House #Democracy #ThePeople #RoyalistMarketPlace [Video]. TikTok. <https://www.tiktok.com/@tiktoklookmee/video/6891507161218780418> (in Thai)
- @unknowxn. (2021, June 26). Reply @anknowxn Why Did the Constitution Change.? The Blood of Democracy is Surging. [Video]. TikTok. <https://www.tiktok.com/@unknowxn/video/6978024948803570970> (in Thai)
- BBC News. (2021, December 13). Yan Marchal : A French TikTok Who was Banned from Entering Thailand Because He Might “He is a Person Who is a Threat to Society.”. <https://www.bbc.com/thai/thailand-59586319> (in Thai)
- Charoenwongsak, K. (2007). Internet and Democratic Development. *Journal of the National Assembly Message*, 55(8), 117-131. (in Thai)
- Chonsiripong, T. (2021, March 24). TikTok's 2021 business plan focuses on marketing and creating a career for people. *Brand Inside*. <https://brandinside.asia/tiktok-thailand-2021/> (in Thai)
- Dure, A. (2021, August 18). “Good People” Do Not Exist, “Good System” Saves the Nation from Danger. *Decode*. <https://decode.plus/20210818/> (in Thai)
- iLaw. (2018, December 20). Election 62: 9 NCPO Behaviors Show Signs of Cheating and Taking Advantage of elections. <https://ilaw.or.th/node/5076> (in Thai)
- Kaewthep, K. (2008). *Streams of Thinkers in Political Economy Theory and Communication Studies*. Pabpim Publishing. (in Thai)
- Kongkirati, P. (2013). *And then the Movement Appeared. Politics and Culture of Students and Intellectuals before 14 October (2nd edition ed.)*. Sameskybooks Publishing. (in Thai)
- _____. (2022). *Allow Goog People Rule the Country: Politics and Culture of the Thai Right*. Sameskybooks Publishing. (in Thai)
- Kunnarong, N. (2008). *The Political Communication on Internet in the periods of the Opposition against the Thaksin Government [Chiang Mai University]*. Chiang Mai University Digital

- Collections (CMUDC). <https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:107732>
(in Thai)
- Muangtham, N. (2022, May 8). Summary of TikTok Data Stat & Insight 2022. Everyday Marketing. <https://www.everydaymarketing.co/trend-insight/tiktok-data-stat-and-insight-thailand-2022-we-are-social/> (in Thai)
- Pongsawat, P. (2019). Cyber Democracy and the Development of Democratic Values in Thailand. *Journal of Public Administration and Politics*, 8(3), 168-193. (in Thai)
- Puttaraksa, W. (2006). Thaksin Government's Attempts to Build Hegemony [Chulalongkorn University]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/58726> (in Thai)
- Sombatpoonsiri, J. (2015). *Laughter against power : Humor and Peacefil Protest*. Matichon Publishing. (in Thai)
- _____. (2019, January 7). 'Digital Politics' The Politics in Digital World with Janjira Sombatpoonsiri. *The 101. World*. <https://www.the101.world/one-on-one-ep-37/> (in Thai)
- Suksri, S. (2012). Impact of the Computer-Related Crime Act 2007 ans State Policies on the Right to Freedom of Expression. *iLaw*. (in Thai)
- Tabthong, S. (2020, March 29). New Challenges in Using Emergency Decree Manage the Epidemic for the First Time. *The Momentum*. <https://themomentum.co/thailand-state-of-emergency-fight-covid-19/> (in Thai)
- Taweesak, S. (2017, December 23). Indentity of 'Good People' and the Backwardness of Thai Democracy. *Prachatai*. <https://prachatai.com/journal/2017/12/74699> (in Thai)
- Thai Lawyers for Human Rights. (2021, May 21). Report "Article 112-Computer Related Crime Act" Kakasin People, Because Posing TikTok Clips Criticizing the Use of Public Taxes, Found that Prayut's Representative is an Accuser. <https://tlhr2014.com/archives/29954> (in Thai)
- _____. (2022a, June 17). TCSD Arrested "Mumdew" and Partisan on Charges of Article 112 Claiming to Make a Clip to Parody the Former Queen and Members of the Royal Family. <https://tlhr2014.com/archives/44935> (in Thai)

- _____. (2022b, November 30). The Prosecutor of Kamphaeng Phet ordered 3 cases under Article 112 for Making TikTok Clips and Sending LINE Group Messages. <https://tlhr2014.com/archives/51155> (in Thai)
- _____. (2023a, January 12). Statistics of Persons Prosecuted under Article 112 “Lèse-Majesté” in 2020-2023. <https://tlhr2014.com/archives/23983> (in Thai)
- _____. (2023b, February 2). The Prosecutor of Kamphaeng Phet Sent a Lawsuit Article 112 “Phangan People” Making a TikTok Clip, Talking with a Cat. <https://tlhr2014.com/archives/53155> (in Thai)
- Thammachat, K. (2022, February 3). Analyze the Downward Trend of Facebook. The Number of Daily Active Users is Not Growing. Mark Zuckerberg Lost 800 Billion Baht in One Day. WorkpointTODAY. <https://workpointtoday.com/facebook-daily-active-users-down-for-the-first-time/> (in Thai)
- Winichakul, T. (2019). Democracy with the King above Politics. (2nd edition). Sameskybooks Publishing. (in Thai)

การพัฒนารูปแบบการผลิตผักปลอดภัยแปลงรวมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน
อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

Development of Production Models of the Integrated Pesticide-free
Vegetables to Solve Poverty in Namon District, Kalasin Province

[Received: April 11, 2023; Revised: May 20, 2023;

Accepted: May 30, 2023]

นิตยา เคหะบาล

สาขาวิชานวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Nittaya Kahaban

Innovation for Local Development,
Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

ธวัชชัย เคหะบาล

สาขาวิชารัฐศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์,
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Tawatchai Kahaban

Political Science, Faculty of Liberal Arts,
Kalasin University

ธีรนนท์ ชันตี

สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Theeranan Khantee

Communication Arts, Faculty of Liberal Arts,
Kalasin University

นฤชิต แสนปากดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Naruechit Saenpakdee

Assistant Professor of Law,
Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

อภิรดี ดอนอ่อนบัว

สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และ
นวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Aphiradee Dononbao

Social Studies, Faculty of Education and
Educational Innovation, Kalasin University

อารยา ลาน้ำเที่ยง

สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์,
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Araya Lanumtieng

Communication Arts, Faculty of Liberal
Arts, Kalasin University

เบญจมาศ ชุมชนตรีนอก

คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Benjamas Chumtreenok

Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

CORRESPONDING AUTHOR

Nittaya Kahaban, Innovation for Local Development, Faculty of Liberal Arts,
Kalasin University, Thailand. E-mail: nittaya.ka@ksu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยการพัฒนารูปแบบการผลิตผักปลอดภัยแปลงรวม อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายหลักในการวิจัย คือ ครัวเรือนยากจนในอำเภอนามน จำนวน 328 ครัวเรือน กลุ่มเป้าหมายรอง คือ หน่วยงานและภาคีเครือข่าย การแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่อำเภอนามน จำนวน 50 คน โดยการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลจากการทวนสอบและคัดกรองครัวเรือนยากจนรายครัวเรือนและรายหมู่บ้าน การสอบถาม ครัวเรือนยากจนที่มีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพ การสนทนากลุ่ม สํารวจข้อมูลต้นทุนการผลิต อาชีพแก๊จน การสำรวจตลาดภายในชุมชน การสังเกต เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบฟอร์มการทวนสอบและคัดกรองครัวเรือนยากจนรายครัวเรือนและรายหมู่บ้าน แบบบันทึกข้อมูลความต้องการพัฒนาศักยภาพด้าน แบบสำรวจการใช้ปริมาณผักและอาหารของร้านค้าในตำบล ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการพัฒนาครัวเรือนยากจนสู่การผลิตผักปลอดภัยแปลงรวม มี 3 กระบวน (1) ต้นน้ำ คัดเลือก ครัวเรือนยากจน (2) กลางน้ำ ส่งเสริมการผลิตแบบแปลงรวม และแปรรูปที่มีมาตรฐาน (3) ปลายน้ำ ส่งเสริม การตลาด และการบริหารจัดการใช้ประโยชน์แปลงรวมในการแก้ไขปัญหาความยากจน มี 5 ด้าน ได้แก่ การบริหารที่ดิน การบริหารผลผลิต การบริหารวัสดุอุปกรณ์ การบริหารผลประโยชน์ และการบริหารคน

คำสำคัญ: ผักปลอดภัย; แปลงรวม; ความยากจน

Abstract

The present study sought to address poverty issues through the development of a production model of integrated pesticide-free vegetables, Namon District, Kalasin Province. Specifically, it was conducted through participatory action research. The primary sample of this study was 328 impoverished households residing in Namon District, while the secondary one included 50 staff from organizations and network partners involved in tackling poverty issues in Namon District, Kalasin Province; both groups of the participants were chosen by means of purposive sampling. Additionally, the data were collected through verification and screening of impoverished households and communities, a survey on their needs for professional capacity development, focus-group discussions, a survey on the costs of creating occupations for poverty reduction, a market survey in communities, and observation. Particularly, the instruments used in this study were a verification and screening form for the impoverished households and communities, a recording form for the needs for professional capacity development, and a survey on the usage of vegetables and food portions among stores in the district. The results demonstrated that the development of impoverished households towards production of integrated pesticide-free vegetables included three stages as follows: (1) upstream which involved selection of impoverished households; (2) midstream which concerned promoting vegetable production in integrated plots and standard processing; and (3) downstream which entailed promotions. Management of utilizing integrated plots to tackle poverty-related issues encompassed five aspects, namely land management, productivity management, material management, benefit management, and personnel management.

Keywords: pesticide-free vegetables; integrated plot; poverty

บทนำ

จากฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ (PPPconnect) ในปี พ.ศ.2564-2565 อำเภอนามนมีครัวเรือนยากจน จำนวน 328 ครัวเรือน จากการวิเคราะห์ “ทุนดำรงชีพ 5 มิติ” ของครัวเรือนยากจน โดยมีการจัดกลุ่ม คนจนเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย อยู่ไม่ได้ อยู่ยาก อยู่ดี และอยู่ดี มีเกณฑ์พิจารณาจากบุคคลที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย มีรายได้ต่ำกว่า 30,000 บาท/ปี/ครัวเรือน สภาพความเป็นอยู่ต้องพึ่งพิงการเข้าถึงสวัสดิการ ขาดรายได้เสริม ที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง ไม่มีที่ทำกิน ขาดแคลนโอกาสและทักษะการประกอบอาชีพ จากการวิเคราะห์ทุนดำรงชีพของครัวเรือนยากจน อำเภอนามน พบว่า มีทุนที่อยู่ใน “ระดับอยู่ยาก” จำนวน 2 ทุน คือ ทุนการเงิน มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.06 คะแนน เนื่องจาก ไม่มีอาชีพ/มีอาชีพไม่มั่นคง มีรายได้น้อย ในครัวเรือนไม่มีที่ดินทำกิน/มีน้อย และ ทุนมนุษย์ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.45 คะแนน เนื่องจาก สมาชิกในครัวเรือนเป็นผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วยเรื้อรัง แต่ยังมีแรงงาน มีทุนที่อยู่ใน “ระดับอยู่ได้” จำนวน 3 ทุน คือ ทุนกายภาพ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.60 คะแนน เนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่ยังมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และแข็งแรงมั่นคง ทุนทางสังคม มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61 เนื่องจาก มีเครือข่ายทางสังคมที่ให้ความช่วยเหลือ สงเคราะห์ด้านต่าง เช่น ที่อยู่อาศัย ฤกษ์ชีพ การส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร และทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.63 คะแนน เนื่องจาก การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติมีแหล่งน้ำธรรมชาติหลายแห่งที่เข้าไปใช้ประโยชน์ /มีพื้นที่สาธารณะเพื่อเชื่อมโยงการใช้ประโยชน์เชิงอาชีพ (จระพันธ์ ห้วยแสน และคณะ, 2565) จากข้อมูลดังกล่าวการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคความยากจนในพื้นที่ ในปี 2565 จึงดำเนินการผ่านโมเดลฝึก GAP แก่จนใช้นวัตกรรมปลูกผักปลอดภัยยกแคร่ และการบริหารจัดการแปลงรวม มีครัวเรือนยากจนเข้าร่วม 20 ครัวเรือน โดยมีสำนักงานเกษตรอำเภอนามน ร่วมกับห้างหุ้นส่วนผัก สดนามน และวิสาหกิจชุมชนผักแปลงใหญ่อำเภอนามนเป็นเจ้าภาพหลัก และการขับเคลื่อนการช่วยเหลือส่งต่อระดับพื้นที่ตำบลนามนที่ผ่านระบบ KHM.V2 มีครัวเรือนยากจนเข้าร่วม 64 ครัวเรือน (ทุกครัวเรือน) โดย มีคณะกรรมการ KHM อำเภอนามน เป็นเจ้าภาพหลัก ปัจจุบันโครงการสามารถทำให้ครัวเรือนยากจนที่เข้าร่วมมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิมเฉลี่ยครัวเรือนละ 4,000-6,000 บาท นอกจากนี้ยังเกิดกลไกในเชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาศักยภาพให้กับครัวเรือนยากจนที่มีศักยภาพ โดยมีการจัดตั้งโรงเรียนผักแก่จน เพื่อรองรับครัวเรือนยากจน ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 และผู้ที่ต้องการมีรายได้ สามารถเข้ามาร่วมเรียนรู้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างสำนักงานเกษตรอำเภอนามน ห้างหุ้นส่วนผักสดนามน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผักแปลงใหญ่ และมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ มาถ่ายทอดองค์ความรู้รวมถึงสามารถ เทียบโอนหน่วยกิตกับหลักสูตร ปวช. ปวส. กับคณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ เป็นอีกช่องทางในการยกระดับทางการศึกษาให้กับครัวเรือนยากจน เพื่อให้เกิดโอกาสและช่องทางอาชีพที่หลากหลาย

ดังนั้นในปี พ.ศ.2565-2566 การปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ จะดำเนินการขับเคลื่อนต่อเนื่องจากบทเรียนของปีที่ผ่านมา จากตัวแบบระดับตำบลไปสู่ตัวแบบระดับอำเภอนามน ที่ครอบคลุมระบบกลไกท้องถิ่นทุกระดับ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ บริษัททั่วไปของพื้นที่อำเภอนามน เป็นอำเภอนามนกลางของจังหวัดกาฬสินธุ์ มีขนาดพื้นที่ 245.3 ตารางกิโลเมตร หรือ 153,312.5 ไร่

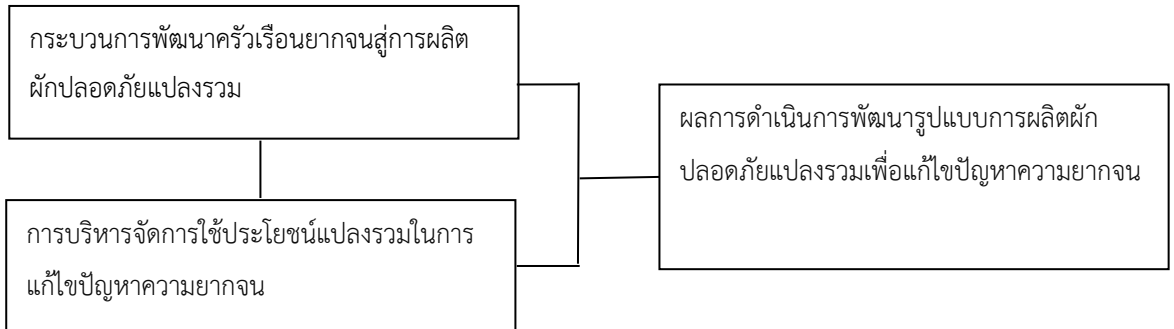
ด้านเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และ ฝักปลอดก้วย ตามลำดับ รองลงมา คือ รับจ้างนอกภาคเกษตร และ ในภาคเกษตร มีรายได้ครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 261,762.67 บาท และรายจ่ายครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 190,031.53 บาท (กรมการพัฒนาชุมชน, 2565)

ดังนั้นจากการวิเคราะห์การขับเคลื่อนงานแก้ไขปัญหาความยากจนในปีที่ผ่านมาประกอบกับบริบทพื้นที่ และข้อมูลทุนยังชีพของครัวเรือนยากจน อำเภอนามน รูปแบบการแก้ไขปัญหาความยากจน ในปี 2565-2566 จะขยายพื้นที่จากเดิม 1 ตำบล มาเป็นระดับอำเภอ รวม 5 ตำบล รวมครัวเรือนยากจน 328 ครัวเรือน สมาชิก 1,069 คน โดยการเน้นเพิ่มทุนทางการเงิน โดยเฉพาะด้านการสร้างมั่นคงด้านอาชีพ และ รายได้ การเพิ่มทุนมนุษย์ด้วยการพัฒนาทักษะอาชีพจากการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงโดยมีผู้ที่มีประสบการณ์เป็น สมาชิกกลุ่มปลูกผลิตฝักปลอดก้วย เป็นพี่เลี้ยง (Coaching) พัฒนารูปแบบการผลิตและการตลาดของธุรกิจฝักปลอดก้วยตัวแปลงรวม ในรูปแบบรวมกลุ่มการผลิตตามแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมกลุ่มกันซื้อวัตถุดิบเพื่อลดต้นทุน รวมกันขายเพื่อต่อรองด้านราคา มีกองทุนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นแหล่งเงินทุน และ ขยายช่องทางการตลาด เพิ่มสัดส่วนตลาดภายในและตลาดออนไลน์ให้สูงขึ้น โดยครัวเรือนยากจนต้องเข้าไปเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มฝักแปลงใหญ่อำเภอนามน นำนวัตกรรมการปลูกฝักปลอดก้วยที่ช่วยลดพื้นที่และต้นทุนการผลิต ผ่านการบริหารจัดการแปลงรวมร่วมกับองค์ความรู้เดิมของวิสาหกิจฝักแปลงใหญ่ และศูนย์เรียนรู้ฝักแปลงใหญ่บ้านโนนเที่ยง โดยการคัดเลือกครัวเรือนยากจนที่มีศักยภาพและสมัครใจ เข้าร่วมโครงการโดยจำแนกงานตามความถนัดของครัวเรือนยากจน เช่น กลุ่มผู้ผลิต กลุ่มผู้แปรรูป และกลุ่มผู้จำหน่าย สู่การพัฒนารูปแบบการผลิตฝักปลอดก้วยแปลงรวม เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการผลิตฝักปลอดก้วยแปลงรวม เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา: ผู้วิจัยและคณะ, 2566

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดการแก้ไขปัญหาความยากจน

ความยากจน คือ สถานะที่บุคคลคนใดคนหนึ่งไม่สามารถที่จะมีศักยภาพในการดำรงชีพในทางกายภาพ จิตใจ รวมถึงศักยภาพที่ไม่สามารถหาช่องทางในการดำรงชีวิต และโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการ การพัฒนาศักยภาพเพื่อยกระดับรายได้ของตนเองและครอบครัวให้สามารถดำเนินชีวิตได้

การมองความยากจนเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลัก 6 ประการ ประกอบด้วย 1) การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกทางสังคมที่จำเป็นต่อคุณภาพชีวิต เช่น การศึกษา สถานบริการทางสุขภาพ 2) การขาดความเท่าเทียมด้านรายได้ 3) ขาดโอกาสในการยกระดับรายได้ ขาดโอกาสในการเปลี่ยนอาชีพให้มีรายได้สูงขึ้น รวมถึงโอกาสในการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคม 4) ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของความป่วยทางสังคม ความพิการ 5) ไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินการของสังคม ทำให้ขาดพลังอำนาจ ไร้อำนาจ และ 6) ลักษณะทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อปรับตัวเนื่องจากขาดทักษะในการทำงาน Shipman (1977 อ้างถึงใน ณรงค์ เพชรประเสริฐ, 2544)

ณัฐพล ชันธไชย (2559) ได้กล่าวถึง แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนควรแก้ไขให้ตรงจุดและสอดคล้องกับปัญหา โดยเสนอแนวทางไว้ ดังนี้

1) ปรับปรุงระบบบริหารจัดการภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับพื้นที่ เพิ่มบทบาทของภาคประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการสะท้อนปัญหาความต้องการ แนวทางการแก้ไขปัญหาคือสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และเข้าถึงคนจนมากยิ่งขึ้น บูรณาการความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

2) การแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ กรณีพื้นที่ที่มีคนจนอยู่หนาแน่น ควรมีการบริหารจัดการโดยการกำหนดพื้นที่เป้าหมายให้ชัดเจน จัดลำดับความสำคัญ จัดประเภทของครัวเรือนที่มีปัญหาความยากจน พิจารณาการช่วยเหลือตามบริบทและประเภท เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

3) กลไกการบริหารยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน ควรมีกลไกระดับชาติ ซึ่งมาจากกระทรวงหลักที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงาน กำกับการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจน รวมถึงเชื่อมโยงกับการดำเนินงานตั้งแต่ระดับพื้นที่ อำเภอ จังหวัด และคณะกรรมการชุดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยจัดให้มีสถาบันหรือองค์กรที่ทำหน้าที่บริหารงานยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยตรงในการสร้างองค์ความรู้ ศึกษาวิจัย พัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเป็นระบบและเกิดประสิทธิภาพ

4) การเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนจนและชุมชน ครอบคลุมการพัฒนาทางการศึกษา อาชีพแก่เด็กเยาวชนจากครอบครัวยากจน คนจนวัยทำงาน และเพิ่มศักยภาพบทบาทของชุมชนในการแก้ไขปัญหาความยากจนในท้องถิ่น

5) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการสำรวจที่ดิน ทรัพยากร เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาด้านการเกษตรที่สอดคล้องกับลักษณะการใช้ที่ดิน จัดสรรที่ดินทำกินให้กับครัวเรือนยากจน การใช้พื้นที่สาธารณะให้เกิดประโยชน์กับเกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคุมการจัดหาสินค้าให้กับเกษตรกรเพื่อเป็นทุนในการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่

6) พัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคม พัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจน จัดสวัสดิการสังคม โดยชุมชนเกิดการพึ่งตนเอง สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนให้ครอบคลุมทั้งด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา สาธารณประโยชน์ ครอบครัว และการผลิตของชุมชน

7) ส่งเสริมนโยบายเศรษฐกิจมหภาคที่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน ส่งเสริมการลงทุนทั้งในและต่างประเทศเพื่อเพิ่มมูลค่าการผลิตด้านเกษตรกรรม โดยการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี ส่งเสริมการผลิต

8) การปฏิรูปกฎหมายเพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจน เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติให้สอดคล้องและเกื้อหนุนนโยบายส่วนรวม เกื้อหนุนให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมและผู้ไม่มีอำนาจต่อรองในสังคม มีกลไกที่จะปกป้องสิทธิของตน กฎหมายที่เอื้อให้คนจนในเมืองได้รับโอกาส สิทธิ และความเสมอภาคเท่าเทียมกับกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม

แนวคิดเกษตรแปลงใหญ่

เกษตรแปลงใหญ่เป็นนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มการผลิตและการบริหารจัดการร่วมกัน ตลอดจนการจัดการด้านการตลาด เพื่อการลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการ

ผลิต เพิ่มโอกาสในการแข่งขัน โดยมีหน่วยงานภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2560) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นวิธีการหนึ่งในการเพิ่มความได้เปรียบทางการแข่งขันของหน่วยผลิตด้วยการวางแผนการผลิตอย่างเป็นระบบในการบริหารด้านการผลิต เพื่อให้เกิดการลดต้นทุนการผลิต วางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกร การจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ การจัดการด้านการตลาดและห่วงโซ่อุปทาน มีการบริหารจัดการฟาร์มที่ดี รวมทั้งการนำนวัตกรรม องค์ความรู้ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการจัดแปลงของเกษตรกร องค์ประกอบที่สำคัญของการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ ประกอบด้วย 4 ส่วน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2558) ดังนี้

- 1) ผู้จัดการพื้นที่ (Field Manager) ทำหน้าที่บริหารจัดการพื้นที่ตลอดห่วงโซ่อุปทาน
- 2) พื้นที่แปลงใหญ่ (Land Plot) การรวมแปลงเกษตรกรของเกษตรกรในพื้นที่ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน มีการเพาะปลูกพืชชนิดเดียวกันมีผู้จัดการพื้นที่เป็นผู้บริหารจัดการแปลง

- 3) เกษตรกร (Farmer) การรวมกลุ่มเกษตรกรเจ้าของแปลงในพื้นที่ใกล้เคียงกันเพื่อร่วมกัน ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายการผลิตและการตลาด มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันรวมถึง ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการและดำเนินการตามแผน

- 4) การบริหารจัดการแปลง (Management) โดยผู้จัดการพื้นที่จะต้องบริหารจัดการแปลงทุก กิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อสร้างอำนาจต่อรองให้กับสมาชิกโดยการบริหารจัดการแปลงนั้นจะมีการทำอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามเป้าหมาย และดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ของเกษตรกร ดังนี้

- 1) เกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมกลุ่ม พร้อมทั้งจะพัฒนาการผลิตและการตลาดร่วมกัน โดยเข้ามามีส่วนร่วมตลอดกระบวนการพัฒนา เช่น วิเคราะห์ปริมาณการผลิต/ขนาดการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาดเพื่อวางแผนการผลิตและแผนการตลาด การวิเคราะห์กำหนด เป้าหมายการผลิตและการตลาด การกำหนดการใช้ปัจจัย การผลิตและเทคโนโลยีต่างๆ การพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานสินค้า และการกำหนดแผนปฏิบัติการและ ดำเนินการตามแผน เป็นต้น

- 2) เกษตรกรรวมตัวใน รูปแบบกลุ่ม/องค์กร/วิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์ที่มีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการกลุ่มตนเอง

- 3) มีพื้นที่การทำเกษตรกรรมรายสินค้าชนิดเดียวกัน เป็นสินค้าที่มี ศักยภาพทางเศรษฐกิจ และสอดคล้องกับข้อมูล Agri-map โดยแปลงของเกษตรกรไม่จำเป็นต้องติดต่อกันแต่ควรตั้งอยู่ภายในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน

- 4) เกษตรกรที่เข้าร่วมดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในด้านการ จัดการดินและน้ำ และสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ ในการพัฒนาการผลิตและสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่ม หรือองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารจัดการแปลงใหญ่ พร้อมทั้งได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้และการบริการต่างๆ ตามความ

ต้องการของเกษตรกรจากหน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้อง (รภัสสรณ์ คงธนจารุอนันต์ และอารีย์ เชื้อเมืองพาน, 2564)

การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นระบบการส่งเสริมการเกษตรที่ยึดพื้นที่เป็นหลักในการดำเนินงานในลักษณะบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมๆไปกับการร่วมมือร่วมใจของเกษตรกรที่รวมตัวกันเป็น กลุ่มการผลิต มีผู้จัดการแปลงเป็นผู้บริหารจัดการพื้นที่ ในทุกกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน โดยคำนึงถึงการหลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการพิจารณาในการจัดการส่งเสริมตามระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร, 2564) มีดังนี้

1) การผลิตในพื้นที่ที่เหมาะสม ตามข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri Map) หรือเป็นพื้นที่ที่สามารถ ปรับปรุงและพัฒนาได้

2) มีขนาดการผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุน (Economy of Scale) สามารถใช้ปัจจัยการผลิตร่วมกัน จากการรวมซื้อรวม ขาย

3) การใช้หรือเครื่องมือ/อุปกรณ์/เครื่องจักรกล ร่วมกันได้อย่างคุ้มค่า ซึ่งจะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลง

4) มีกระบวนการกลุ่มที่เข้มแข็ง เช่น กลุ่มเกษตรกร วิชาทักชุมชน หรือสหกรณ์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการ อย่างเป็นระบบ และง่ายต่อการเข้าถึงการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐทั้งด้านองค์ความรู้ แหล่งทุน ให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งต่อไปในอนาคต

5) มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมหรือนวัตกรรม เพื่อพัฒนาการผลิต มีช่องทางการตลาดรองรับ และสามารถเชื่อมโยงไปสู่การตลาดให้กว้างขวางและหลากหลายยิ่งขึ้น

6) มีปัจจัยพื้นฐาน เช่น แหล่งน้ำ/ปริมาณน้ำเพียงพอต่อการผลิต

7) มีการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ เช่น ลานตาก โรงคัดแยก ลานเท เป็น ต้น เข้ามาใช้ในการพัฒนาการผลิต

8) มีการกำหนดมาตรฐานการผลิต และเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบ รับรองสินค้าที่สามารถทำได้ หรือเป็นที่ต้องการของตลาด

9) มีการกำหนดเป้าหมายและแผนปฏิบัติการ รวมทั้งการจัดทำแผนธุรกิจของกลุ่มที่ชัดเจน มีผู้จัดการแปลงที่มีศักยภาพและสามารถบริหารจัดการได้

จากแนวคิด ทฤษฎี ดังกล่าว ในการดำเนินการวิจัยได้นำมาบูรณาการในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาคาความยากจน โดยพิจารณาตั้งแต่เงื่อนไข ปัจจัยของปัญหาคาความยากจน นำมาวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ครัวเรือนยากจนเพื่อเข้าสู่ระบบการพัฒนาศักยภาพและช่วยเหลือส่งต่อ รวมถึงการนำแนวคิดเกษตรแปลงใหญ่ ในการวิเคราะห์การส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ รวมถึงการพัฒนาให้เกิดการส่งเสริมการรวมกลุ่มการผลิตและการบริหารจัดการเกษตรแปลงใหญ่และเชื่อมโยงกลุ่มองค์กรต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่ให้เกิดความเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งในการร่วมมือแก้ไขปัญหาคาความยากจนให้เป็นระบบและยั่งยืน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) กลุ่มเป้าหมายหลักในการวิจัย คือ ครูว์เรือนยาจนในอำเภอนามน จำนวน 328 ครูว์เรือน กลุ่มเป้าหมายรอง คือ หน่วยงานและภาคีเครือข่ายการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่อำเภอนามน จำนวน 50 คน โดยการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการทวนสอบและคัดกรองครูว์เรือนยาจนรายครูว์เรือนและรายหมู่บ้าน ข้อมูลจากการสอบถามครูว์เรือนยาจนที่มีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพ การสนทนากลุ่มร่วมกับหน่วยงาน ผู้นำชุมชน สํารวจข้อมูลต้นทุนการผลิตอาชีพแก่จน ข้อมูลการสำรวจตลาดภายในชุมชน และข้อมูลจากการสังเกต ได้แก่ การเยี่ยมแปลงผู้ผลิต กิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เวทีกิจกรรมของหน่วยงานดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนของแต่ละหน่วยงาน เป็นต้น โดยมีการจดบันทึกภาคสนามโดยทีมวิจัย กรอบแนวทางในการสังเกตปรากฏการณ์ทางสังคม 6 ประเภท (สุรางค์ จันทวานิช, 2554) ได้แก่ ฉากหรือสภาพแวดล้อม (Setting) พฤติกรรม/การกระทำ (Acts) แบบแผนพฤติกรรม (Activities) ความหมาย (Meanings) ความสัมพันธ์ (Relationship) การมีส่วนร่วมกิจกรรมในชุมชน (Participation)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบฟอร์มการทวนสอบและคัดกรองครูว์เรือนยาจนรายครูว์เรือนและรายหมู่บ้าน แบบบันทึกข้อมูลครูว์เรือนยาจนที่มีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้าน แบบสำรวจการใช้ปริมาณผักและอาหารของร้านค้าในตำบล เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนการผลิต วิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์จำแนกและจัดกลุ่มตามลักษณะที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย

พื้นที่การดำเนินโครงการวิจัย ครูว์เรือนยาจน อำเภอนามน จ.กาฬสินธุ์ มี 5 ตำบล รวม 328 ครูว์เรือน ได้แก่ (1) ตำบลนามน 64 ครูว์เรือน (2) ตำบลสงเปลือย 83 ครูว์เรือน (3) ตำบลยอดแกง 80 ครูว์เรือน (4) ตำบลหนองบัว 63 ครูว์เรือน (5) ตำบลหลักเหลี่ยม 38 ครูว์เรือน

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์จำแนกและจัดกลุ่มตามลักษณะที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายตามกรอบแนวคิดการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยให้อยู่ตามรูปแบบของการรายงานเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

กระบวนการพัฒนาการผลิตผักปลอดภัยแปลงรวม

จังหวัดกาฬสินธุ์ได้ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาความยากจนอย่างต่อเนื่องผ่านการนำนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำมาปฏิบัติ หน่วยงานวิจัยทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ได้ให้ความสำคัญกับการวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ในปี พ.ศ. 2561 จังหวัดกาฬสินธุ์ได้มี

การจัดตั้งโครงการคนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังร่วมกับมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์และเครือข่ายความร่วมมือ ได้เข้ามาร่วมดำเนินการตั้งแต่การค้นหา สอบทาน การนำเข้าส่งต่อข้อมูล การช่วยเหลือ พัฒนากลไกในการหนุนเสริมระบบการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ที่มีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น และในปี พ.ศ. 2565 ได้ดำเนินโครงการวิจัยการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยการพัฒนารูปแบบการผลิตและการตลาดของธุรกิจผักปลอดภัยแปลงรวม อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ มีกระบวนการพัฒนาการผลิตผักปลอดภัยแปลงรวม เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่อำเภอนามน ดังนี้

1.1 กระบวนการพัฒนาครัวเรือนยากจนสู่การผลิตผักปลอดภัยแปลงรวม

1) ต้นน้ำ คัดเลือกครัวเรือนยากจน

1.1) ทวนสอบสถานะครัวเรือนยากจน/คัดกรองรายชื่อและวางแผนแก้ไขปัญหาความยากจน โดยใช้แบบฟอร์มการทวนสอบและคัดกรองครัวเรือนยากจนรายครัวเรือนและรายหมู่บ้าน พบว่าสามารถจำแนกครัวเรือนยากจนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มต้องการการช่วยเหลือ กลุ่มไม่รับการช่วยเหลือ และกลุ่มควรออกจากระบบความยากจน และในส่วนของกลุ่มที่ต้องการการช่วยเหลือสามารถจำแนกความต้องการความช่วยเหลือออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ ด้านอาชีพ ด้านสวัสดิการรัฐ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสุขภาพ ด้านหนี้สิน ด้านการศึกษา ด้านอำนาจความเป็นธรรม จากการจัดเวทีประชาคมคัดเลือกครัวเรือนยากจน ร่วมกับผู้นำชุมชน ตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีครัวเรือนยากจนที่มีโอกาสพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพแต่ขาดที่ดินทำกิน จำนวน 9 ครัวเรือน ซึ่งเป็นครัวเรือนยากจนอยู่ในระบบฐานข้อมูล TPMAP และ KHM.V2 และมีครัวเรือนในชุมชนที่มีรายได้น้อย (กลุ่มเสี่ยงจน) สนใจเข้าร่วม จำนวน 28 ครัวเรือน เพื่อพัฒนาด้านอาชีพ เพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน

1.2) สสำรวจความต้องการพืชผักของตลาดระดับต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลปริมาณความต้องการของตลาดภายใน และนำมาเปรียบเทียบกับกำลังการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ผลิตผักปลอดภัยในพื้นที่เชื่อมโยงกับระบบแปลงย่อย แปลงรวม และผู้ประกอบการรายย่อยในพื้นที่อำเภอ ในการวางแผนการผลิตร่วมกัน

1.3) ค้นหาที่ดินว่างเปล่า ดำเนินการขออนุญาตเพื่อใช้ประโยชน์ มีจำนวน 2 แปลง ได้แก่ แปลงที่ 1 แปลงรวมพื้นที่บ้านโนนเที่ยง จำนวน 5 ไร่ 2 งาน มีครัวเรือนเข้าร่วม 12 ครัวเรือน เป็นพื้นที่สาธารณะอยู่ในความดูแลของเทศบาลตำบลนามน แปลงที่ 2 แปลงรวมพื้นที่โรงเรียนบ้านดงสว่าง จำนวน 4 ไร่ (โรงเรียนถูกยุบไม่ได้ใช้ประโยชน์) มีครัวเรือนเข้าร่วม จำนวน 25 ครัวเรือน และกำหนดกฎระเบียบการใช้ประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม โครงสร้างการบริหารจัดการแปลงรวม กำหนดบทบาทความรับผิดชอบของคณะกรรมการและสมาชิก

1.4) สนับสนุนการรวมกลุ่ม และจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนใหม่ ซึ่งการรวมกลุ่มบริหารจัดการร่วมกันทำให้สมาชิกได้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ทำงานร่วมกันทั้งด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด เกิดการออม จัดสวัสดิการเพื่อเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งแปลงเดิมบ้านโนนเที่ยง ต.นามน มีการจัดตั้ง

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแล้ว สำหรับพื้นที่ตำบลสงเปลือยยังไม่มีการจัดตั้งกลุ่มจึงได้มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัยดงสว่างจันทร์ ตำบลสงเปลือย

1.5) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแปลงรวม ได้แก่ การจัดสรรแปลงปลูกให้กับสมาชิก พัฒนาระบบน้ำ พัฒนาโรงเรือนในการปลูก พัฒนาคุณภาพดิน เป็นต้น

2. กลางน้ำ ส่งเสริมการผลิตแบบแปลงรวม และแปรรูปที่มีมาตรฐาน

2.1) ส่งเสริมการผลิตพืชผักและยกระดับมาตรฐาน GAP โดยการจัดอบรมส่งเสริมศักยภาพการผลิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม และเข้าสู่การขอมาตรฐาน GAP

2.2) ส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าจากผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ น้ำพริก นรกปลาตุก น้ำพริกไก่ฉีก กิมจิผักรวม เป็นต้น

2.3) ส่งเสริมการอบรมทฤษฎีเพื่อการผลิตและสวัสดิการ จัดตั้งธนาคารชุมชน ส่งเสริมการออม เป็นแหล่งเงินทุนฉุกเฉิน เกิดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพให้กับครัวเรือนยากจน

2.4) กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงานวิสาหกิจเพื่อสังคมตำบลคำพอง จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเป็นต้นแบบในการผลิตและการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก และเจรจาเพื่อเป็นอีกช่องทางการตลาดในการรับซื้อผลผลิตของสมาชิกกลุ่ม อีกทั้งมีระบบพี่เลี้ยงโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการติดตาม เยี่ยมบ้านครัวเรือนยากจนให้คำปรึกษาในการผลิต

3. ปลายน้ำ ส่งเสริมการตลาด โดยสำรวจตลาด ร้านค้าปลีกในชุมชน เจรจากรัฐกิจ และการจัดส่งผักวางขาย โดยแบ่งตามศักยภาพการผลิต ดังนี้

3.1) ศักยภาพการผลิตสูง ได้แก่ ห้างสรรพสินค้า บริษัท king wish ซูเปอร์มาร์เก็ต บริษัท SLIG

3.2) ศักยภาพการผลิตปานกลาง ได้แก่ ตลาดนัด ตลาดสด ในตำบล อำเภอ

3.3) ศักยภาพการผลิตน้อย ผลิตบริโภคในครัวเรือนเพื่อลดรายจ่าย และผลิตส่งร้านค้าในชุมชน

การบริหารจัดการใช้ประโยชน์แปลงรวมในการแก้ไขปัญหาความยากจน

จากการดำเนินโครงการได้มีการพัฒนาศักยภาพครัวเรือนยากจนในการผลิตผักปลอดภัยแปลงรวม ทั้งการคัดเลือกครัวเรือนยากจนร่วมกันของผู้นำชุมชน ตัวแทนหน่วยงาน พิจารณาตามความพร้อม ความถนัดของครัวเรือนยากจน ใช้ระบบการดูแลให้มีพี่เลี้ยงในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นผู้ติดตามให้คำแนะนำ และพัฒนาศักยภาพความรู้ควบคู่กับการพัฒนากลุ่มในการผลิตร่วมกัน นำไปสู่การบริหารจัดการแปลงรวมร่วมกัน ดังนี้

1) การบริหารที่ดิน กำหนดใช้ประโยชน์ร่วมกันโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ดำเนินการขออนุญาตการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดสรรที่ดินให้กับสมาชิก 1 ครัวเรือนต่อ 1-2 งาน ในการผลิต พัฒนาปรับปรุงที่ดินให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

2) การบริหารผลผลิต สมาชิกวางแผนการผลิตร่วมกัน ตามความต้องการของตลาดและความต้องการของผู้บริโภค พัฒนาผลผลิตให้ได้มาตรฐาน GAP พัฒนาการแปรรูปเพิ่มมูลค่า หาดตลาดรองรับผลผลิต วางแผนการจัดการขนส่งผลผลิตสู่ตลาด

3) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต เพื่อลดต้นทุน ร่วมกันผลิตปุ๋ย สารชีวภัณฑ์ใช้ภายในกลุ่ม บริหารวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ที่ได้รับการจัดสรรจากหน่วยงานภายนอก

4) การบริหารผลประโยชน์ มีการจัดสรรผลประโยชน์ เป็น 3 ส่วน คือ (1) รายได้เข้าสู่ครัวเรือนยากจนและสมาชิกกลุ่ม (2) เป็นเงินออมเพื่อการแหล่งเงินทุนในการผลิตและสวัสดิการ (3) ค่าบริหารจัดการ ส่วนกลางของแปลงรวม เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ เป็นต้น

5) การบริหารคน มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน โครงสร้างการบริหารกลุ่ม แบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ มีกฎระเบียบในการบริหารจัดการ จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการผลิต

ผลการดำเนินการพัฒนารูปแบบการผลิตผักปลอดภัยแปลงรวมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน

จากกระบวนการพัฒนารูปแบบการผลิตผักปลอดภัยแปลงรวม มีครัวเรือนยากจนที่ต้องการหาที่ดินทำกินเพื่อประกอบอาชีพ เนื่องจากไม่มีที่ดินทำกินอาศัยอยู่ในพื้นที่ 2 ตำบล คือ ตำบลนามน และ ตำบลสงเปลือย มีการพัฒนาพื้นที่แปลงรวม จำนวน 2 แปลง รวม 9 ไร่ 2 งาน เพื่อเอื้ออำนวยให้กับครัวเรือนยากจนในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร ประกอบด้วย

1.1) แปลงรวมเดิม ณ บ้านโนนเที่ยงศิริมงคล หมู่ 15 ตำบลนามน อำเภอนามน มีพื้นที่เพาะปลูกผักจำนวน 5 ไร่ 2 งานซึ่งเป็นที่สาธารณะของชุมชน ภายใต้การดูแลของเทศบาลตำบลนามน มีการประชาคมและจัดสรรให้สมาชิกทั้ง 12 คน สำหรับคนที่ไม่มียากินและสนใจเข้ามาทำกิน และดำเนินการปลูกพืชผักในพื้นที่ที่ได้รับจัดสรรให้ เฉลี่ย 2 งาน ต่อ 1 ครัวเรือน เริ่มมีการปลูกพืชผักตั้งแต่ปี พ.ศ.2561 ตามนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ “โครงการกาฬสินธุ์แอปปีเนสโมเดล” ในช่วงสมัย นายไกรสร กองฉลาด เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกร และครัวเรือนยากจนมีอาชีพ มีรายได้เลี้ยงดูครอบครัว ช่วงเริ่มก่อตั้งมีการรวมกลุ่มปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ กลุ่มมีปัญหาเรื่องน้ำไม่เพียงพอ มีปัญหาเรื่องโรคและแมลง ขาดแคลนปัจจัยการผลิต การดำเนินงานจึงไม่ค่อยต่อเนื่อง

ในปี พ.ศ.2664-2565 มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โดยการพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานเกษตรอำเภอนามน เทศบาลตำบลนามน ได้เข้ามาสนับสนุนเรื่อง ปรับปรุงภูมิทัศน์ของแปลง การจัดทำสารชีวภัณฑ์ป้องกันแมลงและศัตรูพืช โรงเรือน แคร่ปลูกผัก โรงเพาะเห็ดนางฟ้า การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การพัฒนาทักษะด้านการตลาดออนไลน์ และการหาช่องทางตลาดใหม่ๆ เป็นต้น

ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนฯ มีครัวเรือนยากจน 2 ครัวเรือน ที่มีรายชื่อเป็นครัวเรือนยากจนในระบบฐานข้อมูล KHM.V2 เข้ามาร่วมด้วย กิจกรรมหลักของกลุ่ม คือ ผลิตผักปลอดภัย รวบรวมผลผลิต แปรรูป เพื่อจำหน่าย รวมทั้งผลิตสารชีวภัณฑ์ใช้เอง เพื่อให้เกิดการรวมกันซื้อ คือ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์โดยกลุ่มเพื่อให้ได้

ต้นทุนที่ถูก ทำการผลิตภายใต้แผนของกลุ่ม สมาชิกปลูกผักคนละ 3-5 ชนิด เช่น ผักบั้งจีน คื่นช่าย กวางตุ้ง ผักกาดหอม พริก ถั่วฝักยาว มะเขือเปราะ ต้นหอม ผักชีไทย ขึ้นฉ่าย ข้าวโพดหวาน บวบหอม บวบเหลี่ยม โหระพา แมงลัก มะเขือเทศราชินี คื่นช่ายเคล ฯลฯ ผลผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ ของกลุ่มได้ทั้งหมดประมาณ 20,000 กิโลกรัม/ต่อปี มูลค่าเฉลี่ยประมาณ 600,000 บาท/ปี โดยมีการรวบรวมผลผลิตส่งจำหน่ายที่เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผักแปลงใหญ่อำเภอนามน ส่งให้กับบริษัท King wish จำกัด สาขาขอนแก่น การออกตลาดนัดสีเขียว ตลาดนัดประชารัฐ ตลาดนัดชุมชน ออกจำหน่ายสินค้าตามงานกิจกรรมที่หน่วยงานรัฐ และเอกชนจัดขึ้น และ ร้านค้าปลีกในพื้นที่ใกล้เคียงของอำเภอนามน มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน ประมาณ 6,000-7,000 บาท/เดือน

นอกจากผลผลิตผักสดแล้ว กลุ่มยังมีการเพิ่มมูลค่า ด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ แบรินด์ “โนนเที่ยง ตุ่มโฮม” มีตัวอย่างผลิตภัณฑ์ เช่น ข้าวอินทรีย์ น้ำมันข้าวโพดปลอดภัย น้ำผักปลอดภัย ข้าวเกรียบผัก ที่ผลิตตามคำสั่งซื้อ และการออกจำหน่ายตามงานต่างๆ กลุ่มยังมีการดำเนินกิจกรรมอบรมทรัพยากรเพื่อการผลิตปัจจุบันมีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 40,000 บาท

ในปี พ.ศ.2565 นี้พื้นที่แปลงรวมเดิม โครงการวิจัยฯ ร่วมกับ สำนักงานเกษตรอำเภอนามน และเทศบาลตำบลนามน ได้เพิ่มศักยภาพในการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ โดยการติดตั้งระบบน้ำสะอาดจากบ่อน้ำใต้ดินด้วยเครื่องสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อนำน้ำมาปลูกให้ได้ตามมาตรฐาน การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (Good Agriculture Practices เรียกว่า GAP) และช่วยประหยัดต้นทุนค่าไฟฟ้าอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้พื้นที่ให้เกิดรายได้สูงขึ้นจากการเพาะเห็ดในโรงเรือน และ แผนการเพิ่มมูลค่าของผลผลิต เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากพืชผัก เป็นต้น

1.2) แปลงรวมใหม่ ณ โรงเรียนดงสว่างวรวิทย์ หมู่ที่ 6 บ้านดงสว่าง ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ มีพื้นที่เพาะปลูกผัก จำนวน 4 ไร่ ซึ่งเป็นที่ดินของโรงเรียนดงสว่างวรวิทย์ โรงเรียนชุมชนที่ถูกยุบเนื่องจากมีจำนวนนักเรียนไม่ถึงเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ปัจจุบันภายใต้การดูแลของคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนดงสว่างวรวิทย์ และได้มีมติให้ชุมชน หมู่ที่ 6 และ 15 ตำบลสงเปลือยสามารถใช้ประโยชน์ในด้านการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรแก่ครัวเรือนยากจนหรือครัวเรือนเกษตรกรที่สนใจ ปัจจุบันแปลงรวมใหม่ อยู่ระหว่างการปรับพื้นที่พื้นที่และวางระบบน้ำ ควบคู่ไปกับกระบวนการทางสังคมที่จะจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ โดยมีครัวเรือนยากจนเข้าร่วมเป็นสมาชิกจำนวน 7 ครัวเรือน และ ครัวเรือนเกษตรกรที่สนใจ อีกประมาณ 18 ครัวเรือน (เป็นเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกิน หรือ เกษตรกรที่มีองค์ความรู้ที่สามารถเป็นพี่เลี้ยงให้ครัวเรือนยากจนได้) ทั้งนี้ในการเริ่มดำเนินการจัดตั้งแปลงรวมใหม่ มีหน่วยงานที่เข้าร่วมให้การสนับสนุนเพื่อพัฒนาพื้นที่ ได้แก่ ผู้นำชุมชน หมู่ที่ 6 และ 15 ตำบลสงเปลือย สำนักงานเกษตรอำเภอนามน ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ประจำอำเภอนามน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัววัว ตำบลสงเปลือย เทศบาลตำบลสงเปลือย และ วัดดงสว่างนาราม เป็นต้น

ภาพที่ 1 การใช้ประโยชน์แปลงรวมของครัวเรือนยากจน

ที่มา: ผู้วิจัยและคณะ, 2566

สรุปและอภิปรายผล

จากการดำเนินโครงการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. กระบวนการพัฒนาครัวเรือนยากจนสู่การผลิตผักปลอดภัยแปลงรวม จากการวิจัย พบว่า กระบวนการพัฒนาครัวเรือนยากจน เริ่มจากการค้นหาศักยภาพของตัวบุคคล และศักยภาพของพื้นที่เพื่อหนุนเสริมศักยภาพที่เป็นจุดแข็งอีกทั้งต้องมาจากความถนัด ความสนใจ ความพร้อมของครัวเรือนยากจน จากการดำเนินการวิจัย ได้มีการสำรวจศักยภาพของครัวเรือนยากจน เพื่อวางแผนพัฒนาได้ตรงตามศักยภาพความพร้อม และมีเวทีคัดเลือกครัวเรือนยากจนร่วมกับกลุ่มผู้นำชุมชน ตัวแทนเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่ขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับพื้นที่ เพื่อเป็นการทวนสอบ คัดเลือกร่วมกัน และวางแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นที่แปลงรวมไปพร้อมๆกับการพัฒนาศักยภาพครัวเรือนยากจนในการเข้าสู่กระบวนการผลิตผักปลอดภัย รวมทั้งพัฒนาการรวมกลุ่มและบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พัฒนาระบบพี่เลี้ยงโดยให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ มีประสบการณ์การผลิต คอยเป็นที่ปรึกษาให้กับติดตามให้คำปรึกษา เกิดเครือข่ายทางสังคมของครัวเรือนยากจนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระดับพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พิมพ์ฉัตร รสสุธรรม (2558) ศึกษาเรื่องการบูรณาการการบริหารจัดการสวัสดิการสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนโดยยึดชุมชนเป็นฐาน กรณีศึกษาชุมชนตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง พบว่า การมีกลุ่มในพื้นที่เข้มแข็งหรือประสบความสำเร็จมาก่อน มาเป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา

ต่างๆ จะทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น และมีการพัฒนายุทธศาสตร์ร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการพัฒนาศักยภาพของคนจน เน้นการมีส่วนร่วม การพัฒนาแกนนำและการเชื่อมโยงทางสังคม ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มหรือองค์กร ชุมชน การหาปัญหาพร้อม และสอดคล้องกับกระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนของ สมพันธ์ เตชะอธิก ธนากร ผินสุ่ และจุติมาภรณ์ พลพงษ์ (2560) ได้อธิบายกระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนที่สำคัญ 7 ขั้นตอน ได้แก่ การค้นหาผู้นำแก้ไขความยากจนและประสานงานความร่วมมือทุกภาคส่วน การวิเคราะห์สถานการณ์ ชุมชน ปัญหา สาเหตุ แนวทางแก้ไขความยากจน การจัดทำตัวชี้วัด และค้นหาคนยากจน ทั้งเชิงโครงสร้างและปัจเจก การจัดกระบวนการเรียนรู้ในพื้นที่ต้นแบบ การอบรมเชิงปฏิบัติ การจัดทำแผนแก้ไขปัญหาคความยากจน การจัดตั้งกองทุนแก้ไขปัญหาคความยากจน การแก้ไขปัญหาคความยากจนเชิงปัจเจกและโครงสร้าง สรุบบทเรียน ติดตามประเมินผล และมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างสม่ำเสมอ

2. การบริหารจัดการใช้ประโยชน์แปลงรวมในการแก้ไขปัญหาคความยากจน จากการวิจัยพบว่า การพัฒนาการผลิตผักปลอดภัยแปลงรวมมีการบริหารจัดการที่สำคัญนำไปสู่การปฏิบัติก่อให้เกิดผลเชิงรูปธรรม 5 ด้าน คือ (1) การบริหารที่ดิน จัดสรรประโยชน์ที่ดินพัฒนา ปรับปรุง ใช้ประโยชน์ร่วมกัน (2) การบริหารผลผลิต มีการวางแผนการผลิตที่ตรงต่อความต้องการของตลาด “ตลาดนำการผลิต” พัฒนาการผลิตให้ได้มาตรฐาน เพิ่มมูลค่าของผลผลิต (3) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ “รวมกันซื้อ รวมกันขาย” คือ รวมกันซื้อปัจจัยการผลิต เพื่อลดต้นทุน รวมกันขาย เพื่อต่อรองทางการตลาด (4) บริหารผลประโยชน์ มีการจัดสรรผลประโยชน์ด้านรายได้ ส่งเสริมการออม ค่าบริหารจัดการกลาง และ (5) การบริหารคน มีโครงสร้างการบริหารจัดการ แบ่งบทบาทความรับผิดชอบ ส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาทักษะที่จำเป็นให้กับสมาชิก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2560) การส่งเสริมระบบเกษตรแปลงใหญ่ มีเป้าหมายเพื่อมุ่งปรับเปลี่ยนระบบการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ขนาดใหญ่เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรรายย่อยมาสู่การรวมกลุ่ม เข้าถึงเทคโนโลยีได้มากขึ้น มีความสามารถในการจัดการ การผลิตผลผลิตอย่างมืออาชีพ ทำให้คุณภาพสินค้าได้มาตรฐาน สามารถเข้าถึงการตลาด ดังนั้นข้อได้เปรียบของเกษตรแปลงใหญ่จึงอยู่ที่การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการผลิตของชุมชนแบบครบวงจร และการเชื่อมโยงตลาดระหว่างเกษตรกร ผู้ประกอบการ และสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2556) ได้อธิบายสาเหตุของความยากจน ส่วนหนึ่งมาจากการมีรายได้ได้น้อยหรือมีความยากจนทำให้การออมมีน้อยจึงไม่มีอำนาจในการซื้อที่มากพอ ทำให้ไม่มีเงินในการลงทุนเพื่อประกอบอาชีพ เมื่อมีการสะสมทุนน้อยจึงทำให้มีกำลังการผลิตอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นควรมีการเพิ่มขีดความสามารถให้กับครัวเรือนยากจนต่อการเพิ่มพูนรายได้จะทำให้ลดความยากจนของบุคคลได้ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยตรง

ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบจากการดำเนินการวิจัยเพื่อเป็นข้อเสนอแนะนำไปสู่การพัฒนา

1) การพัฒนาการผลิตแบบแปลงรวม ต้องดำเนินการในรูปแบบเชิงธุรกิจ ให้ความสำคัญต่อความต้องการของตลาด และผู้บริโภค “ตลาดนำการผลิต” มีการสำรวจกลุ่มผู้ประกอบการ ตลาด และผู้บริโภค เพื่อนำมาวางแผนการผลิต และต้องมีตลาดรองรับที่ชัดเจน มีช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลาย

2) ส่งเสริมการออม เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ เนื่องจากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่าครัวเรือนยากจนได้รับการสนับสนุนด้านอาชีพจากหน่วยงาน แต่เมื่อสิ้นสุดโครงการไม่ได้ดำเนินการต่อเนื่องจากขาดแหล่งเงินทุนในการพัฒนาอาชีพตนเอง จึงควรส่งเสริมการออม ผ่านการรวมกลุ่มพัฒนาเป็นธนาคารชุมชนเป็นแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ และจัดสวัสดิการของชุมชนร่วมกัน

3) การจัดการความเสี่ยงเรื่องน้ำ เนื่องจากพื้นที่อำเภอนามนในช่วงฤดูแล้งจะประสบปัญหาเรื่องน้ำ ดังนั้นควรมีการวางระบบน้ำเพื่อใช้ในการผลิตโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการผลิตให้มีความต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยการพัฒนารูปแบบการผลิตและการตลาดของธุรกิจผักปลอดภัยแปลงรวม อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้รับสนับสนุนจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.)

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2558). ระบบส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2566 จาก

<http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER3/DRAWER066/.../00000227.PDF>.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2560). ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579).

กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กรมการพัฒนาชุมชน. (2565). ข้อมูลพื้นฐานอำเภอนามน. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2566 จาก

<http://ebmn.cdd.go.th/>

จิระพันธ์ ห้วยแสน และคณะ. (2565). โครงการวิจัยการพัฒนานวัตกรรมสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่แบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ จังหวัดกาฬสินธุ์. หน่วย

- บริหาร และจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.). สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.).
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2544). **คนจนในมิติทางสังคม**. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสันเพรส โปรดักส์.
- ณัฐพล ชันธไชย. (2559). **แนวความคิดและทฤษฎีในการพัฒนาประเทศและการพัฒนาชนบทในการบริหารงานพัฒนาชนบท**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- พิมพ์ฉัตร รสสุธรรม. (2558). การบูรณาการการบริหารจัดการสวัสดิการสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยยึดชุมชนเป็นฐาน กรณีศึกษาชุมชนตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง. **วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ**. 8(2), 83-101
- ภัสสรณ์ คงธนจารุอนันต์ และอารีย์ เชื้อเมืองพาน. ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรระบบเกษตรนาแปลงใหญ่ ในจังหวัดเชียงราย. **วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร**. 38(3): 182-193
- สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร. (2564). **คู่มือโครงการส่งเสริมการเกษตรประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่**. สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2554). **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 10 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2556). **โลกเปลี่ยน ไทยปรับ**. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพธุรกิจ Bizbook.
- สมพันธ์ เตชะอธิก ธนาการ ผินสุ่ และจตุติมาภรณ์ พลพงษ์. (2560). **คู่มือการแก้ไขปัญหาความยากจน**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิมั่นพัฒนา.

Translated Reference

- Bureau of Agricultural Product Promotion and Management. (2021). **Agricultural Promotion Project Guide for Fiscal Year 2021 Big Plot Agricultural Promotion System Project**. Bureau of Agricultural Product Promotion and Management. Department of Agricultural Extension.
- Community Development Department. (2022). **Basic Information of Nam Non District**. Retrieved April 9, 2023 From <http://ebmn.cdd.go.th/>
- Department of Agricultural Extension. (2015). **Large agricultural extension system**. Retrieved March 5, 2023 From <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER3/DRAWER066/.../00000227.PDF>.
- Jantavanich, S. (2011) . **Data analysis in qualitative research**. 10th ed. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

- Huaisan, J et al. (2022). **The Development of Innovation Supports Area-Based Collaborative**. Program Management Unit on Area Based Development (PMU A). Office of National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council
- Spatial for Precision Poverty Alleviation of Kalasin Province.**
- Khantachai, N. (2016). **Concepts and theories in national development and rural development in rural development administration**. Bangkok : Odeonstro.
- Kongthanajaruanan, P and Semuangphan A. Strength of large farming systems in Chiang Rai. **Journal of Agricultural Research and Promotion**, 38(3): 182-193.
- Mesintree, S (2013). **The World Changes, Thailand Adjusts**. Bangkok : Bangkok Business Bizbook.
- Ministry of Agriculture and Cooperatives. (2017). **20-Year Agricultural and Cooperative Strategy (2017-2036)**. Bangkok: Office of Agricultural Economics, Ministry of Agriculture and Cooperatives.
- Petchprasert, N. (2001). **The poor in the social dimension**. Bangkok: Edison Press Productions.
- Roosutham, P. (2015). Integration of social welfare management to solve poverty problems based on community Case Study of Wiang Tan Subdistrict, Hang Chat District, Lampang Province. **Journal of Academic Social Sciences**, 8(2), 83-101.
- Techaathik, S. , Pinsu, T. and Ponpong J. (2017). **A Guide to Tackling Poverty**. Bangkok: Manpattana Foundation.

**ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลลาดกระเทียม:
สภาพปัจจุบัน โอกาสและอุปสรรค**

**The Center for Quality of Life Development and Career Promotion
for the Elderly Talad Kreab Subdistrict Municipality: Current Status,
Opportunities and Obstacles**

[Received: April 18, 2023; Revised: May 14, 2023;

Accepted: May 19, 2023]

ปิยากกร หวังมหาพร

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์,
วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ,
มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Piyakorn Whangmahaporn

Public Administration Program,
Graduate College of Management,
Sripatum University

CORRESPONDING AUTHOR

Piyakorn Whangmahaporn, Public Administration Program, Graduate College of Management, Sripatum University. E-mail: piyakorn.wh@spu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน โอกาสและอุปสรรคในการบริหารจัดการของ ศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกรียบ เทศบาลตำบลตลาดเกรียบตระหนักถึงปัญหาผู้สูงอายุจึงร่วมมือกับ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดตั้งศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกรียบขึ้น ศพอส.บริหาร จัดการในรูปแบบคณะกรรมการ มีการทำงานในรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือ งบประมาณส่วนใหญ่มาจากการเขียนโครงการขอจากหน่วยงานภาครัฐและมาจากเงินบริจาคจากหน่วยงานเอกชน พัฒนาศักดิ์และความ มั่นคงของมนุษย์จังหวัดสนับสนุนเรื่องวิชาการและโอกาสในการพัฒนาเครือข่าย จุดแข็งของศพอส.เทศบาล ตำบลตลาดเกรียบคือ การทำงานแบบเครือข่าย จุดอ่อนคือการขาดเงินทุน จำนวนผู้สูงอายุติดบ้านจำนวนมาก และการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารของเทศบาลอาจเป็นอุปสรรคในการทำงาน แนวคิดการแยกศพอส.ให้เป็นอิสระ จากเทศบาลเป็นโอกาสที่จะทำให้ศพอส.ใช้จุดแข็งให้เป็นประโยชน์และเอาชนะอุปสรรคเพื่อเป็นศูนย์ในการ พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ; ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ; สภาพปัจจุบัน; โอกาส; อุปสรรค

Abstract

This academic article aims to analyze the current situation, opportunities and obstacles in the management of the the Center for Quality of Life Development and Career Promotion for the Elderly (CQLDCPE) of Talad Kreab Subdistrict Municipality, Bang Pa-in District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Talad Kreab Subdistrict Municipality is aware of the elderly problem. Therefore, in collaboration with the Ministry of Social Development and Human Security, established the CQLDCPE of Talad Kreab Sub-District Municipality. CQLDCPE bodies are managed in the form of committees. There is management in the form of a network of cooperation. Most of the budget comes from written projects requesting from government agencies and from donations from private agencies. Provincial social development and human security supports academic matters and network development opportunities. The strengths of CQLDCPE of Talad Kreab Sub-District Municipality are network working. The weakness is the lack of funding. The number of the elderly is attached to the house, and the change of municipal executive may be an obstacle to work. The concept of separating CQLDCPE from the municipality is an opportunity for CQLDCPE to make use of their strengths and overcome obstacles to be a center for improving the quality of life and promoting sustainable careers for the elderly.

Keywords: the elderly; the Center for Quality of Life Development and Career Promotion for the Elderly; current status; opportunities and obstacles

บทนำ

ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยกำลังประสบกับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องอันเป็นผลจากความสามารถด้านสาธารณสุขที่ช่วยเพิ่มอายุขัยของประชาชน ด้วยเหตุนี้ประเทศต่างๆ จึงริเริ่มให้มีการจัดบริการสาธารณสุขเพื่อผู้สูงอายุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ผ่านมารจัดบริการสาธารณสุขให้กับผู้สูงอายุปรากฏในลักษณะการสังคมสงเคราะห์ เช่น บ้านพักคนชรา การสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่ยากไร้ และในลักษณะสวัสดิการสังคม เช่น การให้เบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุทุกคนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ลักษณะการจัดบริการสาธารณสุขส่วนใหญ่เป็นการจัดบริการสาธารณสุขโดยส่วนราชการ มีลำดับขั้นการบังคับบัญชา การมอบหมายงาน โครงสร้างที่เป็นทางการ การสื่อสารจากบนลงล่าง ความเป็นทางการ รัฐทำหน้าที่จัดบริการสาธารณสุขเป็นหลัก จวบจนปัจจุบันการจัดบริการสาธารณสุขให้กับผู้สูงอายุได้ปรับเปลี่ยนมาสู่แนวคิดการทำงานแบบเครือข่ายมากขึ้น โดยเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างประชาชน ส่วนราชการ และภาคส่วนต่างๆ คู่ขนานไปกับการทำงานโดยส่วนราชการเพียงลำพัง การทำงานแบบเครือข่ายจึงเป็นการรวมตัวของภาคส่วนต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาที่สังคมกำลังเผชิญและองค์กรเพียงองค์กรเดียวไม่สามารถแก้ปัญหาได้

เครือข่าย (Networks) เป็นรูปแบบทางสังคมที่เปิดโอกาสให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กร การจัดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานจำนวนหลายแห่ง เครือข่ายประกอบด้วยองค์การจำนวนหนึ่งซึ่งมีอาณาเขตแน่นอนหรือไม่ก็ได้ องค์กรเหล่านี้มีฐานะเท่าเทียมกัน หน่วยงานที่เข้ามาเป็นเครือข่าย หมายถึงหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน สถาบันวิชาชีพ องค์กรไม่แสวงหากำไร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาที่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งไม่สามารถแก้ไขหรือจัดการกับปัญหาดังกล่าวได้โดยลำพัง เพื่อการแลกเปลี่ยน การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและการร่วมกันทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ไม่ได้เกิดขึ้นในลักษณะของการบังคับหรือการสั่งการตามลำดับขั้นการบังคับบัญชา (Alter & Hage, 1993: 15; Agranoff & McGuire, 2001: 296; O'Toole & Meier, 2004: 682)

ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) ริเริ่มในพ.ศ. 2557 เป็นโครงการหนึ่งทีริเริ่มโดยส่วนราชการ เนื่องจากเล็งเห็นประโยชน์ของการจัดตั้งเพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและอาชีพให้กับผู้สูงอายุ โดยมีกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นเจ้าภาพหลักร่วมกับกระทรวงมหาดไทย และสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เพื่อส่งเสริมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุให้ผู้สูงอายุได้มีสถานที่จัดกิจกรรมและส่งเสริมด้านอาชีพ ถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในชุมชน ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาทางสุขภาพกาย จิตใจและสังคม เป็นศูนย์ส่งเสริมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ รวมถึงจัดทาระบบข้อมูลผู้สูงอายุในพื้นที่ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560)

ศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกรียบ อ.บางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2557 โดยมีกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สนับสนุนงบประมาณการก่อสร้างเทศบาลตำบลตลาดเกรียบสมทบงบประมาณเพิ่มเติม แม้ว่าศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกรียบจะเป็นโครงการที่กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และเทศบาลตำบลตลาดเกรียบริเริ่ม

ดำเนินการ ซึ่งอาจเข้าใจว่าจะทำให้ ศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกษียบมีการทำงานแบบระบบราชการเหมือนในอดีต แต่กลับพบว่าการทำงานของศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกษียบมิได้มีลักษณะเช่นนั้นเพราะมีการทำงานแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนที่เข้มแข็งจนได้รับรางวัล จึงเป็นที่สงสัยว่าเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น ศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกษียบมีลักษณะการทำงานอย่างไร มีจุดแข็งจุดอ่อน อุปสรรคในการทำงานอะไรบ้างและโอกาสที่ ศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกษียบจะเป็นองค์กรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างยั่งยืนควรมีการบริหารจัดการเช่นไร บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของ ศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกษียบ โอกาสและอุปสรรค โดยใช้ข้อมูลจากตำรา เอกสารและประสบการณ์ของผู้เขียนเป็นสำคัญ ใช้แนวคิด SWOT Analysis เป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยเริ่มนำเสนอจากสภาพปัจจุบันของศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกษียบ อุปสรรคและโอกาสของศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกษียบ ตามลำดับ

สภาพปัจจุบันของศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกษียบ

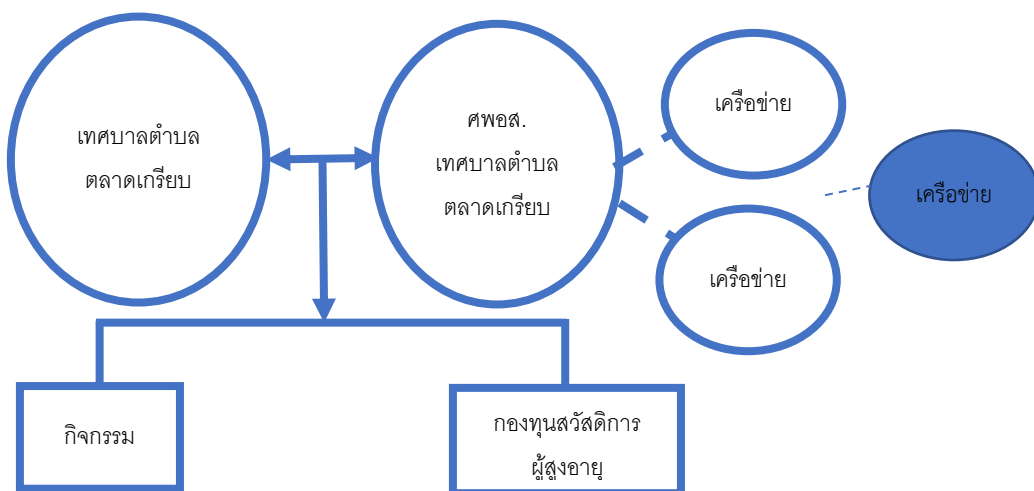
ศพอส.เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาชีวิตและอาชีพของผู้สูงอายุ โดยมีการทำงานร่วมกับหลายส่วนของสังคม เช่น องค์กรภาคเอกชน หน่วยงานของรัฐ ภาคศึกษา และภาควิชาการ เพื่อส่งเสริมการให้บริการและเพิ่มโอกาสในการทำงานหรือกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้สูงอายุได้มีชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกษียบ อ.บางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา เทศบาลตำบลตลาดเกษียบ ร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้จัดตั้ง ศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกษียบ ขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2557 โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณการก่อสร้างจากกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และเทศบาลตำบลตลาดเกษียบได้อุดหนุนงบประมาณสมทบเพื่อใช้ในการก่อสร้างอาคารและจัดซื้อครุภัณฑ์เพื่อการดำเนินการของศูนย์

การก่อตัวของเครือข่ายการทำงาน ศพอส. เทศบาลตำบลตลาดเกษียบเกิดขึ้นจากการริเริ่มของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับเทศบาลตำบลตลาดเกษียบ เพื่อจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่ เนื่องจากเทศบาลตำบลตลาดเกษียบเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแบบสมบูรณ์ คือ มีผู้สูงอายุจำนวน 644 คน จากจำนวนประชากร 2,743 คนหรือมีผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 23 ของประชากรทั้งหมด เทศบาลตำบลตลาดเกษียบมีประชากรสูงอายุ ดิตสังคม ดิตบ้าน และดิตเตียง แบ่งเป็น ผู้สูงอายุดิตสังคมจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ผู้สูงอายุดิตบ้าน จำนวน 583 คน คิดเป็นร้อยละ 90 ผู้สูงอายุดิตเตียง จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2 (เทศบาลตำบลตลาดเกษียบ, 2566) นอกจากจำนวนผู้สูงอายุที่มีจำนวนมาก ปัญหาผู้สูงอายุที่พบ เช่น การหกล้มของผู้สูงอายุ อุบัติเหตุจากการขับขี่ของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุเร่ร่อน และผู้สูงอายุถูกทำร้าย ดังนั้นการจัดตั้ง ศพอส.จึงเป็นรูปแบบหนึ่งที่เป็นการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสังคมผู้สูงอายุ

ด้านรูปแบบการทำงาน ศพอส. 1) ดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการมีนายกเทศมนตรีตำบลตลาดเกษียบและปลัดเทศบาลตำบลตลาดเกษียบเป็นที่ปรึกษา มีประธานชมรมผู้สูงอายุเป็นประธาน มีรองประธาน มีผู้แทนผู้สูงอายุและผู้แทนอาสาสมัครเป็นกรรมการ โดยมีกรรมการและเลขานุการที่คัดเลือกจากผู้แทนองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกของศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกรียบ เช่น ผู้สูงอายุในเทศบาล สมาชิกครอบครัวของผู้สูงอายุและผู้ดูแล สมาชิกทุกวัยในชุมชน กลุ่มองค์กรต่าง ๆ เช่น ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมกลุ่มสตรี ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน จะเห็นว่าภารกิจที่ตัวแทนเทศบาลยังคงเข้ามาเป็นกรรมการและเลขานุการนั้นชี้ให้เห็นว่าศพอส. ยังคงต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญของบุคลากรเทศบาลในการขับเคลื่อนการทำงานอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งยังต้องอาศัยบุคลากรของเทศบาลในการจัดทำโครงการเพื่อเสนอขอของบประมาณไปยังหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์สอดคล้องกัน ศพอส.ยังไม่สามารถบริหารจัดการตนเองได้เพียงลำพัง ด้วยการมีเทศบาลคอยให้ความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดส่งผลให้ศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกรียบสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเข้มแข็งจนเป็นตัวอย่งที่ดีจนได้รับรางวัล เช่น รางวัลองค์กรที่ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุดีเด่น ประจำปี 2561 โดยคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รางวัล ศพอส.ดีเด่น ประจำปี 2564 โดยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โล่เชิดชูเกียรติ ศพอส.ดีเด่น ประจำปี 2565 โดยกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โล่เชิดชูเกียรติชมรมผู้สูงอายุเข้มแข็งจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประจำปี 2566 โดยกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2) กลไกในการขับเคลื่อนการทำงาน ศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกรียบ นอกจากเทศบาลแล้ว การมีชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลตลาดเกรียบเป็นแกนกลางในการบริหารจัดการศพอส. โดยชมรมผู้สูงอายุนี้มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุเทศบาลตำบลตลาดเกรียบ ซึ่งการมีกองทุนนี้เป็นฐานในการดูแลกันเองของชุมชน ในขณะที่ศพอส.เข้ามามีจัดกิจกรรมเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 : การขับเคลื่อนการทำงานของ ศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกรียบ

ด้านเครือข่ายการทำงาน ศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกรียบเป็น “เครือข่ายความร่วมมือแบบร่วมปฏิบัติการ” เป็นเครือข่ายที่มีความร่วมมือกันทำงานอย่างเข้มแข็งของตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง มีการแบ่งหน้าที่

ชัดเจน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ประสานงาน (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2550) ศพอส. เทศบาลตำบลลาดกระเทียมมีการจัดกิจกรรมแบบครบวงจรทั้งการกิจกรรมภายในศพอส. ได้แก่ สนับสนุนการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ กิจกรรมที่โดดเด่น เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้มีกิจกรรมด้านอาชีพ ส่งเสริมการผลิต การจำหน่ายผลิตภัณฑ์และการรับงานไปทำที่บ้าน กิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมภายนอกศพอส. ได้แก่ การเยี่ยมผู้สูงอายุ (ป่วย ตีตบ้าน) และจิตอาสา การถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ศพอส.เทศบาลตำบลลาดกระเทียมมีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานทั้งหน่วยงานภาครัฐด้วยตนเอง รวมทั้งภาคเอกชน ภาคประชาชน เช่น การฝึกอาชีพ (ตะกร้าหวาย) ให้กับกลุ่มสตรีและผู้สูงอายุ โดยร่วมมือกับการศึกษานอกโรงเรียน ตำบลลาดกระเทียม ลงพื้นที่นำถุงยังชีพที่ได้รับการสนับสนุนจากสมาคมประชาคมคนตาบอดไทยไปมอบให้กับผู้พิการทางการเห็นในพื้นที่ตำบลลาดกระเทียม เข้าร่วมงานวันผู้สูงอายุ ประจำปี 2561 ณ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุวาระสามร่วมวัยกับศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุวาระสามร่วมวัย เป็นต้น ดังตารางที่ 1

บทบาทของตัวแสดงมีบทบาทแตกต่างกันไปในแต่ละส่วน เช่น 1) ขั้นตอนการวางแผนและตัดสินใจ จะมีพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดทำหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำเครือข่ายการทำงาน เป็นการให้ความช่วยเหลือเพียงบางช่วงเวลา สะท้อนให้เห็นแนวคิดการกระจายอำนาจจากราชการส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค และลดบทบาทของตนเองได้เป็นคนดำเนินการแต่เป็นที่ปรึกษาหรือผู้อำนวยการความสะดวกให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและศพอส. เทศบาลตำบลลาดกระเทียมและชมรมผู้สูงอายุจะร่วมกันวางแผนร่วมตัดสินใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลระหว่างกัน 2) ขั้นตอนการปฏิบัติ ชมรมผู้สูงอายุและเทศบาลมีบทบาทเป็นหุ้นส่วนในการลงมือดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ในบางกิจกรรมมีภาคีเครือข่ายเข้าร่วมกิจกรรมในบางครั้ง เช่น การลงพื้นที่เยี่ยมผู้สูงอายุ 3) ขั้นตอนการแลกเปลี่ยนทรัพยากร มีภาคีเครือข่ายสนับสนุนด้านการเงิน วัสดุสิ่งของ วิทยากร สถานที่จัดประชาสัมพันธผลิตภัณฑ์

ตารางที่ 1 กิจกรรมและเครือข่ายการทำงานศพอส.เทศบาลตำบลลาดกระเทียม

ประเภท	กิจกรรม	เครือข่าย
สนับสนุนการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ	ดำเนินการโครงการพัฒนาศักยภาพ ศพอส. และส่งเสริมการเรียนรู้ผู้สูงอายุในชุมชน	ร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด พระนครศรีอยุธยา
	ดำเนินโครงการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้นำและบทบาทสตรี	
	ดำเนินโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ	

ประเภท	กิจกรรม	เครือข่าย
ส่งเสริมให้มีกิจกรรม ด้านอาชีพ	การฝึกอาชีพ (ตะกร้าหวาย) ให้กับกลุ่มสตรีและ ผู้สูงอายุ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ศพอส. เพื่อเพิ่มผลิตภัณฑ์ ใหม่ๆ ของ ศพอส. ศพอส.ดำเนินกิจกรรม การทำ เค้กผ้าขนหนู และซูชิผ้าขนหนู	ร่วมกับ กศน.ตำบลตลาด เกรียบ
ส่งเสริมการผลิต การ จำหน่ายผลิตภัณฑ์และ การรับงาน ไปทำที่บ้าน	เข้าร่วมจัดนิทรรศการสมัชชาคุณธรรมจังหวัด พระนครศรีอยุธยา เพื่อนำเสนอผลงานของศพอส. ในงานสมัชชาคุณธรรมและตลาดนัดคุณธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภายใต้แนวคิด :“ 3 ปี แห่งความสำเร็จ การขับเคลื่อนจังหวัดคุณธรรม : ชาวอยุธยา มีวินัย ใส่ใจส่วนรวม” การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ศพอส. ได้แก่ ไลน์ Face book และการจัดส่งทาง ไปรษณีย์ การจัดแสดงผลิตภัณฑ์ ศพอส. ณ สำนักงาน สาธารณสุขอำเภอบางปะอิน จังหวัด พระนครศรีอยุธยา	ร่วมกับศูนย์การค้าอยุธยา ซีดีพาร์ค จังหวัด พระนครศรีอยุธยา
	การเผยแพร่ผ่านสื่อโทรศัพท์ รายการเดินหน้า ประเทศไทย และรายการเก้าไม้แก้ว มีการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับ องค์กรต่างๆ ที่สนใจเข้าศึกษาดูงาน	ร่วมกับสำนักงาน สาธารณสุขอำเภอบางปะ อิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
การเยี่ยมผู้สูงอายุ (ป่วย ติดบ้าน) และจิตอาสา	ลงพื้นที่นำถุงยังชีพที่ได้รับการสนับสนุนจาก สมาคมประชาคมคนตาบอดไทยไปมอบให้กับผู้ พิการทางการเห็นในพื้นที่ตำบลตลาดเกรียบ ลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้ป่วย ติดบ้าน ติดเตียง ที่ ประสบอุทกภัยในพื้นที่ตำบลตลาดเกรียบ ได้รับการสนับสนุนจากผู้แทน บริษัท แม่ศรีไพล จำกัด บริจาคยาหม่อง เพื่อนำมามอบให้กับ	ร่วมกับสมาคมประชาคม คนตาบอดไทย ร่วมกับกองกำกับการ สืบสวนตำรวจภูธรจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ร่วมกับบริษัท แม่ศรีไพล จำกัด

ประเภท	กิจกรรม	เครือข่าย
	ผู้สูงอายุตำบลตลาดเกรียบ สำหรับใช้บรรเทาอาการเวียนศีรษะ ลดอาการผื่นคัน ที่ถูกแมลงสัตว์กัดต่อย	
	ลงพื้นที่นำเครื่องอุปโภคบริโภคไปมอบให้ผู้พิการในพื้นที่เทศบาลตำบลตลาดเกรียบ	ร่วมกับกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
	ลงพื้นที่เยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ป่วยติดเตียง เพื่อส่งมอบผ้าอ้อมสำเร็จรูป นม และน้ำดื่ม ถวายเป็นพระราชกุศล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง	ร่วมกับมูลนิธิพระมหามงคโลวโลกิเตศวร
กิจกรรมนันทนาการ	การจัดสภาพแวดล้อมที่สะดวก ปลอดภัย สำหรับผู้สูงอายุ พื้นที่ออกกำลังกาย	
การถ่ายทอดวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น	เข้าร่วมงานวันผู้สูงอายุ ประจำปี 2561 ณ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ วาสนะเวศม์	ร่วมกับศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ วาสนะเวศม์
	ร่วมเป็นวิทยากรในการทำขามะเขือพวง “โครงการ กศน.อำเภอบางปะอินสร้างวิถีเกษตรกรยั่งยืน” ณ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ร่วมกับศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ด้านการสื่อสารของศพอส. มีการสื่อสารกันที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสื่อสารที่เป็นทางการจะเกิดขึ้นระหว่างการประชุมของคณะกรรมการศพอส. แต่ส่วนใหญ่การทำงานของศพอส.จะเป็นการประชุมแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งจะเกิดขึ้นระหว่างการทำงาน หรือการอบรมมากกว่า มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร เช่น ไลน์ โทรศัพท์ ระหว่างกรรมการและสมาชิก

การระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการทำงานของเครือข่าย มีการระดมทรัพยากรจากภายในชุมชน และการระดมทรัพยากรจากภายนอกชุมชน 1) การระดมทรัพยากรจากภายในชุมชนที่สำคัญคือ ชมรมผู้สูงอายุ (ซึ่งเป็นแกนหลักของศพอส.ร่วมกับเทศบาลจัดตั้งกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุโดยชมรมผู้สูงอายุเป็นผู้บริหารจัดการกองทุน สวัสดิการที่สมาชิกจะได้รับกรณีสมาชิกเสียชีวิต จะได้รับเงินค่าจัดการศพรายละ 70,000

บาท โดยจ่ายให้กับผู้รับผลประโยชน์ และจะเรียกเก็บจากสมาชิกรายละ 200 บาทการเยี่ยมชมสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในกรณีเจ็บป่วย (ซึ่งต้องมีใบรับรองแพทย์จากโรงพยาบาลไม่ต่ำกว่า 3 วัน จริง) โดยให้ค่าช่วยเหลือเป็นค่าเยี่ยมรายละ 500 บาท ต่อครั้งต่อปี และจะมีการเรียกเก็บค่าสมาชิกเป็นรายปี ปีละ 120 บาท ด้วยเหตุนี้ทำให้กองทุนเปรียบเสมือนเป็นกลไกหลักชมรมผู้สูงอายุในขณะที่เดียวกันการมีกองทุนก็ทำให้ศพอส.สามารถขับเคลื่อนการทำงานได้ง่ายขึ้นเพราะสมาชิกในชุมชนสามารถช่วยเหลือกันเองได้ระดับหนึ่งแล้ว กิจกรรมของศพอส.จึงเป็นการหนุนเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในมิติต่าง ๆ เช่น การให้ความรู้ ส่งเสริมอาชีพ นันทนาการ การถ่ายทอดวัฒนธรรมและการเยี่ยมเยียน 2) การระดมทรัพยากรจากภายนอกชุมชน เช่น วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ เงิน วิทยากร เช่น การสนับสนุนงบประมาณจากกรมกิจการผู้สูงอายุเพื่อนำมาก่อสร้างอาคารและจัดซื้อครุภัณฑ์ การสนับสนุนงบประมาณจากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

การติดตามผลสำเร็จของศพอส. การติดตามการทำงานเป็นการติดตามจากการประชุมกันระหว่างคณะกรรมการศพอส.ในหลายกรณีเป็นการติดตามการทำงานแบบไม่เป็นทางการผ่านการพบปะในกิจกรรมที่ทำร่วมกันเป็นประจำ ผลการปฏิบัติงานของศพอส.มีการรายงานไปยังพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเป็นประจำทุกปีงบประมาณและมีการคัดเลือกให้รางวัลศพอส.ดีเด่น ตลอดจนมีการเผยแพร่ผลงานของศพอส.สู่สาธารณะผ่านเว็บไซต์ของเทศบาล

แม้ว่า ศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกษียบจะมีจุดแข็งในหลายประการดังได้กล่าวมาแล้ว แต่ก็ยังมีจุดอ่อนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการรักษาเครือข่ายการทำงานร่วมกัน ประเด็นหลักคือ 1) การมีเงินทุนจำกัด เช่นเดียวกับองค์กรบริการสาธารณะหลายแห่ง ศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกษียบมีเงินทุนหรือทรัพยากรที่จำกัด ซึ่งทำให้ยากต่อการให้บริการที่ครอบคลุมหรือเข้าถึงผู้สูงอายุทั้งหมดที่สามารถได้รับประโยชน์จากกิจกรรมของศูนย์ 2) การเข้าถึงและการเผยแพร่ข้อมูล ผู้สูงอายุเผชิญกับอุปสรรคในการเข้าถึงกิจกรรมและบริการของศพอส. โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากผู้สูงอายุเป็นผู้สูงอายุติดบ้านและติดเตียง ศพอส.อาจต้องพยายามเผยแพร่ข้อมูลและทำงานเชิงรุกเพื่อให้แน่ใจว่ากิจกรรมครอบคลุมผู้สูงอายุทุกกลุ่ม 3) ความต้องการที่มีความซับซ้อน ผู้สูงอายุอาจมีความต้องการที่ซับซ้อน รวมถึงปัญหาด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ความกังวลทางการเงิน และความโดดเดี่ยวทางสังคม ศพอส.อาจต้องประสานงานกับองค์กรอื่น ๆ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนอย่างครอบคลุม 4) ข้อจำกัดด้านเวลา ผู้แทนเทศบาลมักทำงานหลายอย่างในเวลาเดียวกันนอกจากงานประจำแล้ว ยังเป็นกรรมการ เช่น กรรมการศูนย์ช่วยเหลือสังคมเทศบาลตำบลตลาดเกษียบ สมาชิกของศพอส.มักเป็นอาสาสมัคร เช่น อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ทำให้มีเวลาจำกัดในการอุทิศให้กับกิจกรรมเครือข่าย สิ่งนี้ทำให้ยากต่อการสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับองค์กรเครือข่ายอื่น ๆ

ศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกษียบ: โอกาสและอุปสรรค

1. **อุปสรรคของศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกษียบ** จากจุดแข็งและจุดอ่อนของศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกษียบ ศพอส.ยังเผชิญกับอุปสรรค เช่น 1) เทศบาลตำบลตลาดเกษียบเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดย

สมบูรณ์ (Aged Society) โดยมีผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 23 ของประชากรทั้งหมด เป็นผู้สูงอายุติดบ้าน จำนวน 583 คน คิดเป็นจำนวนถึงร้อยละ 90 เป็นผู้สูงอายุที่ไม่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์เนื่องจากต้องประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองหรือบางรายไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม 2) การเปลี่ยนผู้บริหารของเทศบาลตำบลตลาดเกรียบในอนาคตซึ่งอาจทำให้นโยบายของผู้สูงอายุของเทศบาลเปลี่ยนแปลงไปและมีผลกระทบต่อการทำงาน ของ ศพอส. ด้วยอุปสรรคสำคัญทั้งสองประการย่อมส่งผลต่อการทำงาน ของ ศพอส. เทศบาลตำบลตลาดเกรียบ

2. โอกาสของศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกรียบ เนื่องจากศพอส.มีจุดอ่อนและต้องเผชิญกับอุปสรรคหลายประการ แต่ ศพอส.มีโอกาสนับว่าเป็นความท้าทายที่สำคัญ ได้แก่ สภาพแวดล้อมของนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายภาครัฐที่ต้องการให้ศพอส.ทำงานแยกเป็นอิสระจากเทศบาลตำบลตลาดเกรียบ ประเด็นนี้จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายว่าศพอส.จะบริหารจัดการอย่างไรเพื่อเป็นองค์กรที่ยังคงทำหน้าที่ให้บริการและเพิ่มโอกาสในการทำงานหรือกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้สูงอายุได้มีชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ปัจจุบัน ศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกรียบสามารถจัดการกับโอกาสที่เกิดจากแนวคิดการแยกเป็นอิสระได้ในระดับหนึ่งเนื่องจากมีจุดแข็งในหลายประการ แต่หากในอนาคตหากศพอส.ต้องบริหารจัดการด้วยตนเองโดยเป็นอิสระจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริงแล้ว แนวทางที่เป็นไปได้ในการบริหารจัดการของศพอส.เพื่อเอาชนะอุปสรรคและจุดอ่อน โดยใช้จุดแข็งให้เป็นประโยชน์ เช่น 1) ขอรับบริจาคจากบุคคล มูลนิธิ และองค์กรเอกชน ศพอส.สามารถเข้าถึงผู้บริจาคที่มีศักยภาพซึ่งมีวิสัยทัศน์และพันธกิจเดียวกัน และยังสามารถจัดกิจกรรมระดมทุนเพื่อสร้างรายได้ 2) พัฒนากิจกรรมสร้างรายได้ ศพอส.สามารถพัฒนากิจกรรมที่สร้างรายได้ เช่น การขายผลิตภัณฑ์ การจัดงาน หรือการให้บริการฝึกอบรมหรือให้คำปรึกษา 3) ขอรับทุน ศพอส.สามารถสำรวจโอกาสทุนจากแหล่งต่างๆ เช่น หน่วยงานราชการ มูลนิธิเอกชน หรือองค์กรระหว่างประเทศ และยื่นข้อเสนอขอทุนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกิจกรรมของศพอส. 4) ร่วมมือกับพันธมิตร ศพอส.สามารถทำงานร่วมกับองค์กรหรือธุรกิจอื่น ๆ ที่มีพันธกิจหรือวิสัยทัศน์ร่วมกัน เพื่อพัฒนาโครงการร่วมกันที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่าย 5) ใช้มาตรการประหยัดต้นทุน ศพอส.ยังสามารถใช้มาตรการประหยัดต้นทุนเพื่อลดค่าใช้จ่ายและใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น ปรับปรุงการดำเนินงาน จัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม

ในขณะที่เทศบาลยังคงมีบทบาทสำคัญเพื่อสนับสนุนและช่วยให้ศูนย์ประสบความสำเร็จ ได้แก่ 1) จัดหาเงินทุน เนื่องจากศูนย์ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของเทศบาลอีกต่อไป จึงจำเป็นต้องหาแหล่งเงินทุนอื่น เทศบาลสามารถให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ศพอส.เพื่อช่วยให้ดำเนินการต่อไปได้ 2) จัดเตรียมทรัพยากร เทศบาลยังสามารถจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ เช่น พื้นที่สำนักงาน อุปกรณ์ และการสนับสนุนเจ้าหน้าที่ เพื่อช่วยให้ศูนย์ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) จัดให้มีโอกาสในการสร้างเครือข่าย เทศบาลสามารถแนะนำศูนย์ให้กับองค์กรหรือกลุ่มอื่น ๆ ที่อาจสามารถให้การสนับสนุน ทรัพยากร หรือโอกาสในการทำงานร่วมกัน 4) ให้การสนับสนุนด้านกฎระเบียบ เทศบาลสามารถช่วยศพอส.สำรวจข้อกำหนดทางกฎหมายหรือข้อบังคับใด ๆ ที่อาจ

เกิดขึ้นในการดำเนินงาน 5) ผู้สนับสนุนศพอส. เทศบาลยังสามารถสนับสนุนศพอส. และงานของศูนย์ต่อ เช่น ช่วยสร้างความตระหนักและสนับสนุนความคิดริเริ่มของศพอส.

สำหรับราชการส่วนภูมิภาค เช่น พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดจะมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนศพอส. บทบาทหน้าที่ที่ควรดำเนินการ ได้แก่ 1) การให้เงินสนับสนุน โดยจัดสรรเงินสนับสนุนกิจกรรมของศพอส. ผ่านข้อเสนอโครงการเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ 2) การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ โดยเสนอแนะแนวทางการพัฒนากิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งอาจรวมถึงการให้คำแนะนำเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติที่ดีในการจัดกิจกรรม การฝึกอบรม และกิจกรรมอื่นๆ 3) การอำนวยความสะดวกในการเป็นหุ้นส่วน ช่วยอำนวยความสะดวกในการเป็นหุ้นส่วนระหว่างศพอส. กับองค์กรอื่น ๆ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน เพื่อช่วยขยายการเข้าถึงของศพอส. ให้สามารถนำทรัพยากรและการสนับสนุนใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการดำเนินงาน

โดยรวมแล้ว กุญแจสำคัญคือการทำให้ศพอส. ทำงานเชิงรุกในการแสวงหาเงินทุนและสำรวจแหล่งรายได้ทางเลือก นอกจากนี้จะต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์และมีความยืดหยุ่นในการทำงานแล้ว ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ผู้นำหรือประธานศพอส. ควรมีคุณสมบัติในการบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย เช่น 1) มีวิสัยทัศน์ ประธานศพอส. ควรมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของศูนย์ และสามารถสื่อสารสิ่งนี้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด 2) การคิดเชิงกลยุทธ์ ประธานศพอส. ควรสามารถคิดเชิงกลยุทธ์และพัฒนาแผนและกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และเป้าหมาย 3) การทำงานร่วมกัน ประธานศพอส. ควรสามารถทำงานร่วมกันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในและภายนอกองค์กร สร้างและรักษาความเป็นหุ้นส่วนและเครือข่ายที่แข็งแกร่ง 4) ความเห็นอกเห็นใจ ประธานศพอส. ควรมีความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจความต้องการและมุมมองของผู้สูงอายุและครอบครัว และสามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสม 5) การมีส่วนร่วม ประธานศพอส. ควรเน้นการมีส่วนร่วมของกรรมการศพอส. ในการตัดสินใจ 6) ความโปร่งใส ประธานศพอส. ควรมีความโปร่งใสในการดำเนินงาน รวมถึงการจัดการทางการเงิน และสื่อสารอย่างเปิดเผยกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 7) การสร้างนวัตกรรม ประธานศพอส. ควรเปิดรับแนวคิดและแนวทางใหม่ ๆ และสามารถส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรมและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 8) ความยืดหยุ่น ประธานศพอส. ควรปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทาย และมีทัศนคติเชิงบวกแม้จะต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ยากลำบากใด ๆ ก็ตาม

สรุป

ศพอส. ดำเนินการในรูปคณะกรรมการโดยมีนายกเทศมนตรีตำบลตลาดเกรียบเป็นที่ปรึกษา โดยมีประธานชมรมผู้สูงอายุเป็นประธานและรองประธานมีผู้แทนผู้สูงอายุและผู้แทนอาสาสมัครเป็นกรรมการ กรรมการและเลขานุการคัดเลือกจากผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกเทศบาลตำบลตลาดเกรียบ เช่น ผู้สูงอายุในเขตเทศบาล สมาชิกในครอบครัว ผู้สูงอายุ และผู้ดูแลทุกวัยในชุมชน และกลุ่มองค์กร เช่น ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมสตรี ชมรมก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลตลาดเกรียบ ศพอส. ก็มีเครือข่ายการทำงานร่วมกับ

หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน กิจกรรมของศพอส.มีหลากหลาย ใช้วิธีการสื่อสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการระดมทรัพยากรจากเครือข่าย มีการรายงานผลการปฏิบัติงานไปยังพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเป็นประจำทุกปี ในด้านความท้าทายที่ศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกรียบต้องเผชิญ เช่น เงินทุนจำกัด การเข้าถึงและการเผยแพร่ข้อมูล ความต้องการของผู้สูงอายุที่มีความซับซ้อนมากขึ้น สภาพแวดล้อมของนโยบาย ข้อจำกัดด้านเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายภาครัฐที่ต้องการให้ศพอส.ทำงานแยกเป็นอิสระจากเทศบาลตำบลตลาดเกรียบ สำหรับโอกาสของศพอส.เทศบาลตำบลตลาดเกรียบหากในอนาคตหากศพอส.ต้องบริหารจัดการโดยเป็นอิสระจากเทศบาล แนวทางที่เป็นไปได้ในการบริหารจัดการ เช่น ขอรับบริจาคจากบุคคล มูลนิธิและองค์กรเอกชน พัฒนากิจกรรมสร้างรายได้ ขอรับทุนจากแหล่งต่าง ๆ ร่วมมือกับพันธมิตรที่มีพันธกิจหรือวิสัยทัศน์ร่วมกัน ใช้มาตรการประหยัดต้นทุน โดยเทศบาลตำบลตลาดเกรียบยังคงมีบทบาทสำคัญเพื่อสนับสนุนและช่วยให้ศูนย์ประสบความสำเร็จ เช่น สนับสนุนทางการเงินเพื่อช่วยให้ดำเนินการต่อไปได้ สนับสนุนเจ้าหน้าที่ จัดให้มีโอกาสในการสร้างเครือข่าย ให้การสนับสนุนด้านกฎระเบียบ ช่วยสร้างความตระหนักและสนับสนุนความคิดริเริ่มของศพอส. ในขณะที่พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดควรมีบทบาทให้เงินสนับสนุนผ่านข้อเสนอโครงการเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ อำนวยความสะดวกในการเป็นหุ้นส่วนระหว่างศพอส.กับองค์กรอื่น ๆ เพื่อให้ศพอส.สามารถนำทรัพยากรและการสนับสนุนใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการดำเนินงาน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2560). คู่มือมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- เทศบาลตำบลตลาดเกรียบ. (2566). ฐานข้อมูลผู้สูงอายุ. ม.ป.ท.
- ปิยากร หวังมหาพร. (2556). เครือข่ายความร่วมมือในการบริหารโครงการสัญญาอนุญาตวงโยเพื่อผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี. วารสารการเมือง การบริหารและกฎหมาย, 5(3), 19-55.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2550). เครือข่าย: นวัตกรรมการทำงานขององค์กรปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: ซีโนดิไซน์.

ภาษาอังกฤษ

- Agranoff, Robert & Michael McGuire. (2001). Big questions in public network management research. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 11(3), 295-326.
- _____. (2003). *Collaborative public management: New strategies for local governments*. Washington, DC: Georgetown University Press.

- Agranoff, Robert. (2006). Inside collaborative networks: Ten lessons for public managers. [Special issues]. *Public Administrative Review*, 66(6), 56-65.
- _____. (2007). *Managing within Networks: Adding value to public organizations*. Washington, DC: Georgetown University Press.
- Alter, Catherine, & Hage, Jerald. (1993). *Organizations working together*. California: Sage.
- Goldsmith, Stephen & Eggers, William D. (2004). *Governing by networks: The new shape of the public sector*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.
- O'Toole, Laurence J. & Meier, Kenneth J. (2004). Desperately seeking selznick: Cooptation and the dark side of public management in networks. *Public Administration Review*, 64 (6), 681-693.
- Strakey, Paul. (1997). *Network for development*. IFRTD (The international forum for rural transport and development). London, UK: International.

Translated References

- Department of Older Persons. (2017). *Handbook of standard operations Center for Quality of Life Development and Career Promotion for the Elderly*. Bangkok: Ministry of Social Development and Human Security.
- Talad Kreab Municipality. (2023). *Elderly database*. N.P.
- Piyakorn Whangmahaporn. (2013). Cooperation network in the management of the care signals project for the elderly of Sriracha Municipality, Chonburi province. *Journal of Politics, Administration and Law*, 5 (3), 19-55.
- Weerasak Kruethep. (2007). *Network: Working innovation of local administrative organizations*. Bangkok: Sino design.

การนำนโยบายส่งเสริมผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชนไปปฏิบัติของภาครัฐ:
กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม
Implementation of Government Policy for Promotion of
Community Herbal Products: A Case Study of a Community
Enterprise Group in Maha Sarakham Thailand

[Received: April 28, 2023; Revised: June 7, 2023;

Accepted: June 13, 2023]

บัญชา พุฒินากุล

สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น,
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Bancha Bhutwanakul

Social Science for Local Development,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
Rajabhat Mahasarakham University
E-Mail: bchkul@yahoo.com

นิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์

สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น,
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Nipaporn Jongwottiwes

Social Science for Local Development,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
Rajabhat Mahasarakham University

CORRESPONDING AUTHOR

Bancha Bhutwanakul, Social Science for Local Development, Faculty of Humanities and
Social Sciences, Rajabhat Mahasarakham University E-Mail: bchkul@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินนโยบายส่งเสริมผลิตภัณฑ์สมุนไพรไปปฏิบัติของภาครัฐในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการสังเกต ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวม 20 คน ได้แก่ ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ปลูกสมุนไพร นักวิชาการ ผู้บริหารและนักพัฒนาด้านนโยบายองค์กรภาครัฐและเอกชน นำเสนอข้อมูลโดยสังเคราะห์ ตีความข้อมูลเอกสาร และวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า การนำนโยบายส่งเสริมผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชนไปปฏิบัติในพื้นที่มหาสารคาม มีกระบวนการดำเนินการเริ่มขึ้นเมื่อจังหวัดรับนโยบายภายหลังจากที่รัฐส่วนกลางประกาศแผนแม่บทสมุนไพรแห่งชาติ ปี 2560 (2560-2564) การดำเนินการแบ่งเป็น 2 ระดับคือ 1) ระดับจังหวัด มีการวางยุทธศาสตร์ส่งเสริมสมุนไพรเป็นเมืองสมุนไพร (Herbal City) คัดเลือกชุมชนหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพพร้อมพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพร ดำเนินการยกระดับผลิตภัณฑ์สมุนไพรของกลุ่มฯ ที่สามารถผลิต แปรรูป บรรจุภัณฑ์ และช่องทางตลาด และติดตามประเมินผลการดำเนินการของกลุ่มฯ อย่างต่อเนื่อง 2) ระดับชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกสมุนไพรได้รับการส่งเสริมพัฒนาสมุนไพร ซึ่งแต่ละกลุ่มมีระดับพัฒนากระบวนการผลิตสมุนไพรต่างกัน เนื่องจากศักยภาพความพร้อมต่างกัน เช่น วัตถุประสงค์ การอบสมุนไพร บรรจุภัณฑ์ทันสมัย ช่องทางตลาดและการรายได้ รวมทั้งข้อจำกัดด้านการบริหารขององค์กรรัฐท้องถิ่น บุคลากร และงบประมาณ

คำสำคัญ: การนำนโยบายไปปฏิบัติ; กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร; เมืองสมุนไพร

Abstract

This article purposes to study the implementation of the herbal product promotion policy for the government practice in Maha Sarakham. The study was the qualitative research. The instruments were the observation list, the Interviews and the participatory focus groups. There were 20 participants which were the leaders of community enterprises, herb growers, academics, executives and policy developers, public and private organizations. The data were analyzed through the document information and descriptive analysis. The study found that using the policy for promoting the herbal products in Maha Sarakham, the process began when the province adopted the policy after the central government announced the National Herb Master Plan 2017 (2017-2021). There were 2 levels of the process; 1) the provincial level, there were strategies for promoting herbs as Herbal City which choosing Communities or the skillful community enterprises who were capable to be developed. The herbal products which could produce, did the process, prepared the package and market channel and followed up and evaluated the performance, and 2) at the community level, the herbal growers community enterprise group had been promoted to develop herbs. Each group had a different level of development of herbal production processes due to different readiness potentials such as raw materials, herbal baking, modern packaging, market and revenue channels as well as administrative constraints on the local government organizations, personnel and budget.

Keywords: Implementation; Herbal community enterprises; Herbal city

บทนำ

วิถีสังคมไทยโดยพื้นฐานแล้วจะเกี่ยวข้องกับพืชสมุนไพรตามธรรมชาติไม่ว่าด้านจิตวิญญาณที่มากกว่าใช้ประโยชน์โดยตรง เพราะพืชดังกล่าวคือชีวิตจึงเป็นส่วนผสมสำคัญระหว่างพิธีกรรมความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ ลึกลับและเป็นภูมิปัญญาล้ำค่า ยังปรากฏตามชุมชนรอบบ้านริมรั้วเพื่อไว้ปรุงเป็นอาหารและยารักษาโรคร้ายไข้เจ็บ ตลอดจนสร้างภูมิคุ้มกันจึงถือว่าเป็นการจัดการมรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นในองค์ความรู้อีกแขนงหนึ่งของคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งมาโดยตลอด ในส่วนของคุณค่าการใช้ประโยชน์สมุนไพรปัจจุบันมิได้มีเพื่อการแพทย์บำรุงรักษาสุขภาพเท่านั้นยังสามารถส่งเสริมมูลค่าทางเศรษฐกิจ ความงาม การท่องเที่ยวและเกิดบริการที่หลากหลาย โดยเฉพาะการพัฒนายกระดับผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชน ผ่านการค้นคว้าหาสรรพคุณที่เหมาะสมกับสภาพสังคมการเปลี่ยนแปลงและความต้องการเชิงเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันประจวบกับสังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่ยุคเทคโนโลยี ต้องการพัฒนานวัตกรรมที่ล้ำสมัย การปรับใช้เทคโนโลยีการแพทย์ด้านสมุนไพรจึงสนองต่อวิถีบริโภคนิยมเรื่องสุขภาพกับความงามไม่ได้อีกต่อไป สะท้อนชีวิตใหม่ (Life style) ดังคำกล่าว “สุขภาพ ความงามและบริการรวดเร็วจบในที่เดียว” บริการและเศรษฐกิจจึงคู่กันและวิถีดังกล่าวเน้นสะดวกรวดเร็ว มาตรฐาน ปลอดภัยด้วยเทคโนโลยี มีตลาดและบรรจุภัณฑ์ให้เลือกหลากหลายสีสรรทันสมัย อันจะนำมาซึ่งสิ่งทีนอกเหนือจากคุณค่าการรักษา สุขภาพ แต่เป็นการเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจทางเลือกบริการที่ครบวงจร ไม่ว่าจะเป็นอาหารเสริมโภชนาการ แพคเกจสร้างสมดุลสุขภาพ ความงาม อายุวัฒนะ ตลอดจนเป็นยารักษาโรคที่ถูกต้อง ขณะที่บทบาทของรัฐในฐานะผู้ปกครองผู้มีหน้าที่กำกับและพัฒนากิจการบ้านเมืองในการกำหนดนโยบายจึงเล็งเห็นสถานการณ์ดังกล่าว กำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศภายใต้กรอบนโยบายขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) โดยพืชสมุนไพรไทยเป็นพืชตัวหนึ่งที่สามารถพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ส่งเสริมความแข็งแกร่งเศรษฐกิจและบริการ โดยประเทศไทยมีต้นทุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกสมุนไพรสามารถต่อยอดในการเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจ ท่องเที่ยวส่งเสริมการประกอบการแข่งขันที่เป็นทั้งธุรกิจ สตาร์ทอัพ (Startup) ตลอดจนขยายการลงทุนสู่ตลาดหลักทรัพ์แห่งประเทศไทย อีกทั้งพืชสมุนไพรเป็นที่ต้องการของตลาดโลกในการบริโภคหนุนเสริมทักษะ (Soft Power) คนไทยสร้างนวัตกรรมอาหารเป็นครัวโลกและพืชสมุนไพรเพื่อประชากรโลกได้เข้าถึงอาหารและยาสมุนไพรที่เหมาะสม ลดภาวะปัญหาความอดอยากและเสียชีวิตอันตรายจากการใช้ยาเกินขนาดหรือไม่ถูกต้อง ซึ่งสมุนไพรไทยมีฤทธิ์อ่อนๆ ช่วยเสริมสุขภาพส่วนใหญ่มีผลข้างเคียงน้อย ทั้งนี้ประชากรโลกมีความต้องการสมุนไพรในการเสริมสร้างสุขภาพอยู่สูงจึงเป็นโอกาสแก่ประเทศที่มีพืชสมุนไพรทั้งหลายนำสมุนไพรท้องถิ่นพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรส่งจำหน่ายทั่วโลก (วิชัย โชควิวัฒน์, 2556: สารรังสิต, 2019)

อย่างไรก็ดี เหตุผลดังกล่าวข้างต้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยมีข้อได้เปรียบ ที่มีการนำองค์ความรู้พืชสมุนไพรธรรมชาติหลากหลายชนิดเหมาะแก่การสกัดและนำไปใช้ประโยชน์ บำบัด รักษาและฟื้นฟูสุขภาพ รวมถึงประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยจะเห็นว่าประเทศไทยมีจุดแข็งมีเภสัชกรและปราชญ์ภูมิปัญญา แพทย์พื้นบ้านหรือ

นักปราชญ์ ตลอดจนแพทย์สมัยใหม่ที่ก้าวหน้าอันแสดงถึงศักยภาพและองค์ความรู้เต็มเปี่ยม (ดลนภัส กันธะลี, 2556) ซึ่งหากบุคลากรดังกล่าวได้รับการส่งเสริม พัฒนาความรู้อย่างถูกต้องต่อเนื่องประกอบกับบ้นกออกแบบ สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ นักการตลาดที่จะสามารถยกระดับผลิตภัณฑ์สมุนไพรพื้นถิ่นเป็นผลิตภัณฑ์สากล มาตรฐาน และจำหน่ายไปทั่วโลกได้ (รัฐไท พรเจริญ, 2554) หลายทศวรรษที่ผ่านมาภาครัฐ และเอกชนต่างทำ หน้าที่วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพร อาหารและยาดังกล่าวซึ่งก็ยังมีขีดจำกัดในหลายด้าน โดยเฉพาะ มาตรการทางกฎหมายของรัฐที่ไม่เอื้อต่อการแข่งขัน จำกัดการเข้าถึง จึงสมควรที่ผ่อนคลาย ลดการกีดกัน การ ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง เปิดโอกาสประชาชนเข้าถึงสมุนไพรได้โดยทั่วไปจึง พร้อมจะยกระดับคุณภาพชีวิตพลเมืองเข้าถึงสุขภาพและประชาธิปไตยมากขึ้นโดยเฉพาะประชาชนรากหญ้าที่ ต้องยกระดับการเข้าถึงสมุนไพรเชิงเศรษฐกิจ เมื่อปลาย 2559 รัฐมีมติส่งเสริมพืชสมุนไพรเชิงเศรษฐกิจ โดย วางกรอบนโยบายจัดทำแผนแม่บทสมุนไพรแห่งชาติ ปีพ.ศ. 2560 (2560-2564) เพื่อยกระดับยุทธศาสตร์การ พัฒนาสมุนไพรไทย สร้างกลไกเศรษฐกิจระดับจังหวัดให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมเข้มแข็งตามแนวทางประชารัฐ ที่รัฐต้องการให้ประชาชนทำงานเกื้อหนุนร่วมกัน เรียกว่า ”ประชารัฐ” โดยแผนแม่บทฯ ดังกล่าว ดำเนินภายใต้ มาตรการ 4 ประการ ดังนี้ (กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2559)

มาตรการที่ 1 สร้างความเข้มแข็งของการบริหารและนโยบายของรัฐเพื่อการขับเคลื่อนพื้นที่ฐาน รากอย่างยั่งยืน

มาตรการที่ 2 พัฒนาวัตถุดิบสมุนไพรยกระดับมูลค่าผลผลิตให้กับเกษตรกร

มาตรการที่ 3 ขยายช่องทางการใช้ประโยชน์ เพิ่มมูลค่าและการตลาด

มาตรการที่ 4 ส่งเสริมการใช้สมุนไพรในระบบบริการ

จากมาตรการข้างต้นจะเห็นว่า มาตรการทั้ง 4 เป็นกลไกแนวนโยบายรัฐที่ต้องการขับเคลื่อนสมุนไพร ไทยสู่การใช้ประโยชน์อย่างถูกต้องและเป็นระบบ โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างความเข้มแข็งของการบริหาร และนโยบายภาครัฐเพื่อขับเคลื่อนสมุนไพรไทยอย่างยั่งยืน รัฐเป็นองค์กรหลักที่มีความพร้อมทั้งบุคลากร งบประมาณ และกฎหมายในการดำเนินการเพื่อวางทิศทางอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งหมายความว่ายุทธศาสตร์ ดังกล่าวต้องการส่งเสริมการบริหารและนโยบายของรัฐในการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อขับเคลื่อนการผลิต สมุนไพรจากท้องถิ่นเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและชุมชนสู่มาตรฐานสากลโดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำภายใต้แผนแม่บทแห่งชาติที่ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรท้องถิ่นไทย ทั้งนี้อาจมีกฎหมายเฉพาะ สนับสนุนสำหรับการผลิตสมุนไพร พัฒนาระบบฐานข้อมูลสมุนไพร ประเมินขีดความสามารถในการแข่งขัน การบริหารงานวิจัยและพัฒนาสมุนไพรของประเทศไทยเป็นการเฉพาะเชิงนโยบาย ในขณะที่การดำเนิน นโยบายสมุนไพรระดับชุมชนไปปฏิบัติจะสอดคล้องกับแนวทางดังกล่าวและมาตรการที่ 2 พัฒนาวัตถุดิบสมุนไพร ยกระดับมูลค่าผลผลิตให้กับเกษตรกร และมาตรการที่ 3 ขยายช่องทางการใช้ประโยชน์ เพิ่มมูลค่าและ การตลาด อันเป็นการวางนโยบายยกระดับชุมชนท้องถิ่นและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มี คุณภาพและสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไทยรากหญ้าได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานสภาการพัฒนาเศรษฐกิจและ

สังคมแห่งชาติ, 2564) จะเห็นว่า นโยบายส่งเสริมการพัฒนาสมุนไพรที่มีแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวข้างต้นเป็นเพียงการกำหนดแนวนโยบายเพื่อวางแผนดำเนินการสู่การนำไปสู่การปฏิบัติให้แก่หน่วยงานระดับสายบังคับบัญชาของรัฐหรือราชการลดหลั่นลงไปถึงท้องถิ่นและชุมชนผู้ปลูกสมุนไพร หน้าที่ของราชการท้องถิ่นนำนโยบายฯ เหล่านี้ให้เกิดดอกออกผลในที่สุด (พิสิษฐ์ บุญถนอม, 2563)

อย่างไรก็ตามจะเห็นว่า นโยบายส่งเสริมสมุนไพรขับเคลื่อนเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรแห่งชาติดังกล่าวซึ่งดำเนินการมาสู่ระยะอย่างต่อเนื่อง โดยปัจจุบันมีการเสนอร่างแผนแม่บทฉบับที่ 2 (2566-2570) ใน 5 ยุทธศาสตร์อันเป็นการรองรับขับเคลื่อนการพัฒนาและส่งเสริมสมุนไพรตลอดห่วงโซ่คุณค่าให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการผลิตและแปรรูปวัตถุดิบสมุนไพรให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ตั้งเป้าผลิตวัตถุดิบ เข้าสู่ Supply Chain และเพิ่มมูลค่าและมาตรฐานวัตถุดิบสมุนไพร เช่น ในปี 2570 มีพื้นที่ปลูกสมุนไพรได้มาตรฐาน ไม่น้อยกว่า 50,000 ไร่ และมีห้องปฏิบัติการตรวจคุณภาพวัตถุดิบสมุนไพรผ่านการรับรอง ISO 17025 ไม่น้อยกว่า 8 แห่ง เป็นต้น ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการและอุตสาหกรรมสมุนไพรตลอดห่วงโซ่คุณค่า ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพร ให้เป็น ASEAN Herbal Hub สร้างตราสัญลักษณ์คุณภาพ และส่งเสริมภาพลักษณ์สมุนไพรไทยควบคู่กับอาหาร เช่น ชูสรรพคุณสมุนไพรไทยควบคู่กับอาหารไทยตอกย้ำครัวไทยสู่ครัวโลก ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการบริโภคผลิตภัณฑ์สมุนไพรอย่างเหมาะสม มีระบบรับรองกระบวนการผลิตสมุนไพร ขยายตลาดผลิตภัณฑ์ Herbal Champions และยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาระบบนิเวศ นำไปสู่การพัฒนาสมุนไพรไทยให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ลงทุนการวิจัยและนวัตกรรม เพิ่มห้องปฏิบัติการ ติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมสมุนไพรไทยด้วยข้อมูล และพัฒนาสมุนไพรเชิงพื้นที่ (กรุงเทพมหานคร, 2564)

จังหวัดมหาสารคามเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์เมืองสมุนไพรเพื่อขับเคลื่อนพืชสมุนไพรสู่การวิจัยและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรเป็นจังหวัดนำร่อง ประกอบด้วยพื้นที่ทั้งหมด 13 อำเภอ แต่ละอำเภอมิชุมชนที่ปลูกพืชสมุนไพรพื้นบ้าน เช่น ขมิ้นชัน ขิง ข่า ตะไคร้ มะกรูด ขมิ้น ไพล ฟ้าทะลายโจร และอื่นๆ บริเวณรอบ ๆ บ้านเพื่อใช้ประโยชน์ทางอาหารและยาสมุนไพรพื้นบ้าน ขณะเดียวกันชุมชนในพื้นที่มหาสารคามมีชุมชนรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มผลิตสมุนไพร สามารถจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและยังไม่สามารถจัดตั้งได้กระจายไปในชุมชนแต่ละอำเภอ ทั้งผลิต แปรรูปและจำหน่าย หลายกลุ่มรวมตัวกันมีการสนับสนุนงบประมาณ การอบรมให้ความรู้ ฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์จากองค์กรภาครัฐ เอกชน เช่น การพัฒนาชุมชน การเกษตร สาธารณสุข และส่วนท้องถิ่น แต่หลายชุมชนก็ได้มีการปลูกและนำมาใช้ขาดความต่อเนื่อง สำหรับข้อจำกัดส่วนใหญ่ของกลุ่มผู้ผลิตสมุนไพรจะประสบปัญหาในแต่ละกลุ่มไม่เหมือนกันหากแต่จะขึ้นอยู่กับปัจจัยผู้นำและความเข้มแข็งของกลุ่มฯ โดยเฉพาะนโยบายส่งเสริมสมุนไพรอันเป็นสิ่งที่รัฐและนโยบายต้องนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อสนับสนุนให้กลุ่มดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาจพิจารณาประเด็น 1) ทรัพยากรท้องถิ่นสมุนไพรที่ชุมชนนั้น ๆ มีอยู่หรือปลูกอยู่แล้วสามารถนำมาส่งเสริมพัฒนาอย่างเป็นระบบครบวงจรทั้งกระบวนการผลิตและจำหน่าย 2) ผู้นำและความเข้มแข็งของกลุ่มในการสร้างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรที่มาจากความต้องการของชุมชนและดำเนินการอย่างต่อเนื่องอย่างแท้จริง โดยการดำเนินนโยบายทั้งระดับส่วนบน

และการนำไปปฏิบัติซึ่งเป็นข้อต่อที่เชื่อมกันอย่างมีนัยสำคัญ

ดังนั้น การศึกษาการดำเนินนโยบายส่งเสริมผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชนไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดมหาสารคามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนครั้งนี้ต้องการทราบการดำเนินการตามนโยบายฯ เป็นอย่างไร มียุทธศาสตร์การพัฒนาส่งเสริมขับเคลื่อนสมุนไพรชุมชนเป็นเมืองสมุนไพร (Herbal City) ของจังหวัดในการดำเนินการตามพื้นที่แต่ละพื้นที่ไปปฏิบัติเป็นอย่างไร และชุมชนผู้ปลูกสมุนไพรมีการดำเนินพัฒนาสมุนไพรสามารถยกระดับการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรภายใต้นโยบายรัฐดังกล่าว เช่น ดำเนินการผลิต แปรรูป บรรจุภัณฑ์และช่องทางตลาดและรายได้เป็นอย่างไร แต่สิ่งทีนอกเหนือจากการดำเนินการตามนโยบายดังกล่าวแล้ว ภาพของการบริหารองค์กรรัฐมีการดำเนินเปลี่ยนแปลงกระบวนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่หน่วยงานได้อย่างไร มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับแนวคิดเชิงวิชาการด้วยหรือไม่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายการสร้างองค์ความรู้ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการดำเนินนโยบายส่งเสริมผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชนไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

แนวคิดการนำนโยบายสมุนไพรชุมชนไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังการกำหนดนโยบาย โดยการนำนโยบายที่จะได้กล่าวถึงเป็นกระบวนการการนำนโยบายส่งเสริมสมุนไพรไปปฏิบัติ ซึ่งกระบวนการของการนำไปปฏิบัติอาจนำเสนอขั้นตอนการดำเนินการประกอบด้วยการวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล (บัญชา พุฒินากุล, 2561) กล่าวคือ เมื่อนโยบายสมุนไพรแห่งชาติถูกกำหนดขึ้นหน่วยงานภาครัฐในระดับโครงสร้างบริหารสายบังคับบัญชารองลงมาจะนำนโยบายดังกล่าวมาวางแผนดำเนินการต่อเพื่อพิจารณาจัดทำแผนการพัฒนาชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบของตนเองผ่านวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่เป็นทิศทางองค์กร ตลอดจนวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนท้องถิ่น ความต้องการและศักยภาพของชุมชนและกลุ่มชุมชนที่หน่วยงานจะลงไปปฏิบัติ โดยเฉพาะความต้องการแก้ปัญหาประชาชนอย่างรอบด้านซึ่งนั้นเป็นกรอบแนวทางเชิงทฤษฎีและแนวคิดภายใต้หลักวิชาการ ความรู้ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ แต่ภาคปฏิบัติของหน่วยงาน องค์กร และการบริหารจัดการกลับไม่ได้เป็นไปอย่างนั้น อาจอ้างเหตุผลเดิมว่าการบริหารไม่อาจหลีกเลี่ยงการเมืองการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมองค์กร และโครงสร้างการบริหารมีความซับซ้อนมากกว่าข้อเท็จจริงข้อมูลเชิงวิชาการที่เป็นข้อเสนอของนักวิชาการ หากแต่การวิเคราะห์การบริหารนโยบายไปปฏิบัติตามสายบนลงล่างหรือล่างขึ้นบน (Top-down Down-Up) จะเห็นว่า หน่วยงานภาครัฐมักจะทำหน้าที่การบริหารแบบบนลงล่างเท่านั้น ในขณะที่การรับฟังข้อมูลชุมชนหรือบริหารแบบระดับล่างสู่เบื้องบนแทบจะริบหรี่ อันนี้เป็นการเมืองด้วยหรือไม่? การต่อสู้ของประชาชนหรือองค์กรใต้บังคับบัญชาที่มีพลังจึงจะถูกขานรับ สะท้อนทัศนคติของโทมัส ดาย (Dye, 1984) มองว่านโยบายเป็นแนวทางการบริหารที่รัฐจะกระทำหรือไม่ทำ จึงขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่

ต้องบริหารซึ่งในทฤษฎีอำนาจทางการเมืองแล้วผู้บริหารย่อมมีอำนาจเลือกได้เสมอว่าประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจะเป็นเรื่องส่วนบุคคลหรือประโยชน์แก่สาธารณะและประชาชน

เพราะฉะนั้น การบริหารองค์กรภาครัฐในยุคที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันย้อนแย้งและไม่เคยมีประชาชนเป็นเจ้าของในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อจัดการอย่างแท้จริง ทั้ง ๆ ที่ทรัพยากรธรรมชาติเป็นของชุมชนตนเอง อำนาจภายใต้พระราชบัญญัติองค์กรปกครองท้องถิ่น รวมถึงแนวคิดประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพ การเมืองของพลเมืองในชุมชนมีหลักบริหารอำนาจว่าประชาชนเป็นองค์อธิปัตย์ (เจ้า) ทุกประการ ดังนั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติที่จะวิเคราะห์ในการส่งเสริมการนำผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชนเพื่อทบทวนว่าข้อเท็จจริงและแนวคิดการบริหารและนำไปปฏิบัติประชาชนได้ประโยชน์ องค์กรได้นำหลักการเชิงวิชาการพัฒนาองค์กรและชุมชนซึ่งในงานชิ้นนี้จะแสดงข้อค้นพบและอภิปรายผลว่าเป็นเช่นไร แนวคิดดังกล่าวจะเป็นกรอบการศึกษาเชิงนโยบายเพื่อสะท้อนกระบวนการส่งเสริมหรือการดำเนินงานพัฒนาของรัฐที่มีต่อสังคมและชุมชน โดยมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกสมุนไพรเป็นกลุ่มเป้าหมายในการนำเสนอข้อมูลครั้งนี้ หากการศึกษามีอาจเป็นตัวแทนบริบทได้ครอบคลุมทุกพื้นที่ แต่เป็นตัวแทนการนำเสนอหนึ่งที่มีความสำคัญมาก ๆ ต่อการสะท้อนปัญหาทั้งการบริหาร การดำเนินงานหรือการจัดการตามนโยบายตลอดจนการแก้ปัญหาที่ตรงกับปัญหาความต้องการได้ ภาครัฐเองแม้ทั้ง ๆ ที่เป็นผู้เสนอการกำหนดนโยบายและดำเนินการทำหน้าที่ส่งเสริมนโยบายสู่การปฏิบัติกลับเป็นคนละส่วนกันระหว่างผู้กำหนดกับผู้นำไปปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติตามนโยบายจึงไม่เป็นอิสระเพราะต้องทำงานภายใต้ผู้นำ นโยบาย หากแต่จะใช้กลวิธีเอาตัวรอดหรือนำเสนอปัญหาหรือแก้ไขปัญหาคือความต้องการของ กลุ่มฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระเบียบวิธีวิจัย

การนำเสนองานชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative approach) โดยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งสังเกต สัมภาษณ์เชิงลึก บันทึกข้อมูล และสนทนากลุ่มจากบุคคลผู้ให้สำคัญ (สุภางค จันทวานิช, 2545) เกี่ยวกับสถานการณ์ ศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจสมุนไพรชุมชน นโยบายสมุนไพรแห่งชาติ และการนำนโยบายสมุนไพรไปปฏิบัติเชิงพื้นที่ของหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนผู้ปลูกสมุนไพรหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร จากตัวแทนของภาครัฐ ผู้ประกอบการ และผู้รับบริการ โดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เพื่อตอบวัตถุประสงค์วิจัยในการดำเนินนโยบายส่งเสริมผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชนไปปฏิบัติ ของภาครัฐในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

ขอบเขตการวิจัย

ด้านประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ตัวแทนทั้งภาครัฐ ผู้ประกอบการ ผู้รับบริการและชุมชน โดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง คือ นักวิชาการ ผู้บริหารและนักพัฒนาชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกสมุนไพร และผู้นำและชาวบ้านในชุมชน จังหวัดมหาสารคาม รวมทั้งหมด 20 คน

ด้านเนื้อหา นโยบายสมุนไพรแห่งชาติ การนำนโยบายส่งเสริมสมุนไพรไปปฏิบัติเชิงพื้นที่ของหน่วยงานภาครัฐและวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร

ด้านพื้นที่ พื้นที่จังหวัดมหาสารคามในการดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพร และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

การเก็บรวบรวมและตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยทำความเข้าใจบริบทและเก็บข้อมูลโดยแยกการดำเนินงานเป็นหมวดหมู่ ชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ จัดแฟ้มข้อมูลเอกสาร แผนงานนโยบายและงานวิจัยด้านนโยบายสาธารณะและสังคมแล้วนำมาตีความเกี่ยวกับสถานการณ์นโยบายสมุนไพรแห่งชาติ และการนำนโยบายสมุนไพรไปปฏิบัติเชิงพื้นที่ของหน่วยงานภาครัฐและชุมชนผู้ปลูกสมุนไพรและวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรมหาสารคาม ตลอดจนเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ปลูกสมุนไพรในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม และตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แหล่งข้อมูลแบบสามเส้า แนวคิดทฤษฎีบนความน่าเชื่อถือและความถูกต้อง โดยใช้วิธีการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลเชิงทฤษฎี และดำเนินการตามชั้นปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ดังกล่าว

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนำมาตีความเกี่ยวกับสถานการณ์ ศักยภาพ นโยบายสมุนไพรแห่งชาติ และการนำนโยบายสมุนไพรไปปฏิบัติเชิงพื้นที่ของหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและชุมชนผู้ปลูกสมุนไพรและวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรมหาสารคามแล้วนำมาสังเคราะห์ วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตีความจากมุมมองของกลุ่มที่ดำเนินการศึกษาและเรียบเรียงเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การดำเนินนโยบายส่งเสริมผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชนไปปฏิบัติเพื่อขับเคลื่อนจังหวัดเป็นเมืองสมุนไพร รวมทั้งผลิตภัณฑ์หรือสินค้าดังกล่าวเพิ่มมูลค่าจนสามารถคัดเลือกเป็นเมืองแห่งสมุนไพรนำร่องทั้งสิ้น 13 จังหวัด คือ เชียงใหม่ พิษณุโลก อุทัยธานี สกลนคร มหาสารคาม สุรินทร์ สระบุรี นครปฐม จันทบุรี ปราจีนบุรี สุราษฎร์ธานี และสงขลา โดยแต่ละจังหวัดจะต้องนำเสนอกรอบยุทธศาสตร์สมุนไพรของตนเองพร้อมดำเนินการจัดทำแผน งบประมาณ โครงการและกิจกรรมให้จังหวัดเป็นเมืองสมุนไพร (Herbal City) สำหรับการดำเนินการฯ ของมหาสารคามสามารถแบ่งการส่งเสริมฯ ได้ 2 ระดับ ดังนี้

1. การดำเนินนโยบายไปปฏิบัติระดับจังหวัด

สำหรับจังหวัดมหาสารคามดำเนินนโยบายส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชนไปปฏิบัติ โดยผู้ว่าราชการจังหวัดจัดตั้งคณะกรรมการทำงานเพื่อดำเนินนโยบายส่งเสริมสมุนไพรชุมชนไปปฏิบัติ ประกอบด้วยตัวแทนจากสำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด และสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดเป็นหน่วยงานหลักในการนำนโยบายไปปฏิบัติขับเคลื่อนสมุนไพรชุมชน โดยผลการ

ดำเนินการปีพ.ศ. 2561 และพ.ศ. 2562 กล่าว ดังนี้ (กองสนุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ, 2565)

1.1 การดำเนินนโยบายไปปฏิบัติระดับต้นน้ำ การดำเนินนโยบายไปปฏิบัติขั้วเคลื้อสนุนไพรชุมชนของจังหวัดได้ประชุมคณะทำงานขับเคลื่อนอย่างเข้มแข็ง มีกลุ่มแกนนำสนุนไพร 4 กลุ่ม อบรมเกษตรกรและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกสนุนไพร มีฐานข้อมูลเกษตรกร จำนวน 600 ไร่ จัดให้มีการศึกษาดูงานกลุ่มตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ และตรวจรับรองมาตรฐานแปลง GAP มีพื้นที่ปลูกสนุนไพร GAP มีพื้นที่ปลูกจำนวน 250 ไร่ ปลูกสนุนไพร 27 ชนิด ประกอบด้วย ขมิ้นชันโดยมีพื้นที่ปลูก 85.75 ไร่ ตระไคร้จำนวนพื้นที่ปลูก 61 ไร่ ไพลจำนวน 44 ไร่ ขมิ้นมีพื้นที่ปลูก 27.75 ไร่ ตระไคร้หอมมีพื้นที่ปลูก 20 ไร่ ชิงมีพื้นที่ปลูก 21.50 ไร่ ฟาทะลายโจรมีพื้นที่ปลูก 14 ไร่ ฤกษณามีพื้นที่ปลูก 9 ไร่ มะขามป้อมมีพื้นที่ปลูก 32.25 ไร่ สมอไทยมีพื้นที่ปลูก 13 ไร่ สมอสิมมามีพื้นที่ปลูก 11 ไร่ อบเชยมีพื้นที่ปลูก 1.50 ไร่ มะกรูดมีพื้นที่ 18.50 ไร่ เสลดพังพอนมีพื้นที่ปลูก 10 ไร่ มะตูมมีพื้นที่ปลูก 7 ไร่ เพกามีพื้นที่ปลูก 9 ไร่ มะแว้งเครือมีพื้นที่ปลูก 10 ไร่ หนุมาณประสานกายมีพื้นที่ปลูก 6 ไร่ กระเพราแดง 1 ไร่ ว่านนางคาจำนวนพื้นที่ปลูก 9 ไร่ ว่านชักมดลูกมีพื้นที่ปลูก 29 ไร่ กระเจี๊ยบแดงมีพื้นที่ปลูก 36.50 ไร่และพริกไทยมีพื้นที่ปลูกจำนวน 7.75 ไร่ เป็นต้น

จะเห็นว่า การดำเนินการในระดับนี้มีการจัดตั้งแกนนำขับเคลื่อน มีฐานข้อมูลเกษตรกร และพัฒนาอบรมเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกสนุนไพร ยกระดับกลุ่มฯ ให้มีมาตรฐานจนได้รับรองคุณภาพ การสังเกตแลกเปลี่ยนผู้บริหาร นักวิชาการและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ เองจึงไปในทิศทางเดียวกันว่า การดำเนินอย่างเนืองจะส่งผลต่อนโยบายสนุนไพรแห่งชาติ ในขณะที่เดียวกันข้อกังวลเกี่ยวกับสภาพของรัฐบาลใหม่ในนโยบายใหม่ที่อาจไม่ส่งเสริมสนุนไพรหรือบประมาณลดลง ซึ่งสะท้อนในการดำเนินนโยบายที่องค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีการวางแผนทำงานร่วมกัน โดยมีการแบ่งหน้าที่ดำเนินการและติดตามประเมินผลจนบรรลุผลตามเป้าหมายอย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายเป็นช่วงระยะแรกๆ ที่ดำเนินการต่อเนื่องตามกรอบงานและโครงการ หากในระยะต่อมาก็ยังคงต้องต่อเนื่องและจะเห็นว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ที่ยกระดับเข้มแข็งมีระบบบริหารจัดการชัดเจนก็จะสามารถดำเนินกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การดำเนินนโยบายไปปฏิบัติระดับกลางน้ำ เป้าหมายการดำเนินงานของจังหวัดมีโรงงานผลิตยาสนุนไพรที่ได้มาตรฐาน (Champions Product) เช่น โรงงานผลิตยาสนุนไพรมาตรฐาน GMP โรงพยาบาลมหาสารคาม และโรงงานฟาร์มแคร์ฟาร์มมาซูติคอล คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (แหล่งผลิตเดิม) และได้ Champions Product 3 รายการ คือ น้ำจระเข้รัญจวน, เซรั่มมันแกวและน้ำตรีผลา จากการพัฒนาผลิตภัณฑ์สนุนไพรเด่นในจังหวัดที่มาจากสนุนไพรในท้องถิ่นเป็นผลิตภัณฑ์สนุนไพรสู่ท้องตลาดซึ่งพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยใช้สารสกัดจากสนุนไพรในท้องถิ่นมหาสารคาม 7 อำเภอเพื่อยกระดับสารสกัดและผลิตภัณฑ์ แปรรูปจากพืชสนุนไพรชุมชน ในพื้นที่ 7 อำเภอ ดังนี้ อำเภอนาดูน อำเภอปางศิลาทอง อำเภอศรีสุราษฎร์ อำเภอบรบือ อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอนาเชือก อำเภอกันทรวิชัย และอำเภอกุดรัง ให้มีโอกาสในตลาดภายในประเทศ และได้ผลิตภัณฑ์สนุนไพรชุมชนได้รับการขึ้นทะเบียนเลขที่จดแจ้ง 7 ผลิตภัณฑ์ กล่าวคือ แชมพูมะกรูดในอำเภอนาเชือก สบู่เหลวขมิ้นในอำเภอกันทรวิชัย สบู่บวบกในอำเภอยางสีสุราช สตรีบตรีผลาในอำเภอนาดูน เดย์ครีมกระเจี๊ยบแดงของอำเภอกอสุมพิสัย เซรั่มมันแกวของอำเภอบรบือและโลชั่นมะขาม

ป้อมในอำเภออุดรฯ จังหวัดมหาสารคาม เป้าหมายสำคัญของการดำเนินนโยบายในระดับกลางน้ำไม่ได้เป็นเพียงได้ผลิตภัณฑ์ที่สามารถยกระดับเท่านั้น แต่ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติก็ได้รับผลการพิจารณางาน คุณภาพและบรรยากาศที่สามารถตอบโจทย์ พัฒนาชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นผู้เข้าถึงเข้าใจและพัฒนาประชาชนให้มีชุมชนเข้มแข็ง ร่วมกันหน่วยงานแปรรูปและผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำไปจำหน่ายแข่งขันกับจังหวัดอื่น ๆ ซึ่งจังหวัดได้ Champions Product ก็เป็นส่วนหนึ่งในการประสานงาน ความร่วมมือระหว่างองค์กรทุกภาคส่วน โดยเฉพาะองค์กรภาครัฐที่เป็นแม่งานและงบประมาณ

1.3 การดำเนินนโยบายไปปฏิบัติระดับปลายน้ำ มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการอบรมหลักสูตรผู้ช่วยแพทย์แผนไทย 372 ชั่วโมง เกษตรกรยกระดับผลผลิตเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ การพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูป การจำหน่ายและการตลาดโดยสร้างมูลค่าเพิ่มการใช้ยาสมุนไพรเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.94 การรับบริการแพทย์แผนไทย ร้อยละ 28.47 หน่วยงานภาครัฐดำเนินการนิเทศ กำกับและติดตามประเมินผล ตลอดจนการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านสมุนไพรอย่างครบวงจรในอนาคต จะเห็นว่า การดำเนินนโยบายส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชนไปปฏิบัติขององค์กรภาครัฐประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ได้วางไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ผลการดำเนินนโยบายดังกล่าวก็ยังสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นเช่นกันซึ่งจะได้กล่าวในลำดับต่อไป

2. การดำเนินนโยบายไปปฏิบัติระดับชุมชน

การดำเนินนโยบายส่งเสริมผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชนไปปฏิบัติในระดับชุมชน เป็นการส่งเสริมเพื่อพัฒนาและวิจัยสมุนไพรชุมชนแก่ชุมชนที่ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะยกระดับเกษตรกรผู้ผลิตสมุนไพรที่มีศักยภาพ โดยนำวัตถุดิบ แปรรูปผลิตภัณฑ์ สร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ และช่องจำหน่ายและการตลาด ซึ่งกระบวนการดำเนินการของ กลุ่มฯ ที่ผ่านมาตรฐาน GAP ตามเกณฑ์การปลูกสมุนไพรดำเนินการภายใต้การส่งเสริมสนับสนุนของภาครัฐที่จังหวัดตั้งเป็นคณะทำงาน เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด เป็นต้น พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพรมีศักยภาพในการผลิตพืชสมุนไพรเชิงเศรษฐกิจ เพราะมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทุนเดิมแต่ยังขาดการยกระดับผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย หากได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง จะสามารถมีพืชสมุนไพรที่มีคุณภาพในท้องตลาดมากขึ้น โดยปกติชุมชนท้องถิ่นทั่วไปจะมีพืชสมุนไพรที่ปลูกไว้รอบ ๆ บริเวณบ้านและชุมชนเป็นทั้งอาหารและยานำไปใช้ในชีวิตประจำวันอยู่แล้วประกอบกับชุมชนหลายพื้นที่มีการรวมกลุ่มฯ เป็นวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ กระนั้นคณะทำงานดังกล่าวมีหน้าที่ส่งเสริมให้เกษตรกรดำเนินการเกษตรแปลงใหญ่ ส่งเสริมตลาด การแปรรูปและอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ เช่น ขมิ้นชัน ชিং ข่า ตะไคร้ มะกรูด ขมิ้น ไพล ฟ้าทะลายโจร และอื่นๆ ให้มีความโดดเด่นเหมาะสมแก่ชุมชน ดังนั้น การดำเนินการขับเคลื่อนสมุนไพรของชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พิจารณาได้ใน 3 ระดับดังนี้

2.1. ชุมชนผู้ปลูกสมุนไพรดำเนินการขับเคลื่อนสมุนไพรระดับต้น พบว่า ชุมชนมีสมุนไพรปลูกตามริมรั้วรอบๆ บ้านและชุมชน ชุมชนเองสนใจที่จะรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีผลิตภัณฑ์จำหน่าย

ด้วยศักยภาพกลุ่มและผู้นำกลุ่มฯ ควรส่งเสริมได้รับการอบรมเพิ่มพูนความรู้ด้านสมุนไพร รวมถึงการบริหารจัดการกลุ่ม หากกลุ่มฯ ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมตามนโยบายรัฐที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นตามนโยบายของรัฐภายใต้กระทรวง กรมและสำนักงานต่าง ๆ ที่ลงมาปฏิบัติภารกิจมีแผนงานโครงการที่ดำเนินในชุมชนมากมายเหล่านั้น ผลลัพธ์มักจะไม่ค่อยประสบผลสำเร็จนัก อันเนื่องจากโครงสร้างการบริหารองค์กรสายบังคับบัญชา หน้าที่ความรับผิดชอบที่มีทั้งซ้อนทับซ้ำซ้อนกันเอง ยกตัวอย่างกรณี การดำเนินนโยบายของรัฐในระบบราชการจากขั้นตอนการกำหนดนโยบายกว่าจะได้เป็นแผนแม่บทสู่จังหวัดและมาถึงชุมชนพื้นที่ต้องผ่านหน่วยงานแต่ละส่วนทั้งการบริหารส่วนกลาง ภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นซึ่งยังไม่ได้กล่าวถึงประเด็นการเมืองในระบบราชการ หากแต่ภาครัฐเหล่านี้จะเข้ามาดำเนินการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนหรือร่วมกระตุ้นให้ชุมชนได้พัฒนาทุนที่มีอยู่ในชุมชนเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งภาพที่ปรากฏโดยทั่วไปภาครัฐยังไม่แสดงความกระตือรือร้นขับเคลื่อนชุมชนอย่างจริงจังที่นอกจากดำเนินตามงบประมาณ โครงการเพื่อติดตามประเมินผลสรุปรายงานเท่านั้น “ชุมชนเป็นผู้ถูกกระทำ รับประโยชน์เพียงเล็กน้อย” จะเห็นว่า ชุมชนส่วนใหญ่ที่สามารถยกระดับพัฒนาชุมชนตนเองเกิดจากผู้นำชุมชนเล็งเห็นถึงคุณค่าทรัพยากรชุมชน ส่วนหน่วยงานภาครัฐดังกล่าวส่วนใหญ่จะมาดำเนินต่อยอดการพัฒนาที่ชุมชนหรือกลุ่มซึ่งอาจประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งแล้วนั่นเอง ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาชุมชนที่เป็นหน่วยงานแห่งองค์ความรู้อย่างมหาวิทยาลัยจะเป็นหน่วยงานที่มีส่วนสำคัญในการค้นหาทุนทางสังคมและชุมชน ไม่ว่าจะด้านทรัพยากรชุมชนที่เป็นบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและองค์ความรู้เพื่อให้ชุมชนเห็นถึงสิ่งที่มีอยู่เหล่านี้ของตนเองเกิดการดึงออกมาใช้ พัฒนาและการอนุรักษ์ห่วงแหนงสู่การเพิ่มโอกาสและมูลค่าเชิงเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับชุมชนต่อไป

2.2. ชุมชนผู้ปลูกสมุนไพรดำเนินขับเคลื่อนสมุนไพรที่สามารถยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนมีการรวมกลุ่มในระดับที่พึ่งตนเอง มีการสนับสนุนงบประมาณ ส่งเสริมแหล่งข้อมูล อบรมให้ความรู้และบุคลากรในการขับเคลื่อนกลุ่มฯ อย่างไรก็ตาม บางชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนยังสามารถพัฒนายกระดับจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นกลุ่มตัวอย่าง (ต้นแบบ) แหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงาน รวมทั้งกลุ่มฯ สามารถให้เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีผลิตภัณฑ์อยู่ในเกณฑ์ประเมินผลิตภัณฑ์ระดับต้น กลาง ดี และดีเด่น ยกย่องการผลิต ผลิตภัณฑ์ จำหน่ายที่รับรองมาตรฐาน GAP โดยมีโรงงานผลิตยาสมุนไพรที่ได้มาตรฐานที่เชื่อมโยงเครือข่ายองค์กรเป็นผลิตภัณฑ์ (Champions Product) เช่น โรงงานผลิตยาสมุนไพรมาตรฐาน GMP โรงพยาบาลมหาสารคาม และโรงงานฟาร์มแคร์ฟาร์มชูติคอล คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และผลิตภัณฑ์ที่ได้ Champions Product 3 รายการ คือ น้ำจระเข้ร้อยจวน, เซรั่มมันแกวและน้ำตรีผลา ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้มีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ทันสมัยสามารถส่งเสริมตลาดและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ อันสอดคล้องกับตลาดยุคใหม่ดิจิทัล อีกทั้งสามารถแข่งขันกับท้องถิ่นอื่น ๆ เป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรคุณภาพ ยกย่องผลิตภัณฑ์ที่สามารถจัดจำหน่ายทั้งประเทศและส่งจำหน่ายสู่สากลดังที่แผนแม่บทแห่งชาติได้วางไว้ในแผนนโยบายส่งเสริมผลิตภัณฑ์สมุนไพร อันจะไปสู่ความยั่งยืนของกลุ่มฯ และการพัฒนาประเทศทั้งระบบ

ทั้งนี้ ภาพฉายของการดำเนินนโยบายส่งเสริมผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชนไปปฏิบัติที่ดำเนินการจะบรรลุเป้าหมายแห่งความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพนั้นมิได้มาจากส่วนใดส่วนหนึ่งทั้งที่วัตถุดิบเป็นของชุมชนหรือ

กลุ่มฯ เอง แต่ชุมชนบริหารจัดการไม่ได้ ดังนั้น คณะทำงานองค์กรเครือข่ายย่อมมีส่วนสำคัญในการดำเนินการ อันเป็นการหนุนเสริมพลังซึ่งกันและกันที่เข้มแข็งนั่นเอง เพื่อเป็นแนวทางในการลดข้อจำกัดในอนาคต หน่วยงานภาครัฐเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการทำหน้าที่ (รับ) นำนโยบายส่งเสริมสมุนไพรรวมถึงผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ไปปฏิบัติควรพิจารณาถึงประเด็นต่อไปนี้ (กองสมุนไพรรเพื่อเศรษฐกิจ, 2565)

1) การดำเนินการรับรองมาตรฐาน GAP แปลงเกษตรสมุนไพรมิใช่เป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจาก ขั้นตอนการทำมาตรฐาน GAP ต้องให้ความรู้และความเข้าใจกับเกษตรกรผู้ปลูกอย่างละเอียด รวมทั้งต้องใช้เวลาในกระบวนการตรวจวิเคราะห์เพื่อรับรองพื้นที่ตามมาตรฐาน จึงเป็นปัญหากับเกษตรกรหรือกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนฯ ที่ไม่สามารถยกระดับผลิตภัณฑ์ในหลาย ๆ กลุ่มฯ ทั้งนี้กลุ่มฯ ได้สะท้อนว่าปัญหาดังกล่าวจึงเป็น การเมืองหรือระบบทุนที่ไม่อาจยอมรับคู่แข่งใหม่ ดังชี้ตัวอย่างในธุรกิจสุราเหล่าเบียร์ในสังคมไทย กลุ่มฯชุมชน พื้นบ้านไม่มีโอกาสเข้าถึงและยกระดับได้เพราะเป็นทุนผูกขาดเหล่านั้น

2) การกำหนดรูปแบบการรับซื้อสมุนไพรรวมจากเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพรรวม โดยให้เกษตรกรเป็นผู้แปรรูป ผลิตภัณฑ์สมุนไพรรวมเบื้องต้น เช่น การอบแห้งหรือการตากแห้ง แต่กลุ่มผู้ปลูกสมุนไพรรวมบางแห่งยังไม่มีอุปกรณ์ สำหรับการแปรรูปวัตถุดิบเหล่านั้น ต้องอาศัยที่อื่น เพื่อแปรรูปก่อนส่งโรงงานผลิตยาหรือสมุนไพรรวม กระบวนการซื้อขายวัตถุดิบสมุนไพรรวม จากเกษตรกรไม่สะดวกและล่าช้า เนื่องจากติดขัดในเรื่องการจัดซื้อจัดจ้าง ตามระเบียบของทางราชการ แม้กระนั้นระเบียบราชการจัดซื้อจัดจ้างจะเป็นคุณและโทษซึ่งคุณก็สามารถ ควบคุมระบบและถูกต้อง แต่ไม่เอื้อต่อเวลาความสะดวกในการซื้อขายแลกเปลี่ยน เพราะเกษตรกร ผู้ค้าและ บริการต้องหมุนเวียนนำเงินไปจ่ายผลผลิต วัตถุดิบ เครื่องจักรและแรงงาน

3) ขาดข้อมูลงานวิจัยงานวิชาการด้านความเหมาะสมของพืชสมุนไพรรวมภูมิประเทศของแต่ละ จังหวัด เนื่องจากการส่งเสริมพืชสมุนไพรรวมที่ได้มีแผนนโยบายจึงส่งผลต่อการศึกษารายวิจัยที่มีไม่มากนัก

4) การตลาดและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรรวม ยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจน เป็นผลสืบเนื่องจาก กระบวนการทั้งต้นน้ำ กลางและปลายน้ำ เช่น หากผลิตภัณฑ์สมุนไพรรวมไม่มีคุณภาพ ส่งเสริมให้มีคุณภาพ ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพไม่มีการตลาดที่ดีก็ไม่สามารถจำหน่ายได้เช่นกัน ซึ่งแสดงถึงระบบการส่งเสริมการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ที่ต่อเนื่องและเป็นระบบ

5) ขาดความต่อเนื่องในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อขับเคลื่อนเมืองสมุนไพรรวม

จากข้อจำกัดทั้งหมดข้างต้นจึงควรมีการสนับสนุน ส่งเสริม และติดตามการทำงานระหว่างเจ้าหน้าที่ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างใกล้ชิด ผู้บริหารอำนวยความสะดวกส่งเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน ชุมชน ผลักดันการรับรองมาตรฐานการดำเนินงานผลิตภัณฑ์สมุนไพรรวมเพื่อให้ผ่านมาตรฐาน GAP ตามเกณฑ์การ ปลูกสมุนไพรรวม ส่งเสริมช่องทางตลาดหลากหลาย สนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง

สรุปและอภิปรายผล

1. การดำเนินนโยบายไปปฏิบัติระดับจังหวัด

การดำเนินนโยบายส่งเสริมสมุนไพรชุมชนไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดมหาสารคามเพื่อขับเคลื่อนพืชสมุนไพรท้องถิ่นเป็นพืชเศรษฐกิจ เพิ่มมูลค่าเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นสู่สากล มีผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่สามารถยกระดับ Champions Product ได้ เป็นมาจากนโยบายมีแผนส่งเสริมผลิตภัณฑ์และยกระดับกลุ่มฯ ที่ชัดเจน ขณะเดียวกันการนำไปปฏิบัติก็มีผลสำคัญที่สามารถยกระดับผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ ต้องยอมรับว่าเจ้าหน้าที่ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติเป็นตัวแทนสำคัญว่าผลิตภัณฑ์หรือการส่งเสริมจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ บรรลุเป้าหมายเพียงใด แต่โดยส่วนหน่วยงานราชการสะท้อนภาคปฏิบัติของการนำไปปฏิบัติสู่ชุมชนก็ยังมีปัญหาและอุปสรรคที่ไม่อาจเข้าถึงความต้องการของประชาชนในหลายประการและสอดคล้องกับจินตนาสิงห์เทพ (2540) การศึกษาการนำนโยบายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปปฏิบัติ ศึกษากรณีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การนำนโยบายมีการมอบหมายงานในระดับกระทรวงสู่ท้องถิ่นที่ปฏิบัติการในด้านทรัพยากรธรรมชาติฯ ไว้ชัดเจน แต่การมีส่วนร่วมในระดับชุมชนน้อย อาจเนื่องจากการทำงานระหว่างผู้กำหนดนโยบาย ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติและประชาชน โดยเฉพาะการไม่เข้าถึงประชาชนและการมีส่วนร่วม อันสะท้อนปัญหาทั่วไปของการนำนโยบายไปปฏิบัติ หากเกี่ยวข้องกับปัจจัยสนับสนุนไม่ว่าสมรรถนะองค์กร ความโปร่งใส กรณีการนำนโยบายด้านสมุนไพรของประยุกต์ ปิติวรยุทธ (2562) “เมืองสมุนไพร” ไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ ไม่สอดคล้องด้านสมรรถนะองค์กรที่พบว่า โครงสร้างองค์กรยังไม่เหมาะสม บุคลากรยอมรับนโยบาย ความรู้ความสามารถไม่เหมาะสมกับงาน ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ เทคโนโลยีทันสมัยแต่มีจำนวนไม่เพียงพอ สถานที่ไม่สะดวก งบประมาณไม่เพียงพอและล่าช้า สำหรับการดำเนินการวิจัยในจังหวัดมหาสารคามครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์มีผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่สามารถยกระดับ ตลอดจนบุคลากรและทรัพยากรสามารถดำเนินตามเป้าหมายของนโยบายฯ ก็จริงอยู่ ซึ่งหากสะท้อนในระบบราชการต้องยอมรับว่าการดำเนินนโยบายฯ ดังกล่าวก็ยังเป็นปัญหาทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ แปรรูป การตลาดและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ดังที่เสนอไว้ในการวิเคราะห์ผลการวิจัยแล้ว

2. การดำเนินนโยบายไปปฏิบัติระดับชุมชน

การนำนโยบายส่งเสริมสมุนไพรไปปฏิบัติเป็นการวางแนวทางการดำเนินการของภาครัฐ โดยบริหารจัดการบุคลากร งบประมาณ งาน โครงการที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการพัฒนา ยกระดับผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชนของกลุ่มฯ และนำแผนการดังกล่าวไปลงมือปฏิบัติจริงให้ได้แก้ปัญหาบรรลุตามแผนงานโครงการจนประสบผลสำเร็จ แต่ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติมักไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากการไม่สามารถควบคุม เงื่อนไข ข้อจำกัดของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ผู้นำนโยบายสู่ชุมชน การลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาความต้องการ และผู้รับผลประโยชน์คือ ประชาชน

ดังนั้น การดำเนินนโยบายในระดับชุมชน เกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในมหาสารคามมีวัตถุประสงค์ ผลผลิต เมื่อหน่วยงานภาครัฐมาดำเนินขับเคลื่อนสมุนไพรต้องการยกระดับผลิตภัณฑ์จากรากหญ้าหรือชุมชนสู่ผลิต GAP เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจทำให้กลุ่มฯ มีผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการยอมรับมากขึ้น

สอดคล้องกับงานไอโตน ตาและและคณะ (2550) ศึกษาพัฒนาและแสวงหาตลาดผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรท้องถิ่น โดยกลุ่มแม่บ้าน ผลิตภัณฑ์สมุนไพรบุยุต บ้านราง ตำบลบุยุต อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ซึ่งว่า ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมีการพัฒนารูปแบบ บรรจุภัณฑ์ทันสมัย ในขณะที่การส่งเสริมนโยบายที่เจ้าหน้าที่ดำเนินการในชุมชน มหาสารคามขึ้นไปในทางเดียวกันกับบริษัท เพ็ชรช้าง, ศิวตม์ กมลคุณานนท์, สิทธิพันธ์ ทองศิริและอังกาบ บุญสูง (2559) ในงานวิจัยเรื่องบริบทและศักยภาพของการบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพร ความหลากหลายภูมิปัญญาเกี่ยวกับสมุนไพร การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสมุนไพร ความคุ้มค่าในการลงทุนและการแข่งขันตลาด รวมทั้ง การพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรจังหวัดอุดรดิตรดิตถ์มีจุดแข็งและข้อจำกัด มีจุดแข็งเช่นด้านการมีแพทย์แผนไทย มีการสร้างเครือข่ายสม่ำเสมอ มีโรงงานผลิตยาที่ขอทะเบียนยา มีโรงงานบดสมุนไพรที่มีขนาดใหญ่ รวมทั้งมีการจัดตั้งสมาคมแพทย์แผนไทยส่วนภูมิภาค ส่วนจุดอ่อน ขาดการส่งเสริมในด้านการผลิตสมุนไพร ระยะเวลาในการเก็บสมุนไพรไม่เหมาะสม อาจกล่าวได้ว่าปัญหาการดำเนินการของชุมชนสมุนไพรและนโยบาย ทั้งมหาสารคามและพื้นที่อื่นๆ จะต้องสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันโดยพิจารณาถึงศักยภาพชุมชนเป็นปัจจัย แรก

จากการดำเนินนโยบายทั้ง 2 ระดับครั้งนี้สามารถภาพสะท้อนการนำนโยบายที่เป็นปัญหาคลาสิคดังกล่าวในหน่วยงานราชการโดยตลอดมามักจะพบใน 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้

2.1 การส่งเสริมสมุนไพรหรือการนำนโยบายขององค์กรที่เกี่ยวข้องสนอง ต่อหน่วยเหนือที่กำหนดนโยบายและองค์กรที่นำ (รับ) ไปปฏิบัติเองส่วนใหญ่เป็นเพียงการดำเนินการลู่อ้อมตามภาระหน้าที่ โครงการรายงานเพื่อตอบวัตถุประสงค์ ตัวชี้วัดและเลื่อนขั้นตำแหน่งเงินเดือนของหน่วยงาน แต่หัวใจสำคัญคือ ประชาชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หากหน่วยงานดำเนินอย่างต่อเนื่องจริงจังชุมชนผู้ปลูกสมุนไพรฯ ก็จะสามารถยกระดับได้ ขณะเดียวกันโครงการต้องตอบชี้วัดมากมาย และโครงการบางโครงการกำลังอยู่ระหว่างดำเนินการติดตามประเมินผลก็จะได้รับการนำเสนอเป็นรอบ ๆ ต่อไป

2.2 ชุมชนมีภูมิปัญญาเกี่ยวกับสมุนไพรที่จะสามารถรวมกลุ่มกันเป็นวิสาหกิจชุมชนหรือสามารถรวมกลุ่มได้แต่ยังขาดระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจนและเข้มแข็ง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายดังกล่าวหรือภาครัฐในระดับนโยบายควรคำนึงประเด็นปัญหาอย่างรอบด้าน ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งผู้กำหนดและผู้นำนโยบายไปปฏิบัติต้องนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงที่ตั้งอยู่บนความเป็นไปได้ ที่สามารถสนองต่อการแก้ปัญหาประชาชนอย่างต่อเนื่องด้วย ทั้งนี้จะเห็นว่าข้อค้นพบดังกล่าว หลักวิชาการมีความจำเป็นต่อการดำเนินงานภาครัฐ องค์กรและประชาชนเสมอ แต่ผู้นำองค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมักมีสิ่งที่ไม่นำไปใช้ในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำนโยบายส่งเสริมสมุนไพรไปปฏิบัติเน้นชุมชนและศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นที่ทราบดีควรหันมาพิจารณาสิ่งเป็นไปได้ทางนโยบายมากกว่าการนำเสนอเพื่อได้รายงานข้อมูล เพราะฉะนั้นงานศึกษานโยบายสาธารณะจำเป็นต้องศึกษาถึงสิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินนโยบายไปปฏิบัติซึ่งสิ่ง

เหล่านั้นจะต้องสามารถควบคุมและวางเงื่อนไขที่ยอมรับได้

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกกระทรวงสาธารณสุข. (2559). **แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560-2564**. นนทบุรี: บจก.ทีเอส อินเทอร์เน็ต กองสมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ. (2565). **สรุปรายงานประชุมติดตามความก้าวหน้าการดำเนินโครงการพัฒนาเมืองสมุนไพร (Herbal City) จังหวัดมหาสารคาม**. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2565, จาก <https://nph.dtam.moph.go.th/index.php/news-nph/download-document-nph/274-mahasarakham-visit-report-herbal-city-20mar19>
- กรุงเทพมหานคร. (2564). **เห็นชอบแผนปฏิบัติการด้านสมุนไพรแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ต้นสมุนไพรพืชเศรษฐกิจ**. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2564, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/social/980160>
- จินตนา สิงหเทพ. (2540). **การศึกษานโยบายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปปฏิบัติ: ศึกษากรณีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์สาขาการพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ไซโตน ตาละและคณะ. (2550). **ศึกษาพัฒนาและแสวงหาตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพรท้องถิ่นโดยกลุ่มแม่บ้านผลิตภัณฑ์สมุนไพรปุ๋ยบ้านราง ตำบลปุ๋ย อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี**. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนการวิจัยแห่งชาติ
- ดลนภัส กันธะลี. (2556). **การศึกษาความหลากหลายของพืชอาหารและพืชสมุนไพรที่ใช้ประโยชน์ของชุมชนบ้านปิตุคี อำเภอมวก้อย จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- บัญชา พุฒิวานกุล. (2561). **การนำนโยบายแก้ปัญหาความยากจนไปปฏิบัติโดยองค์การเครือข่ายในจังหวัดกาฬสินธุ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ประยุทธ์ ปิติวรยุทธ. (2562). **การนำนโยบายเมืองสมุนไพรไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ**. ชลบุรี: วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- พิสิษฐ์ บุญถนอม. (2563). **แนวทางการดำเนินงาน เพื่อความสำเร็จในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม**. กรุงเทพฯ: (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- รัชนี้ เพ็ชรช่าง, ศิวต์มภ์ กมลคุณานนท์, สิทธิพันธ์ ทองศิริ, บุญสูง อังกาบ. (2559). **การบริหารจัดการธุรกิจ**

- สมุนไพรเพื่อส่งเสริมอาชีพท้องถิ่น จังหวัดอุดรดิษฐ์แบบครบวงจร. สืบค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2564 จาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/abcjournal/article/view/95674>
- รัฐไท พรเจริญ (2554). การออกแบบพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่กับการสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์สู่ชุมชน. กรุงเทพฯ: คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- วิชัย โชควิวัฒน์ . (2556). ผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย: สถานภาพปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต. วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 11 (3), 12-18.
- สารรังสิต online. (2019). การพัฒนาสมุนไพรไทยสุดลาดโลก ไทยมีความพร้อมในการเข้าร่วมแข่งขันหรือไม่? ที่นี่มีคำตอบ.. สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2564 จาก <https://www2.rsu.ac.th/sarnrangsit-online-detail/herb01>
- สำนักงานสภาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2564, จาก https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=gross_regional
- สุภางค์ จันทวานิช. (2545). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อุษณีย์ ผาสุข ชวลีย์ ณ กลาง, และสุทธีรัตน์ พรหมสุวรรณ. (2561). แนวทางการพัฒนาเมืองสมุนไพรในจังหวัดปราจีนบุรีเพื่อดึงดูดตลาดนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, (ฉบับพิเศษ), 24 -56.

ภาษาอังกฤษ

- Dye. R. Thomas. (1984). *Understanding Public Policy*. 3rd ed Englewood Cliffs., New Jersey: Prentice-Hall

Translated References

- Bangkok Business (2021). **Approval of the 2nd National Herbs Action Plan to push herbs for economic plants.** Retrieved August 5, 2021. From <https://www.bangkokbiznews.com/social/980160> (in Thai)
- Bhutwanakul, B. (2018). **Implementation of poverty alleviation policies by network organizations in the provinces.** Kalasin. Ph. D. Thesis Department of Public Administration graduate school Khon Kaen University. (in Thai)
- Boonthanom. P. (2020). **Operation guidelines. for successful collaboration between community leaders and local government organization Case Study: Bang Sakae Subdistrict Administrative Organization, Bang Khonthi District, Province Samut Songkhram.** Bangkok: (Master of Arts Thesis) Public and Private

- Management Program graduate school Silpakorn University. (in Thai)
- Chantawanich, S. (2002). **Qualitative Research Methods**. 10th edition. Bangkok: Chulalongkorn University Publishing. (in Thai)
- Chokkiwat W.. (2013). Thai herbal products: current status and future trends. **Journal of Thai Traditional and Alternative Medicine**, 11 (3), 12-18. (in Thai)
- Department of Thai Traditional and Alternative Medicine Development, Ministry of Public Health. (2016). **National master plan on the development of Thai herbs, No. 1, 2017-2021**. Nontaburi: TS Interprint Co.,Ltd. (in Thai)
- Division of herbs for the economy. (2022). **Summaries of meeting minutes to follow up on project progress and develop herbal city Maha Sarakham Province**. Retrieved August 2, 2022, from <https://nph.dtam.moph.go.th/index.php/news-nph/download-document-nph/274-mahasarakham-visit-report-herbal-city-20mar19> (in Thai)
- Kanthalee. D. (2013). **Study on the diversity of food plants and medicinal plants and their utilization of Ban Pituki community, Omkoi district, Chiang Mai province**. Chiang Mai: Thesis for Master degree of Arts in Geosocial \ Sustainable Development, Graduate school, Mae Jo University. (in Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2021). **Regional and provincial products**. Retrieved on August 5, 2021, from https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=gross_regional. (in Thai)
- Petchchang, R. Kamolkunanon, S. Thongsiri, S. Angkab, A (2016). **Comprehensive Management of Herb Businesses to Promote Local Occupation in Uttaradit Province**. Retrieved on August 8, 2021 from <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/abcjournal/article/view/95674> (in Thai)
- Phasuk. U, Nathalang, C., and Promsuwan, S. (2018). Guidelines for the development of herb towns. in Prachinburi province to attract the health tourist market. **Academic Journal of Thonburi University**, 12(special issue), 24 -56. (in Thai)
- Pitiworayut, P. (2019). **Implementation of herb town policy in Samut Prakan Province**. Chonburi: Thesis for Master degree of Arts in Public Administration, Burapha University. (in Thai)
- Porncharoen, R. (2011). **Design and development of new product models and product prototypes for the community**. Bangkok: Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University (in Thai)

- Saran Rangsit online. (2019). **Development of Thai herbs to the world market. Thailand is ready to participate in the competition or not? Here is the answer.** Retrieved on August 9, 2021 from <https://www2.rsu.ac.th/sarnrangsit-online-detail/herb01> (in Thai)
- Singhathep, J. (1997). **Study on the implementation of natural resources and environmental management policies: A case study of Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.** Bangkok: Thesis for Master degree of Arts in Social Development, Faculty of Social Development, National Institute of Development Administration. (in Thai)
- Ta Le, S. et al. (2007). **Study, develop and search for a market for local herbal soap products by housewives group of Pu Yut Ban Rang herbal products, Pu Yut sub-district, Muang district, Pattani.** (Research Report). Bangkok: The National Research Fund Office

การเข้าถึงระบบการจองคิวออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของ
ประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

The Accessibility of Online Queue Reservation System for
Registration Services for Citizens in At Samat District,
Roi Et Province.

[Received: May 10, 2023; Revised: June 12, 2023;

Accepted: June 13, 2023]

ปริยารัตน์ มิ่งขวัญ

นักศึกษาหลักสูตร

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น,

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Preeyarat Mingkwan

Master of Student of Public

Administration Program, College of

Local Administration,

Khon Kaen University

วิษณุ สุมิตสวรรค์

รองศาสตราจารย์,

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น,

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Vissanu Zumitzavan

Associate Professor,

College of Local Administration,

Khon Kaen University

CORRESPONDING AUTHOR

Preeyarat Mingkwan, Master of Student of Public Administration, College of Local

Administration, Khon Kaen University. E-mail: preeyarat_m@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเข้าถึงระบบการจองคิวออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด และ 2) เสนอแนะแนวทางการยกระดับการเข้าถึงบริการระบบการจองคิวออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามประมาณค่า 6 ระดับ เป็นเครื่องมือในการวิจัย มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 382 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรม ได้แก่ ด้านประโยชน์ที่เพิ่มขึ้น ด้านการทดลองใช้ได้ ด้านความเข้ากันได้ ด้านการสังเกตเห็นผลได้ และด้านความสลับซับซ้อน มีความสัมพันธ์ต่อระดับการเข้าถึงระบบการจองคิว ออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยอธิบายได้ร้อยละ 50 ($R^2 = 0.508$) ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะแนวทางการยกระดับการบริหารจัดการของสำนักทะเบียนอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนี้ ในระดับกรมการปกครองโดยสำนักบริหารการทะเบียน ควรปรับปรุงพัฒนาระบบการจองคิวออนไลน์ให้ใช้งานง่ายและสามารถเชื่อมต่อกับ Application “ThalID” ได้โดยตรง ควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อออนไลน์และออฟไลน์ให้มากขึ้น เพื่อยกระดับการรับรู้ และการเข้าถึงระบบการจองคิวขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของประชาชนในทุกพื้นที่

คำสำคัญ: การเข้าถึง; คุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรม; ระบบจองคิวออนไลน์; สำนักทะเบียนอำเภอ

Abstract

The objective of this research are as follows: 1) To study the characteristics of innovation acceptance affects accessibility of the online queue reservation system for Registration Services for Citizens in At Samat District, Roi Et Province; and 2) To provide recommendations on how to improve accessibility of the online queue reservation system for Registration Services for Citizens in At Samat District, Roi Et Province. This research applies a quantitative approach utilizing a survey questionnaire to explore responses at six different levels. The sample comprises of 382 respondents selected through Simple Random Sampling technique (SRS) and data analysis using descriptive statistics and Multiple Regression Analysis (MRA). The findings indicate that the set of predictors are statistically associated with the dependent variable suggesting that the characteristics of accepting innovation, including increased benefits, exploration, compatibility, observability, and complexity are related to the levels of accessibility to the online queue reservation system for citizens' pre-registration services, with statistical significance at the level of .05 explaining 50.8% ($R^2 = 0.508$) of the variance. Based on the findings, the Department of Provincial Administration should focus on improving and developing the registration system to be more user-friendly and directly connected with the "ThalD" application. More importantly, additional ways to promote the registration services, through both online and offline media channels, should be explored to enhance public awareness and accessibility to the queue reservation system in all areas.

Keywords: Accessibility; Characteristics of Innovation Acceptance; Online Queue Reservation System; District Registration Bureau

บทนำ

เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นรัฐบาลดิจิทัล เห็นได้จากในหลายประเทศทั่วโลกที่ได้เริ่มนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการภาครัฐ (Zumitzavan, 2014; Zumitzavan, 2020; Zumitzavan, 2022) เช่น ประเทศสิงคโปร์ใช้ระบบ SingPass และ CorpPass เป็นระบบกลางของรัฐบาลที่จัดไว้ให้บริการประชาชน ใช้ยืนยันตัวตนและการจัดการสิทธิในการเข้ารับบริการออนไลน์ของภาครัฐทั้งหมดกว่า 140 บริการ ประเทศนอร์เวย์ใช้ระบบอัลทีนน์ (Altinn) เป็นการบูรณาการข้อมูลภาครัฐที่กระจายอยู่หลายหน่วยงานให้เป็นภาพเดียว ประชาชนจึงไม่จำเป็นต้องกรอกแบบฟอร์มเพื่อยืนยันภาษีเพราะมีข้อมูลเพียงพอในการคำนวณและยื่นภาษีโดยอัตโนมัติ ประเทศเยอรมันใช้ระบบบูรณาการตลาดแรงงานแบบครบวงจร (Integrated Virtual Labor Market: IVLM) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อคาดการณ์และวางแผนการผลิตบุคลากรให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน โดยใช้การบริหารจัดการข้อมูลขนาดใหญ่และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเป็นต้น (พิสุวรรณ กิติคุณ, 2559; พิสุวรรณ กิติคุณ, 2561)

ประเทศไทยก็ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาและการริเริ่มนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีใช้ในการบริหารจัดการภาครัฐเพื่อมุ่งไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลเช่นเดียวกัน หน่วยงานภาครัฐจึงจำเป็นต้องร่วมกันพัฒนาและยกระดับภาครัฐให้มีประสิทธิภาพเพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล เพื่อให้ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันให้ก้าวทันเวทีโลก และดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ซึ่งการนำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการทำงานของการบริหารจัดการภาครัฐ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส ด้วยการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้ให้เกิดความคุ้มค่า และองค์กรจะต้องปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา

หน่วยงานภาครัฐหลายแห่งจึงเริ่มนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีในกระบวนการทำงาน การบริหารจัดการภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้มีความสะดวก รวดเร็ว แม่นยำ อีกทั้งยังเป็นช่องทางหนึ่งในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในการรับบริการสาธารณะจากหน่วยงานภาครัฐ ไม่รู้สึกโดยเอาเปรียบ หรือเสียเวลาในการมาติดต่อรับบริการต่าง ๆ (ผไทมาศ นิมคำ, 2564) เช่น การเปิดให้บริการแอปพลิเคชัน (Application) “PAE SMART PLUS” ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เพื่อให้บริการรับชำระค่าไฟฟ้า การขอใช้ไฟฟ้า/น้ำประปา สอบถามประวัติการใช้ไฟฟ้า อีกทั้งยังสามารถประมาณการค่าไฟฟ้า หรือลงทะเบียนรับใบเสร็จรับเงิน/ใบกำกับภาษีทางอิเล็กทรอนิกส์ได้อีกด้วย (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, 2564) หรือแอปพลิเคชัน “SmartLands” ของกรมที่ดินที่รวบรวมช่องทางการเข้าถึง

ข้อมูลและบริการของกรมที่ดินไว้ในจุดเดียว เพื่ออำนวยความสะดวก ลดขั้นตอน ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายแก่ประชาชนที่ต้องการติดตามข่าวสารต่าง ๆ ของกรมที่ดิน ซึ่งการให้บริการด้านต่าง ๆ ของแอปพลิเคชัน เปิดให้บริการทั้งหมด 18 ด้าน เช่น LandsMaps การค้นหาารูปแปลงที่ดิน e-QLands นัดจดทะเบียนล่วงหน้า เป็นต้น (กรมที่ดิน, 2566)

กรมการปกครองเป็นหนึ่งในหน่วยงานภาครัฐที่ได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน ได้พัฒนาระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (DOPA-Digital ID) ที่มีชื่อแอปพลิเคชันว่า “ThalD” เพื่อสร้างต้นแบบและนวัตกรรมใหม่ในการพิสูจน์ยืนยันตัวตนทางดิจิทัลของประเทศรองรับการใช้งานบริการภาครัฐ โดยนำร่องกับงานบริการระบบการจดทะเบียนขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้า และการตรวจสอบข้อมูลของตนเองที่หน่วยงานของรัฐจัดเก็บผ่านระบบบูรณาการฐานข้อมูลประชาชนและการบริการภาครัฐ (Linkage Center) เป็นการสร้างมิติใหม่ของการทำธุรกรรมภาครัฐและภาคเอกชนที่มีความสะดวกรวดเร็วผ่านช่องทางดิจิทัลและมีความปลอดภัยมากขึ้น ลดความเสี่ยงในการใช้เอกสารราชการปลอมในกระบวนการยืนยันตัวตนของระบบเดิม (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2566) ระบบลงทะเบียนออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของสำนักบริหารการทะเบียน เป็นอีกช่องทางหนึ่งของการให้บริการประชาชนเพื่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และลดขั้นตอนการบริการประชาชน โดยให้บริการจดทะเบียนขอรับบริการล่วงหน้า ณ ที่ว่าการอำเภอ สามารถลงทะเบียนล่วงหน้าได้ 15 วัน และล่าสุดไม่เกิน 16.00 น. ก่อนวันเข้ารับบริการ ผ่านทางเว็บไซต์ <https://q-online.bora.dopa.go.th> ในการขอรับบริการงานทะเบียน และการขอคัดและรับรองเอกสารทางทะเบียน เช่น การขอมีบัตรประจำตัวประชาชน การย้าย การจดทะเบียนสมรส การจดทะเบียนหย่า เป็นต้น (สำนักบริหารการทะเบียน, 2563)

สำนักทะเบียนอำเภอจึงจำเป็นต้องเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่รับรู้รับทราบและเข้าถึงการเปิดให้บริการระบบจดทะเบียนหรือระบบนัดหมายล่วงหน้าแบบออนไลน์เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนผู้รับบริการ (สำนักบริหารการทะเบียน, 2563) ซึ่งยังมีประชาชนในบางพื้นที่ยังไม่รับรู้รับทราบและเข้าถึงระบบการจดทะเบียนดังกล่าว และจากข้อมูลจำนวนประชาชนผู้มารับบริการงานทะเบียน ณ สำนักทะเบียนอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ในห้วงเดือนมกราคม – กันยายน 2565 จำนวน 12,104 คน (ข้อมูลจากสำนักทะเบียนอำเภออาจสามารถ ณ วันที่ 23 พฤศจิกายน 2565) หากประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีโอกาสเข้ามาใช้บริการงานทะเบียน ณ สำนักทะเบียนอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด เข้าถึงและยอมรับนวัตกรรมระบบลงทะเบียนออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของสำนักบริหารการทะเบียน จะส่งผลให้การบริหารจัดการของสำนักทะเบียนอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และทำให้เห็นถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง การปรับตัวของประชาชนและหน่วยงานภาครัฐที่จะนำไปสู่สังคมดิจิทัล รัฐบาลดิจิทัลตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) จึงเป็นเหตุผลให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาการเข้าถึงระบบการจดทะเบียนออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อ

จะได้นำข้อมูลจากผลการวิจัยไปเสนอแนะแนวทางการยกระดับการเข้าถึงบริการระบบการจองคิวออนไลน์
ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้า

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเข้าถึงระบบการจองคิวออนไลน์
ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการยกระดับการเข้าถึงบริการระบบการจองคิวออนไลน์ขอรับบริการ
งานทะเบียนล่วงหน้าของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการยอมรับนวัตกรรม

ความหมายของการยอมรับนวัตกรรม

การยอมรับนวัตกรรม หมายถึง การตัดสินใจที่จะนำนวัตกรรมนั้นไปใช้อย่างเต็มที่เพราะ
นวัตกรรมนั้นเป็นวิถีทางที่ดีกว่าและมีประโยชน์กว่า การยอมรับนวัตกรรมเป็นกระบวนการเริ่มต้นตั้งแต่
บุคคลหรือชุมชนได้สัมผัส นวัตกรรมถูกชักจูงให้ยอมรับนวัตกรรม การตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธปฏิบัติ
ตามการตัดสินใจและยืนยันการปฏิบัตินั้น กระบวนการนี้อาจช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ คือ ตัว
บุคคล ชุมชน และลักษณะของนวัตกรรม (Rogers, 1983)

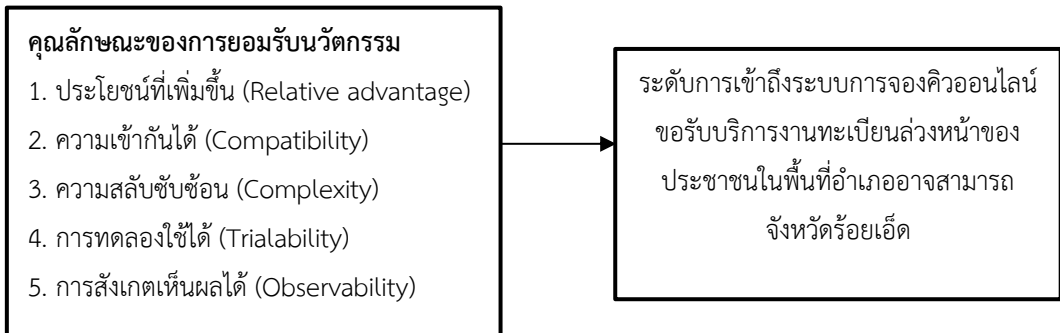
คุณลักษณะของนวัตกรรมที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรม

คุณลักษณะของนวัตกรรมที่มีผลต่อการยอมรับ (Characteristic of innovations) ไว้ 5
ประการ ได้แก่ 1. ประโยชน์ที่ได้รับเพิ่มขึ้น (Relative advantage) คือ การที่ผู้ยอมรับนวัตกรรมรู้สึกกว่า
นวัตกรรมที่รับเข้ามานั้นดีกว่าความคิดเดิม การวัดความดีกว่านั้นอาจวัดได้หลายทาง กล่าวคือใน ด้าน
เศรษฐกิจ ความเชื่อถือในสังคม ความสะดวกสบาย และความพึงพอใจ การมองเห็นว่ามีประโยชน์นี้
ประโยชน์ด้านรูปธรรมไม่ใช่สิ่งสำคัญ แต่สิ่งที่สำคัญก็คือ การที่ปัจเจกชนนั้นเห็นว่านวัตกรรมมีประโยชน์ต่อ
เขา รวมทั้งยังมีผู้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของนวัตกรรมนั้นมากขึ้นเพียงใด การยอมรับนวัตกรรมก็จะเพิ่ม
เร็วมากขึ้น 2. ความเข้ากันได้หรือความสอดคล้อง (Compatibility) คือ การที่ผู้ยอมรับนวัตกรรมมี
ความรู้สึกหรือมีความคิดว่ำนวัตกรรมนั้นมีลักษณะเข้ากันได้ หรือไปด้วยกันได้กับค่านิยม และบรรทัดฐาน
ของสังคมปัจจุบัน หรือนวัตกรรมที่ไม่สามารถเข้ากันได้กับค่านิยมบรรทัดฐานของระบบสังคมนั้นย่อมได้รับ
การยอมรับที่ช้ากว่านวัตกรรมที่เข้ากันได้กับค่านิยมบรรทัดฐานของระบบสังคมนั้น ความเข้ากันได้หรือ
ความสอดคล้องของนวัตกรรมกับสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวแล้วข้างต้น จะทำให้ผู้ยอมรับนวัตกรรมรู้สึกว่าจะไม่ต้อง
เสี่ยงภัยมาก ทำให้นวัตกรรมนั้นมีความหมายสำหรับเขามากขึ้น 3. ความสลับซับซ้อน (Complexity)

หมายถึง การที่ผู้ยอมรับนวัตกรรมเห็นว่านวัตกรรมมีความสลับซับซ้อนยากต่อการทำความเข้าใจและนำไปใช้นวัตกรรมและนำไปใช้นวัตกรรมบางอย่างถ้ามีลักษณะไม่ยากต่อการทำความเข้าใจสมาชิกในสังคมสามารถเข้าใจได้และนำไปใช้ได้สะดวกนวัตกรรมนั้นก็จะได้รับการยอมรับโดยเร็ว 4. ความสามารถนำไปทดลองใช้ได้ (Triability) คือ การที่นวัตกรรมมีลักษณะที่สามารถนำไปทดลองใช้กับแต่ละบุคคลได้ ทั้งนี้เพราะการได้ทดลองใช้ผู้บริโภคจะรู้สึกเสี่ยงภัยน้อยลง อันจะมีผลทำให้นวัตกรรมนั้นมีการยอมรับได้เร็วขึ้น เพราะมีโอกาสดูและความเป็นไปได้ในการเรียนรู้ตนเอง 5. ความสามารถสังเกตเห็นผลได้ (Observability) คือ ระดับที่ผลของนวัตกรรมสามารถเป็นสิ่งที่สังเกตเห็นผลได้ โดยผลของนวัตกรรมบางชนิดสามารถสังเกตเห็นได้ง่ายแต่บางชนิด ก็สังเกตเห็นได้ยากด้วยเหตุนี้นวัตกรรมที่มีส่วนเป็นรูปร่าง (Material innovations) จึงได้รับการยอมรับง่ายกว่าและรวดเร็วกว่านวัตกรรมที่มีเพียงส่วนที่เป็นแนวคิด (Non-material innovations) อย่างเดียว (Rogers, 1983; Michie & Zumitzavan, 2012; Zumitzavan, 2011; Zumitzavan & Udchachone, 2014)

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของนวัตกรรมที่มีผลต่อการยอมรับ ทั้ง 5 ประการ เป็นคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของนวัตกรรมที่จะส่งผลให้ผู้คนจำนวนหนึ่งเกิดการยอมรับนวัตกรรม มีความยินดีที่จะใช้บริการหรือพร้อมเข้าถึงนวัตกรรมใหม่ ๆ ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ออกมาเป็น คุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรมสามารถจำแนกออกเป็น 5 ประการ ดังนี้ 1. ประโยชน์ที่เพิ่มขึ้น (Relative advantage) คือ นวัตกรรมที่เกิดขึ้นใหม่จะต้องทำให้ผู้ยอมรับนวัตกรรมเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่ดีกว่าเดิม เช่น สะดวกกว่าเดิม รวดเร็วยิ่งขึ้น เข้าถึงง่ายมากขึ้น เป็นต้น 2. ความเข้ากันได้ (Compatibility) คือ นวัตกรรมที่เกิดขึ้นใหม่จะต้องทำให้ผู้ยอมรับนวัตกรรมรู้สึกที่สามารถอยู่ร่วมกับชีวิตประจำวัน หรือเป็นส่วนหนึ่งในการใช้ชีวิตประจำวันด้วยได้ และไม่รู้สึถึงความเสี่ยงหรือความไม่ปลอดภัยในการใช้บริการดังกล่าว 3. ความสลับซับซ้อน (Complexity) คือ นวัตกรรมที่เกิดขึ้นใหม่นั้น จะต้องทำให้ผู้ยอมรับนวัตกรรมรู้สึกถึงความง่ายต่อการเข้าใจงานและการเข้าถึง ไม่มีขั้นตอนยุ่งยากซับซ้อนจนเกินไป สามารถเข้าใจการใช้ได้โดยง่าย 4. การทดลองใช้ได้ (Triability) คือ นวัตกรรมที่เกิดขึ้นใหม่จะต้องทำให้ผู้ยอมรับนวัตกรรมเชื่อว่าเมื่อใช้บริการแล้วจะเกิดความปลอดภัยต่อการใช้งาน ไม่มีความเสี่ยงด้านการให้ข้อมูลต่าง ๆ แก่นวัตกรรมนั้น และ 5. การสังเกตเห็นผลได้ (Observability) คือ นวัตกรรมที่เกิดขึ้นใหม่จะต้องทำให้ผู้ยอมรับนวัตกรรมเห็นว่าเมื่อใช้บริการแล้วทำให้รู้สึกถึงผลที่ได้รับเป็นรูปธรรมมากขึ้นด้วย เช่น การลดขั้นตอนและระยะเวลาในการใช้บริการ เป็นต้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา: ผู้วิจัย, 2566

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเข้าถึงระบบการจูงใจออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มารับบริการงานทะเบียน ณ สำนักทะเบียนอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 12,104 คน ในห้วงเดือนมกราคม – เดือนกันยายน 2565 (ข้อมูลจากสำนักทะเบียนอำเภออาจสามารถ ณ วันที่ 23 พฤศจิกายน 2565) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 382 คน ได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน มารยาท โยทองยศ และปราณี สวัสดิ์สรรพ, ม.ป.ป.) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling Technique: SRS) (Zumitzavan & Kantavong, 2018; Zumitzavan & Michie, 2015)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Survey Questionnaire) ซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 คุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรม ได้แก่ ประโยชน์ที่เพิ่มขึ้น (Relative advantage) ความเข้ากันได้ (Compatibility) ความสลับซับซ้อน (Complexity) การทดลองใช้ได้ (Trialability) การสังเกตเห็นผลได้ (Observability) ส่วนที่

3 ระดับการเข้าถึงระบบการจูงใจออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้า โดยแบบสอบถามส่วนที่ 2 และ 3 เป็นแบบประมาณค่า 6 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย และน้อยที่สุด ส่วนที่ 4 แบบแสดงความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด (Open - ended question) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ทั้งนี้ แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 และแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการเข้าถึงระบบการจูงใจออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's coefficient Alpha) (Cronbach, 1970)

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนผู้มารับบริการงานทะเบียน ณ สำนักทะเบียนอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 382 ราย แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โปรแกรม SPSS แล้วนำเสนอผลการศึกษาด้วยรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 56.3 มีอายุต่ำกว่า 35 ปี จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 34.3 รองลงมาคืออายุระหว่าง 35 - 48 ปี จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 33.8 และน้อยสุดมีอายุมากกว่า 48 ปีขึ้นไป จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 31.9 ระดับการศึกษามากที่สุด ระดับประถมศึกษา จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 26.2 รองลงมา ระดับปริญญาตรี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 22.8 และน้อยที่สุดระดับปริญญาโท จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.7

2. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรมของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ประโยชน์ที่เพิ่มขึ้น (Relative advantage) ความเข้ากันได้ (Compatibility) ความสลับซับซ้อน (Complexity) การทดลองใช้ได้ (Trialability) และการสังเกตเห็นผลได้ (Observability) พบว่า โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างมาก (\bar{X} = 4.40, S.D. = 1.09) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านประโยชน์ที่เพิ่มขึ้น (Relative advantage) (\bar{X} = 4.75, S.D. = 1.22) รองลงมา คือ ด้านความเข้ากันได้ (Compatibility) (\bar{X} = 4.56, S.D. = 1.09) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการทดลองใช้ได้ (Trialability) (\bar{X} = 4.20, S.D. = 1.07) แสดงผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการวิเคราะห์คุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรมของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม

คุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรมของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านประโยชน์ที่เพิ่มขึ้น (Relative advantage)	4.75	1.22	มาก
ด้านความเข้ากันได้ (Compatibility)	4.56	1.09	มาก
ด้านความสลับซับซ้อน (Complexity)	4.26	1.06	ค่อนข้างมาก
ด้านการทดลองใช้ได้ (Triability)	4.20	1.07	ค่อนข้างมาก
ด้านการสังเกตเห็นผลได้ (Observability)	4.23	1.13	ค่อนข้างมาก
โดยรวม	4.40	1.09	มาก

3. ผลการวิเคราะห์ระดับการเข้าถึงระบบการจ้องคิวออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.98) แสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการวิเคราะห์ระดับการเข้าถึงระบบการจ้องคิวออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

ระดับการเข้าถึงระบบการจ้องคิวออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ท่านมีความคุ้นเคยกับการใช้สมาร์ตโฟนเพื่อค้นหาระบบการจ้องคิวออนไลน์ในการรับบริการงานทะเบียนของอำเภอ	4.37	1.15	มาก
2. ท่านมีความคุ้นเคยกับการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อค้นหาระบบการจ้องคิวออนไลน์ในการรับบริการงานทะเบียนของอำเภอ	4.31	1.14	ค่อนข้างมาก
3. ท่านรู้สึกประหยัดเวลามากขึ้นเมื่อใช้ระบบการจ้องคิวออนไลน์ในการรับบริการงานทะเบียนของอำเภอ	4.38	1.09	มาก
4. ท่านได้รับความสะดวกในการรับบริการจากการใช้ระบบการจ้องคิวออนไลน์เพื่อรับบริการงานทะเบียนของอำเภอมากขึ้น	4.10	1.17	ค่อนข้างมาก

5. ท่านใช้บริการระบบการจองคิวออนไลน์ในการรับบริการงานทะเบียนของอำเภอก่อนมารับบริการ ณ สำนักทะเบียนอำเภอ			
	3.21	1.31	ค่อนข้างน้อย
โดยรวม	4.07	0.98	ค่อนข้างมาก

4. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรมกับระดับการเข้าถึงระบบการจองคิวออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยกำหนดให้คุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรม เป็นตัวพยากรณ์ และระดับการเข้าถึงระบบการจองคิวออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นตัวถูกพยากรณ์ ผลการวิเคราะห์ แสดงผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ระหว่างคุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรมกับระดับการเข้าถึงระบบการจองคิวออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

คุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรม	Standardized	Sig.	Collinearity Statistics	
	Coefficients		Tolerance	VIF
	Beta			
1. ด้านประโยชน์ที่เพิ่มขึ้น	0.40	0.00	0.23	4.30
2. ด้านความเข้ากันได้	0.24	0.00	0.20	5.10
3. ด้านความสลับซับซ้อน	-0.09	0.21	0.24	4.19
4. ด้านการทดลองใช้ได้	0.35	0.00	0.13	7.72
5. ด้านการสังเกตเห็นผลได้	-0.16	0.05	0.20	5.13
R = .713 ^a	R ² = .508	Adj.R ² = .501	F = 77.582*	Sig. = .000

a. Dependent Variable: การเข้าถึงระบบการจองคิวออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้า

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ระหว่างคุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรมกับระดับการเข้าถึงระบบการจองคิวออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยวิธีเอ็นเทอร์ (Enter) พบว่า Sig. = .000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ $\alpha = .05$ แสดงว่า คุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรมสามารถทำนายระดับการเข้าถึงระบบการจองคิวออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยอธิบายได้ร้อยละ 50 ($R^2 = 0.508$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

พบว่า คุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรม ด้านประโยชน์ที่เพิ่มขึ้น มีค่า Beta = 0.40 แสดงว่า เมื่อระดับการเข้าถึงระบบการจูงใจออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้า เปลี่ยนไป 1 unit ด้านประโยชน์ที่เพิ่มขึ้น มีผล 0.40 ด้านการทดลองใช้ได้ ค่า Beta = 0.35 แสดงว่า เมื่อระดับการเข้าถึงระบบการจูงใจออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้า เปลี่ยนไป 1 unit ด้านการทดลองใช้ได้ มีผล 0.35 ด้านความเข้ากันได้ ค่า Beta = 0.24 แสดงว่า เมื่อระดับการเข้าถึงระบบการจูงใจออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้า เปลี่ยนไป 1 unit ด้านความเข้ากันได้ มีผล 0.24 ด้านการสังเกตเห็นผลได้ ค่า Beta = -0.16 แสดงว่า เมื่อระดับการเข้าถึงระบบการจูงใจออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้า เปลี่ยนไป 1 unit ด้านการสังเกตเห็นผลได้ มีผล -0.16 และด้านความสลับซับซ้อน ค่า Beta = -0.09 แสดงว่า เมื่อระดับการเข้าถึงระบบการจูงใจออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้า เปลี่ยนไป 1 unit ด้านความสลับซับซ้อน มีผล -0.09 โดยสามารถกำหนดรูปแบบสมการถดถอย ได้ดังนี้

รูปสมการถดถอย

$$Y = 0.40X_1 + 0.35X_2 + 0.24X_3 + -0.16X_4 + -0.09X_5$$

เมื่อ Y = ระดับการเข้าถึงระบบ การจูงใจออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้า

X_1 = ด้านประโยชน์ที่เพิ่มขึ้น

X_2 = ด้านการทดลองใช้ได้

X_3 = ด้านความเข้ากันได้

X_4 = ด้านการสังเกตเห็นผลได้

X_5 = ด้านความสลับซับซ้อน

สรุปผลและอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรม และระดับการเข้าถึงระบบการจูงใจออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า คุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรมโดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และระดับการเข้าถึงระบบการจูงใจออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้า โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างมาก และผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ระหว่างคุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรมกับระดับการเข้าถึงระบบการจูงใจออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า คุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรม ด้านประโยชน์ที่เพิ่มขึ้น ด้านการทดลองใช้ได้ ด้านความเข้ากันได้ ด้านการสังเกตเห็นผลได้ และด้านความสลับซับซ้อน มีความสัมพันธ์ต่อระดับการเข้าถึงระบบ

การจูงใจออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยอธิบายได้ร้อยละ 50 ($R^2 = 0.508$)

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรม และระดับการเข้าถึงระบบการจูงใจออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า คุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรมโดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และระดับการเข้าถึงระบบการจูงใจออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้า โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรมกับระดับการเข้าถึงระบบการจูงใจออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าของประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า คุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรม ด้านประโยชน์ที่เพิ่มขึ้น มีความสัมพันธ์กับระดับการเข้าถึงระบบการจูงใจออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้า มากที่สุด รองลงมา ด้านการทดลองใช้ได้ และด้านความเข้ากันได้ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และรวดเร็ว เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในสังคมให้ครอบคลุมทุกด้าน เทคโนโลยีดิจิทัลจึงมีบทบาทในการดำเนินชีวิตของคนยิ่งขึ้น ประกอบกับในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด เริ่มมีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านคมนาคม มีร้านค้า ร้านอาหารเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เส้นทางคมนาคมมีความสะดวกปลอดภัยยิ่งขึ้น ประชาชนมีความสนใจเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างง่าย เช่น การทำธุรกรรมต่าง ๆ หรือการจับจ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวันด้วยการแสกน QR CODE เพื่อจ่ายเงินซื้อสินค้า หรือการสั่งสินค้า/อาหารออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันบนมือถือ เป็นต้น ดังนั้นเมื่อสำนักบริหารการทะเบียนกรมการปกครองได้พัฒนาระบบการจูงใจออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้าขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในทุกพื้นที่ ประชาชนในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีความสนใจเรียนรู้การใช้บริการต่าง ๆ ผ่านแอปพลิเคชันบนมือถือ จึงมีความสนใจและยินดีที่จะใช้บริการ หรือพร้อมเข้าสู่นวัตกรรมใหม่นี้เพราะเห็นว่านวัตกรรมนี้จะทำให้พวกเขารู้สึกสะดวกสบาย ประหยัดเวลาในการรับบริการมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีคุณลักษณะของนวัตกรรมที่มีผลต่อการยอมรับ ของ Roger (1983) ที่กล่าวว่า ประโยชน์ที่ได้รับเพิ่มขึ้น (Relative advantage) คือบุคคลที่ยอมรับนวัตกรรมรู้สึกว่าการยอมรับเข้ามา มีรูปแบบที่ดีกว่าเดิม โดยอาจวัดได้จากความสะดวกสบาย ความพึงพอใจ และการมองเห็นว่านวัตกรรมนั้นมีประโยชน์ต่อตัว ความเข้ากันได้ (Compatibility) คือบุคคลที่ยอมรับนวัตกรรมมีความคิดเห็นว่านวัตกรรมนั้นสามารถเข้ากันได้ดีกับค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคมปัจจุบัน ซึ่งความเข้ากันได้ของนวัตกรรมกับสิ่งต่าง ๆ จะทำให้บุคคลที่ยอมรับนวัตกรรมรู้สึกปลอดภัย และนวัตกรรมก็จะมีคุณค่าสำหรับคนเหล่านั้น ความสามารถการทดลองใช้ได้ (Trialability) คือเมื่อบุคคลที่ยอมรับนวัตกรรมได้ทดลองใช้นวัตกรรมแล้ว รู้สึกปลอดภัยและเสี่ยงภัยน้อยลง จึงส่งผลทำให้นวัตกรรมนั้นมีการยอมรับได้เร็วขึ้น เพราะมีโอกาสและความเป็นไปได้ในการเรียนรู้จากการทดลองใช้นวัตกรรมนั่นเอง แสดงให้เห็นว่า คุณลักษณะของการ

ยอมรับนวัตกรรม ทั้ง 3 ด้าน บ่งบอกถึงการที่บุคคลจะสามารถเรียนรู้ เข้าใจ และยอมรับการใช้งานนวัตกรรมได้โดยง่าย เมื่อบุคคลนั้นตระหนักว่านวัตกรรมจะช่วยให้การดำเนินชีวิตในประจำวันสะดวกขึ้น รู้สึกถึงการมีคุณค่า มีประโยชน์ของนวัตกรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญาภัทร ไสวอมร (2563) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับนวัตกรรมบริการธนาคารออนไลน์ในการทำธุรกรรมทางการเงินของลูกค้าธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับนวัตกรรมด้านประโยชน์ที่ได้รับเพิ่มขึ้น ด้านความเข้ากันได้ ด้านความสลับซับซ้อน และด้านการทดลองใช้ได้ มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการยอมรับนวัตกรรมบริการธนาคารออนไลน์ในการทำธุรกรรมทางการเงินของลูกค้า ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในจังหวัดสุพรรณบุรี อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. หน่วยงานภาครัฐ ระดับกรมการปกครองโดยสำนักบริหารการทะเบียน ควรปรับปรุงพัฒนาระบบให้สามารถใช้งานได้ง่าย สะดวก และสามารถเชื่อมต่อกับแอปพลิเคชัน ThaiID ได้โดยตรง โดยการเพิ่มเมนู “จองคิวรับบริการงานทะเบียน” ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันของกรมการปกครอง และจัดอบรมพัฒนาศักยภาพของบุคลากรผู้รับผิดชอบงานทะเบียน เพิ่มพูนความรู้เชิงวิชาการและการปฏิบัติงานด้านใหม่ ๆ

2. ระดับพื้นที่อำเภอโดยสำนักทะเบียนอำเภอ จำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพของบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ เท่าทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน โดยจัดอบรมให้ความรู้ด้านเทคโนโลยี การใช้ระบบการจองคิวออนไลน์ แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นอีกหนึ่งบุคลากรที่สำคัญของอำเภอในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในกับประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้รับทราบ จนเกิดความอยากรู้อยากลอง และเริ่มการใช้ระบบการจองคิวออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้า

3. หากจะยกระดับให้เป็นที่รู้จักและมีการเข้าถึงการใช้บริการระบบการจองคิวออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้ายิ่งขึ้น กรมการปกครองโดยสำนักบริหารการทะเบียน ควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อออนไลน์และออฟไลน์ให้มากขึ้น เช่น การประชาสัมพันธ์ทางโทรทัศน์ การประชาสัมพันธ์ทางโซเชียลมีเดีย (social media) ไม่ว่าจะเป็นเฟสบุ๊ก (Facebook) อินตราแกรม (Instagram) เว็บไซต์หน่วยงาน (Web site) โดยจ้างบริษัทเอกชนดำเนินการ ให้เป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งในการประชาสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการเข้าถึงระบบการจองคิวออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้า ของประชาชนในพื้นที่อำเภออื่นที่มีขนาดจำนวนพื้นที่ใหญ่กว่า จำนวนประชากรเยอะกว่า เป็นต้น เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่

2. ควรมีการศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ไม่สามารถวัดได้ เช่น ความคิด และทัศนคติเชิงลึกที่กลุ่มเป้าหมายมีต่อคุณลักษณะของการยอมรับนวัตกรรมที่มีผลต่อการเข้าถึงนวัตกรรมนั้น

3. ควรมีการศึกษาระบบการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมระบบการจูงใจออนไลน์ขอรับบริการงานทะเบียนล่วงหน้า เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการหรือลำดับขั้นตอนการตัดสินใจช่วงใดที่ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายยอมรับนวัตกรรมนั้น

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมการปกครอง. (2562). คำสั่งกรมการปกครอง ที่ 1752/2562 ลงวันที่ 26 กันยายน 2562.

กรุงเทพฯ: [ม.ป.พ.]

กรมที่ดิน. (2566). “SmartLands” แอปเดียวจบ...ครบทุกเรื่องที่ดิน. ค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2566, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=5fiVwiBCcAE>

กัญญาภัทร ไสวอมร. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับนวัตกรรมบริการธนาคารออนไลน์ในการทำธุรกรรมทางการเงินของลูกค้าธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค. (2564). PEA แนะนำผู้ใช้ไฟฟ้าใช้บริการของ PEA ทาง Online ผ่านแอปพลิเคชัน PEA Smart Plus ในรูปแบบ One Touch Service. ค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2566, จาก <https://www.pea.co.th/ข่าวสารประกาศ/ข่าวประชาสัมพันธ์/ArtMID/542/ArticleID/144697/PEA-แนะนำผู้ใช้ไฟฟ้าใช้บริการของ-PEA-ทาง-Online-ผ่าน-แอปพลิเคชัน-PEA-Smart-Plus-ในรูปแบบ-One-Touch-Service>

ผไทมาส นิมคำ. (2564). การนำระบบการจูงใจหรือนัดหมายล่วงหน้าแบบออนไลน์ด้านการทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชนไปปฏิบัติ : การแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายกรณีศึกษา สำนักทะเบียนอำเภอและสำนักทะเบียนท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี. สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิฑูรธรรม กิตติคุณ. (2559). ภาครัฐไทยกับการก้าวเข้าสู่รัฐบาลดิจิทัล. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

_____. (2561). GovTech เทรนด์ใหม่สู่การบริการสาธารณะ. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

- มารยาท โยทองยศ และปราณี สวัสดิ์สรรพ์. (ม.ป.ป.). การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัย. ค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2566, จาก <http://www.fsh.mi.th/km/wp-content/uploads/2014/04/resch.pdf>
- วัชรพจน์ ทรัพย์สงวนบุญ และเวทยา ใฝ่ใจดี. (2563). การเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัลขององค์กรภาครัฐเพื่อยกระดับความสามารถทางการแข่งขันของประเทศไทย. วารสารการจัดการสมัยใหม่, 18(1), 15-22
- สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2561). แผนปฏิบัติการด้านดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมระยะ 5 ปี (2561-2565). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580. กรุงเทพฯ: [ม.ป.พ.].
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2563). การขยายผลการให้บริการประชาชนเกี่ยวกับงานทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชนรูปแบบใหม่ (New Normal) ตามมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). ค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2566, จาก https://www.boradcpagoth/wp-content/uploads/2022/01/mt03095_v21653.pdf
- _____. (2566). ระบบ Digital ID ของกรมการปกครอง. ค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2566, จาก <https://www.bora.dopa.go.th/app-thaid/>

ภาษาอังกฤษ

- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological testing*. New York : Harper & Row.
- Michie, J., & Zumitzavan, V. (2012). The impact of 'learning' and 'leadership' management styles on organizational outcomes: a study of tyre firms in Thailand. *Asia Pacific Business Review*, 18(4), 607-630.
- Rogers, E. M. (1983). *Diffusion of Innovation (3rd ed.)*. New York : The Free Press.
- Zumitzavan, V. (2011). *The impact of managers' learning styles and leadership styles and the effectiveness of their organisations: a case study from small retail tyre companies in Thailand*, Doctoral dissertation, University of Birmingham, UK.
- Zumitzavan, V. (2014). *The impact of different styles of 'personal knowledge management' and 'leadership' on 'organizational performance': a case of*

- healthcare industry in Thailand.** WSEAS Transactions on business and economics, 11(1), 430-41.
- Zumitzavan, V., & Kantavong, P. (2018). **Increasing organisational success through management styles of managers in housing development industry.** Panyapiwat Journal, 10, 110-123.
- Zumitzavan, V. & Udchachone, S. (2014). **The impact of different styles of leadership and levels of organisational innovation on organisational performance: A case of hospitality industry in Thailand.** WSEAS Transactions on Business and Economics, 11(1), 272-282.
- Zumitzavan, V., & Michie, J. (2015). **Personal knowledge management, leadership styles, and organisational performance: A case study of the healthcare industry in Thailand.** New York: Springer.
- Zumitzavan, V. (2020). **Learning preferences and brand management in the Thai housing estate industry.** International Journal of Management and Enterprise Development, 19(1), 42-57.
- Zumitzavan, V. (2022). **Practical strategy for maintaining organizational performance in the hospitality industry of Thailand.** International Journal of Management Practice, 15(1), 108-130.

Translated References

- Bureau of Registration Administration Department of Provincial Administration. (2020). **Expansion of public services related to registration and ID cards in the new normal in accordance with the surveillance and prevention measures against the spread of COVID-19.** Retrieved June 9, 2023, from https://www.boradopa.go.th/wp-content/uploads/2022/01/mt03095_v21653.pdf (in Thai)
- _____. (2023). **Digital ID System of Department of Provincial Administration.** Retrieved June 9, 2023, from. <https://www.bora.dopa.go.th/app-thaid/> (in Thai)
- Department of Lands. (2023). **“SmartLands”.** Retrieved June 9, 2023, from <https://www.youtube.com/watch?v=5fiVwiBCcAE> (in Thai)
- Department of Provincial Administration. (2019). **Department of Provincial Administration Order No. 1752/2562 dated 26 September 2019.** Bangkok: [n.p.] (in Thai)

- Kitikun, P. (2016). **Thai government with transition to digital government**. Bangkok: Academic Office, The Secretariat of the House of Representatives. (in Thai)
- _____. (2018). **GovTech, New trends to public service**. Bangkok: Academic Office, The Secretariat of the House of Representatives. (in Thai)
- Nimkum, P. (2021). **The Implementation of Online Appointment or Online Reservation System of the Registration and Identification Card Department: Solutions and Policy Recommendations**. Case Studies of Registration Department of District Office and Registration Department of Local Administrative Office, Ratchaburi Province. Master thesis in Public Administration, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Office of the National Digital Economic and Social Commission Ministry of Digital Economy and Society. (2018). **5 Year Digital Economy and Society Action Plan (2018-2022)**. Bangkok: Cabinet and Royal Gazette Publishing. (in Thai)
- Office of the Secretary of the National Strategy Committee Office of the National Economic and Social Development Board. (2018). **National Strategy 2018-2037**. Bangkok: [n.p.]. (in Thai)
- Provincial Electricity Authority. (2021). **PEA Smart Plus application**. Retrieved June 9, 2023, from <https://www.pea.co.th/ข่าวสารประกาศ/ข่าวประชาสัมพันธ์/ArtMID/542/ArticleID/144697/PEA-แนะนำผู้ใช้ไฟฟ้าใช้บริการของ-PEA-ทาง-Online-ผ่านแอปพลิเคชัน-PEA-Smart-Plus-ในรูปแบบ-One-Touch-Service> (in Thai)
- Sapsanguanboon, W. and Fajjaidee, W. (2020). **Digital Transformation for Government Agencies to Enhance Thailand's Competitiveness**. Modern Management Journal, 18(1), 15-22 (in Thai)
- Sawaiamorn, K. (2020). **Factors Affecting the Acceptance of Online Banking Service Innovation on Financial Transaction among Customers of Krungthai Bank (Public) Company Limited in Suphanburi Province**. Thesis for the Master of Business Administration in Business Administration, Faculty of Management Science, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University. (in Thai)
- Yothongyot, M. and Sawatdipan, P. (n.d.). **Determination of sample size for research purposes**. Retrieved June 9, 2023, from <http://www.fsh.mi.th/km/wp-content/uploads/2014/04/resch.pdf> (in Thai)

ผลการดำเนินการควบคุมการแพร่ระบาดของโรค ลัมปี สกิน
ของสำนักงานปศุสัตว์อำเภออย่างตลาด

Action results of Yang Talat District Livestock Office's
Lumpy Skin Disease Control Operations

[Received: May 23, 2023; Revised: July 18, 2023;

Accepted: July 23, 2023]

นายนิคม วงศ์เชียงยืน

นักศึกษาระดับปริญญาตรี

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น,

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Nikom vongchaingyuen

Master of Student of Public

Administration Program, College of

Local Administration,

Khon Kaen University

พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์

รองศาสตราจารย์,

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น,

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Peerasit Kamnuasilpa

Associate Professor,

College of Local Administration,

Khon Kaen University

CORRESPONDING AUTHOR

Nikom vongchaingyuen, Master of Student of Public Administration, College of Local

Administration, Khon Kaen University. E-mail: Nikom_vo@kku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งเสนอผลการดำเนินการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคลัมปี สกิน ในวัวของสำนักงานปศุสัตว์อำเภอยางตลาด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่พบการระบาดของโรค ข้อมูลที่ใช้ในการรายงานผลการดำเนินการครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์เกษตรกรจำนวน 210 คน ที่สุ่มมาจากผู้ที่มีคุณสมบัติสามารถตอบคำถามได้ ผสมกับข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการเฝ้าสังเกตการทำงานและคุณสมบัติของบุคลากรของสำนักงานปศุสัตว์และสถิติการให้บริการต่าง ๆ ที่ได้จัดเก็บรวบรวมไว้ในสำนักงาน ข้อมูลเหล่านี้ได้ถูกนำมาวิเคราะห์สรุปเป็นผลการดำเนินการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคลัมปี สกินของสำนักงานปศุสัตว์อำเภอยางตลาด โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาอันได้แก่ค่าจำนวน ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการศึกษา พบว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมดหรือ 208 รายคิดเป็นร้อยละ 99 มีความรู้และความเข้าใจว่า โรคลัมปี สกิน สามารถป้องกันได้ และมีเกษตรกรจำนวน 132 รายหรือร้อยละ 62.9 ที่ได้นำวัวไปฉีดวัคซีน ส่งผลให้จำนวนวัวป่วยด้วยโรคลัมปี สกินลดลงจากเฉลี่ยเดือนละ 123 ตัวในระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2564 ถึงพ.ศ. 2565 เหลือเพียงเฉลี่ยเดือนละ 8 ตัว ระหว่างเดือนมกราคมถึงมีนาคมพ.ศ. 2566 ส่วนจำนวนวัวที่ตายลดลงเช่นเดียวกันจากเฉลี่ยเดือนละ 13.5 ตัวเหลือเพียง 7.6 ตัวในเวลาเดียวกัน ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าสำนักงานปศุสัตว์อำเภอยางตลาดยังไม่สามารถควบคุมการแพร่ระบาดของโรคให้เป็นศูนย์ได้ อันเนื่องมาจากอัตราการครอบคลุมของการฉีดวัคซีนยังต่ำ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเร่งออกฉีดวัคซีนให้แก่วัวของเกษตรกรเพื่อลดอัตราการตายของวัวในพื้นที่

คำสำคัญ: ลัมปี สกิน; วัคซีน; การแพร่ระบาด

Abstract

This results research presents the results of the operations for the prevention and control of the epidemic of lumpy skin disease in cattle carried out by the Yang Talat District Livestock Office. Data used in this research were collected from the in-depth interviews with 210 farmers drawn from across the district, combined with secondary data obtained from the observation of the work and qualifications of personnel of the office, and service statistics that have been recorded by the Office. These data were analyzed according to the system framework using descriptive statistics including numbers, percentages, and mean values. The results of data analysis revealed that almost all farmers (99%) had knowledge and understanding that Lumpy Skin disease could be prevented, and 132 farmers or 62.9% have vaccinated their cows. As a result, the number of cows infected with Lumpy Skins dropped from a monthly average of 123 between 2021 and 2022 to an average of 8 from January to March of 2023. During the same period, the number of dead cattle decreased from an average of 13.5 per month to only 7.6. The results of this research clearly indicate that, due to the low vaccination coverage rate, the Yang Talat District Livestock Office has not been able to fully control and completely eradicate the spread of the disease in the area. Therefore, it is necessary to accelerate the vaccination of farmers' cattle to raise the coverage rate of vaccinated.

Keywords: Lumpi skin; vaccine; epidemic

บทนำ

ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทย 59.4 เปอร์เซ็นต์ (สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร, 2563) ประกอบอาชีพเกษตรกรรมการปลูกข้าวและเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะการประกอบอาชีพเลี้ยงวัวซึ่งได้ทำมาอย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบันอาชีพเลี้ยงวัวถือเป็นอาชีพที่เกษตรกรให้ความนิยมนกันอย่างแพร่หลาย สุปัตตา โอทาศรี (2556) โดยปรับเปลี่ยนรูปแบบการเลี้ยงจากการใช้แรงงานมาเป็นการเลี้ยงเพื่อการค้าและส่งจำหน่าย อันเนื่องมาจากในปัจจุบันตลาดมีแนวโน้มความต้องการบริโภคเนื้อวัวเพิ่มมากขึ้น โดยในช่วงปี พ.ศ.2561-2566 ที่ผ่านมา ปริมาณความต้องการเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.63 ต่อปี โดยที่การบริโภคเนื้อวัวในปี พ.ศ. 2565 มีปริมาณ 56.961 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากเดิมในปีพ.ศ. 2564 ที่มีปริมาณ 56.865 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 0.17 (กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ , 2564) อย่างไรก็ตามในช่วงต้นปี 2564 ที่ผ่านมา เกษตรกรผู้เลี้ยงวัวได้เริ่มประสบปัญหาการเกิดโรคระบาดสัตว์ล้มปี สกิน (Lumpy Skin Disease) ที่มีจุดกำเนิดจากทวีปแอฟริกาเข้ามาในประเทศไทย ได้มีการตรวจพบวัวในฟาร์มที่สงสัยการเกิดโรค ล้มปี สกินจำนวน 10 ตัว ในเขตพื้นที่อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการแพร่ระบาดของโรคระบาดสัตว์ล้มปี สกิน ในประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันพบว่ามีการระบาดของโรคดังกล่าวแล้วในพื้นที่ 69 จังหวัด มีโค และกระบือป่วยสะสมทั่วประเทศ จำนวน 625,101 ตัว หายป่วยสะสม 542,602 ตัว และตายสะสม 64,423 ตัว เกษตรกรได้รับความเดือดร้อนทั้งหมด 275,452 ราย (กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ , 2564) และเริ่มมีรายงานว่าพบการระบาดในพื้นที่ของประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น

กรมปศุสัตว์ได้แจ้งเตือนสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคล้มปี สกิน และขอความร่วมมือเกษตรกรให้เป็นเครือข่ายหรืออาสาสมัครเกษตรกรเพื่อช่วยเฝ้าระวังและประชาสัมพันธ์ในเรื่องการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคล้มปี สกิน ซึ่งพบมีการระบาดของโรคนี้นี้ในหลายพื้นที่ รวมไปถึงในพื้นที่อำเภอต่างจังหวัด กังสดาล สันธุ์ พบอัตราการแพร่ระบาดของโรคและอัตราการตายของวัวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งที่ผ่านมาเกษตรกรยังขาดองค์ความรู้และการเตรียมความพร้อมในการป้องกันโรคล้มปี สกิน อันเนื่องมาจากกรมปศุสัตว์ไม่ได้เสริมสร้างการรับรู้ และให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคล้มปี สกิน ที่ถูกต้องและแพร่หลายแก่ประชาชน ทำให้ไม่สามารถรับมือสถานการณ์การแพร่ระบาดได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันทั่วถึง ส่งผลให้เกิดความสูญเสียเป็นวงกว้าง อย่างไรก็ตามขณะนี้กรมปศุสัตว์ได้มีการมอบหมายให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในภูมิภาคต่าง ๆ ได้เร่งรัดประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายเกษตรกรในพื้นที่หรือผ่านตัวแทนอาสาสมัครในระดับชุมชน ให้ทราบถึงวิธีการรับมือกับการแพร่ระบาดของโรคระบาดสัตว์ล้มปี สกิน ที่ถูกวิธีเพื่อลดผลกระทบและความสูญเสียของเกษตรกรผู้เลี้ยงวัวพร้อมกับได้เร่งรัดการจัดหาวัคซีนเพื่อควบคุมป้องกันการแพร่ระบาดและลดความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรค

นอกจากจะขาดการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคล้มปี สกินให้แก่ประชาชนอย่างครอบคลุมแล้ว ในปัจจุบันพบว่ากรมปศุสัตว์ยังไม่สามารถ

จัดท้าวักขึ้นให้แกโคได้อย่างทั่วถึง กรมปศุสัตว์ทำได้เพียงออกมาตรการห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์ในบางพื้นที่ เพื่อจำกัดวงของการแพร่ระบาดของโรค จึงทำให้ประสิทธิภาพในการควบคุมป้องกันการระบาดของโรค ลัมปี สกิน ยังไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องอาศัยการลงพื้นที่ทำงานเชิงรุก โดยการออกหน่วยในพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ ที่สุ่มเสี่ยงต่อการแพร่ระบาด และเร่งเผยแพร่และถ่ายทอดให้ความรู้แก่เกษตรกรในการ ป้องกันหรือรับมือสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมและตระหนักถึง สถานการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว แต่ทั้งนี้กรมปศุสัตว์จำเป็นต้อง สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในการป้องกันหรือควบคุมโรคควบคุมโรคควบคุมไปกับการให้องค์ความรู้แก่เกษตรกร อย่างทั่วถึง รวมถึงการสร้างเครือข่ายอาสาเกษตรกรในระดับชุมชนเพื่อเป็นเครื่องมือและกลไกในการ บริหารจัดการการป้องกันควบคุมโรค ลัมปี สกิน ให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งถือเป็นความท้าทายในการแก้ปัญหา ของกรมปศุสัตว์ในหลายมิติ เช่น การควบคุม การป้องกัน การรักษาพยาบาล รวมไปถึงมาตรการการให้ ความช่วยเหลือเยียวยาเกษตรกรผู้ได้รับผลกระทบ ด้วยภูมิหลังและบริบทที่กล่าวมาข้างต้นบทความนี้จะได้ ทำการสำรวจเชิงประเมิณผลในพื้นที่อำเภอยางตลาด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยได้อาศัยอยู่ รวมถึงเป็นพื้นที่ ที่ประกาศเขตให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินด้านโรคระบาดสัตว์ในทุกพื้นที่ของอำเภอ ยางตลาด เพื่อตรวจติดตามผลการดำเนินการควบคุมการแพร่ระบาดของโรค ลัมปี สกิน ของสำนักงานปศุสัตว์ อำเภอยางตลาด

วัตถุประสงค์การวิจัย

บทความนี้มุ่งเน้นรายงานผลการดำเนินการควบคุมการแพร่ระบาดของโรค ลัมปี สกิน ของสำนักงาน ปศุสัตว์อำเภอยางตลาด

แนวคิดและทฤษฎี

งานวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดในเรื่องการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารโดยการให้ข้อมูลหรือข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจ เพื่อให้เกษตรกรเกิดความตระหนักหรือรับรู้เกี่ยวกับสาเหตุและแนวทางป้องกันการเกิด โรค ลัมปี สกิน ตลอดจนทำให้เกษตรกรมี (ทัศนคติที่ไม่ดีต่อโรค ลัมปี สกิน) ความหวาดกลัวและต้องการ หลีกเลี่ยงภัยอันตรายหรือผลเสียที่เกิดจากการแพร่ระบาดของโรค ลัมปี สกิน ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรมี แรงจูงใจที่จะชวนหาความรู้ในเรื่องแนวทางหรือวิธีป้องกันโรค ลัมปี สกิน ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้ เกษตรกรมีพฤติกรรมที่ถูกต้องหรือเหมาะสมและสามารถเฝ้าระวังและป้องกันมิให้วัวของเกษตรกรติดโรค ระบาด ลัมปี สกิน แนวทางการดำเนินการดังกล่าวเป็นตามทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคมของความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ทัศนคติ แรงจูงใจ และพฤติกรรมมนุษย์ของ (Ajzen & Fishbein, 1977, 1980)

ในบริบทของงานวิจัยนี้กรมปศุสัตว์จะต้องมีการให้ความรู้แก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีความ เข้าใจว่าโรคระบาด ลัมปี สกิน ซึ่งเป็นโรคอุบัติใหม่ที่เกิดจากเชื้อไวรัส ที่มีแมลงเช่น เห็บ แมลงวันเป็น พาหะ รวมไปถึงการสัมผัสโดยตรงกับน้ำลาย หรือสารคัดหลั่ง หรือสะเก็ดแผลของวัวที่ติดเชือลัมปี สกิน และ

เข้าใจว่าการที่เกษตรกรใช้อุปกรณ์ในการเลี้ยงวัวหรือให้อาหารแก่วัวร่วมกัน ทำให้วัวมีโอกาสสูงที่จะได้รับเชื้อไวรัสของลัมปี สกิน ส่งผลให้วัวมีอาการไข้ ซึม เบื่ออาหาร ต่อม่าน้ำเหลืองโตอันเกิดจากการอักเสบของต่อมน้ำเหลือง มีภาวะหมันหรือแท้งลูก มีตุ่มขนาดใหญ่บนผิวหนังที่สามารถแตกสะเก็ดเป็นเนื้อตายและหนองจนไขได้ ซึ่งตุ่มบนผิวหนังที่พบมากคือที่บริเวณคอ หัว เต้านม หรือระหว่างขาและพบว่าในปัจจุบันนี้จะมีอัตราการป่วยของวัวอยู่ที่ร้อยละ 45 (กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2564)

ตามกรอบแนวคิดทางจิตวิทยาสังคมตามที่กล่าวมาข้างต้น นอกจากสำนักงานปศุสัตว์จะต้องให้ความรู้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงวัวเพื่อให้ตระหนักถึงผลเสียที่จะเกิดกับเกษตรกรและชุมชน อันเนื่องมาจากการระบาดของโรคลัมปี สกิน ตลอดจนทำให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจถึงสาเหตุของโรคและแนวทางการป้องกันมิให้เกิดโรค ลัมปี สกินแล้ว เจ้าหน้าที่ของกรมปศุสัตว์ยังจำเป็นต้องลงพื้นที่ เพื่อให้บริการฉีดวัคซีนแก่วัวของเกษตรกร ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคลัมปี สกิน อันเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค ลัมปี สกิน

นอกจากกระบวนการให้ความรู้และการให้บริการฉีดวัคซีนของกรมปศุสัตว์แล้ว กรมปศุสัตว์ยังจะต้องมีกระบวนการจัดหาและทำการฉีดวัคซีนให้แก่วัวที่มีภาวะป่วยหรืออยู่ในพื้นที่เสี่ยงต่อการระบาดของโรค ดังนั้นกรมปศุสัตว์จึงจำเป็นต้องจัดหาวัคซีนให้เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกรเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการป้องกันโรค อย่างไรก็ตามวัคซีนที่กรมปศุสัตว์ได้จัดซื้อมานั้น จะต้องได้รับการยอมรับและเกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ (accessibility) ซึ่งหมายถึงว่า วัคซีนที่กรมปศุสัตว์จัดซื้อมานั้นต้องมีการแพร่กระจาย (availability) ของวัคซีนให้แก่เกษตรกร ซึ่งทั้งสองประเด็นนี้นับว่ามีความสำคัญในการป้องกันโรคระบาดของวัว ที่จำเป็นต้องนำมาพิจารณาในงานวิจัยนี้เช่นกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตามกรอบแนวคิดในเรื่องการประชาสัมพันธ์การสื่อสาร สำนักงานปศุสัตว์อำเภอยางตลาด ดำเนินการในการป้องกันและควบคุมโรคลัมปี สกินในวัวมีความคล้ายคลึงกันกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางด้านสาธารณสุขของมนุษย์ จะต้องเริ่มต้นจากการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน แนวคิดและกลยุทธ์นี้ได้รับการยอมรับนั้นและได้มีการนำไปใช้ในอดีตมาแล้วดังเช่นงานวิจัยของ ศาสวัต จันทนะ และ ณัฐชุตตา วิจิตรจามรี (2565) ที่กลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อใหม่ของกระทรวงสาธารณสุขและสร้างความไว้วางใจของประชาชนในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด 2019 โดยนักวิจัยเหล่านี้ได้ชี้ให้เห็นว่า บุคคลของกระทรวงสาธารณสุขหรือบุคลากรทางการแพทย์ นับเป็นบุคลากรที่มีส่วนสำคัญในการป้องกันและควบคุมการระบาดของโรค ซึ่งมีกระบวนการหรือกลยุทธ์การสื่อสารประชาสัมพันธ์ เช่น สื่อด้วยภาพ สื่อสารผ่านบุคคลที่สาม การสร้างการมีส่วนร่วม การนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่น่าเชื่อถือ รวมถึงกระบวนการมีส่วนร่วมรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสื่อสารไปยังประชาชนให้เกิดความไว้วางใจ นับเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการช่วยลดความตื่นตระหนก สร้างความตระหนักแก่ประชาชน และเกิดทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนในการป้องกันควบคุมโรค มีความสำคัญต่อการรับมือสถานการณ์ ในการเฝ้าระวังป้องกันและ

ยับยั้งอัตราการแพร่ระบาดของโรคลดลงอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ทฤษฎีที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ แรงจูงใจ และพฤติกรรมซึ่งเป็นองค์ความรู้ทางด้านจิตวิทยาสังคม เป็นหนึ่งในทฤษฎีที่ประเทศไทยได้เริ่มนำมาใช้ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2507 เพื่อเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการแก้ปัญหาประชากรและการสาธารณสุขของประเทศไทยในขณะนั้น การดำเนินการต่าง ๆ ในขณะนั้นได้รับการสนับสนุนทางด้านวิชาการและความรู้จากองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ ภายใต้กรอบแนวคิดที่ว่า ปัญหาประชากรและสาธารณสุขในประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ในโลกที่สามเป็นปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ที่สามารถป้องกันได้ด้วยการให้ความรู้แก่ประชากรที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุและแนวทางป้องกันโรคหรือปัญหาทางด้านสุขภาพ

ด้วยแนวคิดดังกล่าวนี้ในปีพ.ศ. 2507 จึงได้มีการสำรวจความรู้ ทัศนคติ แรงจูงใจและพฤติกรรมในการวางแผนครอบครัวขึ้นในประเทศไทยครั้งแรกที่อำเภอโพธาราม การสำรวจครั้งนั้นได้รับสนับสนุนทางด้านงบประมาณและวิชาการจากองค์การสหประชาชาติ และองค์การสหประชาชาติได้ส่งและสนับสนุนศาสตราจารย์ Amos Hawley อาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยา จากมหาวิทยาลัยมิชิแกน (University of Michigan) ให้เข้ามาทำการศึกษาศักยภาพและความพร้อมของประเทศไทยทางการวางแผนครอบครัวที่อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี การเลือกพื้นที่ศึกษานี้ได้พิจารณาจากเป้าหมายพื้นที่ชนบทที่มีศักยภาพในการรองรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการนำโครงการวางแผนครอบครัวมาดำเนินการในพื้นที่ (Amos H. Hawley & Visid Prachuabmoh, 1996, 1965) และต่อมาในปี พ.ศ.2511 ทางองค์การสหประชาชาติได้ส่งศาสตราจารย์ Donald Cowgill จากมหาวิทยาลัยมิซซูรี (University of Missouri) มาศึกษาและประเมินในเรื่องเดียวกันนี้ที่พื้นที่ตำบลบางเขนซึ่งขณะนั้นเป็นเพียงพื้นที่ชานเมืองของกรุงเทพมหานคร (Cowgill et al., 1969)

อีกตัวอย่างของงานวิจัยที่นำกรอบแนวคิดเดียวกันมาเป็นกรอบในการดำเนินงานคืองานวิจัยของบรรจง พลไชย และ ณีติยา พรหมสาขา ณ สกลนคร (2559) ที่ชี้ให้เห็นว่า สื่อสำหรับเผยแพร่สารสนเทศสุขภาพเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดสารสนเทศสุขภาพจากผู้ส่งไปยังผู้รับ ซึ่งมีเครื่องมือการสื่อสารเป็นปัจจัยนำเข้าหลัก ที่มีกระบวนการถ่ายทอดเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อย่างครอบคลุมในทุกพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดี และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพในทางที่ดี ซึ่งสื่อสำหรับเผยแพร่สารสนเทศสุขภาพนั้นมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้รับสารสนเทศ ช่วยเพิ่มการจดจำได้มากขึ้น ทำให้เกิดความคิดและสามารถแก้ปัญหาได้ ผลการวิจัยต่าง ๆ ในอดีตให้ความสำคัญกับการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของสื่อและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสม ตัวอย่างของสื่อสำหรับเผยแพร่สารสนเทศสุขภาพ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน แผ่นพับจดหมายข่าว จุลสาร วารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และการจัดหน่วยเคลื่อนที่ รวมถึงการสร้างเครือข่ายเกษตรกรภาคประชาชนเพื่อถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารซึ่งผลลัพธ์ทำให้ประชาชนเกิดความรู้ในการป้องกันโรคมมากขึ้น ผลงานทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นเน้นย้ำถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความรู้ ทัศนคติและแรงจูงใจในฐานะตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งงานวิจัยขึ้น

นี้ได้ยึดถือเป็นกรอบในการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนการศึกษาของ อภิญญา ดวงสิน, ประไพพิศ วิวัฒน์วานิช, กวินนาฏ งามสมชน, และอดุลย์ ฉายพงษ์ (2562) ในเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ของกรมควบคุมโรค พบว่าความพึงพอใจต่อข้อมูลข่าวสารเรื่องโรคและภัยสุขภาพพรายโรคกับภาพลักษณ์ของกรมควบคุมโรคมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเรื่องโรคและภัยสุขภาพ แหล่งข้อมูลการรับรู้ข่าวสารเรื่องโรคและภัยสุขภาพและความรู้เรื่องโรคและภัยสุขภาพ พฤติกรรมการป้องกันโรคและภัยสุขภาพมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ของกรมควบคุมโรคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายในการดำเนินงานการพัฒนาระบบการสื่อสารประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนเกิดการรับรู้และนำไปสู่การมีพฤติกรรมในการป้องกันโรคและภัยสุขภาพ พร้อมทั้งเกิดภาพลักษณ์ของกรมควบคุมโรคที่ดีต่อไป นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่ามีการวิจัยที่ได้ประเมินพฤติกรรมป้องกันตนเองของประชาชน และความเห็นต่อมาตรการป้องกันเชิงสังคมรวมถึงการรับวัคซีนป้องกันโควิด 19 ที่มีความคล้ายคลึงกันในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคลัมปี สกินของ จรัส รัชกุล, ชาติชาย สุวรรณนิตย์, วิจิตรภรณ์ ดวงรัตนานนท์, พุฒปัญญา เรืองสม (2564) ซึ่งได้กล่าวสรุปว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังมีประพฤติกกรมในการป้องกันตนเองที่สูงอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะเมื่อสถานการณ์การติดเชื้อยังอยู่ในระดับค่อนข้างสูงและมีความต้องการรับวัคซีนอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากสื่อในระดับหนึ่ง แต่ปัจจัยหลักคือการประเมินระดับความเสี่ยงของตนเอง ดังนั้น ภาครัฐจำเป็นต้องดำเนินการเรื่องการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโดยการสร้างการรับรู้เรื่องวัคซีนที่ถูกต้องควบคู่กับการดำเนินการมาตรการทางสังคมอย่างต่อเนื่อง ในลักษณะเช่นเดียวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคลัมปี สกิน ที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอจำเป็นต้องสร้างการรับรู้เรื่องมาตรการด้านวัคซีน ให้เกษตรกรได้เข้าถึงได้เร็วและมากที่สุดโดยกระบวนการประชาสัมพันธ์หรือบูรณาการร่วมกับหน่วยงานองค์กรที่มีความพร้อมเพื่อลดการสูญเสียของพี่น้องเกษตรกรผู้เลี้ยงโค

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้มีลักษณะเป็นงานวิจัยการดำเนินงานของสำนักงานปศุสัตว์อำเภออย่างตลาดด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของโรคลัมปี สกินในพื้นที่อำเภออย่างตลาด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ทางผู้วิจัยอาศัยอยู่ เป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบและสูญเสียจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคระบาดสัตว์ลัมปี สกิน และเป็นพื้นที่ที่ได้มีการประกาศเขตภัยพิบัติด้านโรคระบาดสัตว์ทั้ง 15 ตำบล 208 หมู่บ้าน ผลการดำเนินงานนี้ จำกัดขอบเขตเฉพาะในช่วงระยะเวลาประมาณ 1 ปี ที่ผ่านมาตั้งแต่ ปีพ.ศ 2564-2565 ใน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ

แหล่งข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้เก็บจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของโรคลัมปี สกินโดยตรง จำนวน 6 คน และสังเกตการทำงานของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เหล่านี้แบบมีส่วนร่วม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงโคในพื้นที่จำนวน 30 หมู่บ้าน จากจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 208 หมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านได้เกษตรกรหมู่บ้านละ 7 คน ทำให้ได้กลุ่ม

ตัวอย่างเกษตรกรที่ได้รับการสัมภาษณ์ทั้งหมด 210 คน ซึ่งเป็นเกษตรกรที่มีประสบการณ์กับการเลี้ยงวัว และด้านการปศุสัตว์ มีคุณสมบัติที่สามารถตอบคำถามได้ และเป็นกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการขึ้นทะเบียนผู้เลี้ยงสัตว์จากสำนักงานปศุสัตว์อำเภออย่างตลาดแล้วทั้งหมด การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างนั้นดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของที่ว่ากรมอำเภออย่างตลาด ซึ่งก่อนทำการสัมภาษณ์ได้ทำความเข้าใจให้กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบที่มาของการสัมภาษณ์ดังกล่าว พร้อมจะให้ข้อมูลกับผู้สัมภาษณ์อย่างถูกต้องตามสภาพความเป็นจริงตรงไปตรงมาเพราะจะได้เป็นข้อมูลที่ประโยชน์ ในการควบคุมและป้องกันการระบาดของโรคคัมปี สกินของกลุ่มเกษตรกรเอง

การสัมภาษณ์เกษตรกรได้ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยใช้แบบสอบถามทั้งที่มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง เนื้อหาสาระที่สัมภาษณ์จะเกี่ยวข้องกับการได้รับความรู้ของเกษตรกรจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ แรงจูงใจ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคคัมปี สกินของเกษตรกร นอกจากการใช้ข้อมูลปฐมภูมิด้วยวิธีการสัมภาษณ์และสังเกตตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) จากสถิติข้อมูลการให้บริการและการรายงานจำนวนโคที่ติดเชื้อมีปี สกิน ที่เก็บรวบรวมไว้โดยสำนักงานปศุสัตว์อำเภออย่างตลาด นอกจากนั้นได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้าน จำนวนและคุณสมบัติของบุคลากร งบประมาณ สถิติเกี่ยวกับความถี่และวิธีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนและความครอบคลุมการให้บริการในอำเภออย่างตลาด ข้อมูลทั้งหมดที่เก็บรวบรวมมาได้สามารถนำมาวิเคราะห์การดำเนินงานในการป้องกันการและแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของกรมปศุสัตว์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิที่เก็บรวบรวมได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ซึ่งได้แก่ค่าจำนวน ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงขีดระดับความรู้ และพฤติกรรมด้านการป้องกันโรคคัมปี สกินของเกษตรกร ส่วนผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินการของสำนักงานปศุสัตว์อำเภออย่างตลาด จะใช้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้จากสถิติจำนวนผู้รับบริการ สถิตินี้ได้จากการรายงานจำนวนวัวที่ติดเชื้อมีหรือเสียชีวิตด้วยโรคคัมปี สกินที่ผู้วิจัยได้คัดลอกมาจากรายงานของทางสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ซึ่งได้มาจากการเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้เลี้ยงโคในพื้นที่อำเภออย่างตลาดเนื้อหาสาระจากเอกสาร ที่เกี่ยวข้อง หนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ และข้อมูลออนไลน์ และข้อมูลจากการวิจัยภาคสนามที่ได้เก็บรวบรวมมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบสำรวจในประเด็นเฝ้าสังเกตการทำงานของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์และที่เก็บรวบรวมได้ซึ่งได้เชื่อมโยงได้ผลการดำเนินการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคลัมปี สกินของสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ยางตลาด ดังนี้

1. ปัจจัยการนำเข้า

1.1 จำนวนบุคลากร

ผู้วิจัยได้นำแบบสำรวจในประเด็นเฝ้าสังเกตดังกล่าวให้แก่เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ ยางตลาดจำนวนทั้งหมด 6 คน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ประจำประจำสำนักงาน ได้ทำการกรอกข้อมูล และนำมาวิเคราะห์ พบว่าทางสำนักงานปศุสัตว์ได้จัดให้มีเอกสารสื่อสารประชาสัมพันธ์ โดยได้จัดทำไว้เป็น เอกสารแผ่นพับไว้ที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ยางตลาด คอยให้บริการแจกจ่ายแก่ประชาชนและเกษตรกร ทั่วไปที่มาติดต่อราชการได้ทราบถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคลัมปี สกิน มาตรการป้องกันการดูแลรักษาโรค ส่วนประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะเจ้าหน้าที่ด้านการสื่อสารพบว่าร้อยละ 83.3 ของเจ้าหน้าที่ทั้งหมด มีทักษะด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่สามารถให้คำปรึกษาแก่ประชาชนได้ การพัฒนา ทักษะด้านอื่น ๆ ของเจ้าหน้าที่พบว่าร้อยละ 66.7 เจ้าหน้าที่มีทักษะความรู้ เช่นในการเก็บรักษาวัคซีนควร เก็บในอุณหภูมิที่เหมาะสมคือลบ 4 องศาเซลเซียส เป็นต้น ตลอดจนความเอาใจใส่ในการตรวจวันหมดอายุ ของวัคซีนก่อนจะออกให้บริการแก่เกษตรกร ส่วนระบบสนับสนุนอันได้แก่ คน หรือบุคลากรทางสำนักงาน ปศุสัตว์อำเภอ ยางตลาดได้ใช้กลไกของเจ้าหน้าที่อาสาสมัครที่รับผิดชอบโครงการ จำนวน 21 คน ซึ่งหาก มองในเชิงปริมาณกับขนาดของพื้นที่ที่รับผิดชอบ 15 ตำบลรวม 208 หมู่บ้านยังไม่เพียงพอและครอบคลุม ต่อการให้บริการประชาชน

1.2 งบประมาณ

ส่วนด้านงบประมาณในการบริหารจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคลัมปี สกิน ทางส่วนกลางได้จัดสรรเงินอุดหนุนงบประมาณประจำปีให้แก่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ยางตลาดผ่าน ทางสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อใช้เป็นงบในการประชาสัมพันธ์และการจัดอบรมการป้องกันและ เฝ้าระวังป้องกันโรค การออกหน่วยบริการเคลื่อนที่รวมถึงงบประมาณในการจ้างอาสาปศุสัตว์มาช่วย เจ้าหน้าที่ของสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ยางตลาดในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคลัมปี สกิน ซึ่ง สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ยางตลาดได้รับงบประมาณจัดสรรอาสาปศุสัตว์จำนวน 21 คน แต่ไม่ได้เป็นการรับ จัดสรรให้ทางสำนักงานปศุสัตว์โดยตรง ส่วนงบประมาณในการช่วยเหลือเยียวยาเกษตรกรที่ได้รับ ผลกระทบทางสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ยางตลาด ได้ขออนุมัติวงเงินช่วยเหลือเกษตรกรที่วัวตายไปแล้ว จำนวน 323 ตัว คิดเป็น 10.10 เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนของวัวที่ป่วยสะสมทั้งหมดจำนวน 2,965 ตัว วงเงิน ทั้งสิ้น 2,441,000 ล้านบาท

1.3 ความชัดเจนและการสนับสนุนการสนับสนุนนโยบายจากกรมปศุสัตว์

กรมปศุสัตว์ได้เน้นย้ำมาตรการ การควบคุมและแก้ไขปัญหาการระบาดของโรค โดยได้สั่งการให้ทุกพื้นที่ได้เร่งรัดการควบคุมป้องกันโรคเช่น การรณรงค์พ่นน้ำยาฆ่าเชื้อและยากำจัดแมลงในฟาร์มโค กระบือและในจุดที่พบในรัศมี 5 กิโลเมตร รอบจุดเกิดเหตุรวมถึงตามตลาดนัดโค กระบือ เป็นต้น รวมถึงการฉีดวัคซีนป้องกันโรคล้มปี่ สกีน ให้กับลูกสัตว์เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีอัตราการตายสูง การประชาสัมพันธ์สร้างความรับรู้ให้กับเกษตรกรได้รู้ถึงวิธีการป้องกันโรค มาตรการควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดในวงกว้าง รวมถึงได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการลงพื้นที่ในฟาร์มโค กระบือ เพื่อค้นหาสัตว์ป่วย รวมถึงสร้างความร่วมมือโดยอาศัยเครือข่ายในพื้นที่ชุมชนในการปฏิบัติงานการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ความรู้ ออกหน่วยสนามโดยกลไกของอาสาปศุสัตว์เพื่อทำงานเชิงรุกให้ครอบคลุมทุกพื้นที่

2. กระบวนการ

ผู้วิจัยได้สำรวจแบบสอบถามเกษตรกรเกี่ยวกับการได้รับความรู้ของเกษตรกรจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ แรงจูงใจ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคล้มปี่ สกีน โดยการสัมภาษณ์เกษตรกร ซึ่งใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ใช้แบบสอบถามทั้งที่มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง จากเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายจำนวน 210 รายที่ถูกเลือกมาจากจำนวน 30 หมู่บ้าน จากจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 208 หมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านที่เลือกมานั้นเป็นเกษตรกรที่มีคุณสมบัติสามารถตอบคำถามได้เช่นเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงวัว หรือดำเนินการด้านปศุสัตว์ เป็นต้น ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ ดังนี้

2.1 การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้

จากกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวเกษตรกรร้อยละ 93.3 ที่มีอายุอยู่ระหว่าง 41-80 ปี และเป็นเกษตรกรเพศชายคิดเป็น 78.1 เปอร์เซ็นต์ เกษตรกรเหล่านี้ส่วนใหญ่รู้จักโรคระบาดสัตว์ล้มปี่ สกีน ถึงร้อยละ 95.7 ได้อินหรือรู้จักมาจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ การประกาศเสียงตามสาย 44.3 เปอร์เซ็นต์ การออกหน่วยของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ 37.1 เปอร์เซ็นต์ วิทยุโทรทัศน์ 10.5 เปอร์เซ็นต์ หนังสือพิมพ์ 1 เปอร์เซ็นต์ แหล่งอื่น ๆ 2.9 เปอร์เซ็นต์ มีเกษตรกรที่ไม่เคยได้อินหรือรู้จักโรคล้มปี่ สกีนมาก่อนเพียงจำนวน 9 คน คิดเป็น 4.3 เปอร์เซ็นต์ เท่านั้น โดยในจำนวนของผู้ที่ไม่รู้จักโรคล้มปี่ สกีน จำนวน 9 คนนั้น พบว่า ในจำนวน 8 คน ให้ความเห็นว่าเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ไม่เคยออกมาเยี่ยมเยียนให้ความรู้เกี่ยวกับโรคในหมู่บ้าน และมีเพียง 1 คน บอกว่าเจ้าหน้าที่เคยออกมาให้ความรู้ นอกจากนี้เกษตรกรส่วนใหญ่จากกลุ่มตัวอย่าง 210 คน พบว่าจำนวน 183 คน หรือคิดเป็น 87.1 เปอร์เซ็นต์ ทราบว่ามีการระบาดของโรคระบาดสัตว์ล้มปี่ สกีนในพื้นที่

2.2 การให้บริการออกหน่วยเคลื่อนที่

ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามเกี่ยวกับการให้บริการออกหน่วยเคลื่อนที่ของสำนักงานปศุสัตว์อำเภอต่างตลาด โดยที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอต่างตลาดได้มีแผนกำหนดลงพื้นที่เป้าหมายอย่าง

น้อยตำบลละ 1 หมู่บ้านที่เป็นศูนย์กลางของการแพร่ระบาดโรคลัมปี สกิน ซึ่งการออกมาพบปะของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์นั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ตอบว่าเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์และอาสาสมัครปศุสัตว์ได้ออกมาให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคลัมปี สกิน ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งในแบบสอบถามได้มีตัวเลือกให้เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบว่าเจ้าหน้าที่ที่ออกมาให้บริการนั้นได้มาดำเนินการในมาตรการด้านใดบ้าง เช่นมาตรการการป้องกัน มาตรการการฉีดวัคซีน วิธีดูแลรักษาวัวที่ป่วย และเรื่องอื่น ๆ ผลปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างได้เลือกตอบมาตรการการฉีดวัคซีนมากที่สุดจำนวน 134 ครั้ง คิดเป็น 30.3 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาคือมาตรการป้องกัน 132 ครั้งคิดเป็น 29.9 เปอร์เซ็นต์ และวิธีดูแลรักษาวัวที่ป่วย 111 ครั้ง คิดเป็น 25.1 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายจากกรมปศุสัตว์ที่ต้องการให้มีการออกหน่วยสนามโดยกลไกของอาสาปศุสัตว์เพื่อทำงานเชิงรุกให้ครอบคลุมทุกพื้นที่

3. ผลงาน

3.1 จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้

ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามกลุ่มเกษตรกรตัวอย่าง 210 ราย เกี่ยวกับการป้องกันโรคลัมปี สกินว่าโรคลัมปี สกิน ว่าเป็นโรสดังกล่าวนั้นสามารถป้องกันได้หรือไม่ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันโรค ซึ่งมีเกษตรกรจำนวนถึง 208 รายหรือคิดเป็น 99 เปอร์เซ็นต์ ให้ความเห็นว่าโรคลัมปี สกินนั้น สามารถป้องกันได้ และในกลุ่มนี้ได้นำวัวเข้ารับการฉีดวัคซีนแล้ว ถึง 132 ราย และมีเพียงจำนวน 2 รายเท่านั้นที่บอกว่าโรคนั้นไม่สามารถป้องกันได้ และปฏิเสธการนำวัวเข้ารับการฉีดวัคซีนเช่นเดียวกัน ส่วนประเด็นการรับวัคซีนนั้นจากกลุ่มตัวอย่างเดิม 210 ราย ได้นำวัวเข้ารับการฉีดวัคซีนแล้ว 132 ราย คิดเป็น 62.9 เปอร์เซ็นต์ และยังไม่ได้รับการฉีดอีกจำนวน 78 ราย คิดเป็น 37.1 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งในกลุ่มที่ยังไม่รับการฉีดวัคซีนดังกล่าวนี้ให้ความเห็นว่าโรคลัมปี สกินสามารถป้องกันได้ 76 ราย ป้องกันไม่ได้ 2 ราย ซึ่งในอนาคตข้างหน้าในกลุ่มที่วัวยังไม่ได้รับวัคซีนจะได้นำวัวเข้ารับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคจำนวน 71 รายและจะไม่ประสงค์นำวัวเข้ารับการฉีด 7 ราย โดยในจำนวนกลุ่มที่ยังไม่ได้รับการฉีดวัคซีนจำนวน 78 รายนั้นมีเกษตรกรที่วัวเคยได้รับเชื้อโรคลัมปี สกินแล้วจำนวน 62 ราย ยังไม่เคยรับเชื้อ 16 ราย

3.2 จำนวนความครอบคลุมของพื้นที่ที่ออกให้บริการ

สำนักงานปศุสัตว์อำเภอยางตลาดได้ดำเนินการลงพื้นที่ออกให้บริการในพื้นที่ชุมชนอย่างต่อเนื่องตามนโยบายของกรมปศุสัตว์ที่มุ่งเน้นให้เจ้าหน้าที่ออกให้บริการเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน โดยจัดหน่วยบริการเคลื่อนที่ให้คำปรึกษา และจากการเฝ้าสังเกตการทำงานของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์พบว่า สำนักงานปศุสัตว์อำเภอยางตลาดได้อาศัยกลไกของอาสาปศุสัตว์ในการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 21 ราย รับผิดชอบพื้นที่ทั้งหมด 15 ตำบล 208 หมู่บ้าน โดยได้มีแผนลงพื้นที่ตำบลหมู่บ้านที่เป็นศูนย์กลางการระบาดอย่างน้อยตำบลละ 1 หมู่บ้าน

4. ผลลัพธ์

4.1 ความรู้ แรงจูงใจและพฤติกรรมของการป้องกันโรคของประชาชน

หลังจากกระบวนการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ และการออกให้บริการหน่วยเคลื่อนที่ของสำนักงานปศุสัตว์อำเภออย่างตลาด ประกอบกับผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถาม ให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 210 กลุ่มตัวอย่างที่ได้ขึ้นทะเบียนผู้เลี้ยงสัตว์ได้เลือกตอบ ว่าได้ใช้มาตรการใดในการป้องกันไม่ให้วัวของตนได้รับเชื้อลัมปี สกิน ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบพฤติกรรมของเกษตรกรในการป้องกันโรคลัมปี สกิน โดยที่กลุ่มตัวอย่างสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ เช่น มาตรการการฉีดวัคซีน การป้องกันกำจัดแมลง การทำความสะอาดคอกและอุปกรณ์การเลี้ยง การกักบริเวณของวัวเพื่อไม่ให้เสี่ยงโรค ผลปรากฏว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างได้เลือกวิธีการฉีดวัคซีนมากที่สุดจำนวน 180 ครั้ง คิดเป็น 34.5 เปอร์เซ็นต์ รองลงมา คือ การทำความสะอาดคอกและอุปกรณ์การเลี้ยงจำนวน 136 ครั้ง คิดเป็น 26.1 เปอร์เซ็นต์ และการป้องกันกำจัดแมลงที่เป็นพาหะจำนวน 135 ครั้ง คิดเป็น 25.9 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ ซึ่งทำให้ทราบว่าเกษตรกรยังคงมีความเชื่อมั่นในมาตรการฉีดวัคซีนในการป้องกันโรคลัมปี สกิน ซึ่งก็มีความสอดคล้องกับเกษตรกรส่วนใหญ่ที่ได้นำวัวเข้ารับการฉีดวัคซีนแล้วจำนวน 132 ราย จากจำนวน 210 ราย คิดเป็น 62.9 เปอร์เซ็นต์และนอกจากนี้ยังพบว่าหลังจากวัวได้รับวัคซีนแล้วทำให้อัตราการเสียชีวิตนั้นลดลงอย่างต่อเนื่องซึ่งในปี พ.ศ. 2566 มีอัตราวัวป่วยตายด้วยโรคลัมปี สกินเพียง 23 ตัวเท่านั้น

ส่วนประเด็นที่ว่าวัวของเกษตรกรได้รับเชื้อลัมปี สกินแล้วหรือยัง พบว่าจากกลุ่มตัวอย่าง 210 ราย มีเกษตรกรจำนวน 130 รายหรือคิดเป็น 61.9 เปอร์เซ็นต์ วัวยังไม่เคยรับเชือดังกล่าว ในจำนวนนี้เป็นกลุ่มที่เคยได้ยินเรื่องของโรคระบาดลัมปี สกินมาก่อนถึง 123 ราย และเป็นกลุ่มที่เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เคยออกมาให้ความรู้ถึง 90 ราย และในกลุ่มเดียวกันนี้มีเกษตรกรที่วัวเคยได้รับเชื้อโรคลัมปี สกินมาแล้วจำนวน 80 ราย ซึ่งกลุ่มนี้ทราบดีว่ามีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคนี้ในพื้นที่นั้น ๆ ถึง 72 ราย และทราบว่าโรคลัมปี สกินนั้นสามารถติดต่อกันได้ด้วยวิธีใดถึง 71 ราย และเป็นกลุ่มที่เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์นั้นเคยออกมาให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคในหมู่บ้านถึง 69 ราย

5. ผลกระทบ

5.1 อัตราการระบาดของโรคลัมปี สกินก่อนและหลังการให้บริการของกรมปศุสัตว์

จากการได้รวบรวมเอกสารการให้บริการของสำนักงานปศุสัตว์อำเภออย่างตลาดในการป้องกันแก้ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคระบาดสัตว์ ลัมปีสกินของอำเภออย่างตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้ง 15 ตำบล 208 หมู่บ้าน ในช่วงระยะเวลาประมาณ 1 ปี ที่ผ่านมาตั้งแต่ ปีพ.ศ 2564-2565 พบว่ามีเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบทั้งหมดจำนวน 1,330 ราย ซึ่งเป็นกลุ่มที่ขึ้นทะเบียนการเลี้ยงสัตว์กับสำนักงานปศุสัตว์อำเภอและพบว่ามีวัวป่วยสะสมทั้งหมดจำนวน 2,965 ตัว จำนวนวัวตายทั้งสิ้นจำนวน 323 ตัว คิดเป็น 11.64 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนวัวที่ป่วยสะสมทั้งหมด โดยจำแนกช่วงอายุของวัวที่ตายได้ดังนี้ วัวที่มีอายุน้อยกว่า 6 เดือน ตายจำนวน 225 ตัว วัวที่มีอายุระหว่าง 6 เดือน-1 ปี ตายจำนวน 31 ตัว วัวที่มีอายุระหว่าง 1 ปี - 2 ปี ตายจำนวน 10 ตัว วัวที่มีอายุมากกว่า 2 ปีขึ้นไปตายจำนวน 56 ตัว รวมทั้งสิ้น 323 ตัวซึ่งหาก

ประเมินราคาเฉลี่ยตัวละ 200 กิโลกรัม (กิโลกรัมละ 92.98 บาท) คิดเป็นมูลค่าความเสียหายตามราคาท้องตลาดประมาณ 6 ล้านกว่าบาท (กลุ่มวิจัยเศรษฐกิจการ ปศุสัตว์ กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์, 2566) หลังจากที่มีการลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ รวมถึงการให้บริการวัคซีนในกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงวัวโดยอาศัยกลไกของอาสาปศุสัตว์นั้น ก็ยังคงพบการระบาดของเชื้อโรคล้มปี สกินอย่างต่อเนื่องแต่ได้จำกัดพื้นที่การระบาดน้อยลง และอัตราการตายของวัวนั้นลดลงด้วยเช่นกัน โดยในรอบปีพ.ศ. 2566 ที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าอัตราการป่วยและตายของวัวมีจำนวนน้อยลงมีวัวที่ตายเพียง 23 ตัว คิดเป็นมูลค่าความเสียหายประมาณ 427,708 บาท มีอัตราการลงถึงร้อยละ 7 ทั้งนี้เป็นผลของการลงพื้นที่ให้ความรู้ของเจ้าหน้าที่และอาสาปศุสัตว์ที่ทำงานอย่างต่อเนื่อง

สรุปและอภิปรายผล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้มุ่งเสนอผลที่ได้จากการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ว่าสำนักงานปศุสัตว์อำเภออย่างตลาดมีผลการดำเนินการควบคุมการแพร่ระบาดโรคล้มปี สกิน ในวัวได้ผลอย่างไรและเกษตรกรมีความรู้ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรับมือสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคล้มปี สกิน ตลอดจนการให้ข้อเสนอแนะแก่การบริหารจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคระบาดสัตว์ล้มปีของหน่วยงานสังกัดกรมปศุสัตว์ในพื้นที่ ซึ่งจากการเก็บสำรวจข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 210 กลุ่มตัวอย่าง รวมถึงการเฝ้าติดตามการทำงานของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ พบว่าสำนักงานปศุสัตว์อำเภออย่างตลาดได้จัดทำเอกสารสื่อประชาสัมพันธ์ โดยได้จัดทำไว้เป็นคู่มือเอกสารแผ่นพับไว้ที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ คอยให้บริการแจกจ่ายแก่ประชาชนและเกษตรกรทั่วไปที่มาติดต่อราชการ ได้ทราบถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคล้มปี สกิน รวมถึงมาตรการการป้องกันรักษาโรค การลงพื้นที่ในหมู่บ้านชุมชน สร้างการรับรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางการแพร่ระบาด รวมถึงการณรงค์พ่นน้ำยาฆ่าเชื้อและยากำจัดแมลงในฟาร์มโค กระบือ สร้างความร่วมมือและโดยอาศัยเครือข่ายในพื้นที่ ชุมชน การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ความรู้ ออกหน่วยสนามโดยกลไกของอาสาปศุสัตว์ที่ทำงานเชิงรุกครอบคลุมทุกพื้นที่ การเน้นย้ำผ่านการประชาสัมพันธ์ของผู้นำชุมชนผ่านเสียงตามสายหอกระจายข่าวชุมชน จากการสำรวจพบว่ากลุ่มเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 210 เกษตรกรส่วนใหญ่รู้จักโรคระบาดสัตว์ล้มปี สกิน ร้อยละ 95.7 โดยได้ยินหรือรู้จักมาจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ การประกาศเสียงตามสาย 44.3 เปอร์เซ็นต์ การออกหน่วยของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ 37.1 เปอร์เซ็นต์ เป็นต้น นอกจากนี้จากแบบสำรวจยังพบว่าเจ้าหน้าที่ ปศุสัตว์ได้มีการออกให้บริการหน่วยเคลื่อนที่พบปะเยี่ยมเยียนเกษตรกร เพื่อให้ความรู้และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับมาตรการต่าง ๆ เช่น มาตรการป้องกัน มาตรการฉีดวัคซีน วิธีดูแลรักษาวัวที่ป่วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงวัวให้ตระหนักถึงการป้องกันวัวไม่ให้ได้รับเชื้อล้มปี สกิน ซึ่งพบว่าเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจมากถึง 99 เปอร์เซ็นต์ ว่าสามารถป้องกันโรคได้ และได้นำวัวเข้ารับการฉีดวัคซีนแล้วเป็นจำนวน 132 ตัว จากกลุ่มตัวอย่าง 210 กลุ่มตัวอย่างหรือคิดเป็น 62.9 เปอร์เซ็นต์ ส่วนอัตราการระบาด

ของโรคลัมปี สกีนก่อนและหลังการประชาสัมพันธ์พบว่า มีอัตราที่ลดลงตามลำดับซึ่งระยะเวลา 1 ในระหว่างปี พ.ศ.2564-2565 นั้นมีวัวที่ป่วยสะสมทั้งหมดจำนวน 2,965 ตัว และในจำนวนเดียวกันนี้มีวัวตายทั้งสิ้นจำนวน 323 ตัว แต่หลังจากที่มีการลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ การทำงานเชิงรุกก็ยังคงพบการระบาดของเชื้อโรคลัมปี สกีน แต่มีอัตราลดลงอย่างต่อเนื่องตามลำดับ ซึ่งหากเทียบกับพื้นที่อำเภอใกล้เคียง ก็ยังสามารถพบเห็นการแพร่ระบาดของอัตราการแพร่ระบาดนั้นลดลงไปในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตามทั้งพื้นที่อำเภออย่างตลาดและพื้นที่อำเภอข้างเคียงนั้น ยังคงเป็นพื้นที่ ที่ประกาศให้เป็นเขตภัยพิบัติโรคระบาดสัตว์อยู่ นั้นหมายความว่ายังไม่ควบคุมการแพร่ระบาดให้เป็นศูนย์ได้ อันเนื่องจากปัจจัยในหลาย ๆ ด้าน อย่างเช่น งบประมาณในการลงพื้นที่ จำนวนบุคลากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และที่สำคัญคืออัตราการฉีดวัคซีนยังไม่ครอบคลุมเพียงพอเพราะการจัดหาวัคซีนที่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร ซึ่งเกิดจากข้อจำกัดในการจัดซื้อจัดจ้างที่ระเบียบกฎหมายไม่เอื้ออำนวยให้หน่วยงานอื่น ๆ ที่มีความพร้อมในเรื่องงบประมาณจะสามารถจัดหาได้เอง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการดำเนินงานการควบคุมการแพร่ระบาดโรคลัมปี สกีนของสำนักงานปศุสัตว์อำเภออย่างตลาดทั้งมาตรการต่าง ๆ เช่นการลงพื้นที่ทำงานเชิงรุก การประชาสัมพันธ์ รวมไปถึงการกำหนดมาตรการแนวทางในการป้องกันและควบคุมโรคในมิติต่าง ๆ ซึ่งถึงแม้จะทำให้อัตราการระบาดของโรคนั้นลดลง แต่ก็ยังพบมีการระบาดของโรคดังกล่าวสร้างความสูญเสียให้แก่เกษตรกรอยู่นั้น จากกรณีวิเคราะห์สาเหตุว่าเหตุใดยังคงพบการระบาดของโรคลัมปี สกีนในพื้นที่อำเภออย่างตลาดและพื้นที่ข้างเคียงอยู่ พบว่าอัตราการฉีดวัคซีนของวัวนั้นถึงยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ครบ 100 เปอร์เซ็นต์ โดยที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภออย่างตลาดมีข้อจำกัดในหลาย ๆ เรื่องเช่นด้านงบประมาณ บุคลากร ซึ่งไม่มีความสอดคล้องกับพื้นที่ ไม่สามารถที่จะทำงานให้มีประสิทธิภาพได้เพียงลำพังหน่วยงานเดียว ซึ่งหากมองถึงการสร้างรูปแบบการทำงานหรือโมเดลการทำงานในอนาคตที่ควรจะเป็นเพื่อให้การควบคุมการแพร่ระบาดของโรคนั้นประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ควรมีการเพิ่มหน่วยบริการเพิ่มมากขึ้นให้เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกรได้อย่างทั่วถึงและเกิดความอ่อนตัวในการทำงานยิ่งขึ้น ซึ่งที่ผ่านมามาตรการการป้องกันควบคุมการแพร่ระบาดของโรคในมิติต่าง ๆ ได้ดำเนินการแบบบนลงล่างรอการสั่งการจากส่วนกลางที่ต้องอยู่ภายใต้ระเบียบกฎหมายต่าง ๆ ทำให้เกิดความล่าช้าส่งผลเสียต่อเกษตรกร ทั้งนี้หากมองว่าการระบาดของโรคลัมปี สกีนนั้น เป็นภัยพิบัติที่สร้างความสูญเสียให้แก่เกษตรกรจำนวนมาก จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือหรือแก้ปัญหาอย่างจำเป็นเร่งด่วน การบังคับใช้กฎหมายในสถานการณ์ดังกล่าวควรที่จะมีความอ่อนตัวมากยิ่งขึ้น เช่น ความสามารถจัดหาวัคซีน ควรให้หน่วยงานที่มีความพร้อมและศักยภาพด้านงบประมาณสามารถจัดหาได้ ทั้งนี้ก็อยู่ภายใต้การควบคุมกำกับของกรมปศุสัตว์ การกำหนดบริบทของหน่วยงานภูมิภาค เช่นสำนักงานปศุสัตว์อำเภอให้สามารถทำงานประสานงานกับหน่วยงานข้างเคียงได้อย่างอิสระ เช่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีความใกล้ชิดกับกลุ่มเกษตรกร สามารถมองเห็น

ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตนเองและมีความพร้อมในการช่วยเหลือป้องกันการแพร่ระบาดของโรค ให้เข้ามามีบทบาทแก้ปัญหามากขึ้น

นอกจากนี้การประสานงานกับภาคีเครือข่ายภาคเอกชนหรือภาคประชาสังคมที่มีองค์ความรู้ เช่น ผู้ประกอบการชมรมผู้เลี้ยงโค กระบือในพื้นที่ ให้เข้ามามีส่วนช่วยเหลือดำเนินการป้องกันโรคร่วมกับหน่วยภาครัฐในนามของประชาชนอาสา หรือนายสัตวแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญที่สามารถเข้าถึงการรักษา และมีศักยภาพในการฉีดวัคซีนที่มีคลินิกสัตวแพทย์ในพื้นที่ เป็นต้น โดยการบูรณาการการทำงานร่วมกันแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เข้ามามีบทบาทหน้าที่ช่วยเหลือเกษตรกร ลงพื้นที่บริการฉีดวัคซีนให้กับเกษตรกรในพื้นที่ชุมชน ซึ่งจะทำการแพร่ระบาดของโรคนั้นลดลงและหายไปได้ ช่วยลดลดความสูญเสียของเกษตรกร

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2566). กลุ่มวิจัยเศรษฐกิจการปศุสัตว์ กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์. ค้นเมื่อ 1 เมษายน 2566, จาก <https://dld.go.th/th/index.php/th/newsflash/310-costprice-cat/26140-infoprice-256603-3>
- _____. (2564). สำนักควบคุมป้องกันและบำบัดโรคสัตว์. ค้นเมื่อ 13 กรกฎาคม 2565, จาก <https://dld.go.th/th/index.php/th/>
- จรัส รัชกุล, ชาดิชาย สุวรรณนิตย์, วิจิตรกรณ์ ดวงรัตนานนท์, และพุดมปัญญา เรืองสม. (2564). การประเมินพฤติกรรมการป้องกันและการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2564. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส)
- บรรจง พลไชย, และณัฏฐิยา พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2559). สื่อสำหรับเผยแพร่สารสนเทศสุขภาพ Media for Health Information Dissemination. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม
- ศาศวัต จันทนะ, และณัฐชุตตา วิจิตรจามรี. (2565). กลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อใหม่ของกระทรวงสาธารณสุขและความไว้วางใจของประชาชนในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารมหาจุฬานาครธรรมศน์ ปีที่9 ฉบับที่ 5

สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร. (2563). **พืชเศรษฐกิจ สินค้าสร้างรายได้ในครัวเรือนและประเทศ**. ค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2565, จาก <https://www.arda.or.th/index.php>

สุพัตตา โอทาศรี. (2556). **การดำรงอยู่ของอาชีพชาวนาไทย: กรณีศึกษาชาวนาไทยจังหวัดลพบุรี**. Research and Development Journal, Loei Rajabhat University.

อภิญา ดวงสิน, ประไพพิศ วิวัฒน์วานิช, กวินนาฏ งามสมชน, และอดุลย์ ฉายพงษ์. (2562) . **การประเมินผลการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเรื่องโรคและภัยสุขภาพพฤติกรรมการป้องกันควบคุมโรคและภาพลักษณ์ของกรมควบคุมโรคของประชาชนไทยในพื้นที่สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 จังหวัดชลบุรี ประจำปี พ.ศ. 2562** . วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 10.

ภาษาอังกฤษ

Ajzen, L., & Fishbein, M. (1980). **Understanding attitude and predicting social behavior**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

_____. (1977). **Attitude -behavior reaction: A theoretal analysis and review of empirical research**. Phycbological balletim.

Amos, H., & Visid, P. (1966). **Family growth and family planning: Responses to a family-planning action program in rural district of Thailand**. Demography 3, 319-331

Bertalanffy, L. (2020). **known as one of the founders of general systems theory (GST)**. ค้นเมื่อ 9 พฤษภาคม 2566, จาก https://en.wikipedia.org/wiki/Ludwig_von_Bertalanffy

Cowgill, O., Srisimang, K., Robert, B., Charas, Y., & Richard, j. (1969). **Family Planning in Bangkokhen**, Unpublished Monograph Mahidol University, Thailand.

Hawley, A., & Visid, P. (1965). **Thailand: Family Growthin Protharam District**. Studies in Family Planning.

Steve, B., Tony, W., Winitha, M., & Smite, L. (1991). **A Simplified general method for cluster-sample surveys of health in developing countries**. World health statistics quarterly 1991.

Translated References

Department of Livestock Development, Ministry of Agriculture and Cooperatives.

(2023). Livestock Economy Research Group. Livestock Promotion and Development Division. Retrieved April 1, 2023, from <https://dld.go.th/th/index.php/th/newsflash/310-costprice-cat/26140-infoprice-256603-3>.

_____ (2021). Bureau of Animal Disease Control and Treatment. Retrieved on July 13, 2022, from <https://dld.go.th/th/index.php/th/>.

Charat Ratchakul, Chatchai Suwannit, Thitikorn Tuangratananon, and Putpanya Ruengsom.

(2021). Assessment of the behavior of the people in preventing the spread of COVID-19 in the first half of the year. 2021. Health Systems Research Institute.

Banjong Pholchai, and Natiya Promsaka Na Sakon Nakhon. (2016). Media for Health Information Dissemination. Nakhon Phanom University Journal.

Sasawat Chantana, and Nutchuda Wijitjamaree. (2022). New Media Communication Strategies of the Ministry of Public Health and Public Trust During the Coronavirus Outbreak 2019. Mahachulanakhon Journal. Visions, Year 9, No. 5.

Agricultural Research Development Agency. (2020). Economic crops, household and country income-generating products. Retrieved July 10, 2022, from <https://www.arda.or.th/index.php>

Supatcha Othasri. (2013). The existence of Thai farmer's career: a case study of Thai farmers in Lop Buri Province. Research and Development Journal, Loei Rajabhat University.

Apinya Duangsin, Prapaipit Wiwatvanich, Kawinnart Ngamsomchon, and Adul Chaipong.

Thai people in the area of the Office of Disease Prevention and Control 6, Chonburi Province for the year 2019. Journal of the Office of Disease Prevention and Control 10.

Ajzen, L., & Fishbein, M. (1980). **Understanding attitude and predicting social behavior.** Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

_____. (1977). **Attitude -behavior reaction:** A theoretal analysis and review of empirical research. Phycbological balletim.

- Amos, H., & Visid, P. (1966). **Family growth and family planning**: Responses to a family-planning action program in rural district of Thailand. *Demography* 3, 319-331
- Bertalanffy, L. (2020). **known as one of the founders of general systems theory (GST)**. Retrieved on 9 May 2023, from https://en.wikipedia.org/wiki/Ludwig_von_Bertalanffy
- Cowgill, O., Srisimang, K., Robert, B., Charas, Y., & Richard, j. (1969). **Family Planning in Bangkok**, Unpublished Monograph Mahidol University, Thailand.
- Hawley, A., & Visid, P. (1965). Thailand: **Family Growth in Protharam District**. *Studies in Family Planning*.
- Steve, B., Tony, W., Winitha, M., & Smite, L. (1991). **A Simplified general method for cluster-sample surveys of health in developing countries**. *World health statistics quarterly* 1991.

การปกป้องแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยตามกฎหมาย
ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและสิทธิแรงงาน

Protection of Migrant Workers in Thailand According to Laws on
Human Rights and Labour Rights

[Received: July 12, 2023; Revised: July 23, 2023;

Accepted: July 23, 2023]

นฤชิต แสนปากดี

คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยรังสิต

Naruechit Saenpakdee

Faculty of Law, Rangsit University

ธเนศ สุจारीกุล

คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยรังสิต

Thanes Sucharikul

Faculty of Law, Rangsit University

CORRESPONDING AUTHOR

Naruechit Saenpakdee, Faculty of Law, Rangsit University.

E-mail: naruechit_law@hotmail.com

บทคัดย่อ

ดัชนีชี้วัดนี้มีจุดประสงค์เพื่อตรวจสอบว่าแรงงานข้ามชาติได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและแรงงานหรือไม่ พบว่าแรงงานข้ามชาติได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและแรงงานภายใต้องค์การสหประชาชาติ และองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ขอบที่ได้รับสิทธิและเสรีภาพต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนโดยปราศจากความแตกต่างใดๆ เช่น สิทธิในชีวิต เสรีภาพ ความมั่นคง การทำงาน สภาพการทำงานที่ยุติธรรมและเหมาะสม รายได้ที่เหมาะสมกับงาน เสรีภาพในการเดินทาง การรวมกลุ่มและสมาคมโดยสันติ การก่อตั้งและเข้าร่วมในสหภาพแรงงาน ในปี 1990 องค์การสหประชาชาติ ได้ตกลงรับอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยแรงงานข้ามชาติและสมาชิกในครอบครัว ซึ่งปัจจุบันมี 58 ประเทศภาคี สนธิสัญญานี้ปัจจุบันเป็นสนธิสัญญาที่ครอบคลุมกว้างขวางที่สุดในด้านสิทธิของแรงงานข้ามชาติ มากกว่าปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเพราะครอบคลุมถึงสมาชิกในครอบครัวของแรงงานข้ามชาติ และสิทธิของแรงงานข้ามชาติที่ถูกกฎหมายที่จะจัดตั้งสหภาพแรงงานในประเทศผู้รับ ประเทศไทยได้ปฏิบัติตามพันธกรณีของตนเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองแรงงานข้ามชาติภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและแรงงาน อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยไม่ได้เป็นภาคี อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยแรงงานข้ามชาติและสมาชิกในครอบครัวซึ่งผูกพันเฉพาะรัฐภาคีสมาชิก ดังนั้น ปัญหาว่าประเทศไทยควรเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยแรงงานข้ามชาติและสมาชิกในครอบครัว หรือไม่ จึงเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ

คำสำคัญ : สิทธิมนุษยชน; สิทธิแรงงาน; แรงงานข้ามชาติ; สหภาพแรงงาน

Abstract

This Dissertation is aiming at verifying whether migrant workers are protected by international law on human rights and labour rights. It discovers that migrant workers are protected by international law on human rights and labour rights under the United Nations Organization (UN) and the International labour organization (ILO). They are entitled to all the rights and freedom set forth in the Universal Declaration of Human Rights (UDHR) without distinction of any kind, such as the right to life, liberty, security, work, just and favourable conditions of works, equal pay for equal work, freedom of movement, peaceful assembly and association, form and join trade unions. In 1990, the UN adopted the International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families (ICRMW) which presently has 58 parties. This treaty is presently the most comprehensive one with regard to the rights of all migrant workers. It goes beyond the UDHR since it covers families of migrant workers, and the right of legal migrant workers to establish their own labour unions in the receiving states. Thailand has fulfilled its obligations as to protection of migrant workers under international law on human rights and labour rights. However, it has not been a party to the ICRMW. Consequently, a question as to whether Thailand should be a party to the ICRMW is a matter of policy which must be considered prudently.

Keywords : human rights; labour rights; migrant workers; labour unions

บทนำ

ปัจจุบันโลกอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้เศรษฐกิจของโลกขยายตัวได้กว้างขึ้น มากขึ้น เร็วขึ้น และเจริญขึ้น แต่แม้กระนั้นความเจริญดังกล่าวก็มิได้เป็นไปอย่างเสมอหน้าเท่าเทียมกัน บางประเทศเจริญมาก บางประเทศเจริญน้อย ดังนั้น จึงเกิดปรากฏการณ์ด้านแรงงานประการหนึ่งซึ่งในอดีตสองสามทศวรรษไม่มีหรือมีน้อย นั่นคือแรงงานข้ามชาติ ความด้อยหรือความถดถอยทางเศรษฐกิจในประเทศหนึ่ง ส่วนใหญ่ได้แก่ประเทศกำลังพัฒนา หรือประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุดในบรรดาประเทศกำลังพัฒนาด้วยกัน ทำให้แรงงานจากประเทศนั้น หรือเหล่านั้น เดินทางออกนอกประเทศของตนเองไปทำงานในประเทศอื่นที่มีเศรษฐกิจดีกว่า มีงานทำมากกว่า มีค่าจ้างแรงงานสูงกว่า มีสภาพการทำงานที่ดีกว่า การส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานมีมานานแล้ว นับตั้งแต่เมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 การส่งเสริมและคุ้มครองดังกล่าว ปรากฏในหลายรูปแบบ อาทิ (1) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) (2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางพลเมืองและการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) (3) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights) (4) อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 87 (ILO Convention 87) (5) อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 98 (ILO Convention 98)

การส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานตามตราสารเหล่านี้ เป็นการให้ความคุ้มครองแก่บุคคล (persons) ประชาชน (peoples) หรือแรงงาน (workers) โดยทั่วไป โดยไม่ได้ระบุเฉพาะเจาะจงว่า ต้องเป็น คนชาติ (nationals) คนต่างชาติ (foreigners) คนต่างด้าว (aliens) แรงงานคนชาติ (national workers) หรือแรงงานต่างชาติ (alien workers) หรือ แรงงานข้ามชาติ (migrant workers) ดังนั้น จึงสามารถตีความได้ว่าครอบคลุมบุคคลดังกล่าวทั้งหมด

การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของแรงงานข้ามชาติโดยเฉพาะ ในระดับโลก ปรากฏใน อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิแรงงานข้ามชาติและสมาชิกครอบครัว ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2533) (International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families : ICRMW) อนุสัญญานี้เป็นสนธิสัญญาซึ่งส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานข้ามชาติ และสมาชิกในครอบครัวของแรงงานข้ามชาติ ในทุก ๆ ด้าน อย่างกว้างขวาง

ในระดับภูมิภาค เช่นภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สิทธิของแรงงานข้ามชาติยังมีกำหนดไว้ในปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Rights Declaration หรือ AHRD) AHRD มีลักษณะกระเตียดไปทางการแสดงเจตจำนงทางการเมืองมากกว่าตราสารที่มีผลผูกพันทางกฎหมาย เป็นการแสดงเจตจำนงของอาเซียนในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและสิทธิแรงงาน โดยมีบทบัญญัติหลายข้อที่สะท้อนถึงลักษณะเฉพาะของอาเซียนที่มีความแตกต่างในด้านการเมือง สังคมและวัฒนธรรม และความปรารถนาแรงกล้าที่จะสงวนอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องนี้อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติไว้ที่ตนเอง AHRD ยอมรับว่าสิทธิมนุษยชนตามที่ปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วย

สิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) เป็นสากล แต่การอนุวัติการให้เป็นไปตามสิทธิที่เป็นสากลเหล่านี้จะต้องคำนึงถึงบริบทของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศ ซึ่งแตกต่างกันในด้านต่างๆ อาทิ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม กฎหมาย ประวัติศาสตร์ และศาสนา

ประเทศไทยให้ความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและสิทธิแรงงานตามที่ปรากฏใน UDHR, ICCPR, ICESCR, และ AHDR แต่การอนุวัติการให้เป็นไปตามตราสารเหล่านี้ในทางปฏิบัติอาจขาดความสมบูรณ์ อาทิ แรงงานข้ามชาติยังไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกับแรงงานคนชาติ เช่น สิทธิในการเข้าถึงการทำงาน สภาพการทำงาน ค่าจ้างการทำงานที่ยุติธรรม และอื่นๆ อนึ่ง แรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยส่วนใหญ่มักถูกนายจ้างเอาเปรียบ เพราะแรงงานเหล่านี้มักมีปัญหาทางภาษาและไม่สามารถสื่อสารหรือเจรจาต่อรองกับนายจ้างในเรื่องของค่าจ้างและสภาพการทำงานอื่นๆ หรือแม้ว่าแรงงานข้ามชาติบางคนจะสามารถสื่อสารกับนายจ้างได้แต่แรงงานข้ามชาติเหล่านี้ก็มักที่จะไม่กล้าที่จะเจรจาต่อรองกับนายจ้างในเรื่องเหล่านี้เพราะเกรงว่านายจ้างจะเลิกจ้าง

นอกจากนี้ แรงงานข้ามชาติมักจะถูกทำร้ายจากคนชาติของประเทศที่มีการจ้างงาน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความรู้สึกชาตินิยมของคนชาติมาตั้งแต่ยุคสงครามเย็นในอดีต แรงงานหญิงบางคนถูกล่วงละเมิดทางเพศ เช่น การถูกเนื้อต้องตัว การใช้คำพูดหยาบ และการก่อกวนทางเพศ การล้อเลียน หรือการชักชวนให้มีเพศสัมพันธ์ ทั้งจากเพื่อนร่วมงาน นายจ้าง และเจ้าหน้าที่รัฐ

อนึ่ง แรงงานข้ามชาติมักมีปัญหาเกี่ยวกับข้อจำกัดในการไปขอรับบริการบริการสุขภาพจากหน่วยงานของรัฐ และเมื่อไม่ได้รับการรักษาแต่เนิ่น ๆ แรงงานข้ามชาติเหล่านี้ก็อาจป่วยหนักยิ่งขึ้น และกลายเป็นพาหะในการแพร่กระจายของโรค ทำให้เกิดปัญหาทางสาธารณสุขของประเทศไทยมากขึ้น

จากปัญหาที่กล่าวข้างต้น จึงเกิดการเลือกปฏิบัติต่อแรงงานข้ามชาติ เป็นที่มาของความเหลื่อมล้ำซึ่งส่งผลให้ประเทศไทยอยู่ในฐานะที่ล่อแหลมต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิแรงงานของแรงงานข้ามชาติ และด้วยเหตุนี้ทำให้ประเทศไทยเสี่ยงต่อการขาดความเชื่อมั่นจากนานาชาติและประเทศ รวมถึงอาจก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย

ดังนั้น เพื่อให้แรงงานข้ามชาติในประเทศไทยได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม มีสิทธิในการเจรจากับนายจ้าง และดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของตนอื่นๆ รวมถึงเพื่อเป็นการคุ้มครองแรงงานข้ามชาติประเทศไทยจึงควรพิจารณาปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสิทธิของแรงงานข้ามชาติเหล่านั้นตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและแรงงานและประโยชน์ของประเทศไทยเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษากฎหมายของระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแรงงานและกฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานในประเทศผู้รับ
- 2) เพื่อศึกษากฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย

3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย ตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและแรงงาน

4) เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและแรงงาน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากหนังสือ บทความ รายงานทางวิชาการ สนธิสัญญา กฎหมายภายในของประเทศต่างๆ ทั้งที่มีการตีพิมพ์ และที่ปรากฏในอินเทอร์เน็ต รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ที่เกี่ยวข้องและมีประสบการณ์ เกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ แล้วนำข้อมูลที่ได้จากแหล่งดังกล่าวมาเขียน และวิเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปประเด็นปัญหาที่ตั้งไว้ในสมมติฐาน เพื่อหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงกฎหมายและทางปฏิบัติของประเทศไทยให้เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศในด้านการส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและสิทธิแรงงานได้รับการยอมรับจากนานาอารยประเทศ ในบริบทอาเซียน ประเทศสมาชิกอาเซียนยอมรับว่ากฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าวเป็นสากล แต่เห็นว่าการนำกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งเป็นกฎหมายสากลนี้มาปฏิบัติให้เกิดผลจริงจัง ประเทศสมาชิกอาเซียนผู้ปฏิบัติจะต้องคำนึงถึงบริบทของประเทศในด้านต่าง ๆ ด้วย อาทิ การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และศาสนา ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้ และโดยที่ประเทศสมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศมีบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และศาสนาไม่เหมือนกัน ดังนั้น สิ่งที่ประเทศสมาชิกอาเซียนยอมรับว่าเป็นสากล

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ ตราสารอาเซียนซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามของ Cebu Declaration ได้แบ่งประเทศสมาชิกอาเซียนออกเป็น 2 กลุ่มคือ (1) ประเทศผู้ส่ง กับ (2) ประเทศผู้รับ ประเทศทั้งสองกลุ่มจะต้องส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานข้ามชาติ ซึ่งมาจากประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกันอย่างมีมนุษยธรรม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้ ภายใต้บังคับของกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และนโยบายของประเทศสมาชิกอาเซียนที่เกี่ยวข้อง ด้วยเหตุดังกล่าว การส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานข้ามชาติจึงย่อมแตกต่างกันไปตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ และนโยบายของประเทศที่ดำเนินมาตรการ

ประเทศไทยเป็นประเทศสมาชิกอาเซียน ดังนั้น สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าวข้างต้นด้วย อาทิ ประเทศไทยอาจกล่าวอ้างได้ว่าตนสามารถที่จะดำเนินมาตรการเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานข้ามชาติตามที่ตนเห็นเหมาะสมภายใต้บริบทและกฎหมายภายในและนโยบายของประเทศ ซึ่งอาจไม่เหมือนกับกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งมีผู้กล่าวอ้างว่าเป็นมาตรฐานสากลทุกประการ

อนึ่งประเทศไทยไม่ได้เป็นภาคีสถิติสัญญาภายใต้องค์การสหประชาชาติ (United Nations : UN) และองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization : ILO) ที่เกี่ยวข้องกับ การส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานข้ามชาติหลายฉบับ อาทิ ประเทศไทยไม่ได้เป็นภาคี ICRMWI ILO Convention 87 และ ILO Convention 98 ดังนั้น ประเทศไทยจึงไม่จำเป็นต้องให้สิทธิแก่แรงงานข้ามชาติในการเข้าร่วมในสหภาพแรงงานซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยโดยแรงงานไทย ภายใต้กฎหมายไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศไทยไม่มีพันธกรณีที่จะต้องอนุญาตให้แรงงานข้ามชาติในประเทศไทยจัดตั้งสหภาพแรงงานของตนเองในประเทศไทย เหมือนเช่นที่กำหนดไว้ใน ICRMW Article 40

ดังนั้น การส่งเสริมและการคุ้มครองแรงงานข้ามชาติจึงขึ้นอยู่กับกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับและนโยบายของประเทศไทยเป็นสำคัญ ซึ่งในสายตาของประเทศมหาอำนาจบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อาจเห็นว่าการปฏิบัติของประเทศไทยต่อแรงงานข้ามชาติไม่ได้เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและสิทธิแรงงาน ICRMW ILO Convention 87 ILO Convention 98 และสนธิสัญญาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผู้เชี่ยวชาญนี้จึงมีความเห็นว่า ประเทศไทยมีสิทธิที่ส่งเสริมและให้ความคุ้มครองแรงงานข้ามชาติ ตามกฎหมายระหว่างประเทศและสนธิสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคี อย่างไรก็ตาม การอนุวัติการให้เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศและสนธิสัญญาดังกล่าว ประเทศไทยจะต้องคำนึงถึงบริบทของประเทศไทยในด้านต่างๆ อาทิ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และศาสนา และอื่นๆ ตลอดจนต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และนโยบายของประเทศไทยด้วย ประเทศไทยมีสิทธิที่จะเข้าเป็นภาคี หรือไม่เข้าเป็นภาคี สนธิสัญญาฉบับใดก็ได้ โดยพิจารณาถึงประโยชน์และความมั่นคงของประเทศไทยเป็นสำคัญ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยเรื่อง “การปกป้องแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและแรงงาน” จะเป็นประโยชน์ คือ ทำให้ประเทศไทย

- 1) ทราบถึงกฎหมายของระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแรงงานและกฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานในประเทศผู้รับ
- 2) ทำให้ทราบถึงกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย
- 3) ทำให้ทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและแรงงาน
- 4) ทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะในด้านกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและแรงงาน

ผลการวิจัย

1. การปกป้องแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย ผลการศึกษาและวิเคราะห์พบว่าประเทศไทย การปกป้องแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและแรงงานของต่างประเทศนั้น ได้ปฏิบัติตามปฏิญญาสากลซึ่งถือเสมือนเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27 วรรคสาม บัญญัติในเรื่องการห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล อีกทั้ง อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบที่ประเทศไทยเป็นรัฐภาคี ดังนั้น คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษนี้ถือเป็นการยืนยันว่ากองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างซึ่งจัดตั้งขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน เป็นกองทุนที่คุ้มครองแรงงานทุกคนโดยไม่คำนึงถึงสถานะทางกฎหมาย (การเข้าเมือง) ของลูกจ้างตามมาตรฐานแรงงานสากล โดยไม่คำนึงถึงการเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวว่าชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของแรงงานต่างด้าวเป็นสำคัญ ซึ่งให้เห็นได้ว่ากระบวนการยุติธรรมของไทยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนมากกว่าการคำนึงถึงลายลักษณ์อักษรที่บัญญัติไว้

2. การปกป้องแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและแรงงานของประเทศไทย ผลการศึกษาและวิเคราะห์พบว่าอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิแรงงานข้ามชาติและสมาชิกครอบครัว พ.ศ. 2533 (International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families : ICRMW) ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Rights Declaration) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนสากล (Universal Declaration of Human Rights) อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization Convention) ปฏิญญาสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมสิทธิของแรงงานข้ามชาติ (ASEAN Declaration on the Protection and Promotion of the Rights of Migrant Workers) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights : ICESCR) โดยทุกฉบับมุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับการทางการปกป้องแรงงานข้ามชาติ และได้กำหนดแนวทางเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวให้แก่ประเทศภาคีสมาชิก

3. การปกป้องแรงงานข้ามชาติในต่างประเทศตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและแรงงานของต่างประเทศ ผลการศึกษาและวิเคราะห์พบว่าประเทศสวีเดนและประเทศสิงคโปร์เป็นหนึ่งในประเทศที่เป็นภาคีของอนุสัญญาฯ ปฏิญญาฯ และกติกาฯ บางฉบับที่กล่าวมาข้างต้น และปกป้องแรงงานข้ามชาติไว้ในประเทศตน ได้แก่ Employment (Co-Determination in the Workplace) Act ของประเทศสวีเดน ที่กำหนดการปกป้องสิทธิแรงงานข้ามชาติของตนไว้ ส่งผลให้ลูกจ้างที่เป็นแรงงานข้ามชาติย่อมมิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ส่วน Labor Union Act (พระราชบัญญัติสหภาพแรงงาน) ของประเทศสิงคโปร์ ได้กำหนดปกป้องสิทธิแรงงานข้ามชาติไว้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาและพัฒนาสภาพในการทำงานและเพิ่มพูนสถานะทางเศรษฐกิจของแรงงาน

สรุปและอภิปรายผล

1. การปกป้องแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย พบว่ามีกฎหมายเกี่ยวข้องหลายฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 แต่พบว่ายังไม่มีกฎหมายไทยฉบับใดรองรับการปกป้องแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและแรงงานของต่างประเทศเป็นการเฉพาะเจาะจง

2. การปกป้องแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและแรงงานของประเทศไทย พบว่าประเทศไทยจะไม่มีพระราชบัญญัติปกป้องแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและแรงงานของต่างประเทศที่อาจส่งผลให้แรงงานข้ามชาติในประเทศไทยสามารถการเจรจาต่อรองกับนายจ้างอันนำมาซึ่งผลประโยชน์ที่เกิดแต่ตนได้อย่างเป็นธรรม และสอดคล้องกับการคุ้มครองแรงงานข้ามชาติตามมาตรฐานระหว่างประเทศ ได้แก่ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิแรงงานข้ามชาติและสมาชิกครอบครัว พ.ศ. 2533 (International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families : ICRMW) ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Rights Declaration) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนสากล (Universal Declaration of Human Rights) อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization Convention, (No. 87) และ (No. 98)) ปฏิญญาสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมสิทธิของแรงงานข้ามชาติ (ASEAN Declaration on the Protection and Promotion of the Rights of Migrant Workers) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights : ICESCR)

3. การปกป้องแรงงานข้ามชาติในต่างประเทศตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและแรงงานของต่างประเทศ พบว่าการให้สิทธิแรงงานข้ามชาติตามแนวทางกฎหมายของประเทศสวีเดนและประเทศสิงคโปร์เป็นผลดี เมื่อนำมาใช้ในประเทศไทยทำให้แรงงานข้ามชาติสามารถการเจรจาต่อรองกับนายจ้างอันนำมาซึ่งผลประโยชน์ที่เกิดแต่ตนได้อย่างเป็นธรรมได้ เช่น สิทธิในการเรียกร้องค่าจ้าง ซึ่งแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยส่วนใหญ่มีปัญหาทางภาษา โดยไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยกับนายจ้างได้ แรงงานที่พูดภาษาไทยไม่ได้ หรือพูดได้แต่น้อย จึงมักถูกนายจ้างใช้เป็นข้ออ้างในการเอารัดเอาเปรียบ หรือการไม่กล้าต่อรองกับนายจ้างในเรื่องของค่าจ้าง เพราะเกรงว่านายจ้างจะเลิกจ้าง รวมถึงความปลอดภัยในการทำงานที่เป็นผลมาจากการต่อรองกับนายจ้างเรื่องค่าจ้าง สำหรับผลเสียที่หลายฝ่ายอ้างถึงเรื่องสภาพแรงงานข้ามชาติ จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทยนั้น แต่อย่างไรก็ดีประเทศไทยยังยึดหลักสิทธิมนุษยชนในปฏิญญาสากลระหว่างประเทศที่เป็นเสมือนกฎหมายที่ใช้บังคับในลักษณะของกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ ซึ่งจากการตัดสินคดีของศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ

ที่ 1451 – 1485/2565 ที่เป็นบรรทัดฐาน และถือเป็นการวางรากฐานที่สำคัญในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของแรงงานต่างด้าว แม้นจะเข้าเมืองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

ข้อเสนอแนะ

จากสรุปผลข้างต้น เนื่องด้วยในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการปกป้องแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย จึงเห็นควรเสนอให้มี การออกกฎระเบียบ หรือคำสั่งที่เป็นแนวทางตามการพิจารณาที่เกิดขึ้น เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่นกระทรวงแรงงาน ได้ยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยที่ลูกจ้างไม่จำเป็นต้องไปใช้สิทธิทางศาลที่เป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ระยะเวลาที่จะได้รับการเยียวยาก็สั้นลง และให้ทุกที่ได้ปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ อีกทั้ง กระทรวงแรงงานควรดำเนินการให้ได้มาซึ่งประกาศกระทรวง หรือ กฎระเบียบภายในโดยระบุเน้นย้ำถึงการเพิ่มความพยายามในการปรับปรุงสภาพการทำงานและความเป็นอยู่ของแรงงานข้ามชาติและครอบครัวของลูกจ้างต่างด้าว เพื่อสร้างความตระหนักในสิทธิและชี้แจงวิธีร้องทุกข์ให้แก่บรรดาแรงงานข้ามชาติและสมาชิกครอบครัว การเสริมความเข้มแข็งในการทำงานของพนักงานตรวจแรงงาน โดยเฉพาะในภาคส่วนที่มีแรงงานข้ามชาติเป็นจำนวนมาก นำนายจ้างที่กดขี่แรงงานเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและให้มีการชดเชยแก่ผู้เสียหายโดยเร็ว

เอกสารอ้างอิง

ภาษาอังกฤษ

ASEAN Human Rights Declaration หรือ AHDR, <http://www.asean.org/news/asean-statement-communicues/item/asean-human-rights-declaration>

http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312243:NO

http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312243:NO

Human Rights and Development Foundation (HRDF). (Online) Available at <http://hrdfoundation.org/?p=2718> (July 5, 2023)"

ILO Convention 87: Freedom of Association and Protection of the Right to Organize Convention 1948

ILO Convention 98: Right to Organize and Collective Bargaining Convention 1948

International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families (15 July 2022), <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-convention-protection-rights-all-migrant-workers>

- International Covenant on Civil and Political Rights (1966),
<http://www2.ohchr.org/english/law/ccpr.htm>
- International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (1966),
<http://www2.ohchr.org/english/law/cescr.htm>
- Kwanchiwan Buadang. (2008). Health of Migrant Workers and Access to Public Health Services. *Journal of Social Sciences*, Volume 20, Issue 1, page 166.
- Morakot Mayer and et al. (2019). Development of the Cross-Border Labor Policy of Malaysia and Current Issues from the Perspective of Labor. *Journal of Humanities and Social Sciences*, Volume 10, Special Edition, July - December, page 177.
- Suthasana Yimyam, Sujitra Tiansawat, and Sujitra Chaiwut. (2011). Gender-based Violence and Domestic Violence against Women in the Workplace. *Journal of Nursing Council*, Volume 26, Issue 1, January - March, page 63.
- Trade union action to promote fair recruitment for migrant worker. (Online) Retrieved from : https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---migrant/documents/briefingnote/wcms_740198.pdf (15 November 2022)
- Universal Declaration of Human Rights (1948), <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

ศึกษาความต้องการและคุณลักษณะบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

A Study of Needs and Characteristics of Graduates in
Information Technology. Faculty of Science and Technology,
Bangkok Thonburi University

[Received: May 19, 2023; Revised: July 23, 2023;

Accepted: July 25, 2023]

ชุตติภา กันนุฬา

อาจารย์, งานประชาสัมพันธ์และแนะแนว,
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, กรุงเทพฯ

Chutipa Kannula

Teacher, public relations and guide,
Bangkok Thonburi University. Bangkok

ณัฐพัชร รัตนกนกวัฒน์

ผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาซีพบริกรการศึกษา วิจัย
และภาษา, สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ, กรุงเทพฯ

Natapat Ratanakanokwat

Professional Specialist in Education,
Research and Language Services,
Vocational Qualifications Institute,
Bangkok

เสถียร งอยผาลา

อาจารย์, งานประชาสัมพันธ์และแนะแนว,
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, กรุงเทพฯ

Sthien Ngoyphala

Teacher, public relations and guide,
Bangkok Thonburi University. Bangkok

CORRESPONDING AUTHOR

Sthien Ngoyphala, Teacher, public relations and guide, Bangkok Thonburi University.

Bangkok. E-mail: ae.poopha2514@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณลักษณะทั่วไป และคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต ตามความต้องการใช้บัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง 325 คน การเลือกตัวอย่างสุ่มแบบง่ายโดยใช้วิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปและคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต ตามความต้องการใช้บัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร ค่าสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผลการวิจัย พบว่า ด้านทักษะวิชาชีพ ตามความต้องการของสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.50), คุณลักษณะทั่วไปด้านศีลธรรมจรรยาบรรณ ($\bar{x} = 5.00$, S.D. = 0.00) และตามสภาพความเป็นจริง ($\bar{x} = 4.39$, S.D. = 0.54) โดยพบว่าคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต ตามความต้องการของสถานศึกษา ด้านการสอน ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.61) ด้านการออกแบบ ($\bar{x} = 4.69$, S.D. = 0.63) และด้านการผลิต ($\bar{x} = 4.71$, S.D. = 0.55) และพบว่า ตามสภาพความเป็นจริงด้านการผลิต ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.67) ด้านการใช้ ($\bar{x} = 4.95$, S.D. = 0.14) ด้านการวิจัยและการจัดการมากที่สุด และรายย่อยมากที่สุด คือมีความรู้เบื้องต้นในการวิจัย บริหารจัดการ Internet และด้านการวิจัยและการจัดการ ($\bar{x} = 3.99$, S.D. = 0.53) โดยสถานศึกษา มีความต้องการบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ปีที่มีความต้องการมากที่สุด พ.ศ. 2561, 2563, 2562, 2560, 2564 โดยรวมอยู่ที่ระดับมาก (4.23)

คำสำคัญ : ความต้องการ; คุณลักษณะบัณฑิต; สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ

Abstract

A Study of Needs and Characteristics of Graduates in Information Technology. Faculty of Science and Technology, Bangkok Thonburi University is survey research. The sample was 325 people by a purposive sampling or judgment sampling. Qualified research instrument and collection of data consisted of questionnaire and interview about general qualities and particularities of Bangkok Thonburi University graduated. The Analysis of quantitative research was Mean (\bar{x}) Standard Deviation (S.D) used analysis method from the interviews. The result of the study Profession Skills according to the educational needs ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.50), General Characteristics of morals and ethics ($\bar{x} = 5.00$, S.D. = 0.00) and according to the actual situation ($\bar{x} = 4.39$, S.D. = 0.54) by found that the particulate's graduated according to the educational needs of Teaching skills ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.61) Creativity Skills ($\bar{x} = 4.69$, S.D. = 0.63) Production Skills ($\bar{x} = 4.71$, S.D. = 0.55) and found that according to the actual situation of Production Skills ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.67) Applying Skills ($\bar{x} = 4.95$, S.D. = 0.14) The most research management and the most minors were the basic knowledge of the internet research management and research management ($\bar{x} = 3.99$, S.D. = 0.53) by educational institutions needs the most of, Information Technology graduates. The most demanding year was 2018, 2020, 2019, 2017, 2021. The overall is high level (4.23).

Keywords: Need; Qualification of Graduates; Information Technology Major

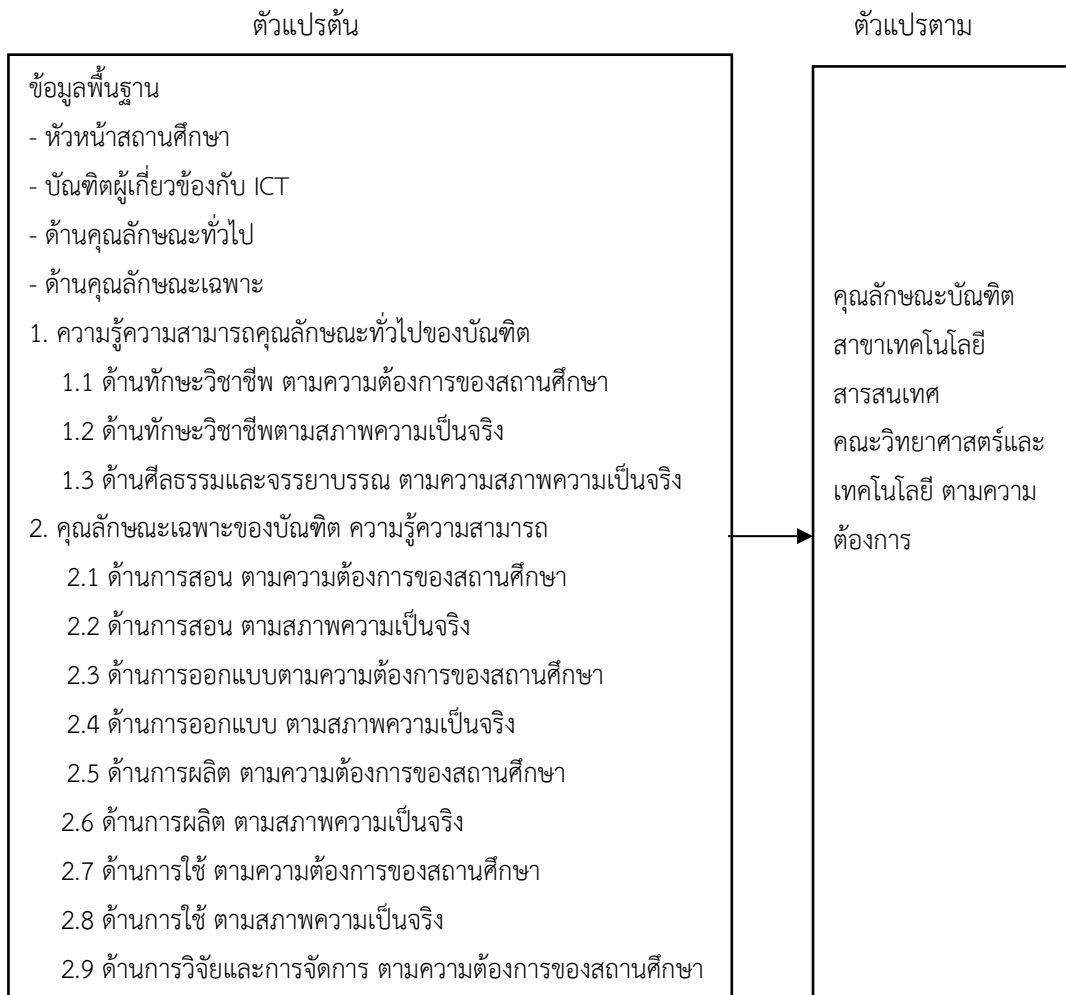
บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วหลายประเทศทั่วโลก ทำให้การติดต่อระหว่างประเทศส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม หรือด้านการเมือง แนวทางหนึ่งสำหรับพัฒนาที่สามารถให้ผลในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ การพัฒนาคนเพื่อให้เป็นผู้มีความรู้ ความคิด มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เหมาะสมต่อการพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) และเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดังกล่าว พระราชบัญญัติศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตราที่ 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากร ทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ทั้งนี้ กระบวนการผลิตบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง พัฒนาบัณฑิตรวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่ และพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง ความสอดคล้องกันของนโยบายทั้งในระดับชาติ ทำให้มีความจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการจัดการศึกษา เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคมปัจจุบัน มหาวิทยาลัยเอกชนต่าง ๆ ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีคณะศึกษาศาสตร์ ซึ่งทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาบัณฑิตและบุคลากรทางการศึกษา จำเป็นต้องมีแผนการผลิต แผนการพัฒนา ตลอดจนแผนด้านหลักสูตรให้สามารถทั้งผลิต พัฒนาบัณฑิต และบุคลากรทางการศึกษา หรือฝึกอบรมบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต่อไป เพื่อเป็นแนวทางให้การจัดการศึกษา สามารถสนองตอบต่อความจำเป็นใช้บัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี จัดให้บัณฑิตมีประสบการณ์ ได้รับการฝึกอบรมให้เจริญด้วยสติปัญญา ความสามารถ มีทัศนคติกว้างขวาง ใฝ่รู้ และมีคุณสมบัติต่าง ๆ ดีพร้อมที่จะสร้างสรรค์สังคมให้มีความเจริญขึ้น ที่สามารถทำการสอนในกลุ่มสาระเทคโนโลยี ได้เป็นอย่างดี ทั้งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษานักศึกษา สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาคุณลักษณะทั่วไป และคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต ตามความต้องการใช้บัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

กรอบแนวคิดการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกเจาะจง (purposive sampling) กลุ่มตัวอย่างบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี จำนวน 325 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และ แบบสัมภาษณ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นหัวหน้าสถานศึกษาและบัณฑิตที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี จำนวน 325 คน ทีมผู้วิจัยได้ดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเจาะจงหลักสุดที่เปิดเผยในระดับปริญญาตรี สาขาวิชา 1) วิชาเทคโนโลยีมีลติมีเดีย 2) สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) สาขาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม เป็นกลุ่มตัวอย่าง เช่น ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร และ

บุคลากรในหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ.) โดยวิธีการเจาะจงกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประชากรศึกษาจากหลักสูตรที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรี ได้กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ จำนวน 6 คน และเป็นหัวหน้าสถานศึกษา และ บัณฑิต ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี โดยการเลือกเจาะจง (purposive sampling) กลุ่มตัวอย่าง 325 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ทีมผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบ จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปของบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไป 15 ข้อ และ คุณลักษณะเฉพาะ 36 ข้อ ประกอบด้วย

แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไป 15 ข้อ ได้แก่ ด้านทักษะวิชาชีพตามความต้องการของสถานศึกษาและตามสภาพความเป็นจริง มีข้อคำถาม 9 ข้อ และ ด้านศีลธรรมและจรรยาบรรณ ตามสภาพความเป็นจริง 6 ข้อ

แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะ 35 ข้อ ได้แก่

- ด้านการสอน ตามความต้องการของสถานศึกษา และตามสภาพความเป็นจริง จำนวน 10 ข้อ
- ด้านการออกแบบ ตามความต้องการของสถานศึกษา และตามสภาพความเป็นจริง จำนวน 7 ข้อ
- ด้านการผลิต ตามความต้องการของสถานศึกษา และตามสภาพความเป็นจริง จำนวน 8 ข้อ
- ด้านการใช้ ตามความต้องการของสถานศึกษา และตามสภาพความเป็นจริง จำนวน 5 ข้อ
- ด้านการวิจัยและการจัดการ ตามความต้องการของสถานศึกษา และตามสภาพความเป็นจริง จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่สถานศึกษาต้องการ สร้างตัวแบบสอบถาม 51 ข้อ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไป 15 ข้อ คุณลักษณะเฉพาะ 36 ข้อ ทำการตรวจสอบความเที่ยงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หลังจากสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้ว นำแบบสอบถามไปให้คณะกรรมการที่ปรึกษาพิจารณาเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา หลังจากนั้นนำผลการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยรวมทั้งฉบับ แล้วปรับปรุงแบบสอบถาม โดยคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญตามเกณฑ์แสดงความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ ชนิด rating scale ของ Likert Theory ซึ่งจัดระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval scale) มี 5 ระดับ คือ 5 4 3 2 1 โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 (มากที่สุด) 3.50 - 4.49 (มาก) ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 (ปานกลาง) ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 (น้อย) และ ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 (น้อยที่สุด) (พิสนุ พงศ์ศรี : 2552, หน้า 154 โดยใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach, 1960:

201 - 204) โดยมีผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำและตรวจประเมินคุณภาพ การทดลองใช้ ได้นำแบบสอบถามไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง โดยการรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการจัดกลุ่มสนทนา เช่น หัวหน้าสถานศึกษา และบัณฑิตที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ 5 คน วิเคราะห์ประสิทธิภาพและหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ผลลัพธ์สัมประสิทธิ์ของแอลฟา มา เป็น 0.85 ถือว่าใช้ได้) และโดยส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างโดยตรงหรือตัวแทนประจำสถานศึกษาส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมด้วยตนเอง โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม

ทีมผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างโดยตรง หรือตัวแทนประจำสถานศึกษาส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่ง ทีมผู้วิจัยเก็บรวบรวมด้วยตนเอง โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในปี พ.ศ. 2564

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าสถิติ ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D: Standard Deviation)

ผลการวิจัย

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากเป็นหัวหน้าสถานศึกษาระดับประถม ร้อยละ 49.4 รองลงมาคือหัวหน้าสถานศึกษาระดับมัธยม ร้อยละ 27.9 นอกนั้นเป็นครูผู้สอนระดับประถม ครูผู้สอนระดับมัธยม และหัวหน้าสถานศึกษาระดับสูงกว่ามัธยม เป็นเพราะจำนวนสถานศึกษาระดับประถมมีมากกว่าระดับมัธยม และระดับอื่น ๆ ส่วนมากผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ 21 ปีขึ้นไป ร้อยละ 38.3 รองลงมา มีประสบการณ์ 16 -20 ปี ร้อยละ 37.3 นอกนั้น มีประสบการณ์ต่ำกว่า 16 ปี เป็นเพราะผู้บริหารส่วนมากอยู่ในตำแหน่งมานาน และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ระดับประถม) ร้อยละ 59.7 รองลงมา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ระดับมัธยม) ร้อยละ 30.2 นอกนั้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานการศึกษาเอกชน

คุณลักษณะทั่วไปของบัณฑิต ตามความต้องการของสถานศึกษาและซึ่งตามสภาพความเป็นจริง สามารถจำแนกคุณลักษณะทั่วไปของบัณฑิต ด้านทักษะในวิชาชีพ มีดังนี้

ตารางที่ 1 คะแนนความคิดเห็นความรู้ความสามารถ เกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศด้านทักษะวิชาชีพตามความต้องการของสถานศึกษา

ด้านทักษะวิชาชีพตามความต้องการของสถานศึกษา	\bar{x}	S.D.	แปลผล
ด้านทักษะวิชาชีพตามความต้องการของสถานศึกษา			
1. มีความรู้ตรงตามสาขาที่เรียนมา	3.90	1.26	มาก

2. ใช้คอมพิวเตอร์ในการปฏิบัติงานได้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะในการใช้เทคโนโลยี	4.11	0.94	มาก
3. ยอมรับข้อผิดพลาดและพร้อมที่จะปรับปรุงตนเอง	4.80	0.45	มากที่สุด
4. ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน	5.00	0.00	มากที่สุด
5. ยอมรับและปฏิบัติตามกฎของสถานศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
6. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.40	0.89	มาก
7. มีความสามารถในการใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ	4.20	0.45	มาก
8. มีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ทั่วไป	4.40	0.55	มาก
9. มีความสามารถตัดสินใจได้รวดเร็วและถูกต้อง	5.00	0.00	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.53	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ระดับคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ด้านทักษะวิชาชีพ ตามความต้องการของสถานศึกษา โดยภาพเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ที่ระดับมากที่สุด ได้แก่ ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน ($\bar{x} = 5.00$, S.D. = 0.00) ยอมรับและปฏิบัติตามกฎของสถานศึกษา ($\bar{x} = 5.00$, S.D. = 0.00) มีความสามารถตัดสินใจได้รวดเร็วและถูกต้อง ($\bar{x} = 5.00$, S.D. = 0.00) และยอมรับข้อผิดพลาดและพร้อมที่จะปรับปรุงตนเอง ($\bar{x} = 4.80$, S.D. = 0.45) รองลงมาอยู่ที่ระดับมาก คือ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.89) มีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการจัดกระบวนการเรียนรู้และการสอนทั่วไป ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.55) มีความสามารถในการใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.45) ใช้คอมพิวเตอร์ในการปฏิบัติงานได้มีความรู้ ความสามารถ และ ทักษะในการใช้เทคโนโลยี ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.94) และ มีความรู้ตรงตามสาขาที่เรียนมา ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 1.26) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 คะแนนความคิดเห็นความรู้ความสามารถ เกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านทักษะวิชาชีพ ตามสภาพความเป็นจริง

ด้านทักษะวิชาชีพ ตามสภาพความเป็นจริง	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. มีความรู้ตรงตามสาขาที่เรียนมา	4.21	0.72	มาก
2. ใช้คอมพิวเตอร์ในการปฏิบัติงานได้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะในการใช้เทคโนโลยี	3.40	0.50	ปานกลาง
3. ยอมรับข้อผิดพลาดและพร้อมที่จะปรับปรุงตนเอง	4.27	0.67	มาก
4. ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน	4.39	0.64	มาก

5. ยอมรับและปฏิบัติตามกฎของสถานศึกษา	4.33	0.84	มาก
6. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.41	0.12	มาก
7. มีความสามารถในการใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ	4.16	0.68	มาก
8. มีความรู้ความเข้าใจทักษะการจัดกระบวนการเรียนรู้การสอน ทั่วไป	4.33	0.84	มาก
9. มีความสามารถตัดสินใจได้รวดเร็วและถูกต้อง	4.41	0.72	มาก
เฉลี่ยรวม	4.21	0.64	มาก

จากตารางที่ 2 คะแนนความคิดเห็นความรู้ความสามารถเกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ด้านทักษะวิชาชีพ ตามสภาพความเป็นจริง โดยภาพเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับมากที่สุด ได้แก่ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 4.41$, S.D. = 0.12) ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน ($\bar{x} = 4.39$, S.D. = 0.64) ยอมรับและปฏิบัติตามกฎของสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.84) มีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการจัดกระบวนการเรียนรู้และการสอนทั่วไป ($\bar{x} = 4.33$ S.D. = 0.84) ยอมรับข้อผิดพลาดและพร้อมที่จะปรับปรุงตนเอง ($\bar{x} = 4.27$, S.D. = 0.67) มีความรู้ตรงตามสาขาที่เรียนมา ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.72) และมีความสามารถในการใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = 0.68) รองลงมาอยู่ที่ระดับปานกลาง คือใช้คอมพิวเตอร์ในการปฏิบัติงานได้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการใช้เทคโนโลยี ($\bar{x} = 3.40$, S.D. = 0.50) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 คะแนนความคิดเห็นความรู้ความสามารถ เกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านศีลธรรมและจรรยาบรรณ ตามสภาพความเป็นจริง

ด้านศีลธรรมและจรรยาบรรณ ตามสภาพความเป็นจริง	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. มีคุณธรรมและตระหนักในจรรยาบรรณวิชาชีพ	4.60	0.50	มากที่สุด
2. ศรัทธา กระตือรือร้นและซื่อสัตย์ในการทำงาน	4.04	0.69	มาก
3. ความมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบต่อนหน้าที่บัณฑิตตรงต่อ เวลา	4.80	0.41	มากที่สุด
4. มีมนุษยสัมพันธ์ มีน้ำใจ ปรับตัวเข้ากับหมู่คณะได้ดี รู้จัก กาลเทศะ	4.11	0.94	มาก
5. อารมณ์มั่นคง สุขภาพจิตดี	4.00	0.29	มาก
6. บุคลิกภาพดี การแต่งกาย และการวางตัวของบัณฑิต	4.80	0.41	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.39	0.54	มาก

จากตารางที่ 3 คะแนนความคิดเห็นความรู้ความสามารถ เกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ด้านศีลธรรมและจรรยาบรรณ ตามความสภาพความเป็นจริงโดยภาพเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.39$, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$, S.D. = 0.41) ความมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของบัณฑิต ตรงต่อเวลา บุคลิกภาพดี การแต่งกาย และการวางตัวของบัณฑิต และ ($\bar{x} = 4.60$, S.D. = 0.50) มีคุณธรรมและตระหนักในจรรยาบรรณวิชาชีพ รองลงมาในระดับมาก มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีน้ำใจ ปรับตัวเข้ากับหมู่คณะได้ดี รู้จักกาลเทศะ ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.94) ศรัทธา กระตือรือร้นและซื่อสัตย์ในการทำงาน ($\bar{x} = 4.04$, S.D. = 0.69) และอารมณ์มั่นคง สุขภาพจิตดี ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = 0.29) ตามลำดับ

คุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามความต้องการของสถานศึกษา และตามสภาพที่เป็นจริง จำแนกคุณลักษณะทั่วไปของบัณฑิตด้านศีลธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีดังนี้

- คุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต โปรแกรมวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสาร การศึกษาในข้อคำถามจะเน้นคุณลักษณะสำคัญที่ระบุไว้ในหลักสูตรของสาขาวิชา ทำให้สามารถตรวจสอบคุณลักษณะของบัณฑิต ตามความต้องการของสถานศึกษา ว่าสอดคล้องกับความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์การเรียนรู้ตามที่จัดให้แก่บัณฑิตเพียงใดทั้ง 5 ด้าน เช่น ด้านการสอน ด้านการออกแบบ ด้านการผลิต เกมและสถานการณ์จำลองเพื่อการเรียนรู้ ด้านการใช้ ด้านวิจัยและการจัดการ สรุปรายวิเคราะห์ข้อมูลเมื่อพิจารณาจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

ตารางที่ 4 คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ความรู้ความสามารถตามความต้องการของสถานศึกษา

ด้านการสอน ตามความต้องการของสถานศึกษา	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. สามารถสอนการใช้โปรแกรม Microsoft Word	4.68	0.80	มากที่สุด
2. สามารถสอนการใช้โปรแกรม Microsoft Excel	4.93	0.27	มากที่สุด
3. สามารถสอนการใช้โปรแกรม Microsoft Power point	4.53	0.99	มากที่สุด
4. สามารถสอนการใช้โปรแกรม Microsoft Access	4.85	0.43	มากที่สุด
5. สามารถสอนประกอบและซ่อมบำรุงรักษาคอมพิวเตอร์	4.65	0.83	มากที่สุด
6. สามารถสอนและสร้างเว็บไซต์โดยใช้ Dream weaver	4.93	0.27	มากที่สุด
7. สามารถสอนและสร้างภาพเคลื่อนไหว โดยใช้โปรแกรม Flash	4.55	0.93	มากที่สุด
8. สามารถสอนและผลิตสื่อ 3 มิติโดยใช้โปรแกรม 3 D Studio	4.73	0.75	มากที่สุด

9. สามารถสอนการตกแต่งภาพด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม Photoshop	4.80	0.52	มากที่สุด
10. สามารถสอนและผลิตงานศิลปะโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เช่น Illustrator	4.68	0.80	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.73	0.61	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ความรู้ความสามารถตามความต้องการของสถานศึกษา พบว่าด้านการสอน ตามความต้องการของสถานศึกษา โดยรวมเฉลี่ยที่ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.61) รายชื่อมากที่สุด เช่น สอนการใช้โปรแกรม Microsoft Excel สร้างเว็บไซต์โดยโปรแกรม Dream weaver รองลงมาคือสอนการใช้โปรแกรม Microsoft Access Word ผลิตงานศิลปะโดยใช้คอมพิวเตอร์ เช่น Illustrator PowerPoint สร้างภาพเคลื่อนไหวโดยใช้ Flash เป็นต้น และส่วนด้านการสอน ซึ่งตามสภาพความเป็นจริง โดยรวมเฉลี่ยที่ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.74$, S.D. = 0.47) รายชื่อระดับมากที่สุด คือสอนและผลิตงานศิลปะ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เช่น Illustrator รองลงมาระดับมากที่สุด คือสอนการใช้โปรแกรม Microsoft Excel สร้างภาพเคลื่อนไหวโดยใช้ Flash เป็นต้น

ตารางที่ 5 คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความรู้ความสามารถ ด้านการสอน ตามสภาพความเป็นจริง

ด้านการสอน ตามสภาพความเป็นจริง	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. สามารถสอนการใช้โปรแกรม Microsoft Word	4.60	0.50	มากที่สุด
2. สามารถสอนการใช้โปรแกรม Microsoft Excel	4.80	0.41	มากที่สุด
3. สามารถสอนการใช้โปรแกรม Microsoft Power point	4.80	0.41	มากที่สุด
4. สามารถสอนการใช้โปรแกรม Microsoft Access	4.60	0.50	มากที่สุด
5. สามารถสอนประกอบและซ่อมบำรุงรักษาคอมพิวเตอร์	4.80	0.41	มากที่สุด
6. สามารถสอนและสร้างเว็บไซต์โดยใช้โปรแกรม Dream weaver	4.68	0.83	มากที่สุด
7. สามารถสอนและสร้างภาพเคลื่อนไหว โดยใช้โปรแกรม Flash	4.60	0.50	มากที่สุด
8. สามารถสอนและผลิตสื่อ 3 มิติโดยใช้โปรแกรม 3 D Studio	4.80	0.41	มากที่สุด
9. สามารถสอนการตกแต่งภาพด้วยคอมพิวเตอร์ใช้โปรแกรม Photoshop	4.73	0.75	มากที่สุด

10. สามารถสอนและผลิตงานศิลปะโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เช่น Illustrator	5.00	0.00	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.74	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ความรู้ความสามารถ พบว่า ด้านการสอน ตามสภาพความเป็นจริง โดยภาพเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.74$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ สามารถสอนและผลิตงานศิลปะโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เช่น Illustrator ($\bar{x} = 5.00$, S.D. = 0.00) รองลงมามากที่สุดมีคะแนนเท่ากันคือ สามารถสอนการใช้โปรแกรม Microsoft Excel สามารถสอนการใช้โปรแกรม Microsoft Power point สามารถสอนประกอบและซ่อมบำรุงรักษาคอมพิวเตอร์ สามารถสอนและผลิตสื่อ 3 มิติโดยใช้โปรแกรม 3 D Studio ($\bar{x} = 4.80$, S.D. = 0.41) สามารถสอนการตกแต่งภาพด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม Photoshop ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.75) สามารถสอนและสร้างเว็บไซต์โดยใช้โปรแกรม Dream weaver ($\bar{x} = 4.68$, S.D. = 0.83) สามารถสอนการใช้โปรแกรม Microsoft Word สามารถสอนการใช้โปรแกรม Microsoft Access และสามารถสอนและสร้างภาพเคลื่อนไหวโดยใช้โปรแกรม Flash ($\bar{x} = 4.60$, S.D. = 0.50) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ความรู้ความสามารถ ด้านการออกแบบตามความต้องการของสถานศึกษา

ด้านการออกแบบตามความต้องการของสถานศึกษา	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. สามารถออกแบบการเรียนการสอน	4.80	0.52	มากที่สุด
2. สามารถในการออกแบบและสร้างงานกราฟิกด้วยคอมพิวเตอร์	4.53	0.99	มากที่สุด
3. สามารถออกแบบและพัฒนา Web site เพื่อการศึกษา	4.73	0.60	มากที่สุด
4. สามารถออกแบบโครงสร้างข้อมูลและระบบการสื่อสาร	4.89	0.57	มากที่สุด
5. สามารถในการออกแบบ ติดตั้งระบบ LAN, WAN, Wireless	4.67	0.62	มากที่สุด
6. สามารถออกแบบ ผลิต พัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI)	4.50	0.38	มากที่สุด
7. สามารถในการออกแบบ ผลิตและพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์	4.70	0.72	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.69	0.63	มากที่สุด

จากตารางที่ 6 คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความรู้ความสามารถด้านการออกแบบตามความต้องการของสถานศึกษา โดยภาพเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.69$, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ที่ระดับมากที่สุด มีคะแนนเท่ากัน ได้แก่ มีความสามารถออกแบบโครงสร้างข้อมูลและระบบการสื่อสาร ($\bar{x} = 4.89$, S.D. = 0.57) สามารถออกแบบระบบการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.80$, S.D. = 0.52) สามารถออกแบบและพัฒนา Web site เพื่อการศึกษา ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.60) สามารถในการออกแบบ ผลิต พัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ($\bar{x} = 4.70$, S.D. = 0.72) สามารถในการออกแบบ ติดตั้งระบบ LAN, WAN, Wireless ($\bar{x} = 4.67$, S.D. = 0.62) สามารถในการออกแบบและสร้างงานกราฟิกด้วยคอมพิวเตอร์ ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.99) และสามารถออกแบบ ผลิต พัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.38) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความรู้ความสามารถ ด้านการออกแบบ ตามสภาพความเป็นจริง

ด้านการออกแบบ ตามสภาพความเป็นจริง	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. สามารถออกแบบระบบการเรียนการสอน	4.27	0.74	มาก
2. สามารถในการออกแบบและสร้างงานกราฟิกด้วยคอมพิวเตอร์	4.49	0.30	มาก
3. สามารถออกแบบและพัฒนา Web site เพื่อการศึกษา	3.38	0.37	ปานกลาง
4. สามารถออกแบบโครงสร้างข้อมูลและระบบการสื่อสาร	4.45	0.90	มาก
5. สามารถในการออกแบบ ติดตั้งระบบ LAN, WAN, Wireless	4.46	0.75	มาก
ด้านการออกแบบ ตามสภาพความเป็นจริง	\bar{x}	S.D.	แปลผล
6. สามารถออกแบบผลิตพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI)	3.21	0.44	ปานกลาง
7. สามารถในการออกแบบ ผลิต พัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์	3.35	0.73	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	4.94	0.60	มากที่สุด

จากตารางที่ 7 คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความรู้ความสามารถ ด้านการออกแบบ ตามสภาพความเป็นจริง โดยภาพเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.94$, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีความสามารถในการออกแบบและสร้างงานกราฟิกด้วยคอมพิวเตอร์ ($\bar{x} = 4.49$, S.D. = 0.30) สามารถในการออกแบบและติดตั้งระบบ LAN, WAN, Wireless ($\bar{x} = 4.46$, S.D. = 0.75) สามารถออกแบบโครงสร้างข้อมูลและระบบการสื่อสาร ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.90) สามารถออกแบบระบบการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.27$, S.D. = 0.74) รองลงมาอยู่ในระดับปานกลางคือ สามารถออกแบบและพัฒนา Web site เพื่อการศึกษา ($\bar{x} = 3.38$, S.D. = 0.37)

สามารถในการออกแบบ ผลิต พัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ($\bar{x} = 3.35$, S.D. = 0.73) และสามารถออกแบบ ผลิต พัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.44) ตามลำดับ

ตารางที่ 8 คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความรู้ความสามารถ ด้านการผลิต ตามความต้องการของสถานศึกษา

ด้านการผลิต ตามความต้องการของสถานศึกษา	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. สามารถในการผลิตบทเรียนสำเร็จรูป	4.51	0.74	มากที่สุด
2. สามารถพิมพ์ระบบซีลค์สกรีน	4.60	0.67	มากที่สุด
3. สามารถผลิตสื่อโทรทัศน์	4.85	0.43	มากที่สุด
4. สามารถผลิตและนำเสนอสื่อ Multimedia	4.68	0.83	มากที่สุด
5. สามารถตัดต่อวีดิทัศน์ด้วย Computer	4.93	0.27	มากที่สุด
6. สามารถผลิตสื่อเสียง ด้วย Computer	4.68	0.80	มากที่สุด
7. สามารถเขียนบทเพื่อการนำเสนอ	4.70	0.72	มากที่สุด
8. เกมและสถานการณ์จำลองเพื่อการเรียนรู้	4.73	0.75	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.71	0.55	มากที่สุด

จากตารางที่ 8 คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า มีความรู้ความสามารถด้านการผลิต ตามความต้องการของสถานศึกษา โดยเฉลี่ยภาพรวมอยู่ที่ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.71$, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณารายย่อยพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ มีความสามารถตัดต่อวีดิทัศน์ด้วย Computer ($\bar{x} = 4.93$, S.D. = 0.27) มีความสามารถผลิตสื่อโทรทัศน์ ($\bar{x} = 4.85$, S.D. = 0.43) เกมและสถานการณ์จำลองเพื่อการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.75) มีความสามารถเขียนบทเพื่อการนำเสนอ ($\bar{x} = 4.70$, S.D. = 0.72) มีความสามารถผลิตและนำเสนอสื่อ Multimedia ($\bar{x} = 4.68$, S.D. = 0.83) มีความสามารถผลิตสื่อเสียงด้วย Computer ($\bar{x} = 4.68$, S.D. = 0.70) มีความสามารถพิมพ์ระบบซีลค์สกรีน ($\bar{x} = 4.60$, S.D. = 0.67) และ มีความสามารถในการผลิตบทเรียนสำเร็จรูป ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.74) ตามลำดับ

ตารางที่ 9 คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความรู้ความสามารถด้านการผลิต ตามสภาพความเป็นจริง

ด้านการผลิต ตามสภาพความเป็นจริง	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. ความสามารถในการผลิตบทเรียนสำเร็จรูป	4.73	0.60	มากที่สุด
2. ความสามารถพิมพ์ระบบซีลค์สกรีน	4.53	0.99	มากที่สุด

3. ความสามารถผลิตสื่อโทรทัศน์	4.51	0.74	มากที่สุด
4. ความสามารถผลิต และนำเสนอสื่อ Multimedia	4.60	0.5	มากที่สุด
5. ความสามารถตัดต่อวีดิทัศน์ด้วย Computer	4.08	1.16	มาก
6. ความสามารถผลิตสื่อเสียง ด้วย Computer	4.04	0.69	มาก
7. ความสามารถเขียนบทเพื่อการนำเสนอ	3.47	0.28	ปานกลาง
8. เกมและสถานการณ์จำลอง เพื่อการเรียนรู้	4.50	0.38	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.30	0.67	มาก

จากตารางที่ 9 คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า มีความรู้ความสามารถด้านการผลิต ตามสภาพความเป็นจริง ด้านการผลิต ตามสภาพความเป็นจริง โดยภาพรวมเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณารายย่อยพบว่าอยู่ที่ระดับมากที่สุด ได้แก่ มีความสามารถในการผลิตบทเรียนสำเร็จรูป ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.60) ความสามารถผลิตและนำเสนอสื่อ Multimedia ($\bar{x} = 4.60$, S.D. = 0.50) ความสามารถพิมพ์ระบบซิลค์สกรีน ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.99) ความสามารถผลิตสื่อโทรทัศน์ ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.74) และเกมและสถานการณ์จำลองเพื่อการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.38) รองลงมาอยู่ที่ระดับมาก ได้แก่ ความสามารถตัดต่อวีดิทัศน์ด้วย Computer ($\bar{x} = 4.08$, S.D. = 1.16) ความสามารถผลิตสื่อเสียงด้วย Computer ($\bar{x} = 4.04$, S.D. = 0.69) และอยู่ที่ระดับปานกลาง คือมีความสามารถเขียนบทเพื่อการนำเสนอ ($\bar{x} = 3.47$, S.D. = 0.28) ตามลำดับ

ตารางที่ 10 คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความรู้ความสามารถด้านการใช้ ตามความต้องการของสถานศึกษา

ด้านการใช้ ตามความต้องการของสถานศึกษา	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. สามารถติดตั้งระบบปฏิบัติการ Window และ Linux	5.00	0.00	มากที่สุด
2. สามารถเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ อย่างน้อย 1 ภาษา เช่น Visual Basic, Java	4.93	0.27	มากที่สุด
3. ความสามารถใช้และบำรุงรักษาอุปกรณ์เทคโนโลยีการศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
4. ความสามารถในการถ่ายภาพด้วยกล้อง Digital และกล้องพีซี	5.00	0.00	มากที่สุด
5. ความรู้ความสามารถด้านไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์สำหรับงานเทคโนโลยีการศึกษา	4.80	0.41	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.95	0.14	มากที่สุด

จากตารางที่ 10 คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ความรู้ความสามารถพบว่า ด้านการใช้ ตามความต้องการของสถานศึกษา โดยภาพรวมเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.95$, S.D. = 0.14) เมื่อพิจารณารายย่อยพบว่า อยู่ที่ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 5.00$, S.D. = 0.00) ได้แก่ สามารถติดตั้งระบบปฏิบัติการ Window และ Linux มีความสามารถใช้และบำรุงรักษาอุปกรณ์เทคโนโลยีการศึกษา และ มีความสามารถในการถ่ายภาพด้วยกล้อง Digital และ กล้องฟิล์ม รองลงมาคือสามารถเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ อย่างน้อย 1 ภาษา เช่น Visual Basic, Java ($\bar{x} = 4.93$, S.D. = 0.27) มีความรู้ความสามารถด้านไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์สำหรับงานเทคโนโลยีการศึกษา ($\bar{x} = 4.80$, S.D. = 0.41) ตามลำดับ

ตารางที่ 11 คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ความรู้ความสามารถ ด้านการใช้ ตามสภาพความเป็นจริง

ด้านการใช้ ตามสภาพความเป็นจริง	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. สามารถติดตั้งระบบปฏิบัติการ Window และ Linux	3.40	0.50	ปานกลาง
2. สามารถเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์อย่างน้อย 1 ภาษา เช่น Visual Basic, Java	4.48	0.67	มาก
3. ความสามารถใช้และบำรุง รักษาอุปกรณ์เทคโนโลยีการศึกษา	4.20	0.76	มาก
4. ความสามารถในการถ่ายภาพด้วยกล้อง Digital และกล้องฟิล์ม	4.08	1.16	มาก
5. ความรู้ความสามารถด้านไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์สำหรับงานเทคโนโลยีการศึกษา	4.40	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	4.11	0.72	มาก

จากตารางที่ 11 คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ความรู้ความสามารถ ด้านการใช้ ตามสภาพความเป็นจริง เฉลี่ยอยู่ที่ ระดับ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.72) เมื่อพิจารณารายย่อยพบว่า อยู่ที่ระดับมาก ได้แก่ มีความสามารถเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ อย่างน้อย 1 ภาษา เช่น Visual Basic, Java ($\bar{x} = 4.48$, S.D. = 0.67) มีความรู้ความสามารถด้านไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์สำหรับงานเทคโนโลยีการศึกษา ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.50) ความสามารถใช้และบำรุงรักษาอุปกรณ์เทคโนโลยีการศึกษา ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.76) มีความสามารถในการถ่ายภาพด้วยกล้อง Digital และ กล้องฟิล์ม ($\bar{x} = 4.08$, S.D. = 1.16) และ อยู่ที่ระดับปานกลาง สามารถติดตั้งระบบปฏิบัติการ Window Linux ($\bar{x} = 3.40$, S.D. = 0.50)

ตารางที่ 12 คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความรู้ความสามารถ ด้านการวิจัยและการจัดการ ตามความต้องการของสถานศึกษา

ด้านการวิจัยและการจัดการ ตามความต้องการของสถานศึกษา	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. ความรู้เบื้องต้นในการวิจัยสื่อการศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
2. ความสามารถบริหารจัดการ Internet เพื่อการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
3. ความสามารถในการจัดการระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการศึกษา	4.89	0.57	มากที่สุด
4. ความรู้ภาษาอังกฤษสำหรับงานเทคโนโลยี	4.67	0.62	มากที่สุด
5. ความสามารถจัดฝึกอบรม	4.58	0.56	มากที่สุด
6. ความสามารถจัดแสดงและนิทรรศการ	5.00	0.00	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.82	0.37	มากที่สุด

จากตารางที่ 12 คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความรู้ความสามารถ พบว่าด้านการวิจัยและการจัดการ ตามความต้องการของสถานศึกษาโดยเฉลี่ยภาพรวมอยู่ที่ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.82$, S.D. = 0.37) เมื่อพิจารณารายย่อยพบว่าอยู่ที่ระดับมากที่สุด ได้แก่ มีความรู้เบื้องต้นในการวิจัยสื่อการศึกษา และมีความสามารถจัดแสดงและนิทรรศการ ($\bar{x} = 5.00$, S.D. = 0.00) มีความสามารถในการจัดการระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการศึกษา ($\bar{x} = 4.89$, S.D. = 0.57) บริหารจัดการ Internet เพื่อการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.80$, S.D. = 0.45) มีความรู้ภาษาอังกฤษสำหรับงานเทคโนโลยี ($\bar{x} = 4.67$, S.D. = 0.67) และมีความสามารถจัดฝึกอบรม ($\bar{x} = 4.58$, S.D. = 0.56) ตามลำดับ

ตารางที่ 13 คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความรู้ความสามารถ ด้านการวิจัยและการจัดการ ตามสภาพความเป็นจริง

ด้านการวิจัยและการจัดการ ตามสภาพความเป็นจริง	\bar{x}	S.D.	แปลผล
ด้านการวิจัยและการจัดการ ตามสภาพความเป็นจริง			
1. มีความรู้เบื้องต้นในการวิจัยสื่อการศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
2. บริหารจัดการ Internet เพื่อการเรียนรู้	4.60	0.50	มากที่สุด
3. มีความสามารถในการจัดการระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการศึกษา	3.35	1.07	ปานกลาง
4. มีความรู้ภาษาอังกฤษสำหรับงานเทคโนโลยี	4.60	0.50	มากที่สุด
5. มีความสามารถจัดฝึกอบรม	3.00	0.64	ปานกลาง
6. มีความสามารถจัดแสดงและนิทรรศการ	3.41	0.49	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.99	0.53	มาก

จากตารางที่ 13 คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ความรู้ความสามารถ พบว่า ด้านการวิจัยและการจัดการ ตามสภาพความเป็นจริง โดยเฉลี่ยภาพรวมอยู่ที่ระดับมาก ($\bar{x} = 3.99$, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณารายย่อยพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 5.00$, S.D. = 0.00) ได้แก่ มีความรู้เบื้องต้นในการวิจัยสื่อการศึกษา รองลงมา ($\bar{x} = 4.60$, S.D. = 0.50) ได้แก่ บริหารจัดการ Internet เพื่อการเรียนรู้ กับ มีความรู้ภาษาอังกฤษสำหรับงานเทคโนโลยี และอยู่ที่ระดับปานกลาง ได้แก่ มีความสามารถจัดแสดงและนิทรรศการ ($\bar{x} = 3.41$, S.D. = 0.49) มีความสามารถในการจัดการระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการศึกษา ($\bar{x} = 3.35$, S.D. = 1.07) และมีความสามารถจัดฝึกอบรม ($\bar{x} = 3.00$, S.D. = 0.64) ตามลำดับ

3. ความต้องการใช้บัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ระหว่าง พ.ศ. 2560 - 2564

พบว่า ความต้องการใช้บัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ระหว่าง พ.ศ. 2560-2564 พบว่า ปีที่มีความต้องการมากที่สุด พ.ศ. 2561 รองลงมา พ.ศ. 2563, 2562, 2560, 2564 ตามลำดับ โดยภาพรวมเฉลี่ยแล้วสถานศึกษามีความต้องการ บัณฑิตสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก (4.23)

สรุปและอภิปรายผล

1. คุณลักษณะทั่วไปของบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศตามความต้องการของสถานศึกษา

- ด้านทักษะวิชาชีพ คุณลักษณะทั่วไปในด้านความรู้ความสามารถด้านทักษะวิชาชีพ เฉลี่ยรวมที่ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.50) ที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ มีความพร้อมในการปฏิบัติการ มีความตื่นตัวในการเรียนรู้ พัฒนา และประยุกต์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมของประเทศสืบไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรนนท์ นุ่นชูคันและคณะ (2559: 87) พบว่า มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาบัณฑิตผู้สอนด้านการจัดการเรียนการสอนในด้านพฤติกรรมด้านความรู้และด้านเจตคติ โดยในด้านความรู้และพฤติกรรม บัณฑิตผู้สอนมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัย ส่วนด้านเจตคติ บัณฑิตมีเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ที่ดี ผู้บริหารควรให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้บัณฑิตพัฒนาตนเองโดยจัดให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ศึกษาดูงาน และประเมินผลการพัฒนาบัณฑิต สอดคล้องกับ Katherine Tana และคณะ (2018) ผลการวิจัยพบว่า การจัดการศึกษาโดยใช้วิธีการมุ่งเน้นผลลัพธ์นั้นส่งผลให้ทักษะ ความรู้ ความสามารถ ของนักศึกษาพยาบาล มีสูงขึ้น และการจัดการเรียนการสอนแบบนี้สร้างความพึงพอใจต่อผู้เรียน มาตรฐานการปฏิบัติงาน มีความพร้อมในระดับน้อย และด้านมาตรฐานการปฏิบัติตนมีความพร้อมในระดับมาก

- ด้านศีลธรรมและจรรยาบรรณ เกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปในด้านศีลธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ เฉลี่ยรวมอยู่ที่ระดับสอดคล้องกันกับรายชื่อที่ระดับมากที่สุด คือ มีคุณธรรมและตระหนักใน

จรรยาบรรณวิชาชีพ ศรัทธาและสัตย์ในการทำงาน ผลการวิจัยพบว่า ตามสภาพความเป็นจริงของบัณฑิตสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมเฉลี่ยที่ระดับมาก และรายข้อระดับมากที่สุด คือ ความมีระเบียบวินัย รับผิดชอบต่อนหน้าที่ของบัณฑิต ตระหนักในจรรยาบรรณวิชาชีพ และรองลงมาคือ มีมนุษยสัมพันธ์ ปรับตัวเข้ากับหมู่คณะได้ดี ซื่อสัตย์ อารมณ์มั่นคงและสุขภาพจิตดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อินทร์ จันท์เจริญและคณะ (2558) เมื่อพิจารณาในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านเจตคติต่ออาชีพบัณฑิต ด้านการรับรู้ในความสามารถตนเอง ด้านการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความทะเยอทะยาน ตามลำดับ เนื่องจากนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพบัณฑิต มีความเป็นบัณฑิต มีความเข้าใจและเชื่อมั่นต่อเป้าหมายของอาชีพบัณฑิตเป็นอย่างดี ทำให้มีความรู้สึก หรือความเชื่อที่ดีต่ออาชีพบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี และพบว่า คุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

- ด้านการสอน รวมเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.61) รายข้อระดับมากที่สุด เช่น สอนการใช้โปรแกรม Microsoft Excel สร้างเว็บไซต์โดยใช้ Dream weaver เป็นต้น รองลงมาคือสอนการใช้โปรแกรม Microsoft Access สร้างภาพเคลื่อนไหวใช้ ซึ่งตามสภาพความเป็นจริงโดยรวมที่ระดับมากที่สุด พิจารณารายข้อระดับมากที่สุด เช่น สอนและผลิตงานศิลปะโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เช่น Illustrator และมากที่สุด คือสามารถสอนการใช้โปรแกรม Excel Power Point ผลิตสื่อ 3 มิติ การตกแต่งภาพโดยใช้ Photoshop เป็นต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วารุณี คงวิมล (2561) พบว่า มีประสิทธิภาพ 91.17/90.00 เป็นไปตามเกณฑ์ 90/90 ที่พัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง การใช้โปรแกรม Photoshop เพื่อผลิตสื่อการสอนสำหรับบัณฑิตระดับประถม

- ด้านการออกแบบ รวมเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.69$, S.D. = 0.63) รายข้ออยู่ที่ระดับมากที่สุด เช่น ออกแบบโครงสร้างข้อมูลและระบบการสื่อสาร นั้น มีการใช้งานง่าย มีความถูกต้องในการเชื่อมโยงภายในเว็บไซต์และภายนอกความสวยงาม ทันสมัย น่าสนใจ ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านประโยชน์ของฐานข้อมูลสารสนเทศและด้านการออกแบบ เป็นต้น ดังสอดคล้องกับ พจนีย์ มั่งคั่ง และกัญญา เอี่ยมพญา (2561) ผลการวิจัย พบว่า 1) ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูมีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับ มาก 2) ปัญหาเกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู และ 3) แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู ผลการวิจัยพบว่า บัณฑิตไทยในอนาคตยังต้องมีความรู้จริงในเรื่องที่สอนและต้องมีเทคนิควิธีการให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ รวมทั้งจัดกิจกรรมเชื่อมโยงความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอก เป็นนักรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้และแสดงออกซึ่งความรักและความห่วงใยต่อนักเรียน ซึ่งตามสภาพความเป็นจริงรวมเฉลี่ยระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.94$, S.D. = 0.60) ทั้งนี้ กระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวจะสัมฤทธิ์ผลได้ หากทุกภาคส่วนช่วยกันหาทางลดปัญหาและอุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนาบัณฑิต ต้องดำเนินการทั้งด้านนโยบายและด้านการพัฒนาตนเองของบัณฑิตควบคู่กันไป จึงจะทำให้บัณฑิตเป็นบัณฑิตยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง ราย

ข้อคือการออกแบบและสร้างงานกราฟิกด้วยคอมพิวเตอร์ เป็นต้น รองลงมาปานกลางคือ ออกแบบและพัฒนา Web site เพื่อการศึกษา

- ด้านการผลิต รวมเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.71$, S.D. = 0.55) รายย่อยที่ระดับมากที่สุด เช่น สามารถตัดต่อวีดิทัศน์ด้วย ผลิตรายเสนอสื่อ Multimedia สื่อเสียงด้วย Computer เป็นต้น ซึ่งตามสภาพความเป็นจริงรวมเฉลี่ยมากที่สุด คือการผลิตบทเรียนสำเร็จรูป เป็นต้น รองลงมาระดับมาก คือ ตัดต่อวีดิทัศน์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กิตติภูมิ มีประดิษฐ์ (2562) คุณลักษณะของบัณฑิตในศตวรรษที่ 21 มีหลายข้อ ซึ่ง สถาบันอุดมศึกษา สามารถจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการผ่านรายวิชาศึกษาทั่วไป ได้ โดยวิชาศึกษาทั่วไปต้องสร้างความฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งเสริมลักษณะนิสัยความอยากรู้อยากเห็นจนถึงการลงมือสืบค้นจากสารสนเทศ สามารถตีความและวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำสิ่งต่าง ๆ ที่ได้มาสังเคราะห์และประมวลข้อโต้แย้งได้ มีลักษณะนิสัยที่ยืดหยุ่นมีทักษะความร่วมมือ โดยเฉพาะความร่วมมือผ่านทางดิจิทัล มีความมุ่งมั่นพยายามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสามารถปรับตัวได้ดีแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ และกล้าที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ดังนั้น บัณฑิตในอนาคตนี้ จะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ การประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข การปลูกฝังทักษะ ICT เป็นกระบวนการที่ต้องใช้ทั้งความรู้ทางเทคโนโลยีและศาสตร์การสอนร่วมกันอย่างเหมาะสม

- ด้านการใช้ รวมเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.95$, S.D. = 0.14) พิจารณารายย่อยที่ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 5.00$, S.D. = 0.00) เช่น ติดตั้งระบบปฏิบัติการ Window Linux ซึ่งมีความเข้าใจการทำงานของ Linux มีความแตกต่างจากระบบปฏิบัติการอย่างอื่น และ Linux สามารถทำงานสนับสนุนระบบเครือข่ายได้ เป็นต้น ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ตามสภาพความเป็นจริงรวมเฉลี่ยระดับมากที่สุดที่ระดับมาก คือเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์อย่างน้อย 1 ภาษา และระดับปานกลาง ติดตั้งระบบปฏิบัติการ Window Linux เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ พิชญานี กาหลง (2563) ได้ศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่าควรจัดให้มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัย เช่น บทเรียนออนไลน์ บทเรียนช่วยสอน เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน รองลงมาคือ เขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์อย่างน้อย 1 ภาษา

- ด้านการวิจัยและการจัดการ รวมเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.82$, S.D. = 0.37) ระดับมากที่สุด เช่น มีความรู้เบื้องต้นในการวิจัยสื่อการศึกษาและมีความสามารถจัดแสดงนิทรรศการ บริการ Internet ซึ่งตามสภาพความเป็นจริงระดับมาก และรายย่อยมากที่สุด เช่น มีความรู้เบื้องต้นในการวิจัยสื่อการศึกษา รองลงมาคือบริหารจัดการ Internet เพื่อการเรียนรู้ เป็นต้น สอดคล้องกับ ศิวพร ศรีมิ่งคณะ (2561) ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะด้านดังกล่าวของบัณฑิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ควรได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน

2. ความต้องการใช้บัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ระหว่าง พ.ศ. 2560 - 2564 พบว่า ปีที่มีความต้องการมากที่สุด พ.ศ. 2561 รองลงมา พ.ศ. 2563, 2562, 2560 ตามลำดับ ปีที่มีความต้องการมาก พ.ศ. 2564 รองลงมา พ.ศ. 2560, 2563, 2562 ตามลำดับ โดยภาพรวมแล้วสถานศึกษามีความต้องการบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก (4.23) ทั้งนี้พบว่า คุณลักษณะทั่วไปของบัณฑิตตามความต้องการของหัวหน้าสถานศึกษาที่ระดับมาก ขณะที่ความเป็นจริงค่อนข้างจะที่ระดับน้อย และคุณลักษณะ ที่ต้องการมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรฐาน ความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ที่กล่าวถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับความรู้และ ประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้หรือการจัดการศึกษาสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ที่ต้องมีความรอบรู้และเข้าใจในเรื่องเนื้อหาวิชาที่สอน หลักสูตร ศาสตร์การสอน และเทคโนโลยีดิจิทัลในการ จัดการเรียนรู้ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา สอดคล้องกับ ปณิธา อ่อนกล้าผล (2563) พบว่า 1) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและด้านการพัฒนากระบวนการ สาเหตุที่ทำให้เกิด ความต้องการจำเป็น คือ สถานศึกษาไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาระบบอินเทอร์เน็ตและ คอมพิวเตอร์ที่มีประสิทธิภาพ บัณฑิต ขาดความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ขาดแคลนบุคลากร ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 3) แนวทางการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการ คือ จัดหางบประมาณสนับสนุนระบบอินเทอร์เน็ตและคอมพิวเตอร์ที่มีประสิทธิภาพ จัดอบรมพัฒนาบัณฑิต ด้านทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่งตั้งบุคลากรที่รับผิดชอบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สร้างความ ตระหนักและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

- คุณลักษณะทั่วไป ที่ต้องการมาก คือ มีคุณธรรมและตระหนักในจรรยาบรรณวิชาชีพ ศรัทธา กระตือรือร้นและซื่อสัตย์ในการทำงาน อันเป็นพื้นฐานของบัณฑิตสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ได้แก่ ความมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบต่อ หน้าที่ของบัณฑิต ตรงต่อเวลา บุคลิกภาพดี การแต่งกาย และการวางตัวของบัณฑิต และมีคุณธรรมและ ตระหนักในจรรยาบรรณวิชาชีพ มีมนุษยสัมพันธ์ มีน้ำใจ ปรับตัวเข้ากับหมู่คณะได้ดี รู้จักกาลเทศะ ศรัทธา กระตือรือร้น และซื่อสัตย์ในการทำงาน และอารมณ์มั่นคง สุขภาพจิตดี ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ อุษา พรหมรินทร์ (2561) พบว่า 1) การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัณฑิตของบัณฑิต ในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยรวม อยู่ในระดับมาก รายงานพบว่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง รองลงมาคือ ด้าน จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ สังคมและวิชาชีพ ส่วนที่ต่อน้อยคือสามารถ ตัดสินใจได้รวดเร็วและถูกต้อง มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะในการจัดกระบวนการเรียนรู้และการสอนทั่วไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิทักษ์ วงแหวน (2563) ที่พบว่า การประเมินแบบเสริมพลังช่วยให้บุคลากร พัฒนาศักยภาพ พร้อมทั้งทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์และเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมใน การแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาาร่วมกัน และสอดคล้อง กับผลการวิจัยของ ปิย สุดีสุสติและคณะ (2565) พบว่า ข้อ 2 ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของ

บัณฑิตโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยจูงใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือปัจจัยค้ำจุน และตามความเป็นจริงของสถานศึกษา มีบัณฑิตที่มีคุณลักษณะทั่วไป น้อย คือ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตัดสินใจได้รวดเร็ว ถูกต้อง ยอมรับและปฏิบัติตามกฎของสถานศึกษา ตามลำดับ ดังที่ วิลาวัณย์ พรพชรพงศ์ (2560) กล่าวว่า คุณลักษณะ/สมรรถนะของบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษาที่พึงประสงค์ของผู้ประกอบการ ที่พบว่า หน่วยงานมีความพึงพอใจต่อบัณฑิตในด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพในระดับมาก-มากที่สุด

- คุณลักษณะเฉพาะด้านการสอนที่ต้องการมาก คือสามารถสอนการใช้โปรแกรม Microsoft Word Excel Power point ได้ ดังนั้น จึงสรุปผลได้ดังนี้ สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่ต้องการใช้บัณฑิตสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรจัดให้มีการอบรมการใช้งานคอมพิวเตอร์แก่บัณฑิต หรือบุคลากร อย่างสม่ำเสมอและทั่วถึงจัดหาคอมพิวเตอร์ที่มีประสิทธิภาพให้แก่โรงเรียนขาดแคลน พัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ จัดให้มีการอบรมให้ความรู้ด้านการใช้โปรแกรมที่จำเป็นสำหรับบัณฑิต เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ ดาวน์ส, Downes (2003) ผลการวิจัยพบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ขาดสมรรถภาพด้านความรู้และความสามารถเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และขาดผู้ช่วยเหลือแนะนำในด้านเทคนิคการใช้ และพบว่าโรงเรียนร้อยละ 50 มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดตารางเวลาในการใช้ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ และระยะเวลาในการเตรียมบทเรียนที่มีการใช้คอมพิวเตอร์ในการเรียนการสอน ยังสอดคล้องกับ ศิวพร ศรีมงคล และคณะ (2562) ผลการวิจัยพบว่า ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารพื้นฐานของครู ที่มีสมรรถนะมากที่สุดคือ ด้านการใช้ฮาร์ดแวร์พื้นฐาน ($\bar{x} = 4.07$) รองลงมาคือด้านการใช้เว็บเบราว์เซอร์ ($\bar{x} = 3.70$) และด้านการใช้โปรแกรมนำเสนอ ($\bar{x} = 3.68$)

- คุณลักษณะเฉพาะด้านการออกแบบ ที่ต้องการมากคือ มีความสามารถในการออกแบบผลิตและพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ซึ่งอธิบายได้ว่า ในยุคสังคมพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี ที่ทันสมัยใหม่ ๆ อีกทั้ง ปัจจุบันการเข้าถึงสารสนเทศ นั้น มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้สื่อใหม่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ได้ทุกที่ได้ตลอดเวลา เป็นต้น สอดคล้องกับ ณัฐกานต์ ปังศรีวงศ์และทีมวิจัย (2563) มีวัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อพัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า บัณฑิตมีการใช้ Google Site ในการจัดการเรียนการสอนและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมีบทบาทและมีประสิทธิภาพ ความพึงพอใจต่อการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยรวมอยู่ในระดับมาก

- คุณลักษณะเฉพาะด้านการผลิต ที่ต้องการมากคือ เกมและสถานการณ์จำลองเพื่อการเรียนรู้ มีความสามารถในการผลิตบทเรียนสำเร็จรูป สอดคล้องกับ วิถีวิสต์ สุขป้อม (2561) 2) Game Base Learning, (GBL) คือการสร้างสื่อเพื่อให้เกิดความสนุกสนานสอดแทรกเนื้อหาและความรู้เอาไว้ ผู้เล่นจะได้รับทั้งทักษะและความรู้ที่ต้องมองไปถึงการเรียนในหลักสูตรออนไลน์หรือหลักสูตรดิจิทัลที่ต้องพัฒนา

อย่างจริงจัง เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มผู้เรียนได้มากขึ้น ส่วนที่ต้องการน้อย คือ พิมพ์ระบบซิลค์สกรีนและตามความเป็นจริงของสถานศึกษามีบัณฑิตที่มีคุณลักษณะเฉพาะด้านการผลิต

- คุณลักษณะเฉพาะด้านการใช้ ที่ต้องการมากคือ สามารถติดตั้งระบบปฏิบัติการ Window และ Linux เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ อัมรา กัลป์ และประเสริฐ อินทร์รักษ์ (2562) ผลการวิจัยพบว่า มีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายในการจัดการกระทำกับข้อมูลสารสนเทศ จัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือเครื่องมือที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการกระทำหรือประมวลผลข้อมูล ส่วนด้านการนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ นำเสนอข้อมูลและสารสนเทศด้วยความชัดเจน กะทัดรัด จัดบริการข้อมูลและสารสนเทศตรงกับผู้ที่ต้องการใช้ข้อมูลและสารสนเทศ ด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ ส่งเสริมให้มีการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ หรือสนับสนุนงบประมาณให้มีวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย ในการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศอย่างเพียงพอ สอดคล้องกับ สมใจ เดชบำรุง (2561) ที่พบว่า การเผยแพร่ข้อมูลและสารสนเทศ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบโดยทั่วกันเพื่อให้ได้สารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ 3) ต้องเปลี่ยนรูปแบบการสอนด้วยสื่อเทคโนโลยีในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ซึ่งสรุปได้ว่า บัณฑิตในอนาคตต้องสามารถปรับตัวเข้ากับโลกสมัยใหม่และใช้เทคโนโลยีในการสร้างบทเรียนและเนื้อหา (Enabler) ทั้งยังเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีได้หลากหลายและเป็นผู้ใช้ปลายทางได้เป็นอย่างดี (End-User) ใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพให้เกิดประสิทธิผล (Efficient and Effective) สมใจ เดชบำรุง (2561) พบว่า ส่วนที่ต้องการน้อย คือสามารถเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์อย่างน้อย 1 ภาษา เช่น Visual Basic, Java และตามความเป็นจริงของสถานศึกษามีบัณฑิตที่มีคุณลักษณะเฉพาะด้านการใช้ น้อย คือ เขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์อย่างน้อย 1 ภาษา ถ่ายภาพด้วยกล้อง Digital ฟลิ้ม เป็นต้น

- คุณลักษณะเฉพาะด้านการวิจัยและการจัดการ ที่ต้องการมากคือ มีความสามารถในการจัดการระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการศึกษา สอดคล้องกับ อาจนรงค์ มโนสุทธิฤทธิ์และคณะ (2560) ที่ศึกษาใช้รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและการศึกษาบทเรียน โดยอาศัยการติดต่อสื่อสารด้วยเครือข่ายสังคมออนไลน์ทำให้กระบวนการติดตามและการประเมินผลระหว่างการทำวิจัยและพัฒนาได้ผลเป็นอย่างดี แม้จะต้องใช้เวลาานแต่วิธีการตามรูปแบบถือว่าเหมาะสม สามารถนำไปปรับใช้กับสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี ส่วนที่ต้องการน้อย คือจัดแสดงและนิทรรศการ บริหารจัดการ Internet เพื่อการเรียนรู้ และตามความเป็นจริงของสถานศึกษามีบัณฑิตที่มีคุณลักษณะเฉพาะด้านการวิจัยและการจัดการ น้อย คือ มีความรู้เบื้องต้นในการวิจัยสื่อการศึกษาและการจัดการระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการศึกษา เป็นต้น

- สถานศึกษา มีความต้องการบัณฑิตสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศที่ระดับมาก สอดคล้องกับ ทศพร เกตุถนอม และคณะ (2565) ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ในกลุ่มন্নทวิวัฒนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับแนวคิดของ Couros (2015) ที่ระบุว่า ชั้นเรียนที่ส่งเสริมนวัตกรรม บัณฑิต ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออก เลือกเรียนได้ตามความสนใจ ส่งเสริมการ

สะท้อนความคิด คิดวิเคราะห์ แก่ปัญหาและสนับสนุนให้สร้างสรรค์นวัตกรรม ยังสอดคล้องกับ อรรถณพ จินะวัฒน์ (2559) พบว่า ผู้ประกอบวิชาชีพจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเพื่อให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ยิ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพบัณฑิตซึ่งมีหน้าที่และบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ให้มีความรู้ ทักษะ ทศนคติแห่งความเป็นพลเมืองดีของสังคม ยิ่งต้องมีการพัฒนาด้วยระบบและกระบวนการที่มีคุณภาพและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. คุณลักษณะทั่วไปที่ควรมุ่งเน้น เช่น การครองตน ความเสียสละ และความสามารถในการอยู่ร่วมกัน ในสังคม
2. คุณลักษณะเฉพาะที่ควรมี เช่น ความสามารถปฏิบัติได้จริง การประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร และวิธีการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และติดตามทูลกระยะ
2. ควรมีการศึกษาคุณภาพบัณฑิต และควรมีการศึกษาปัญหาที่แท้จริง ของกระบวนการเรียนการสอนในแต่ละสาขา ที่ทำให้คุณภาพบัณฑิต ตามความคิดเห็นของสถานศึกษา ที่ระดับต่ำ และหาวิธีแก้ไขปรับปรุง

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

_____. (2562). **ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2562**.

จาก <https://acad.plu.ac.th/files>.

กิตติภูมิ มีประดิษฐ์.(2562). คุณลักษณะบัณฑิตในศตวรรษที่ 21 กับวิชาชีพทั่วไปในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ครั้งที่ 14. (น.1187-1195). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

“ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณ ของ วิชาชีพ พ.ศ. 2556”. (2556). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130, ตอนพิเศษ 130 ง (4 ตุลาคม): 72-74.

จिरนนท์ นุ่นชูคัน วรณดี แสงประทีปทอง และประยูร ครองยศ. (2559). “การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาบัณฑิตผู้สอนด้านการจัดการเรียนรู้โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร.”

- วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ ปีที่ 9, ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) : 87-99.
- ฐิติวิมล สุขป้อม. (2561). **มารยาทที่ดีสำหรับบัณฑิต. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.** วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2563).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาระดับชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564).**
- ภาสกร เรืองรอง และคณะ. (2557). **เทคโนโลยีการศึกษากับบัณฑิตไทยในศตวรรษที่ 21.** วารสารปัญญาภิวัฒน์, 195 - 205.
- วรวิมล หล้าจนะ. (2563). **สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง.** (ปริญญาานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, สงขลา.
- วารุณี คงวิมล. (2561). **การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-Book) เรื่อง การใช้โปรแกรม Photoshop เพื่อผลิตสื่อการสอนสำหรับบัณฑิตระดับประถมศึกษา.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิลาวัลย์ พรพ็ชรพงศ์. (2560). **การศึกษาความต้องการบัณฑิตสารสนเทศศาสตร์ในศตวรรษที่ 21.** วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 36(5), 151-160.
- ศิวพร ศรีมังคละ จำนง วงษ์ชาชม และละมัย ร่มเย็น. (2561). **สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารพื้นฐานของบัณฑิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศิวพร ศรีมังคละ จำนง วงษ์ชาชม และละมัย ร่มเย็น. (2562). **สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารพื้นฐานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3.** วารสารบัณฑิตศึกษา ปีที่ 15 ฉบับที่ 70 กรกฎาคม-กันยายน 2561. (บทคัดย่อ) บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาวิทยาการสารสนเทศและเทคโนโลยีและคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สมใจ เดชบำรุง. (2561). **คุณลักษณะของบัณฑิตไทยในศตวรรษที่ 21.** วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 16(1), 120 -131.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **การศึกษาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม.** รายงานฉบับสมบูรณ์ TDRI.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (ม.ป.ป.). **คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิตในทุกสาขา.** กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวานกราฟิค จำกัด.

- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ พระราชกฤษฎีกา จัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2542 ม.ป.ท. ม.ป.ป.
- ณัฐกานต์ ปังศรีวงศ์, ชูศักดิ์ เอกเพชร, และสถาพร สังข์ขาวสุทธิรักษ์. (2563). การพัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของบัณฑิตโรงเรียนตลาดหนองหวาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ปณิตตา อ่อนกล้าผล. (2563). การประเมินความต้องการจำเป็นการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 1. ปรินญาณินพนธ์ตามหลักสูตร การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปิย สุกีสุสดี ณพัฐธิดา ปิติเลิศศิริกุล และโนรีณี เบ็ญจวงศ์. (2565). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบัณฑิตในโรงเรียนกลุ่มเขื่อนบางลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2. วารสารรัชต์ภาคย์. ปีที่ 15 ฉบับที่ 41 กรกฎาคม-สิงหาคม 2564-TCI กลุ่มที่ 1 มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปี 2564-2567. สถาบันรัชต์ภาค.
- พจนีย์ มั่งคั่ง และกัญญากร เอี่ยมพญา. (2561). แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. สาขาวิชาพื้นฐานและการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์. วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ (มสป). ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2563.
- พิชญาณี กาทหลง. (2563, มกราคม-มิถุนายน). แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. วารสารบัณฑิตวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 11(1).
- พิทักษ์ วงแหวน. (2020). การประเมินแบบเสริมพลังกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา. วารสารสาระคาม. 11(1):148-150.
- ทัศพร เกตุถนอม และคณะ (2565). บทความวิจัย. การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ในกลุ่มมนต์วัฒนธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. Vol.9 No.9 (September 2022) ปีที่ 9 ฉบับที่ 9 (กันยายน 2565).

- อาจนรงค์ มโนสุทธิฤทธิ และคณะ (2560). รูปแบบการพัฒนาบัณฑิตมัธยมศึกษาให้มีความสามารถด้านการออกแบบบทเรียน STEM Education โดยการศึกษาบทเรียนและเครือข่ายสังคมออนไลน์. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อุษา พรหมรินทร์. (2561). การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัณฑิตของบัณฑิตในสถานศึกษาของรัฐสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม. สาขาวิชาเอกการบริหารการศึกษา. วิทยานิพนธ์.
- อรรรณพ จินะวัฒน์. (2559). การพัฒนาตนของผู้ประกอบวิชาชีพบัณฑิต. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม 2559.
- อัมรา กัลป์ปะ และประเสริฐ อินทร์รักษ์. (2562). การจัดระบบสารสนเทศในโรงเรียนวัดหวายเหนียว “ปุลลิสริวิทยา”. ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (2019): กรกฎาคม - ธันวาคม 2562.
- อินทร์ จันท์เจริญ และคณะ. (2558). การวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัณฑิตของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพบัณฑิต วิทยาลัยเชียงใหม่. สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน - ธันวาคม 2560.

ภาษาอังกฤษ

- Couros, G. (2015). *The Innovator's Mindset*. CA : Dave Burgess Consulting, Inc.
- Downes, T. (2003, September). *Preservice Teacher Training and Teacher Professional Development in the Use of ICTs in the of Mathematics and Science in Participating SEAMEO Countries (a SEAMEO-Australia Project)*. University of Western Sydney, Australia.
- Tana, Katherine; et al (2018). *The effectiveness of outcome based education on the competencies of nursing students : A systematic review*. *Nurse Education Today* 64:180-189.

Translated References

- Amara Kalpa and Prasert Inrak. (2019). *Organization of information system in Wat Wainiaw School*. “Punsiri Wittaya”. Vol. 10, No. 2 (2019): July - December 2019.
- Annop Chinawattana. (2016). *Self-development of graduate practitioners*. Thai version, Humanities, Social Sciences and Arts, Year 9, Issue 2, May - August 2016.

- Atnarong Manosutthirit and others. (2017). **The model for developing secondary school graduates to have the ability to design STEM Education lessons by studying lessons and online social networks.** Complete research report. Burapha University.
- Education Reform Office (M.P.A.). **Desirable characteristics of graduates in all fields.** Bangkok: Prikwan Graphic Co., Ltd.
- Education Reform Office (1999). **National Education Act 1999 and Royal Decree Establishment of the Office of Education Reform in 1999.**
- In Chancharoen et al. (2015). **Research on Factors Affecting Self-Development According to Professional Ethics of Graduate Diploma Program Students.** Bachelor of Professional Studies Chiang Rai College Thai version, Humanities branch Social Sciences and Arts, Year 10, Issue 3, September - December 2017.
- Jiranun Nunchukhan, Wandee Sangprateepthong, and Prayoon Krongyot. (2016). **“Needs Assessment for the Development of Graduate Instructors in Learning Management in Bangkok Schools.”** Academic Journal Veridian E- Journal, Silpakorn University. Social Sciences and Arts, Vol. 9, No. 1 (January-April): 87-99.
- Kittiphum Mee Pradit. (2019). **Features graduates in the 21st century with general education subjects at national and international academic conferences.** Sripatum University No. 14. (P.1187-1195). Bangkok: Sripatum University.
- Ministry of Education. (2001). **Basic Education Curriculum 2001.** Bangkok: Shipping and Parcel Printing Organization.
- Ministry of Education. (2019). **Regulation of the Teachers Council of Thailand on Professional Standards, 2019.** From <https://acad.plu.ac.th/files>.
- Nattikan Pangsrivong, Chusak Ekphet, and Sathaporn Sungkhaosuthirak. (2020). **The development of information and communication technology skills for learning management in the 21st century of graduates of Nong Wai Market School.** Under the Surat Thani Primary Educational Service Area Office, District 2. Master of Education Program Education Administration graduate school Suratthani Rajabhat University.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2017). **Education to enhance the competitiveness of the industry.** The complete report TDRI.

- Panthita Onklumphon. (2020). **An Assessment of Information Technology Management Needs in Academic Administration of Small Educational Institutions**. Under the jurisdiction of Suphanburi Primary Educational Service Area Office 1. Thesis according to the curriculum Master of Education Department of Educational Administration, Faculty of Education graduate school Srinakharinwirot University.
- Passakorn Ruangrong and others. (2014). **Educational Technology and Thai Graduates in the 21st Century**. Panyapiwat Journal, 195 - 205.
- Pitchayaneer Kalong. (2020, January-June). **Guidelines for the use of information technology for the administration of basic education institutions under the jurisdiction of Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 1**. Journal of Graduate Research Maha Sarakham Rajabhat University, 11(1).
- Piya Sudisusdee, Napatthika Pitilertsirikul and Norenee Benjawong. (2022). **Characteristics of School Administrators Affecting Job Satisfaction of Graduates in the Dam Group Schools**. Bang Lang, under the jurisdiction of Yala Primary Educational Service Area Office, Region 2. Journal of Ratchaphak Yor. Year 15, Issue 41, July-August 2021-TCI, Group1 Humanities and Social Sciences, Year 2021-2024. Ratchaphak Institute.
- Pitak Wongwaen. (2020). **Empowerment assessment and educational quality assurance within educational institutions**. Sarakham Journal. 11(1):148-150.
- Potchaneer Mungkung and Kanporn lamphaya. (2018). **Guidelines for the development of learning skills in the 21st century of teachers in the teacher professional training network school. Under the Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 1**. Basic and Educational Administration Program, Faculty of Education, Rajanagarindra Rajabhat University. Journal of Human Society Review (NorSorPor.) Year 22, Issue 1, January-June 2020.
- "Regulations of the Teachers Council of Thailand On professional ethics 2013". (2013)**. Royal Gazette, Volume 130, Special Section 130 Ngor (October 4): 72-74.
- Siwaporn Srimankhala, Chamnong Wongchachom, and Lamai Romyen.(2018). **Competencies in the use of basic information and communication technology of graduates**. Under the jurisdiction of Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 3. Master of Science thesis. Sakon Nakhon Rajabhat University.
- Siwaporn Srimankhala, Chamnong Wongchachom, and Lamai Romyen. (2019). **Competencies in Basic Information Technology and Communication**

- Technology Use of Teachers under Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 3.** Journal of Graduate Studies, Vol. 15, No. 70. July-September 2018. (Abstract) Graduate Studies Program in Information Science and Technology and Faculty of Humanities and Social Sciences. Sakon Nakhon Rajabhat University.
- Somjai Dejbamrung. (2018). **Characteristics of Thai graduates in the 21st century.** Journal of Education. Silpakorn University, 16 (1), 120 -131.
- Tasporn Ketthanom and other. (2022). **Research article. Personnel management in educational institutions.** In Nonwattana group under Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2, Southeast Asia University. Mahachulana Nakhonthat Journal. Vol.9 No.9 (September 2022) Vol. 9, Issue 9 (September 2022).
- Thitiwat Sukpom. (2018). **Good manners for graduates.** Faculty of Education Chandrakasem Rajabhat University Graduate School Journal Chandrakasem Rajabhat University, Year 15, No. 2 (July - December 2020).
- Usa Phrommarin. (2018). **Compliance with professional ethics of graduates in public educational institutions Under the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office2.** Rajamangala University of Technology Thanyaburi. Faculty of Industrial Education. Major in Educational Administration. thesis.
- Worawut Lumchana. (2020). **Conditions of using information technology in school administration of private school administrators.** Under the Office of Phatthalung Primary Educational Service Area. (Master of Education thesis). Hat Yai University, Songkhla.
- Warunee Kongwimol. (2018). **The development of electronic books (e-Book) on the use of Photoshop programs to produce teaching materials for elementary school graduates.** Master of Education Thesis. Burapha University.
- Wilawan Pornpatcharapong. (2017). **A Study of Information Science Graduate Needs in the 21st Century.** Journal of Humanities and Social Sciences. Mahasarakham University, 36(5), 151-160.

กลไกการบริหารจัดการแบบร่วมมือด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กในจังหวัดร้อยเอ็ด

The Collaborative Governance Mechanism in Local Disaster and
Mitigation of the Small-Sized Local Administrative Organizations
in Roi-Et Province

[Received: July 21, 2023; Revised: August 19, 2023;

Accepted: August 21, 2023]

นพพล อัครชาติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์,
สาขาวิชาวิทยาการจัดการ,
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

Noppon Akahat

Assistant Professor,
School of Management Science,
Sukhothai Thammathirat Open University Sukhothai Thammathirat Open University

นราธิป ศรีราม

รองศาสตราจารย์,
สาขาวิชาวิทยาการจัดการ,
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

Narathip Sriram

Associate Professor,
School of Management Science,
Sukhothai Thammathirat Open University Sukhothai Thammathirat Open University

พนมพัทธ์ สมิตานนท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์,
สาขาวิชาวิทยาการจัดการ,
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

Phanompatt Smitananda

Assistant Professor,
School of Management Science,
Sukhothai Thammathirat Open University Sukhothai Thammathirat Open University

ชูเกียรติ มุทธากาญจน์

อาจารย์,
สาขาวิชาวิทยาการจัดการ,
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

Chukiat Muttakan

Instructor,
School of Management Science,
Sukhothai Thammathirat Open University Sukhothai Thammathirat Open University

CORRESPONDING AUTHOR

Phanompatt Smitananda, School of Management Science,

Sukhothai Thammathirat Open University. E-mail: phanompatt.smi@stou.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลไกการบริหารจัดการแบบร่วมมือด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กในจังหวัดร้อยเอ็ดตามตัวแบบการบริหารจัดการแบบร่วมมือของ Ansell & Gash ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกพื้นที่กรณีศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 9 แห่งในจังหวัดร้อยเอ็ด มีการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 21 คน และการวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และตรวจสอบข้อมูลด้วยกระบวนการแบบสามเส้า ผลการศึกษาพบว่า กลไกการบริหารจัดการแบบร่วมมือด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กในจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 1. ปัจจัยการริเริ่มความร่วมมือ ได้แก่ (1) อำนาจหน้าที่ ทรัพยากร และศักยภาพที่แตกต่างกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2) แรงจูงใจในการสร้างความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ (3) ภูมิหลังของการร่วมมือกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2. ปัจจัยด้านการออกแบบสถาบัน และ 3. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำในการอำนวยความสะดวกในการดำเนินการแบบร่วมมือกัน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการแบบร่วมมือ; การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของท้องถิ่น; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research aimed to study the mechanism of the collaborative governance in local disaster and mitigation of the small-sized local administrative organizations in Roi-Et province according to the collaborative governance model of Ansell & Gash. The study was a qualitative research. The case studies were 9 local administrative organizations in Roi-Et province. The data were collected by in-depth interview from 21 key informants and a documentary research. The result were analyzed by a content analysis and finding the consistency of the data by a triangulation. The result showed the mechanism of the collaborative governance in local disaster and mitigation of the small-sized local administrative organizations in Roi-Et province consisted of: 1) factor of collaborative initiation such as (1) dissimilation of authorities, resources and capacities among the local administrative organizations, (2) incentive to build the collaboration and (3) the collaborative background of the local administrative organizations, 2) factor of institutional design and 3) factor of facilitative leadership.

Keywords: Collaborative Governance; Local Disaster and Mitigation; Local Administrative Organization

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ในมาตรา 20 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ที่มีหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตท้องถิ่นของตนโดยมีผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่นั้นเป็นผู้รับผิดชอบในฐานะผู้อำนวยการท้องถิ่นและมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการจังหวัดและผู้อำนวยการอำเภอตามที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนหมวด 2 การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มาตรา 21 – 30 เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งเป็นภารกิจอำนาจหน้าที่และการให้บริการสาธารณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรับผิดชอบตามมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขถึงฉบับที่ 14 พ.ศ. 2562 และมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 จากบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวจึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจสำคัญด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่บริการของตน

จากอำนาจหน้าที่ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบกับนโยบายของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นซึ่งได้ให้แนวทางในการจัดระบบการบริหารเพื่อให้การบริการสาธารณะแก่ประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ เกิดศักยภาพและพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ซึ่งแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่แตกต่างกัน และอาจไม่สามารถดำเนินการตามภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอยู่ในข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และการบริหารจัดการ จึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

ต่อมาเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศักยภาพในเชิงการบริหารและพื้นที่เนื่องจากพื้นที่บริการตั้งย่านศูนย์กลางของส่วนราชการและเศรษฐกิจของอำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด ที่อยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดร้อยเอ็ดไปทางทิศใต้ประมาณ 40 กิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นกึ่งเมืองกึ่งชนบท และยกฐานะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นจากสุขาภิบาลเมื่อปี พ.ศ. 2542 ทำให้มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการด้านสาธารณภัยในพื้นที่มานานกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลตำบลที่ยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลในละแวกใกล้เคียงกัน จึงได้ประสานความร่วมมือกันระหว่างกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดที่อยู่ใกล้เคียง ได้แก่ เทศบาลตำบลหนองหิน อำเภอเมืองสรวง เทศบาลตำบลกกกุง อำเภอเมืองสรวง เทศบาลตำบลคูเมือง อำเภอเมืองสรวง องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสังข์ อำเภอจตุรพักตรพิมาน เทศบาลตำบลดงแดง อำเภอจตุรพักตรพิมาน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดู่ อำเภออาจสามารถ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภออาจสามารถ และองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำคำ อำเภอสุวรรณภูมิ โดยได้จัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันเป็นเครือข่ายความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อบูรณาการการใช้เครื่องจักรกล ยานพาหนะ และอุปกรณ์ในด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกัน รวมถึงมีการร่วมฝึกอบรมและซ้อมแผนเผชิญเหตุร่วมกัน ซึ่งเป็นการพัฒนา

ศักยภาพในการให้ความช่วยเหลือประชาชนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา

จากบทเรียนและความสำเร็จของกลไกการจัดการเชิงพื้นที่ของภาคีเครือข่ายความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระหว่างเทศบาลตำบลเมืองสรวงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีก 8 แห่งในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดดังกล่าวที่เกิดขึ้น จึงนำไปสู่ความสนใจในประเด็นการศึกษาในครั้งนี้ถึงกระบวนการพัฒนาการปกครองการบริหารจัดการแบบความร่วมมือในด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กซึ่งไม่ค่อยปรากฏเพราะศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กที่อยู่ในพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทในประเทศไทยไม่ได้มีขีดความสามารถในการปฏิบัติการกิจตามอำนาจหน้าที่ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหมือนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่เมือง อย่างเทศบาลนครและเทศบาลเมือง เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การศึกษาครั้งนี้จะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จในการพัฒนาการปกครองการบริหารจัดการแบบความร่วมมือในด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กและนำไปสู่การพัฒนาข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการปกครองการบริหารจัดการแบบความร่วมมือในการจัดทำบริการสาธารณะด้านอื่นๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับพื้นที่ได้

วัตถุประสงค์

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาการปกครองการบริหารจัดการแบบร่วมมือด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กในจังหวัดร้อยเอ็ด

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้

การบริหารจัดการแบบร่วมมือ (Collaborative Governance) เป็นการบริหารจัดการรูปแบบหนึ่งในบริบทของการบริหารปกครองสาธารณะ (Public Governance) ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดการร่วมมือ (Collaboration) และการบริหารปกครอง (Governance) โดยแนวคิดการร่วมมือเป็นแนวคิดที่มุ่งสร้างและพัฒนากระบวนการแก้ไขปัญหาาร่วมกันแบบข้ามขอบเขตความสัมพันธ์หลายภาคส่วน อย่างเป็นอิสระ ด้วยการแลกเปลี่ยนข้อมูล แบ่งปันทรัพยากร และสนับสนุนความสามารถขององค์กรอื่น เพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Perry, 2007) ส่วนการบริหารปกครอง (Governance) เป็นแนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่รวมแนวคิดการจัดการภาครัฐและนโยบายสาธารณะเข้าด้วยกัน โดยผสมผสานการจัดการภาคส่วนอื่นที่ไม่ใช่รัฐ เช่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมเข้ากับการบริหารของภาครัฐ ส่วนขอบเขตอำนาจการปกครองนั้นมีลักษณะไร้อาณาเขตการปกครองแบบรัฐชาติแบบเดิม โดยมีรูปแบบการทำงานแบบภาคีเครือข่าย อาศัยความไว้วางใจ การร่วมมือประสานงาน และการปรับตัวที่มีความยืดหยุ่น มากกว่าการทำตามการสั่งการตามกฎหมาย หรือการแข่งขันตามกลไกตลาดที่เกิดขึ้นในองค์กร

(Rhodes, 1997) สำหรับนักวิชาการคนสำคัญอย่าง Ansell and Gash (2008) ได้นิยามลักษณะสำคัญของแนวคิดการบริหารจัดการแบบร่วมมือนี้ไว้ว่าเป็นการจัดการที่เกิดขึ้นในการปกครองที่มีมากกว่าการทำงานขององค์กรภาครัฐเพียงอย่างเดียวโดยร่วมกับผู้ที่มีส่วนได้เสียอื่นที่ไม่ใช่ภาครัฐให้เข้ามามีส่วนผูกพันโดยตรงในกระบวนการตัดสินใจแบบรวมหมู่กันซึ่งเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการ มุ่งหาฉันทามิติร่วมกัน และร่วมปรึกษาหารือกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหรือนานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ หรือบริหารจัดการโครงการหรือทรัพย์สินสาธารณะร่วมกัน ส่วนนักวิชาการอย่าง Emerson, Nabatchi and Balogh (2011) ได้เสนอแนวคิดการบริหารจัดการแบบร่วมมือนี้ไว้ว่าเป็น กระบวนการและโครงสร้างของการตัดสินใจนโยบายและการจัดการซึ่งผูกพันกับประชาชนในโครงสร้างความสัมพันธ์ที่มีลักษณะข้ามขอบเขตองค์กรหลายองค์การ ระดับของรัฐบาลที่ปกครองหลายระดับ และ/หรือพื้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐภาคเอกชน และประชาชนเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายสาธารณะเพราะถ้าไม่ร่วมมือกันก็จะไม่ประสบความสำเร็จ ต่อมาในการนำเสนอกรอบแนวคิดสำหรับการศึกษาค้นคว้าได้ใช้กรอบแนวคิดการบริหารจัดการแบบร่วมมือตามที่ Ansell and Gash (2008) ได้พัฒนาตัวแบบการบริหารจัดการแบบร่วมมือด้วยวิธีการวิจัยเอกสารจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแบบร่วมมือในทางปฏิบัติการจำนวนหลาย ๆ ผลงานเพื่อทำการวิเคราะห์แบบ Meta-Analysis ผ่านกระบวนการคำนวณความสอดคล้องแบบต่อเนื่องจนได้ตัวแบบการบริหารจัดการแบบร่วมมือ โดยสาระสำคัญของตัวแบบการบริหารจัดการแบบร่วมมือที่ Ansell and Gash (2008) เสนอทำให้ทราบว่าการบริหารจัดการแบบร่วมมือประกอบขึ้นจากเงื่อนไขสำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. เงื่อนไขการเริ่มต้น 2. เงื่อนไขการออกแบบสถาบัน และ 3. เงื่อนไขภาวะผู้นำแบบอำนวยความสะดวก ซึ่งแต่ละเงื่อนไข นำไปสู่กระบวนการและปัจจัยต่าง ๆ ที่กลายเป็นกระบวนการบริหารจัดการแบบร่วมมือและผลลัพธ์ของความสำเร็จในการบริหารจัดการแบบร่วมมือขึ้น ซึ่งมีความเหมาะสมกับลักษณะของการวิเคราะห์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยซึ่งเป็นองค์กรภาครัฐรูปแบบหนึ่งที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการจัดบริการสาธารณะในพื้นที่อย่างจำกัดตามกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่ต้องรับผิดชอบดูแลพื้นที่บริการและความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างกว้างขวางและครอบคลุมหลายมิติ ตั้งแต่เกิดจนตาย โดยเฉพาะในด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในกรณีพื้นที่ที่ทำการศึกษที่สามารถประยุกต์ตัวแบบการบริหารจัดการแบบร่วมมือของ Ansell and Gash (2008) ที่ให้ความสำคัญหรือเน้นขอบเขตความเป็นสาธารณะหรืออำนาจหน้าที่ของภาครัฐในการพัฒนา/ สร้างเงื่อนไขการบริหารจัดการแบบร่วมมือเพื่อให้ภาคีเครือข่ายหรือตัวแสดงต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำภารกิจของรัฐบาลและขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กรณีศึกษาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ดระหว่างเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ใกล้เคียง

ได้แก่ เทศบาลตำบลหนองหิน อำเภอเมืองสรวง เทศบาลตำบลกกกุง อำเภอเมืองสรวง เทศบาลตำบลคูเมือง อำเภอเมืองสรวง องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสังข์ อำเภอจตุรพักตรพิมาน เทศบาลตำบลงดง อำเภอจตุรพักตรพิมาน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดู่ อำเภออาจสามารถ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภออาจสามารถ และองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำคำ อำเภอสุวรรณภูมิ ที่มีการดำเนินการในภารกิจด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกัน ใช้วิธีถอดบทเรียนจากการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้การทำงานแบบร่วมมือกัน ซึ่งได้ทำการเก็บรวบรวม ข้อมูลจาก 2 แหล่ง ได้แก่ 1) เอกสาร ได้แก่ เอกสารการดำเนินโครงการ เอกสารการประชุม รวมทั้ง เอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่ศึกษาจากบทความทางวิชาการ ข่าวสาร และบทวิเคราะห์ของผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ และ 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งทำการเลือกอย่างเฉพาะเจาะจงจำนวน 21 คน ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่นแห่งละคน รวมจำนวน 9 คน ข้าราชการส่วนท้องถิ่นระดับบริหาร (ปลัดและรองปลัด) จำนวน 4 คน พนักงานงานส่วนท้องถิ่นที่ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นภาคีเครือข่าย จำนวน 4 คน ตัวแทนส่วนอื่นที่เป็นผู้ได้รับประโยชน์ในพื้นที่ เช่น ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการภาคเอกชนในพื้นที่จำนวน 2 คน ตัวแทนข้าราชการฝ่ายปกครอง/กำนันผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน รวมเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 21 คน สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก (Major Themes) ที่ พบในข้อมูลที่ได้รับจากการเนื้อหาเอกสารทั้งหมด หลังจากนั้นนำประเด็นหลักมาพิจารณาแบ่งแยก เป็นประเด็นย่อย (Sub-themes) และหัวข้อย่อย (Categories) ที่เป็นกระบวนการวิเคราะห์โดยเริ่มต้น จากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละส่วน นอกจากนี้ ในส่วนการดำเนินกระบวนการตีความข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินกระบวนการสะท้อน (Reflecting) ข้อมูลตามวิธีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ ตรวจสอบแหล่งข้อมูล ตรวจสอบวิธีการเก็บข้อมูล และตรวจสอบเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในแต่ละขั้นตอนควบคู่ไปกับการดำเนินกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเสริมสร้างให้กระบวนการวิเคราะห์ ข้อมูลมีความแกร่งและแม่นยำ (Rigor) และมีความเข้มข้นมากขึ้น (Intensive Process)

ผลการศึกษา

สภาพการบริหารจัดการแบบร่วมมือ

สืบเนื่องจากเทศบาลตำบลเมืองสรวง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ใกล้เคียงมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณ และด้านการบริหารจัดการเครื่องจักรกลสาธารณภัย ทำให้ไม่อาจแก้ไขปัญหา ความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนตามอำนาจหน้าที่ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ประกอบกับนโยบายของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นซึ่งได้ให้แนวทางในการจัดระบบการบริหารเพื่อให้การบริการสาธารณะแก่ประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดศักยภาพและพัฒนาความเข้มแข็งของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลตำบลเมืองสรวงจึงได้ประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ใกล้เคียง ได้แก่ เทศบาลตำบลหนองหิน อำเภอเมืองสรวง เทศบาลตำบลกกกุง อำเภอเมืองสรวง เทศบาลตำบลคูเมือง อำเภอเมืองสรวง องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสังข์ อำเภอจตุรพักตรพิมาน เทศบาลตำบลดงแดง อำเภอจตุรพักตรพิมาน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดู่ อำเภออาจสามารถ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภออาจสามารถ และองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำคำ อำเภอสุวรรณภูมิ โดยได้จัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันเป็นเครือข่ายความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อบูรณาการการใช้เครื่องจักรกล ยานพาหนะ และอุปกรณ์ในด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกัน รวมถึงมีการร่วมมือฝึกอบรมและซ้อมแผนเผชิญเหตุร่วมกัน ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพในการให้ความช่วยเหลือประชาชนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

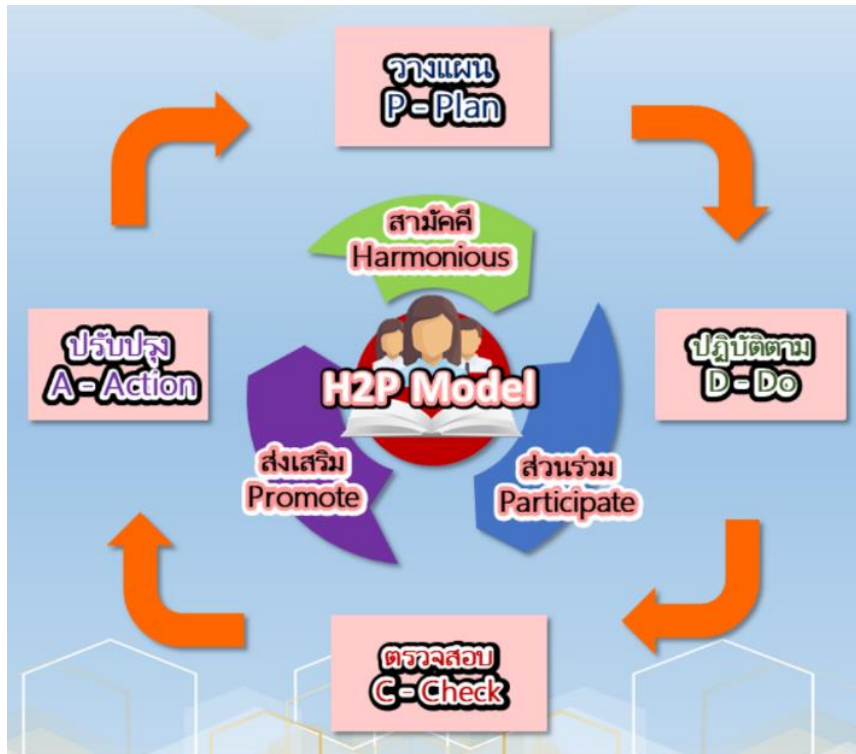
สำหรับกรวางกลไกการบริหารจัดการสาธารณภัยแบบร่วมมือกันตามบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบทของจังหวัดร้อยเอ็ดตามที่เกิดขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้ร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการจัดทำบริการสาธารณะด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้ดำเนินการบริหารจัดการผ่านโครงสร้างการบริหารงานอย่างเป็นระบบโดยยึดหลัก “H2P Model” ภายใต้วงจรคุณภาพแบบ PDCA ของภาคีเครือข่าย มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

H Harmonious หมายถึง สามัคคี คือ สร้างความสามัคคีให้เกิดกับองค์กรเพื่อความร่วมมือในการปฏิบัติงาน และกิจกรรมต่างๆ อย่างมีความสุข ตามหลักการทรงงานในข้อ 23 ของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่พระราชทานไว้ เป็นแบบอย่าง คือรู้จักสามัคคี การลงมือปฏิบัติงานใดๆ ควรคำนึงเสมอว่าเราจะทำงานคนเดียวไม่ได้ต้องร่วมมือร่วมใจกันเป็นองค์กรเป็นหมู่คณะจึงจะมีพลังเข้าไปแก้ปัญหาให้ลุกล่วงได้ด้วยดี

P ที่ 1 Participate หมายถึง ส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนบริหารจัดการองค์กรให้เป็นศูนย์กลางการด้านสาธารณภัย โดยการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ และเอกชน เพื่อให้มีส่วนร่วมและพัฒนาด้วยกันจะทำให้การพัฒนาในด้านต่างๆเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

P ที่ 2 Promote หมายถึง ส่งเสริม คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีการพัฒนาตนเอง อยู่เสมอ เป็นมืออาชีพสามารถพัฒนาสู่ความเป็นเลิศในทุกๆด้านตามศักยภาพของแต่ละคน และพัฒนาตนเองสู่ความเป็นเลิศในด้านต่างๆ สร้างความเคารพนับถือ ความศรัทธาต่อสังคม

ภาพที่ 1 สรุปหลัก “H2P Model” ในการบริหารจัดการเครือข่าย

จากการศึกษาการพัฒนากลไกการบริหารจัดการแบบร่วมมือด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กในจังหวัดร้อยเอ็ดที่เกิดขึ้น โดยเรียกชื่อเครือข่ายของตนว่า “กลุ่มพื้นที่โซนนิ่ง” เพื่อแก้ไขปัญหาข้อจำกัดของทรัพยากรด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่ติดต่อกับเทศบาลตำบลเมืองสงรวง จังหวัดร้อยเอ็ด พัฒนาระบบการบริหารจัดการการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ที่บูรณาการด้านบุคลากร งบประมาณ เครื่องจักรกล วัสดุ อุปกรณ์ และการบริหารจัดการ โดยมีการวางแผน ทบทวน ร่วมปฏิบัติงาน และติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และเป็นศูนย์กลางด้านการจัดการสาธารณภัย เป็นการลดขั้นตอนในการสั่งการด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ลดความสูญเสียจากเหตุสาธารณภัย ทำให้ประชาชนได้รับความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอย่างสูงสุด ซึ่งสามารถอธิบายตามปัจจัยของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบร่วมมือตามกรอบการวิเคราะห์ที่ประยุกต์จากทฤษฎีของตัวแบบการบริหารจัดการแบบร่วมมือของ Ansell and Gash (2008) ได้ดังนี้

1. ปัจจัยการริเริ่มในการสร้างความร่วมมือ

การบริหารจัดการแบบร่วมมือกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกรณีศึกษาเกิดขึ้นจากเงื่อนไขจากการเริ่มต้นก่อเกิดความร่วมมือกันเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันในการจัดทำบริการสาธารณะด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และลักษณะความสัมพันธ์กันที่มีมาแต่เดิมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้ามาร่วมมือกันเพื่อร่วมเป็นภาคีเครือข่ายตามที่แต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีศักยภาพ มีองค์ความรู้ มีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและวัสดุ อุปกรณ์เครื่องมือด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งสามารถวิเคราะห์เหตุของการเริ่มต้นความร่วมมือได้ ดังนี้

1.1 การมีอำนาจหน้าที่ ทรัพยากร และศักยภาพที่แตกต่างกันระหว่างภาคีเครือข่ายแต่สามารถส่งเสริม สนับสนุน ผลักดันการใช้อำนาจหน้าที่ ทรัพยากร และศักยภาพของแต่ละตัวแสดงที่ตนมีทำให้เกิดความร่วมมือกันขึ้น จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นจุดเริ่มต้นการก่อเกิดความร่วมมือในการสร้างความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่กรณีศึกษาในประเด็นนี้สามารถสรุปผลข้อมูลที่ได้ว่าเกิดจากความร่วมมือกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ใกล้เคียงที่มีความประสงค์ในการพัฒนาระบบและศักยภาพในการให้บริการแก่ประชาชนในเขตพื้นที่ ในเรื่องการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เนื่องจากเทศบาลตำบลเมืองสรวง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ใกล้เคียง มีข้อจำกัดในด้านงบประมาณ บุคลากร วัสดุ เครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องจักรกลสาธารณภัย และด้านการบริหารจัดการ ทำให้ไม่อาจแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในเรื่องของการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้แก่ประชาชนตามอำนาจหน้าที่ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยมีการวางแผนการดำเนินการร่วมกัน ดังนี้

1) ศึกษาเปรียบเทียบ หนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการร่วมมือกันเป็นกลุ่มพื้นที่โซนนิ่ง และไม่ขัดกับระเบียบ หนังสือสั่งการ

2) ตรวจสอบคำสั่งของจังหวัดในการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารเครื่องจักรกลสาธารณภัยกลุ่มพื้นที่ (Zoning) ซึ่งได้จัดกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่พื้นที่ใกล้เคียงกันไว้ และดำเนินการสำรวจความประสงค์ในการเข้าร่วมเป็นกลุ่มพื้นที่โซนนิ่ง จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ใกล้เคียง

3) จัดประชุมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสงค์เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มพื้นที่โซนนิ่ง เพื่อหารือแนวทางในการบูรณาการการดำเนินการด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกัน และร่วมกันกำหนดข้อตกลงที่จะดำเนินการร่วมกัน

4) จัดทำบันทึกข้อตกลงและลงนามในบันทึกข้อตกลงร่วมกัน

5) ดำเนินการฝึกอบรมให้แก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกัน เพื่อพัฒนาทักษะ กระบวนการ เทคนิค วิธีการในการให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชน

6) สำรวจบุคลากร เครื่องจักรกล เครื่องมืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นข้อมูลในการวางแผนในการจัดการสาธารณภัย

7) การปฏิบัติการและการติดตามประเมินผลกลุ่มพื้นที่โซนนิ่ง ใช้หลักการสังเกตการดำเนินการให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาแก่ประชาชน

8) มีการประชุมสมาชิกกลุ่มพื้นที่โซนนิ่ง เพื่อสรุปผลการดำเนินงานร่วมกัน เสนอแนะปัญหา และหาแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการและพัฒนาเทคนิคในการให้ความช่วยเหลือ/แก้ไขปัญหาแก่ประชาชนต่อไป

1.2. แรงจูงใจที่ทำให้ภาคีเครือข่าย ตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 9 แห่งเข้ามาสร้างความร่วมมือระหว่างกันขึ้น จากเหตุผลเชิงนโยบายและการจัดการด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นมา เพราะลำพังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันในรูปแบบการบริหารองค์กรและมีศักยภาพการจัดการทำบริการสาธารณะที่แตกต่างกัน ประกอบกับนโยบายของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นซึ่งได้ให้แนวทางในการจัดระบบการบริหารจัดการเพื่อให้การบริการสาธารณะแก่ประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกัน ให้ความสำคัญของการจัดการสาธารณภัยร่วมกัน โดยให้สามารถช่วยเหลือกันนอกเขตพื้นที่ของตนเองได้ ในการพัฒนางานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การฝึกอบรม ฝึกซ้อมแผนเผชิญเหตุร่วมกัน การสนับสนุนงบประมาณ ในการจัดหาเครื่องจักรกลสาธารณภัยเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 9 แห่งได้มีการบูรณาการทรัพยากรในการบริหารจัดการด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกัน ได้แก่ บุคลากรขององค์กรที่ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รถดับเพลิง รถบริการการแพทย์ฉุกเฉิน รถบรรทุกน้ำเอนกประสงค์ เครื่องมือสื่อสาร/วิทยุสื่อสาร และวัสดุอุปกรณ์อื่นที่ใช้ในการเผชิญเหตุสาธารณภัย/การฝึกอบรม/การซ้อมแผนเผชิญเหตุสาธารณภัย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 9 แห่งร่วมกัน

1.3 ภูมิหลังความร่วมมือของภาคีเครือข่าย สำหรับภูมิหลังของความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 9 แห่ง มาจากภูมิหลังเชิงพื้นที่ที่เป็นพื้นที่บริการสาธารณะด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่มีลักษณะเชื่อมต่อกัน โดยมีพื้นที่เทศบาลตำบลเมืองสรวงเป็นศูนย์กลางในฐานะที่เป็นพื้นที่ตั้งของส่วนราชการในระดับอำเภอเมืองสรวงและมีทรัพยากรการบริหารด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่มีศักยภาพสูงกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ในพื้นที่ใกล้เคียงและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ใกล้เคียงได้มีการขอใช้ทรัพยากรการบริหารด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจากเทศบาลตำบลเมืองสรวงในการดำเนินการในพื้นที่บริการในลักษณะการขอความช่วยเหลือกันเป็นกรณีๆ ไปอยู่ก่อนแล้ว ต่อมาเทศบาลตำบลเมืองสรวงจึงเชิญชวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ใกล้เคียง ได้แก่ เทศบาลตำบลหนองหิน เทศบาลตำบลกกกุง เทศบาลตำบลคูเมือง เทศบาลตำบลแดง องค์การบริหารส่วนตำบลป่าซัง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตู องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว และองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำคำ ซึ่งได้จัดเป็นกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกลุ่มพื้นที่โซนนิ่ง จึง

เกิดการรวมกลุ่มจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมเป็นเครือข่ายด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย “กลุ่มพื้นที่โซนนิ่งที่ 13 จังหวัดร้อยเอ็ด” ขึ้น

2. ปัจจัยด้านการออกแบบสถาบัน

เป็นเงื่อนไขด้านการพัฒนาความเป็นสถาบันร่วมกันของภาคีเครือข่าย การพัฒนาความเป็นสถาบันระหว่างภาคีเครือข่ายที่มีส่วนได้เสียแต่ละตัวแสดงที่ได้มีการออกแบบการทำงานร่วมกันด้วยการวางกฎเกณฑ์ กติกา บรรทัดฐานการปฏิบัติสำหรับให้ทุกฝ่ายยึดถือร่วมกันภายใต้การบูรณาการทำงานแบบร่วมมือกัน ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน โดยการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันเป็นเครือข่ายความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อบูรณาการบริหารจัดการทรัพยากรด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกัน ทำให้มีการวางระบบการทำงานของเครือข่ายที่สามารถสั่งการและบัญชาการเหตุการณ์ในการเผชิญเหตุสาธารณภัยได้อย่างมีเอกภาพ โดยสามารถรับแจ้งเหตุสาธารณภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกลุ่มโซนนิ่ง และจัดการเพื่อได้รับการระงับเหตุอย่างรวดเร็วและทันท่วงที ทำให้ความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนลดลง รวมทั้งพัฒนาให้เกิดเป็นศูนย์กลางด้านการจัดการสาธารณภัย โดยการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ เอกชน และสร้างความมั่นใจและความเชื่อมั่นให้กับประชาชนมีความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอย่างสูงสุด

จากการพัฒนาระบบการทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่ายที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมร่วมกันดังกล่าวส่งผลให้เกิดประโยชน์ที่จะได้รับในการบริหารงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกลุ่มพื้นที่ได้ ดังนี้

1. เกิดเอกภาพในการบัญชาการเหตุการณ์ การวิเคราะห์สถานการณ์ และสั่งการเจ้าหน้าที่ เผชิญเหตุสาธารณภัยได้อย่างถูกต้อง เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ
2. ลดขั้นตอนในการสั่งการ สามารถปฏิบัติการเผชิญเหตุหรือบรรเทาภัยได้รวดเร็ว และทันท่วงที ลดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน
3. มีการบริหารจัดการเครื่องจักรกลสาธารณภัยอย่างเป็นระบบ สามารถนำไปเผชิญเหตุภัยพิบัติได้ ทำให้การตอบโต้ภัยพิบัติมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น
4. ทำให้ประชาชนสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข มีความมั่นใจในระบบการคุ้มครองดูแล จากภาครัฐ ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

3. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำแบบอำนวยความสะดวก

เป็นการศึกษาปัจจัยจากภาวะผู้นำในการอำนวยความสะดวกสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ซึ่งการศึกษาผู้นำที่มีบทบาทเอื้อต่อการขับเคลื่อนความร่วมมือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดึงดูดตัวแสดงจากภาคีเครือข่ายหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ เข้ามาทำงานร่วมกัน ผลักดันเป้าหมายการทำงานร่วมกัน ซึ่งในกรณีศึกษาสามารถอธิบายผ่านบทบาทผู้นำของผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ร่วมเป็นภาคีเครือข่าย ที่ได้แสดงภาวะผู้นำในการอำนวยความสะดวกสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่เกิดขึ้นด้วยการ

สนับสนุนให้มีกิจกรรมและร่วมกันจัดท้าวสดุดุปรกรณ์และทรัพยากรการบริหารเพื่อให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานภายใต้ภาคีเครือข่ายเกิดความต่อเนื่องดังนี้

1. มีการประชุมผู้บริหารและพนักงานที่ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทุก ๆ 2 เดือน การฝึกอบรมร่วมกัน การร่วมฝึกซ้อมแผนเผชิญเหตุ และการช่วยเหลือกันในการประสาน การปฏิบัติเมื่อเกิดสาธารณภัย

2. จัดฝึกอบรมให้กับบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นสมาชิกกลุ่มเป็นประจำทุกปี เพื่อทบทวน พื้นฟู ความรู้ ทักษะ ความชำนาญ ให้มีความต่อเนื่อง ตื่นตัว พร้อมออกปฏิบัติการช่วยเหลือ และบรรเทาเหตุสาธารณภัยให้แก่ประชาชนอยู่เสมอ และฝึกอบรมให้กับบุคลากรที่เป็น อปพร. ในจำนวนที่ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อขยายเครือข่ายการปฏิบัติหน้าที่ และให้การช่วยเหลือได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ร่วมเป็นภาคีเครือข่ายได้ดำเนินการบรรจุโครงการด้านการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยที่มีเนื้อหาของการทำงานที่ใกล้เคียงกันไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นของตน

3. พัฒนาให้มีเครื่องมืออุปกรณ์ด้านการบริหารจัดการสาธารณภัยให้พร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา เพื่อพัฒนาระบบการจัดการภัยพิบัติทั้งเรื่องการแจ้งเตือนภัย พัฒนาทักษะ เทคนิค วิธีการในการดำเนินงาน ร่วมกัน รวมทั้งเป็นการพัฒนาเครื่องมืออุปกรณ์จึงดำเนินการและจัดทำให้ครบถ้วนตามความจำเป็น เช่น คณะบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกลุ่มพื้นที่ได้รวมตัวกันเพื่อนำเสนอเรื่องขอรับบริจาครถขน น้ำและใช้ดับเพลิงได้จากกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีแผนจะปลด ประจําการรถดังกล่าวแล้วนำมามอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กในกลุ่มพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ ต่อไป เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผล

จากศึกษากระบวนการพัฒนากลไกการบริหารจัดการแบบร่วมมือด้านการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กในกลุ่มพื้นที่โซนนิ่ง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยการพัฒนาการบริหารจัดการแบบร่วมมือเชิงพื้นที่ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีลักษณะพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทในจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 1. ปัจจัยการ ริเริ่มความร่วมมือ ได้แก่ (1) อำนาจหน้าที่ ทรัพยากร และศักยภาพที่แตกต่างกันขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น (2) แรงจูงใจในการสร้างความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ (3) ภูมิหลังของการ ร่วมมือกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2. ปัจจัยด้านการออกแบบสถาบัน และ 3. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ในการอำนวยความสะดวกในการดำเนินการแบบร่วมมือกันสอดคล้องกับแนวคิดตัวแบบการบริหารจัดการ แบบร่วมมือของ Ansell and Gash (2008) ที่ได้พัฒนา ตัวแบบการบริหารจัดการแบบร่วมมือด้วยวิธีการ Mata Analysis การบริหารจัดการแบบร่วมมือ ประกอบขึ้นจากเงื่อนไขสำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. เงื่อนไขการเริ่มต้น 2. เงื่อนไขการออกแบบสถาบัน และ 3. เงื่อนไขภาวะผู้นำแบบอำนวยความสะดวก ซึ่งแต่ละเงื่อนไข นำไปสู่กระบวนการและปัจจัยต่าง ๆ ที่กลายเป็นกระบวนการบริหารจัดการแบบร่วมมือ

และผลลัพธ์ของความสำเร็จในการบริหารจัดการแบบร่วมมือขึ้น นอกจากนี้จากปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของบริหารจัดการแบบร่วมมือกันที่สามารถวิเคราะห์ได้ ต่างเป็นปัจจัยที่แสดงถึงระดับขีดความสามารถในการประสานความร่วมมือ ทั้งขีดความสามารถของบุคคลที่มีบทบาทในกระบวนการสร้างความร่วมมือ และขีดความสามารถขององค์กรภาคีที่เข้ามาดำเนินการกิจกรรมกัน สอดคล้องกับที่ Sullivan and Skelcher, (2002: pp. 99 – 117) ได้ศึกษาไว้ซึ่งพบว่า การดำเนินงานร่วมกันจะบรรลุประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับขีดความสามารถในการประสานความร่วมมือของตัวแสดง ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ด้วยเหตุที่องค์กรแต่ละฝ่ายอาจมีระดับขีดความสามารถในการประสานความร่วมมือมากน้อยแตกต่างกันไป การเสริมสร้างขีดความสามารถในการประสานความร่วมมือของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการผลักดันให้เกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกันด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. รัฐบาลควรส่งเสริมนโยบายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอำนาจหน้าที่และภารกิจด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหรือในการจัดบริการสาธารณะในเรื่องเดียวกันหรือใกล้เคียงกันในพื้นที่ติดต่อกันหรือใกล้เคียงกันได้ร่วมกันในการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันที่มีความชัดเจนโดยเฉพาะเรื่องแผนการดำเนินงาน ทรัพยากรในการบริหาร และการประเมินผลการปฏิบัติงานในการจัดทำบริการสาธารณะร่วมกันเพื่อยกระดับศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีขีดความสามารถสูงขึ้น
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการพัฒนาการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันในการจัดทำบริการสาธารณะด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในกรณีศึกษา ควรถอดบทเรียนผลการดำเนินงานและประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขนโยบาย ระเบียบ กฎหมาย หรือประกาศขั้นตอนต่างๆ ที่ส่วนกลางออกบังคับใช้ในการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความยืดหยุ่นและอ่อนคลายเพื่อสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถวางแผนและดำเนินการพัฒนาความร่วมมือในการจัดทำบริการสาธารณะด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เกิดความคุ้มค่า และสร้างประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ได้อย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

ภาษาอังกฤษ

- Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of public administration research and theory*, 18(4), 543- 571.
- Emerson, K., Nabatchi T. and Balogh, S. (2011) “An Integrative Framework for Collaborative Governance”, *Journal of Public Administration Research and Theory*, 22: 1-29.
- Perry, J. L. (2007). Democracy and the new public service. *The American Review of Public Administration*, 37 (1), 3 – 16.

Rhodes, R.A.W. (1997). **Understanding Governance, Policy Networks, Governance, Reflexivity and Accountability**. Buckingham: Open University Press.

Sullivan, H., & Skelcher, C. (2002). **Working Across Boundaries: Collaboration in Public Service**. New York: Palgrave Macmillan.

ปัจจัยความสำเร็จในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงองค์การสู่ท้องถิ่นดิจิทัล
กรณีศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
Success Factors after Implementing Digital Local Government
Transformation: A Study of Local Governments in Muang District,
Khon Kaen Province

[Received: July 10, 2023; Revised: August 28, 2023;

Accepted: August 28, 2023]

ศุภกิตต์ พุฒลา

นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Supakit Putla

Master of Public Administration
Program, College of Local Administration
Khon Kaen University

ศิริศักดิ์ เหล่าจันทาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์,
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Sirisak Laochankham

Assistant Professor,
College of Local Administration
Khon Kaen University

CORRESPONDING AUTHOR

Supakit Putla, Master of Student of Public Administration, College of Local Administration, Khon Kaen University. E-mail: p.supakit@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการขับเคลื่อนองค์การสู่ท้องถิ่นดิจิทัล และศึกษาการเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่นภายหลังจากมีการพัฒนาท้องถิ่นดิจิทัล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก บุคลากรท้องถิ่น และประชาชนผู้รับบริการ ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์แบบเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ เพื่อค้นหาแก่นสาระและอธิบายตามกรอบแนวคิดการวิจัย ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ท้องถิ่นสามารถบรรลุเป้าหมายในการขับเคลื่อนท้องถิ่นดิจิทัลสำเร็จนั้น ประกอบด้วย ทัศนคติเชิงบวกและการเปิดใจยอมรับ การจัดสรรงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ทักษะและความเชี่ยวชาญด้านดิจิทัลของบุคลากร การสื่อสารเชิงรุกเพื่อการยอมรับการให้บริการของประชาชน และภายหลังที่ท้องถิ่นได้นำนโยบายท้องถิ่นดิจิทัลไปปฏิบัติพบว่า การบริการสามารถตอบสนองผู้รับบริการได้อย่างรวดเร็ว ลดขั้นตอนการทำงาน แต่ยังคงพบว่ามีบางท้องถิ่นยังประสบปัญหาด้านการทำงานซ้ำซ้อนมีรอยต่อที่ไม่สามารถจบกระบวนการได้อย่างเบ็ดเสร็จ

คำสำคัญ: ท้องถิ่นดิจิทัล; องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น; ปัจจัยความสำเร็จ

Abstract

This research aims to explore the success factors and transformative impacts after implementing digital local government in Muang District, Khon Kaen Province. The data were gathered from in-depth interviews with local administrators and department heads in local governments, community leaders, and local citizens. Then, the data were analyzed by using a cross-case analysis to identify the themes and describe each theme in accordance with leadership, personnel skills, budgets, communications, infrastructure, and public participation. The result showed that success factors in implementing digital local government policy can be described in 6 aspects include: 1) positive thinking and open-mindedness; 2) digital skills and digital technology specialists; 3) fiscal sufficiency; 4) digital infrastructure and local digital ecosystem; 5) proactive communication with the public; and 6) acceptance of citizens. After implementing local digital policy, it created impacts for local service improvement and responsiveness. In some local governments, they found problems about work redundancy that caused by non-seamless integration of the working system.

Keywords: digital local government policy; local government; success factors

บทนำ

พัฒนาการของดิจิทัลเทคโนโลยีในโลกยุคปัจจุบันเป็นไปด้วยความรวดเร็วและมีการพัฒนาจนทำให้เกิดนวัตกรรมเพื่ออำนวยความสะดวกกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ อีกทั้งยังช่วยทำให้คุณภาพชีวิตของคนในสังคมและการให้บริการสาธารณะของภาครัฐมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะภายหลังการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ที่นำไปสู่การเกิดปัญหาในการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนที่แต่เดิมเคยใช้ชีวิตเดินทางไปมาและติดต่อสื่อสารปฏิสัมพันธ์กันโดยสะดวก แต่โรคระบาดโควิด 19 ทำให้ชีวิตปกติของผู้คนเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง แต่หากจะมองเป็นโอกาสก็ถือว่าเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญทำให้การติดต่อสื่อสารและการดำรงชีวิตมีความสะดวกสบายอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน อีกทั้งเป็นโอกาสให้การจัดการภาครัฐและการให้บริการสาธารณะต้องทบทวนบทบาท กระบวนการ วิธีการ และรูปแบบในการให้บริการที่สอดคล้องกับยุคสมัยในโลกไม่เหมือนเดิม (กฤษฎารัตน์ โฉ่หวัชรินทร์, 2564)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐอีกระดับหนึ่ง ที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดก็จำเป็นที่จะต้องปรับตัวและนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าไปพัฒนาการให้บริการสาธารณะให้เกิดความรวดเร็ว ตอบสนอง เข้าถึง และให้เกิดการมีส่วนร่วมในวงกว้างจากภาคประชาชน (นภัสรพี เดชางกูร, 2563) ภาพที่ประชาชนจะต้องกรอกเอกสาร และเดินทางไปติดต่อราชการด้วยตนเองที่สำนักงาน ควรเปลี่ยนเป็นภาพที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับบริการจากท้องถิ่นได้ทุกที่ทุกเวลา กระนั้นก็ตามด้วยโครงสร้างของรัฐและระบบราชการที่ซับซ้อน และสั่งสมความเป็นราชการมายาวนานก็เป็นอีกหนึ่งอุปสรรคสำคัญที่จะทำให้การจัดการภาครัฐดิจิทัลในทุกระดับเป็นไปอย่างล่าช้าถึงแม้ว่าจะมีความพยายามในหลายรัฐบาลแต่ต้นนโยบายรัฐบาลดิจิทัลก็ยังเป็นนโยบายที่ยังไม่สะท้อนความสำเร็จของการขับเคลื่อน แต่กลับเป็นนโยบายฉาบฉวยที่ผู้นำแต่ละยุคไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ได้ทำให้กระบวนการที่ฝังรากลึกได้เปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง ดังจะเห็นได้จากความก้าวหน้าของภาคเอกชนที่พยายามเอาตัวรอดจากวิกฤติการของโรคระบาด ปรับตัวองนำเอาเครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการดำเนินธุรกิจจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิต ในทางกลับกันภาครัฐยังติดกับดักกับระบบราชการที่ล่าช้า และไม่ยอมปรับเปลี่ยนตนเอง เหตุผลเหล่านี้ทำให้ความชอบธรรมที่ประชาชนมีให้ต่อภาครัฐลดน้อยลง และได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ภาครัฐต้องหันกลับมาปรับปรุงโครงสร้างและรูปแบบการให้บริการให้สอดคล้องกับยุคสมัย

ต่อมาได้เกิดหน่วยงานที่ขับเคลื่อนภารกิจการให้บริการสาธารณะในยุคดิจิทัล ตาม พ.ร.ฎ. จัดตั้งสำนักงานพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2554 และได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.) หรือ DGA ในปี พ.ศ.2561 (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2563) โดยมีเป้าหมายคือ สนับสนุนการยกระดับองค์การภาครัฐ ตลอดจนยกระดับความสามารถบุคลากรภาครัฐเพื่อการพัฒนาไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล ตามพ.ร.บ.การบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ว่าด้วยหน่วยงานของรัฐต้องจัดทำข้อมูลและการบริการในรูปแบบดิจิทัล และในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองได้รับการส่งเสริมจาก สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัลในการขับเคลื่อนสู่การ

เป็นภาครัฐดิจิทัล โดยการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ทันสมัยให้หน่วยงานภาครัฐได้นำมาใช้ในการบริการประชาชน (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2563) หลังจากปี พ.ศ. 2562 ที่ สพร. ได้มีการพัฒนาระบบท้องถิ่นดิจิทัล (Digital Government Platform) เพื่อยกระดับการให้บริการของท้องถิ่นแล้วนั้น

อย่างไรก็ตามความก้าวหน้าดังกล่าวยังไม่เห็นผลเชิงประจักษ์ โดยปัจจุบันทั่วประเทศไทย มีอปท. เพียง 98 แห่งที่มีการนำระบบท้องถิ่นดิจิทัล ของ สพร. ไปปรับใช้ และจังหวัดขอนแก่น มีเพียง 2 แห่งเท่านั้น จากสถิติรายชื่อของ อปท. ที่เข้าร่วมโครงการท้องถิ่นดิจิทัล (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2566) จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นกรณีศึกษาว่าทำไมการขับเคลื่อนการพัฒนาจึงเป็นไปได้ช้าและไม่มีการดำเนินการแบบเชิงรุกเพื่อบรรลุเป้าหมาย และยังมีท้องถิ่นอีกบางส่วนที่อยู่ในระหว่างการพัฒนากระบวนการให้บริการทางดิจิทัลเอง ยกตัวอย่างเช่น เทศบาลตำบลพระลับ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งที่ผ่านมา สพร. ได้ขับเคลื่อนเรื่องนี้มาจริงจริงในระดับท้องถิ่น แต่ก็ยังพบว่าท้องถิ่นมีการดำเนินการในการเปลี่ยนผ่านสู่องค์กรดิจิทัลได้ค่อนข้างช้า เนื่องจากสาเหตุหลายประการ อย่างไรก็ตามยังพบว่า มีท้องถิ่นบางแห่งก็สามารถยกระดับองค์กรและการบริการประชาชน ตลอดจนยอมรับการเปลี่ยนแปลงจนสามารถเป็นต้นแบบสำคัญให้แก่ท้องถิ่นอื่นได้ ยกตัวอย่างเช่น เทศบาลเมืองแม่เหิยะ จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้รับรางวัลต้นแบบท้องถิ่นดิจิทัล ปี พ.ศ. 2565 จากสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (เทศบาลเมืองแม่เหิยะ, 2565) จากสถานการณ์ปัจจุบัน จึงเป็นประเด็นที่ควรค้นหาว่าเหตุใดความสำเร็จนั้นจึงเกิดเฉพาะกับบางองค์กร ขณะที่หลายองค์กรยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ ซึ่งการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จอาจทำให้ทราบถึงตัวแปรสำคัญที่ทำให้การดำเนินนโยบายท้องถิ่นดิจิทัลประสบผลสำเร็จ อีกทั้งให้ทราบถึงว่าด้วยเหตุใดท้องถิ่นจำนวนมากจึงไม่อาจบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ จากปรากฏการณ์และความสำคัญของประเด็นปัญหาข้างต้นจึงนำมาสู่คำถามการวิจัยที่ว่า ปัจจัยความสำเร็จในการนำนโยบายท้องถิ่นดิจิทัลไปปฏิบัติคืออะไร และท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรหลังจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งมีความสำคัญและเป็นประโยชน์กับท้องถิ่นในการขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่ท้องถิ่นดิจิทัล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบรรลุเป้าหมายในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงองค์กรสู่ท้องถิ่นดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายหลังจากมีการพัฒนาเป็นท้องถิ่นดิจิทัลแล้ว

แนวคิดและทฤษฎี

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation)

ดิจิทัล หมายถึง เครื่องมือ ระบบทางเทคโนโลยี หรือสิ่งที่ช่วยสร้าง จัดเก็บ และจัดการข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการใช้งานในองค์กร ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลเป็นการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งใหม่ด้วยการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาปรับใช้เพื่อเป็นตัวช่วยให้สอดคล้องกับยุคสมัยกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และนวัตกรรมสมัยใหม่ ทำให้องค์กรต้องปรับเปลี่ยนตัวเองให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน และเพื่อให้ตรงกับความต้องการประชาชน ต่อมาเมื่อเกิดภาวะการระบาดของโรคโควิด 19 เป็นตัวกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนต้องหันมาใช้ดิจิทัลเป็นตัวช่วย ซึ่งสถานการณ์ที่บีบบังคับ ดังนั้นการที่องค์กรต้องทำการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล เหตุผลหลักคือเพื่อให้องค์กรอยู่รอดในสถานการณ์ที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมอยู่ตลอดเวลา (สถาบันนวัตกรรมและกรรมมาภิบาลข้อมูล, 2565) ซึ่งในท้องถิ่นที่เป็นหนึ่งในองค์กรรัฐที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงองค์กรให้เข้ากับยุคสมัย แต่ในปัจจุบันมีท้องถิ่นเพียงส่วนน้อยที่ประสบความสำเร็จ มีผลงานโดดเด่นเป็นประจักษ์ ในการเปลี่ยนแปลงองค์กรไปเป็นท้องถิ่นดิจิทัล อาจเพราะบริบทในพื้นที่ การบริหารจัดการในองค์กร ที่ยังไม่ยอมรับในการเปลี่ยนแปลงนี้ จึงทำให้ท้องถิ่นยังไม่ประสบความสำเร็จในการนำดิจิทัลไปปรับใช้ในองค์กร

ปัจจัยความสำเร็จในการขับเคลื่อนองค์กรดิจิทัล หรือภาครัฐดิจิทัล

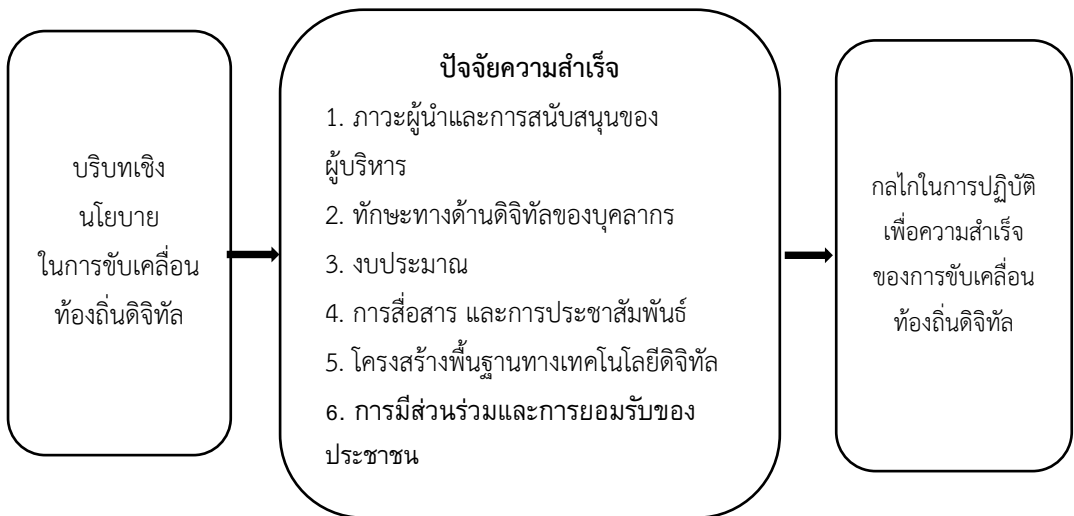
ปัจจัยความสำเร็จในการขับเคลื่อนองค์กรดิจิทัล หรือภาครัฐดิจิทัลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา ทบทวน แนวคิดด้านปัจจัยความสำเร็จในแต่ละบริบทของทางภาครัฐ จากการสืบค้นพบว่าภาวะผู้นำและการสนับสนุนของผู้บริหารในองค์กรเป็นหนึ่งในปัจจัยของความสำเร็จ โดยผู้นำในฐานะเป็นผู้กำหนดนโยบายและสั่งการผู้ใต้บังคับบัญชา หากผู้นำมีวิสัยทัศน์ที่ก้าวทันเทคโนโลยี ลงมือทำและคอยสนับสนุนการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา ถือเป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล (พระณัฐวุฒิ พันทะลี, สุขพัฒน์ อนนท์จารย์, อาทิตย์ แสงเฉวก และวีรณัฐ พรหมจักร, 2565) และในการนำระบบดิจิทัลมาใช้ในการทำงานขององค์กร ทักษะด้านดิจิทัลของบุคลากร (Digital Skill) จำเป็นต้องพัฒนาทักษะพื้นฐาน (Generic Skill) ตามทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัลเพื่อที่จะสนับสนุนการขับเคลื่อนการเป็นภาครัฐดิจิทัลได้ตามมติคณะรัฐมนตรี 26 กันยายน 2560 เพื่อใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการดำเนินงาน ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล ตามแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2564)

นอกเหนือจากปัจจัยด้านผู้บริหารและบุคลากรในท้องถิ่น ระบบโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีดิจิทัลขององค์กร (Digital Infrastructure) นั้นมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร กล่าวคือ ท้องถิ่นต้องมีอุปกรณ์ ฮาร์ดแวร์ รวมถึงซอฟต์แวร์ ที่จำเป็นต้องมีประสิทธิภาพ จึงจะทำให้การขับเคลื่อนไปเป็นท้องถิ่นดิจิทัลนั้นสำเร็จได้ (สุภาภรณ์ สีสุพรรณ และ อจิรภาส เพียรขุนทด, 2565) แต่ในการเตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์ทางดิจิทัลจำเป็นต้องใช้งบประมาณที่เพียงพอต่อการซื้อเครื่องมือด้านเทคโนโลยีดิจิทัล

ระบบปฏิบัติการ หรือแม้กระทั่งการฝึกอบรมบุคลากรด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีค่าใช้จ่ายตามมา หากท้องถิ่นมีรายได้น้อย การจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาอย่างไม่ก้าวหน้า (อุบลกาญจน์ อมรสิน, 2565) ในส่วนของการมีส่วนร่วมและการยอมรับของประชาชน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงหรือการเพิ่มช่องทางและรูปแบบการให้บริการ หากประชาชนผู้รับบริการไม่เปิดใจยอมรับในการให้บริการนี้ ท้องถิ่นอาจประสบปัญหาในการขับเคลื่อนไปเป็นภาครัฐดิจิทัลได้ เพราะไม่สามารถให้บริการให้เข้ากับความต้องการประชาชน (พระพิพิธโรดม, พระสาโรจน์ ธรรมสโร, 2562) แต่การยอมรับการให้บริการแบบดิจิทัลนั้น ท้องถิ่นต้องมีการสื่อสารสร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนผู้รับบริการ หากผู้รับบริการขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการให้บริการนี้ อาจส่งผลให้ท้องถิ่นไม่สามารถเปลี่ยนแปลงการบริการได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อนำเสนอความเชื่อมโยงระหว่างบริบทการนำนโยบายไปปฏิบัติกับปัจจัยความสำเร็จที่นำไปสู่การเป็นท้องถิ่นดิจิทัล ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้กรณีศึกษาเพื่อมุ่งอธิบายปัจจัยความสำเร็จในการนำนโยบายท้องถิ่นดิจิทัลไปปฏิบัติ และประเมินถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นภายหลังจากท้องถิ่นนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ในการศึกษาเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคือ 1) เป็นท้องถิ่นที่มีการให้บริการทางดิจิทัล 2) เป็นท้องถิ่นที่มีงบประมาณรายรับตามبودหนุนจากส่วนกลางและبودหนุนเฉพาะกิจสูงสุดในพื้นที่นั้น และจากการคัดเลือกทำให้ได้องค์กรในการศึกษาจำนวน 9 แห่ง ได้แก่ 1) องค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น 2) เทศบาลนครขอนแก่น 3) เทศบาลเมืองศิลา 4) เทศบาลตำบลบ้านเป็ด 5) เทศบาลตำบลสำราญ 6) เทศบาลตำบลพระลับ 7) เทศบาลตำบลเมืองเก่า 8) องค์กรบริหารส่วนตำบลโคกสี และ 9) องค์กรบริหารส่วนตำบลท่าพระ

แหล่งข้อมูลและเครื่องมือการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือเป็นการออกแบบแนวคำถามในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In depth Interview) รวมถึงการสังเกตการณ์ พูดคุยหรือตั้งข้อซักถามจากผู้ให้ข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งละ 3 คน โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบหลักด้านดิจิทัลประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร (นายก รองนายก ผู้บริหารฝ่ายการเมืองอื่น) 2) ข้าราชการประจำระดับหัวหน้าส่วนงาน (ปลัด รองปลัด หัวหน้าส่วน) 3) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านดิจิทัล และประชาชนผู้มารับบริการ (ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนในพื้นที่) พื้นที่ละ 1 คน โดยคัดเลือกจากเป็นผู้ที่เคยติดต่อรับบริการจากท้องถิ่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบเปรียบเทียบ (Cross Case Analysis) และนำข้อมูลในแต่ละประเด็นมาจัดหมวดหมู่เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลกับกรอบแนวคิด เพื่อนำไปสู่การค้นหากันสาระและตีความจากประเด็นสำคัญของข้อค้นพบ

ผลการวิจัย

บริบทเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนท้องถิ่นดิจิทัล

จากการศึกษาปัจจัยความสำเร็จการขับเคลื่อนเพื่อเปลี่ยนแปลงองค์การสู่ท้องถิ่นดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาองค์กร โดยนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในกระบวนการทำงานรวมถึงการให้บริการประชาชน อีกทั้ง ผู้บริหารได้มีการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา ทั้งเรื่องภาวะผู้นำผู้บริหาร ศักยภาพในการกำหนดงบประมาณ และการตอบสนองของบุคลากรท้องถิ่น ดังจะได้อธิบายในแต่ละประเด็นต่อไปนี้

ปัจจัยความสำเร็จในการนำนโยบายท้องถิ่นดิจิทัลไปปฏิบัติ

ผลการวิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถนำนโยบายดิจิทัลไปปฏิบัติได้สำเร็จนั้น ควรต้องมีปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำและการสนับสนุนของผู้บริหารในองค์กร

จากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ทราบถึงบริบทและการบริหารจัดการ

ในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนทางดิจิทัลในท้องถิ่นจาก วิสัยทัศน์ การกำหนดนโยบายและภาวะผู้นำของผู้บริหารในการพัฒนาองค์กร มีความคิดสร้างสรรค์ เปิดใจยอมรับ และสนับสนุนการทำงานของบุคลากร ทำให้ทราบถึงปัญหา และที่มาของปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานนี้สำเร็จ พบว่ามี 2 ประเด็นดังนี้

1.1. ทศนคติของผู้นำต่อการปรับเปลี่ยนสู่องค์กรดิจิทัล

จากการศึกษาพบว่า ในท้องถิ่นที่ผู้บริหารมีทัศนคติเชิงบวก ก้าวทันเทคโนโลยีเปิดใจยอมรับการพัฒนา ไม่ปิดกั้น พร้อมที่จะนำดิจิทัลมาปรับใช้ ท้องถิ่นนั้นจะมีการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาไว้อย่างชัดเจน มีการจัดสรรงบประมาณ เตรียมพร้อมด้านบุคลากร และโครงสร้างพื้นฐาน กลับกันกับองค์กรที่ผู้นำมีทัศนคติตรงกันข้าม เห็นได้ชัดว่าท้องถิ่นนั้นไม่มีความชัดเจนของนโยบายและการปฏิบัติ และไม่ได้มีการดำเนินการเชิงรุก อีกทั้งยังมีแนวความคิดว่าขนาดขององค์กรตนเองเล็ก ปริมาณงานไม่เยอะ ไม่จำเป็นต้องมีการให้บริการทางดิจิทัลก็สามารถปฏิบัติงานได้ ดังผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า “...เราต้องใช้เทคโนโลยีมาทำงาน เพื่อที่จะบริการประชาชนให้เร็วขึ้น มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เข้าถึงความต้องการของประชาชน ปัจจุบันเทคโนโลยีมันไปไกลแล้ว เราต้องตามให้ทัน...” (ผู้บริหารท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 26 เมษายน 2566) และ “...ในท้องถิ่นเรามันอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมีอะไรเขาก็สามารถเข้ามาหาได้เลย และปริมาณงานเราก็ไม่ได้เยอะปัจจุบันก็ยังทำงานได้ดี เราไม่เหมาะกับการเอาดิจิทัลเข้ามาใช้มันไม่คุ้ม...” (ผู้บริหารท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2566)

1.2. การให้ความร่วมมือระหว่างผู้บริหารกับข้าราชการท้องถิ่น: ตัวแปรความสำเร็จของการเป็นท้องถิ่นดิจิทัล

จากการศึกษาพบว่า ในบางท้องถิ่นข้าราชการระดับหัวหน้าส่วนยังปฏิบัติแบบเชิงรับรอคำสั่งจากผู้บริหารหรือผู้กำหนดนโยบาย โดยไม่ได้มีการขับเคลื่อนในการพัฒนา เสนอ รวมถึงสนับสนุนให้เกิดนโยบายในการพัฒนา แต่ในทางตรงกันข้ามกับท้องถิ่นที่ข้าราชการระดับหัวหน้าส่วนงานมีการทำงานเชิงรุก มีการสอดประสานกับทัศนคติ วิสัยทัศน์ ของผู้บริหาร ทำให้ท้องถิ่นนั้นมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ดังผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า “...ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญ กับนโยบายในการพัฒนามาเป็นอันดับแรก และสภาต้องผ่านให้นโยบายนี้เกิดขึ้นได้ และทุกคนในสำนักงานต้องเปิดใจยอมรับและพัฒนาตัวเอง ปรับให้เข้ากับยุคสมัย ตอนนี่ของเรากำลังปรับ และทำความเข้าใจอยู่...” (ผู้บริหารท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2566)

2. ทักษะทางด้านดิจิทัลของบุคลากร (Digital Skill)

จากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ค้นพบประเด็นปัญหาด้านทักษะความสามารถดิจิทัลของบุคลากรในท้องถิ่นโดยแบ่งประเด็นได้ 2 ประเด็นดังนี้

2.1. ช่วงวัยกับการยอมรับในการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาตนเอง

จากการศึกษาพบว่าบุคลากรในท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ ส่วนใหญ่มีการยอมรับว่าทักษะด้านดิจิทัลของตนเองยังต้องพัฒนาเพื่อให้การดำเนินงานนั้นสามารถเข้ากับระบบงานใหม่ได้ และส่วนมากสามารถใช้อุปกรณ์ขั้นพื้นฐานได้เป็นอย่างดี แต่ในบุคลากรที่สูงวัย อายุประมาณ 50 ปีขึ้นไป ส่วนมากอยู่ในตำแหน่งหัวหน้าส่วนงาน พบว่าในกลุ่มนี้ยังมีความคุ้นชินกับระบบการทำงานแบบเดิมที่ยังไม่ได้มีการใช้ระบบเทคโนโลยีมากเท่าไร และยังคงขาดทักษะการใช้งานระบบปฏิบัติการ การใช้สื่อทางดิจิทัล และทักษะการรักษาความปลอดภัยทางดิจิทัล ดังผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า “...พอดิจิทัลเข้ามาพนักงานก็ยังตื่นตัวอยู่แต่ก็ยังมียุคกลุ่มพนักงานรุ่นเก่าเขาก็ยังกังวลอยู่ว่าเขาจะทำได้ไหมทำไมต้องเอามามันยุ่งยาก แต่ถ้าส่วนของที่ พวกที่จะสนุกมันมีแต่เด็กรุ่นใหม่เขาอยู่กับอะไรแบบนี้แล้วเรียนรู้ได้เร็ว...” (บุคลากรท้องถิ่น, สัมภาษณ์, วันที่ 27 เมษายน 2566)

2.2. การขาดแคลนทรัพยากรบุคคลด้านเทคโนโลยีดิจิทัล

จากข้อมูลการศึกษาพบว่าทรัพยากรบุคคลด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในท้องถิ่นส่วนมากยังขาดแคลนบุคลากรเฉพาะทาง ส่วนใหญ่ท้องถิ่นแก้ปัญหาโดยการมอบหมายงาน หรือฝากงานไว้กับเจ้าหน้าที่ส่วนอื่นที่พอมี ความรู้ ความสามารถด้านดิจิทัล เพื่อปฏิบัติงานแทนโดยที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นยังมีหน้าที่อื่นในองค์กรที่ต้องดูแล ดังผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า “...ตอนนี้ไม่มีตำแหน่งโดยตรง หมายถึงเป็นข้าราชการพวกนี้ยังไม่มี และเห็นควรจะมี แต่ก็ติดด้วยเรื่องของ...บางครั้งในท้องถิ่นนะ...เดี๋ยวนี้มันเต็ม...การกำหนดกรอบใหม่ก็อาจจะยุ่งยากหรือล่าช้า กว่าจะได้แต่ละคนมากก็ไม่ใช้เรื่องง่ายดังนั้นเลยต้องจ้างพนักงานมาแบบชั่วคราวอย่างนี้...” (บุคลากรท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 28 เมษายน 2566)

3. งบประมาณ

3.1. ศักยภาพด้านงบประมาณ

จากการศึกษาพบว่าในหลายพื้นที่บริหารจัดการการใช้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดส่วนใหญ่ใช้ในการแก้ปัญหาในพื้นที่โครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภคต่าง ที่จำเป็นต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและงบประมาณที่ใช้ไปมีจำนวนมาก ในบางพื้นที่งบประมาณไม่เพียงพอที่จะจัดสรรสำหรับการแก้ปัญหาเหล่านี้ จนต้องทำเรื่องของبودทุนเฉพาะกิจจากสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด เพื่อนำมาสมทบในการจัดการแก้ปัญหาในพื้นที่แต่เชื่อว่าทุกท้องถิ่นจะได้รับการจัดสรร เนื่องจากมีการพิจารณาคำขอที่ยื่นขอเข้ามาต้องมีหลักการและเหตุผลเหมาะสมและเป็นเรื่องเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการโดยเร็วจึงจะได้รับการจัดสรรงบประมาณ ดังผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า “...งบประมาณของเรา ยังไม่มีความพร้อมเพราะว่าภารกิจความเดือดร้อนของเรามีหลายเรื่อง เอาเงินมาทำเรื่องพวกนี้มันไม่ได้ใช้เงินน้อยเลย ปีล่าสุดก็ได้ทำการยื่นของبودทุนจากท้องถิ่นจังหวัด ได้รับมา 2 โครงการ...” (ผู้บริหารท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2566)

3.2. การชักซ้อมความเข้าใจกับฝ่ายสภาท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่าในหลายท้องถิ่นการผ่านกระบวนการสภาให้อนุมัติโครงการในการพัฒนาด้านดิจิทัล ซึ่งในกระบวนการนี้จะต้องเห็นชอบจากสภา และด้วยเหตุผลทางการเมืองที่ฝั่งผู้เสนอนโยบายหรือโครงการไม่มีเสียงข้างมากในสภาทำให้โครงการหรือนโยบายไม่ได้ถูกโหวตให้เห็นชอบ ทำให้การพัฒนาด้านดิจิทัลนี้ไม่สามารถดำเนินการได้ และถือว่าเป็นสิ่งที่ยังเป็นปัญหาและยังหาทางออกไม่ได้ ดังผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า “...งบประมาณสำคัญมากและใช้เวลานานในกระบวนการสภา ต้องทำความเข้าใจกับสภาท้องถิ่น เพื่อให้โครงการผ่าน ถ้าสภาอนุมัติ งบประมาณ ก็ไม่มีปัญหา...” (ผู้บริหารท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 28 เมษายน 2566)

4. การสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์

จากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ค้นพบประเด็นปัญหาด้านการสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในท้องถิ่น ดังประเด็นต่อไปนี้

4.1. วิธีการการสื่อสารขององค์กร และการสร้างความรู้ความเข้าใจ

จากการศึกษาพบว่าในหลายท้องถิ่นมีวิธีการสื่อสาร มีพื้นที่การสื่อสาร แต่การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ก็ไม่ได้สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนอย่างลึกซึ้ง และครอบคลุมทั้งหมด เพราะมีประชาชนที่มีข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีทั้งอุปกรณ์ และทักษะการใช้งาน ส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ ด้วยเหตุนี้ทำให้การสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์อาจสร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนได้ไม่ดีเท่าที่ควรเพราะเป็นการประชาสัมพันธ์แบบฝ่ายเดียว (One- Way Communication) ไม่ได้รับทราบความต้องการจากประชาชนว่าต้องการรู้อะไร และติดปัญหาอะไรในการใช้งาน ดังผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า “...ประชาสัมพันธ์ทุกช่องทาง...อาจจะแจ้งโดยตรง...แจ้งโดยตรงก็ให้ผู้นำชุมชนประกาศในชุมชน และก็เพจต่าง ๆ ของเทศบาลครับ สังเกตว่าประชาชนก็ยังไม่ได้อ่านตัวเรื่องนี้เท่าไร เท่าที่สังเกตชาวบ้านก็จะมาติดต่อโดยตรง...” (ผู้บริหารท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2566)

5. โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีดิจิทัลขององค์กร (Digital Infrastructure)

5.1. อุปกรณ์ฮาร์ดแวร์ไม่พร้อมในการรองรับและข้อจำกัดด้านงบประมาณ

ผู้บริหารท้องถิ่นส่วนใหญ่มองว่าโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีในองค์กรของตนมีความพร้อมสามารถใช้งานรองรับกับระบบการให้บริการทางออนไลน์ได้เป็นอย่างดีไม่เป็นที่น่าห่วงแต่การปฏิบัติงาน ในทางกลับกัน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้ความเห็นว่า อุปกรณ์ยังไม่เพียงพอ และไม่ทันสมัยเท่าที่ควร ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในการทำงาน เกิดข้อจำกัดในการทำงานในระบบ ดังผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า “...อุปกรณ์สำคัญมาก ตอนนี้ มันมีเพียงพอต่อการใช้งานพื้นฐานทั่วไปเท่านั้น หากมีการนำระบบใหม่เข้ามาทำงานจริงต้องอัปเดตให้ทันสมัยสามารถใช้งานเข้ากับระบบได้ แต่ติดที่เรื่องงบ เรามีไม่เพียงพอ ต้องใช้ด้านอื่นด้วย...” (ข้าราชการท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2566)

6. การมีส่วนร่วมและการยอมรับของประชาชน

6.1. ระบบคู่ขนานยังจำเป็นในการเป็นท้องถิ่นดิจิทัล

จากการศึกษา พบว่าในท้องถิ่นที่ส่วนมากมีการให้บริการผ่านทางออนไลน์ แต่ประชาชนก็ยังมี การเดินทางเข้ามาติดต่อราชการด้วยตนเอง โดยเฉพาะผู้สูงอายุ และจากการสอบถามประชาชนพบว่า ที่ ประชาชนยังพอใจในการเดินทางเข้าไปติดต่อราชการด้วยตนเอง เพราะรู้สึกสบายใจเมื่อได้พูดคุยติดต่อกับ เจ้าหน้าที่ และในมุมมองของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการก็ยอมรับว่าการมีระบบให้บริการออนไลน์ก็ดี ถือเป็นช่องทาง ที่สะดวก รวดเร็ว แต่การให้บริการยังต้องทำแบบคู่ขนาน ให้ประชาชนมีทางเลือกตามความต้องการ ดัง ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า “...เรามีประชาชนกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ได้ไปไหนมาไหนเลยอยู่บ้านเล่น โซเชียลไม่เป็น เข้าระบบไม่เป็นไม่มีสมาร์ตโฟน และเขาสบายใจที่จะมาติดต่อกับเจ้าหน้าที่เอง มันได้พูดคุย ได้เจอหน้า เข้าจะสบายใจกว่า มันเลยยังต้องทำงาน 2 ระบบอยู่ ระหว่างดิจิทัลกับ Manual...” (ข้าราชการท้องถิ่น, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2566)

6.2. การสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนทุกช่วงวัยแบบเชิงรุก

จากข้อมูลที่พบการสื่อสารการประชาสัมพันธ์การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนของ ท้องถิ่น ยังทำบนพื้นฐานที่ยังไม่มีความเข้าใจ หรือไม่ทราบว่าประชาชนอยากรู้อะไรหรือยังไม่เข้าใจอะไร ฉะนั้นการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนทุกช่วงวัยแบบเชิงรุก โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่อาจมี ปัญหาในการเปิดใจและความเข้าใจในระบบออนไลน์ซึ่งเป็นเรื่องแปลกใหม่กับผู้คนกลุ่มนี้ ดังผู้ให้ข้อมูลได้ กล่าวในประเด็นนี้ว่า “...อยากให้เจ้าหน้าที่เข้ามาสอนการใช้งาน เพราะบางทีเราก็ไม่รู้จะไปถามกับใคร ลูกหลานก็ไม่มีใครทำเป็น...” (ประชาชนในพื้นที่, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2566)

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลังจากพัฒนาสู่ท้องถิ่นดิจิทัล

ผลการวิจัยพบว่า หลังจากมีการนำนโยบายท้องถิ่นดิจิทัลไปปฏิบัติท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลง ภายในองค์กรโดยสามารถอธิบายลักษณะการเปลี่ยนแปลงดังประเด็นต่อไปนี้

1. การตอบสนองต่อการทำงาน และการเข้าถึงระบบการทำงาน

จากการศึกษาพบว่าหลังจากมีการนำเอาช่องทางการให้บริการทางดิจิทัลไปปรับใช้ ท้องถิ่นมีการ เปลี่ยนแปลง และมีการตอบสนองต่อการทำงานในมุมมอง ตอบสนองต่อสิ่งที่ประชาชนต้องการได้อย่าง รวดเร็ว ลดขั้นตอนการทำงาน สามารถทำออนไลน์ได้ และผู้บริหาร หัวหน้าส่วนงาน สามารถเข้าไปติดตาม การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้สะดวกขึ้น เช่น การเข้าถึงระบบร้องเรียนได้ตลอดเวลาไม่ต้องรอเอกสาร และสามารถไปแก้ไขปัญหาได้ทันที

2. การซ้ำซ้อนของการทำงาน

จากการศึกษาพบว่าการทำงานในระบบออนไลน์ที่มีการปรับใช้ ยังมีบางท้องถิ่นประสบ ปัญหาการทำงานซ้ำซ้อน หลายกระบวนการยังต้องกลับมาทำในขั้นตอนของเอกสารเหมือนเดิม ซึ่งเป็น ปัญหาของรอยต่อในระบบกับกระบวนการเดิม ที่ระบบไม่สามารถดำเนินการให้จบทั้งกระบวนการได้ เช่น

การส่งเรื่องร้องเรียนของประชาชนไปแต่ละส่วนงาน ยังต้องมีการทำหนังสือ หรือแจ้งกันเองในหน่วยงาน ซึ่งระบบไม่สามารถกระจายหมวดหมู่ของงานได้ ยังต้องใช้บุคลากรในการดำเนินการ

สรุปและอภิปรายผล

ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ ทำให้ทราบถึงกลไกในการปฏิบัติของแต่ละปัจจัยความสำเร็จในการนำเอานโยบายท้องถิ่นดิจิทัลไปปฏิบัติ และการเปลี่ยนแปลงขององค์กร หลังจากมีการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยสามารถอธิบายโดยสรุปได้ดังนี้

ข้อค้นพบด้านภาวะผู้นำและการสนับสนุนของผู้บริหารในองค์กร ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญอันดับหนึ่งที่จะทำให้ท้องถิ่นขับเคลื่อนนโยบายท้องถิ่นดิจิทัลไปได้ จากผลการศึกษา ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มี ทักษะคติโนเชิงบวก มีความคิดสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาอย่างชัดเจน และคอยสนับสนุนการทำงานสร้างแรงจูงใจให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระณัฐวุฒิ พันทะลี, สุขพัฒน์ อนนท์จารย์, อาทิตย์ แสงแฉวง และวีรณัฐ พรหมจักร (2565) ที่พบว่าทัศนคติและคุณลักษณะของผู้นำที่กล่าวข้างต้นคือองค์ประกอบของผู้ในยุคดิจิทัล แต่ในมุมมองของท้องถิ่นนั้น ผู้บริหาร ข้าราชการระดับหัวหน้าส่วน ที่มีการปฏิบัติงานเชิงรุก ตอบรับกับนโยบาย มีการขับเคลื่อนงาน สอดประสานของกับนโยบายของ ถือเป็นสิ่งที่ผู้นำต้องให้ความสำคัญเพิ่มเติมจากภาวะผู้นำข้างต้น

จากปัจจัยข้างต้นทำให้ส่งผลไปสู่ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยอื่นในอีกหลายปัจจัยด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรงบประมาณที่ศักยภาพด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอ ทำให้การพัฒนาองค์กรยังไม่มี ความก้าวหน้าด้านการพัฒนาดิจิทัลอย่างที่ควร สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุบลกาญจน์ อมรสิน (2565) ที่พบว่า งบประมาณ เป็นปัจจัยสำคัญเพราะหากท้องถิ่นมีรายได้น้อย การพัฒนาย่อมไม่ก้าวหน้า แต่จากการศึกษาพบว่า ถึงแม้ในท้องถิ่นที่มีงบประมาณน้อย หากผู้บริหารมีการกำหนดทิศทางการพัฒนาองค์กรชัดเจน การกำหนดงบประมาณในองค์กรจะสามารถบริหารจัดการได้อย่างลงตัว แต่หากไม่มีการกำหนดงบประมาณ จะทำให้ส่งผลต่อการเตรียมพร้อมอีกหลายด้านที่ตามมา ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ที่ต้องเตรียมพร้อมให้สอดคล้องกับระบบการให้บริการออนไลน์ ที่เป็นอีกหนึ่งปัจจัยความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาภรณ์ สีสุพรรณ และ อจิรภาส เพียรขุนทด (2565) ที่พบว่าโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลมีผลต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล แต่จากการศึกษาพบว่าท้องถิ่นควรคำนึงถึงทรัพยากร ด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่มีในปัจจุบันด้วย เพราะยังพบว่าในบางท้องถิ่นสามารถใช้อุปกรณ์เก่าที่มี ในกรดำเนินการด้านดิจิทัลได้แต่อาจยังไม่เต็มประสิทธิภาพ ทั้งนี้การขาดแคลนบุคลากรเฉพาะทางดิจิทัล และยังขาดความรู้ความเข้าใจในทักษะด้านดิจิทัลพื้นฐานของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2564) และขาดการยอมรับที่จะพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรเองก็เป็นสิ่งสำคัญ จึงสะท้อนให้เห็นได้ว่าการที่ขาดบุคลากรเฉพาะทาง และขาดความรู้ความเข้าใจ และการยอมรับในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรนั้น ส่งผลให้ท้องถิ่นประสบปัญหาในการขับเคลื่อนการพัฒนาอยู่พอสมควร

นอกเหนือจากปัจจัยที่กล่าวมาในข้างต้น ยังมีอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญคือ การยอมรับของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งปัจจุบันในหลายท้องถิ่นยังพบว่าประชาชน ยังต้องเดินทางไปติดต่อราชการด้วยตนเอง อันเนื่องมาจากประชาชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในการให้บริการทางดิจิทัล อันเกิดจากการสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์ของท้องถิ่นต่อประชาชน ที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพิพิธพัชรโดม, พระสาโรจน์ ธมมสโร (2562) ที่พบว่าองค์กรไม่จะสามารถอยู่คู่สังคมได้ หากปราศจากการยอมรับของประชาชน แต่ในทางปฏิบัติที่ค้นพบคือพบว่าเป็นปัญหาที่ถูกส่งต่อมาจาก การสื่อสาร ทำความรู้อย่างไม่ทั่วถึง ที่ยังเข้าไม่ถึงประชาชนอย่างทั่วถึง ทำให้ประชาชนบางกลุ่มยังต่อต้านและไม่เปิดใจยอมรับการบริการด้านดิจิทัลนี้ และในส่วนของ การเปลี่ยนแปลงขององค์กรหลังจากมีการนำนโยบายท้องถิ่นดิจิทัลไปปฏิบัติ ส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี การเข้าถึงระบบการทำงานออนไลน์นั้น มีความสะดวก รวดเร็ว สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา มีประสิทธิภาพการทำงานเพิ่มขึ้น และประชาชนมีช่องทางบริการที่เพิ่มขึ้น ตามความสะดวกและความต้องการของประชาชนทุกกลุ่มช่วงวัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานส่วนกลาง

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การบังคับใช้ระบบการปฏิบัติการกลางเพื่อใช้ในการทำงานของท้องถิ่น ให้เหมือนกันทุกแห่ง ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า ระบบในการให้บริการประชาชนมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดความแตกต่าง และการเปรียบเทียบในแต่ละพื้นที่ ฉะนั้นการมีระบบกลางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เหมือนกันทุกพื้นที่จะทำให้การพัฒนาเป็นไปในแนวราบพร้อมกันทั่วประเทศ

2. ข้อเสนอแนะต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้บริหารท้องถิ่นควรเปิดใจยอมรับการพัฒนาทางเทคโนโลยี และมองการพัฒนาทางเทคโนโลยีในเชิงบวก เพื่อให้การพัฒนาองค์กรมีความชัดเจนในการพัฒนาโดยต้องระบุในแผนประจำปีเพื่อ การดำเนินงาน การจัดสรรงบประมาณ และการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร และโครงสร้างพื้นฐานที่สอดคล้องกัน รวมถึงการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในเชิงรุก เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจและเล็งเห็นความสำคัญและการยอมรับในการบริการทางดิจิทัล อีกทั้งการใช้ระบบการให้บริการทางดิจิทัล ต้องใช้ให้เต็มรูปแบบ เบ็ดเสร็จ ที่สามารถจบทุกกระบวนการทำงานในระบบ เพื่อไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อนในกระบวนการปฏิบัติงาน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ขยายกรอบพื้นที่การวิจัยให้ครอบคลุมในโซนภูมิภาค เพื่อให้การศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในแต่ละบริบทของท้องถิ่นที่ต่างกัน ทั้งเชิงพื้นที่ วัฒนธรรม ความต้องการของประชาชน และขนาดขององค์กร เพื่อค้นพบข้อแตกต่างของปัจจัยความสำเร็จนั้นและทดลองรูปแบบการดำเนินการตามปัจจัยความสำเร็จที่ค้นพบ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กฤษวรรธน์ โล่วัชรินทร์. (บรรณาธิการ). (2564). การบริหารภาครัฐโฉมใหม่ ในยุคแห่งความพลิกผัน (พิมพ์ครั้งที่ 1). มหาวิทยาลัยขอนแก่น: คลังนานาวิทยา
- นภัสรพี เดชางกูร. (2563). ข้อเสนอแนะบางประการเกี่ยวกับการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล ตามพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 12(1), 346-360.
- พระณัฐวดี พันทะลี, สุขพัฒน์ อนนท์จารย์, อาทิตย์ แสงแฉก และวีรนุช พรหมจักร. (2565). ภาวะผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคดิจิทัล. วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 2(2), 75-86.
- พระพิพิธพัชโรดม, พระสาโรจน์ ธมมสโร. (2562). การประชาสัมพันธ์กับการเมืองไทย, วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์, 2(1), 54-67.
- สถาบันนวัตกรรมและธรรมาภิบาลข้อมูล. (2565). **ไขข้อสงสัย! Digital Transformation คืออะไร และตัวอย่างในไทย.** สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2566, จาก <https://kku.world/digitaltransformation>
- เทศบาลเมืองแม่เหียะ. (2565) **ผลงานดีเด่นการบริหารองค์กร.** สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2566 จาก [รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ https://kku.world/8fcjt](https://kku.world/8fcjt)
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2563). **การเดินทางของ DGA เพื่อมุ่งสู่ Smart Nation Smart Life ประเทศทันสมัย ชีวิตคนไทยก็ง่ายขึ้น.** สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2566 จาก <https://www.dga.or.th/about-us/our-history/>
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล องค์การมหาชน. (2564). **ปัจจัยความสำเร็จในการขับเคลื่อนแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ.2563-2565.** สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2566, จาก <https://www.dga.or.th/document-sharing/infographic/61667/>
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล องค์การมหาชน. (2566). **รายชื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการท้องถิ่นดิจิทัล (Digital Government Platform).** สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2566, จาก <https://www.dga.or.th/our-services/digital-platform-services/dga-digital-government-platform/list-local-government-organization/>
- สำนักงาน ก.พ. (2561). **ทักษะด้านดิจิทัลพื้นฐานของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล.** สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2566, จาก https://www.ocsc.go.th/digital_skills2#gsc.tab=0
- สุภาภรณ์ สีสุพรรณ และ อจิรภาส เพียรขุนทด. (2565). การปรับตัวเพื่อเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงเป็นองค์กรดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น,

Journal of Roi Kaensarn Academi, 7(8), 247-264.

อุบลกาญจน์ อมรสิน. (2565). การบริหารงบประมาณขององค์การปกครองท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 5(2), 92-103.

Translated References

Grichawat Lowatcharin. (2021). **A new look of public administration (1st Edition)**. Khon Kaen University.

Nabhasrabi Tejangkura. (2020). **Some Observations on The Digital Public Administration and Services under The Digital Administration and Services act B.E. 2562**. Academic Journal Phranakhon Rajabhat University, 12(1), 346-360.

PhraNatthawut Phanthali, Sukhapol Anonjarn, Artit Saengchawek, and Weeranucn Promjak. (2022). **The Leadership of Local Government Organization in The Digital Era**. Journal of local management and Development Pibulsongkram Rajabhat University, 2(2), 75-86.

Phraphiphitcharodom, Phra Saroj Thamasaro. (2019). **Public Relations with Thai Politic**, Journal of MCU Phetchaburi, 2(1), 54-67.

Data Innovation and Governance Institute. (2022). **The Definition! of Digital Transformation and Examples in Thailand**.
<https://kku.world/digitaltransformation>

Maehia Town Municipality. (2022). **achievements in the field of organizational Management**. <https://kku.world/8fcjt>

Digital Government Development Agency. (2020). **The Journey of DGA for Smart Nation Smart Life, Modern Country Easier Life of Thai People**. www.dga.or.th/about-us/our-history/

Digital Government Development Agency. (2021). **Success Factors in Implementing Digital Government Plan 2020 - 2022**. <https://www.dga.or.th/document-sharing/infographic/61667/>

Digital Government Development Agency. (2023). **The list of local governments participating in Digital Government Platform**. <https://www.dga.or.th/our-services/digital-platform-services/dga-digital-government-platform/list-local-government-organization/>

Office of The Civil Service Commission (2017). **Basic Digital Skills of Government Officials and Public Servants for Digital Government Transformation.**

www.ocsc.go.th/digital_skills2#gsc.tab=0

Supaporn Seesupun and Ajirapa Pienkhuntod. (2022). **Adaptability to Digital Transformation of Local Administrative Organizations in Muang District of Khon Kaen Province**, Journal of Roi Kaensarn Academi, 7(8), 247-264.

Ubolkan Amornsyn. (2022). **Budget Management of Local Administrative Organization Ubon Ratchathani Province**, Journal of Interdisciplinary Innovation Review, 5(2), 92-103.

การศึกษานโยบายสาธารณะแนวการตีความผ่าน กรณีศึกษา
นโยบายอนุรักษ์และพัฒนารัตนโกสินทร์ในโครงการก่อสร้าง

อาคารที่ทำการศาลฎีกา

Interpretive Public Policy A Case Study of the Rattnakosin City
Conservation and Development Policy in the Supreme Court
Building Construction Project

[Received: July 14, 2023; Revised: August 29, 2023;

Accepted: August 29, 2023]

นรภัทร เข้มทอง

หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานโยบายสาธารณะ,
วิทยาลัยการเมืองการปกครอง,
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Narapat Kemthong

Master of Political Science,
Public Policy,
College of Politics and Governance,
Mahasarakham University

ประโยชน์ สังกลิน

รองศาสตราจารย์, อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์,
วิทยาลัยการเมืองการปกครอง,
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Prayote Songklin

Associate Professor, Advisor,
College of Politics and Governance,
Mahasarakham University

CORRESPONDING AUTHOR

Narapat Kemthong, Master of Political Science, Public Policy, College of Politics and Governance, Mahasarakham University. E-mail: narapat.kemtong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการศึกษานโยบายสาธารณะแนวการตีความผ่านกรณีศึกษา นโยบายอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ในโครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลฎีกา โดยมีขั้นตอนการศึกษาดังต่อไปนี้ 1) ศึกษาข้อมูลขั้นทฤษฎีภูมิ โดยการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย และข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง 2) ศึกษาข้อมูลขั้นปฐมภูมิ โดยการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสังเกตการณ์อาคารสถาปัตยกรรมและบริบทที่เกี่ยวข้อง 3) รวบรวมข้อมูลที่เก็บมาได้ โดยแบ่งแยกประเภทจัดระบบ และรูปแบบของข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ 4) ศึกษาวิเคราะห์ เชื่อมโยงข้อมูล ค้นหาและตีความสัญลักษณ์ นัยยะ สรุปความหมายที่พบตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดไว้ และศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ข้อค้นพบกับแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมือง และ 5) สรุปผลการวิจัย ตอบคำถามการวิจัย และนำเสนอผลงาน ผลการศึกษา พบว่า จากการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะแนวการตีความกรณีศึกษา นโยบายอนุรักษ์และพัฒนา กรุงรัตนโกสินทร์ในโครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลฎีกา พบว่า ความหมายโดยนัยของนโยบายแสดงให้เห็นถึงเจตนาแฝงที่มุ่งหวังถ่ายทอดวาทกรรมของรัฐซึ่งถูกอำพรางไว้ในประดิษฐกรรมนโยบาย เพื่อน้อมน้าวค่านิยมและความเชื่อต่าง ๆ ของผู้คนในสังคม สร้างฉันทศน์ให้อำนาจตุลาการใกล้ชิดกับสถาบันพระมหากษัตริย์มากกว่าประชาชน ผลักดันให้สถาบันพระมหากษัตริย์กลายเป็นแหล่งที่มาของความชอบธรรมเชิงอำนาจของรัฐในระบอบประชาธิปไตย ประกอบสร้างและส่งผ่านมายาคติอัตลักษณ์ไทยและอุดมการณ์แบบราชาชาตินิยม ต้องการที่จะลบล้างความเป็นพหุวัฒนธรรมออกจากพื้นที่ สร้างดุลยภาพความสัมพันธ์เชิงอำนาจและทัศนคติร่วมที่รัฐต้องการ อนึ่งจากการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอาคารที่ทำการศาลฎีกาในฐานะประดิษฐกรรมนโยบายกับอุดมการณ์ทางการเมือง พบว่า อาคารที่ทำการศาลฎีกาเป็นสารทางอุดมการณ์ของรัฐ ทำหน้าที่ถ่ายทอดวาทกรรมและประกอบสร้างมายาคติเพื่อตรึงความหมายของวาทกรรมของรัฐ อาคารที่ทำการศาลฎีกาจึงมีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องและสนับสนุนแนวคิดสถาปัตยกรรมกับการถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมืองบริบทของกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นในช่วยส่งเสริมวาทกรรมแนวคิดอนุรักษ์นิยมแบบราชาชาตินิยมผ่านระบบความหมายเชิงสัญลักษณ์ในองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม ส่งผลน้อมน้าวและผลักดันการสร้างทัศนคติร่วมในสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่รัฐต้องการ รัฐสามารถใช้สถาปัตยกรรมในการถ่ายทอดวาทกรรม ชุดความคิด รวมไปถึงอุดมการณ์ต่าง ๆ ไปสู่ประชาชนได้ง่าย ธรรมชาติของสถาปัตยกรรมมีลักษณะเป็นวัตถุสามารถผลิตซ้ำ เน้นย้ำได้ง่ายส่งผลให้วาทกรรม ชุดความคิดหรืออุดมการณ์นั้น ๆ สามารถประกอบสร้างเป็นมายาคติครอบงำประชาชนได้ง่ายเช่นเดียวกัน

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะแนวการตีความ; ประดิษฐกรรมนโยบาย; สัญลักษณ์; วาทกรรม, สถาปัตยกรรม; การเมือง

ABSTRACT

This article aims to present a study of interpretive public policy through a case study of Rattanakosin city conservation and development policy in the Supreme Court building construction project. The study process is as follows: 1) Study secondary data by studying and collecting information from documents, textbooks, research papers, and information from electronic media. 2) Study primary data by collecting field data by observing buildings, architecture, and related contexts. 3) Gather information by categorizing, organizing, and formatting information from different sources. 4) Study and analyze data to find and interpret symbols or implications from policy artifacts. Summarize the meanings found in the framework of the research concepts defined and analyzing the relationship between the findings and political ideology. And 5) a summary of the research results. answer research questions and present the research results. The study results are as follows. According to study interpretive public policy, a case study of Rattanakosin city conservation and development policy in the Supreme Court building construction project. It was found that the connotative meaning of policy showed that policymakers aimed to convey the discourse of the state which was hidden in policy artifacts, to persuade the values and beliefs of the people, create a scene for the judiciary to accept the authority of the monarchy. The monarchy was pushed to become the source of the legitimacy of the democratic state. Policy discourse reconstructed and transmitted myths about Thai identity and ideology of royal nationalism. Policymakers want to remove multiculturalism from context in order to balance the power relations and collective attitudes desired by the state. Additionally, through the study of the relationship between the Supreme Court building as an invention of policy and political ideology, it was revealed that the Supreme Court building served as an ideological messenger for the state. Its purpose was to propagate discourses and establish myths to fix the meaning of state discourse. Therefore, the design of the Office of the Supreme Court shares a connection that corresponds to and supports the architectural concept, as well as the transmission of political ideology. Within the context of the inner Rattanakosin period, the building conveyed a conservative discourse of royal nationalism through symbolic architectural elements. This influence played a pivotal role in shaping and guiding the formation of shared societal attitudes, aligning with the government's intentions. Architecture provides governments with a powerful tool to communicate discourses, ideas, and ideologies to the public. Due to its

tangible nature, architecture can be easily reproduced and emphasized, thereby giving rise to discourses, ideas, or ideologies that can be readily transformed into prevailing myths that hold sway over the public.

Keywords: Interpretive Public Policy; Policy Artifacts; Semiotics; Discourse; Architecture; Politics.

บทนำ

ทศวรรษที่ผ่านมา เกิดปรากฏการณ์ถูกทำให้สูญหายไปของประดิษฐกรรมหลายชิ้นที่ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับคณะราษฎร เช่น เมื่อปี พ.ศ.2560 หมุดกำเนิดรัฐธรรมนูญหรือที่รู้จักกันว่า หมุดคณะราษฎร ถูกทำให้สูญหายในปีถัดมา พ.ศ.2561 อนุสาวรีย์พิทักษ์รัฐธรรมนูญก็ถูกรื้อถอน ประดิษฐกรรมทั้งสองชิ้นเป็นสัญลักษณ์ของการกำเนิดและการปกป้องประชาธิปไตย จวบจนบัดนี้ (2566) ยังไม่มีใครหรือหน่วยงานใดให้คำตอบถึงเรื่องนี้ได้อย่างชัดเจน ก่อนหน้านั้น ในปี พ.ศ.2556 มีการรื้อทิวอาคารศาลยุติธรรม (ศาลฎีกาเก่า) นับเป็นอาคารที่คุณค่าและมีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ไทยทั้งยังเป็นหนึ่งในประดิษฐกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับคณะราษฎร

ภาพที่ 1 อาคารศาลฎีกาเก่าออกแบบโดยพระสาโรชรัตนนิมมานก์ โดยมองเห็นหลังคาของอาคารศาลสถิตย์ยุติธรรมอยู่ด้านหลัง

ที่มา : ชาตรี ประกิตนันทการ, 2550.

อาคารศาลยุติธรรม (ศาลฎีกาเก่า) ตั้งอยู่ถนนราชดำเนินด้านทิศตะวันออกของสนามหลวง บริเวณ ทิศเหนือของศาลหลักเมือง ที่ดินผืนนี้เป็นที่ตั้งของศาลหลวงมาตั้งแต่ครั้งก่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 โปรดให้สร้างศาลาถูกขุนนอกเพื่อใช้เป็นที่ทำการของศาลหลวง (กระทรวงมหาดไทย, 2519) ต่อมารัชกาลที่ 5 โปรดให้สร้างอาคารศาลสถิตย์ยุติธรรม ณ ที่บริเวณนี้เพื่อเป็นที่ทำการของกระทรวงยุติธรรมและมีพระราชประสงค์ให้ก่อสร้างอาคารที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมตะวันตก (นิกร ทัสโร, 2562) หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในปี พ.ศ.2482 คณะราษฎรดำเนินโครงการก่อสร้างอาคารศาลยุติธรรม เพื่อเป็นอนุสรณ์สถานถึงการได้รับอำนาจอศาลกลับคืนมาจากการแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมกับต่างประเทศได้ทั้งหมด ถือเป็นารได้รับอธิปไตยของประเทศอย่างสมบูรณ์ (ชาตรี ประกิตนันทการ, 2550) อาคารศาลยุติธรรมได้รับการออกแบบโดยพระสาโรชรัตนนิมมานก์ (สาโรช สุขยางค์) สถาปนิกชาวไทยซึ่งจบการศึกษาจากประเทศอังกฤษจึงนำเอารูปแบบสถาปัตยกรรมแบบอาร์ต เดโค ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในยุโรปขณะนั้นมาใช้ในการออกแบบอาคารหลังนี้ คณะราษฎรมีมติเห็นชอบและอนุมัติให้ดำเนินโครงการก่อสร้างอาคารศาลยุติธรรมขึ้นมาแทนที่อาคารศาลสถิตย์ยุติธรรมซึ่งมีสภาพทรุดโทรมและถูกรื้อทิวในเวลาต่อมา

จนกระทั่ง พ.ศ.2520 ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) ได้บรรจุโครงการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการกรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นมา เพื่อดำเนินโครงการดังกล่าว คณะกรรมการกรุงรัตนโกสินทร์ศึกษาแล้วเห็นว่า ควรย้ายสถานที่ราชการออก

จาก กรุงเทพมหานครชั้นในเพื่อลดความแออัดของประชาชนที่มาติดต่อราชการและประชาชนที่มาท่องเที่ยวชมโบราณสถานในกรุงเทพมหานครชั้นใน เป็นการช่วยลดความคับคั่งของการจราจรและเพื่อช่วยลดมลพิษทางเสียง ทางน้ำและทางอากาศด้วย (สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2559) สถานที่ราชการหลายแห่งจึงทยอยย้ายออกไป แต่ศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงสุดของประเทศนั้นคณะกรรมการกรุงเทพมหานครเห็นว่าควรตั้งอยู่ที่เดิม และเสนอให้ก่อสร้างอาคารศาลฎีกาขึ้นใหม่ เพื่อปรับภูมิทัศน์ของกรุงเทพมหานครชั้นในให้สวยงาม เกิดความกลมกลืนทางสถาปัตยกรรม (กระทรวงยุติธรรม, 2559) จึงเป็นที่มาของโครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลฎีกาตามนโยบายอนุรักษ์และพัฒนากรุงเทพมหานคร ดำเนินโครงการ ออกแบบ ก่อสร้างจนแล้วเสร็จและเปิดใช้ในปี พ.ศ.2563 ด้วยงบประมาณกว่าสามพันล้านบาท (เรื่องสิทธิ ตันกาญจน์รักษ์, 2562)

ภาพที่ 2 ภาพถ่ายมุมสูงอาคารศาลฎีกาขณะกำลังก่อสร้าง ปี พ.ศ.2562

ที่มา : นรภัทร เข้มทอง, 2566

โครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลฎีกา ถูกคัดค้านจากประชาชน นักวิชาการและกรมศิลปากร เนื่องจากต้องรื้ออาคารศาลยุติธรรม (ศาลฎีกาเก่า) ด้วยเห็นว่าเป็นอาคารที่มีคุณค่าและได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานตาม พ.ร.บ.โบราณสถานฯ พ.ศ.2504 อีกทั้งตัวอาคารยังมีสภาพไม่ทรุดโทรมถึงกับบูรณะไม่ได้เมื่อเทียบกับอาคารที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกันและได้รับการบูรณะก่อนหน้านี้ นั่นคืออาคารกระทรวงกลาโหม ซึ่งมีอายุการใช้งานมายาวนานกว่า จึงเกิดเป็นคำถามว่า การรื้อถอนอาคารศาลยุติธรรม (ศาลฎีกาเก่า) นี้ มีเหตุผลทางการเมืองแฝงอยู่ด้วยหรือไม่ (PachathaiTV, 2556)

ที่ผ่านมา มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการเมืองในสถาปัตยกรรม โดยงานวิจัยเหล่านั้น ทำการศึกษาการถ่ายทอดแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองผ่านองค์ประกอบและรูปแบบทางสถาปัตยกรรม กลุ่มแนวคิดนี้มีความเชื่อว่าตั้งแต่การอภิวัฒน์สยาม พ.ศ.2475 เป็นต้นมา มีการแข่งขันที่จะสร้างงานสถาปัตยกรรมเพื่อสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างกลุ่มพันธมิตรชนอนุรักษ์นิยมสมบูรณาญาสิทธิราชย์ กับกลุ่มเสรีนิยมประชาธิปไตย และการแข่งขันนั้นยังคงดำเนินมาถึงปัจจุบัน (ชาติรี ประกิตนันทการ, 2546) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเหล่านี้ยังไม่ได้กล่าวถึง ศึกษาหรือวิเคราะห์นโยบายซึ่งเป็นตัวกำหนดให้ดำเนินโครงการนั้น ๆ

การวิเคราะห์นโยบาย (policy analysis) มีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างความเข้าใจถึงกระบวนการของการกำหนดนโยบาย (policymaking process) แต่เดิมนิยมใช้วิธีการวิเคราะห์แบบวิทยาศาสตร์หรือ

หลักการแบบเป็นเหตุเป็นผล (rational model) และอาศัยการประเมินผลนโยบายเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของนโยบายนั้น ๆ ภายใต้ระเบียบวิธีการวิเคราะห์นโยบายแบบปฏิฐานนิยม (positivism) ใช้การวิจัยแบบประจักษ์นิยม (empiricism) เป็นหลักคือการประเมินวัดผลเชิงปริมาณและการตั้งสมมติฐานเชิงวัตถุวิสัย (objective) (ประโยชน์ สงกลิ่น, 2561) ระเบียบวิธีเชิงเหตุผลดังกล่าวไม่สามารถอธิบายหรือชี้วัดเชิงสังคมและวัฒนธรรมที่มีปรากฏการณ์ด้านพฤติกรรมและบริบทซึ่งเป็นปัจจัยเชิงอัตวิสัย (subjective) ได้ การอธิบายปรากฏการณ์เชิงอัตวิสัยจึงต้องทำความเข้าใจด้วยวิธีการตีความ การพยายามทำความเข้าใจการกระทำ ความรู้สึกนึกคิดของผู้คนที่มนโยบายนั้น ๆ เพื่อค้นหาความหมายนโยบายและสร้างทางเลือกให้แก่เครือข่ายนโยบาย นั่นคือ แนวคิดนโยบายสาธารณะแนวการตีความ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2540)

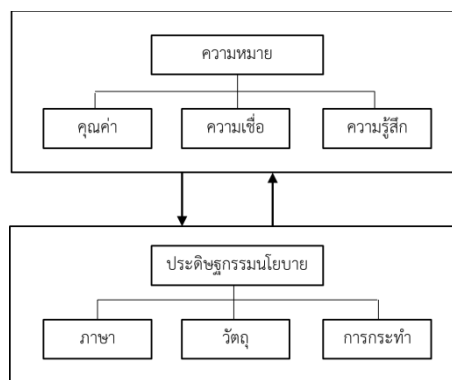
ดังนั้นเพื่อให้เกิดความกระจ่างในเรื่องนี้ บทความนี้จึงขอนำเสนอการศึกษานโยบายสาธารณะแนวการตีความ กรณีศึกษา นโยบายอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ในโครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลฎีกา เป็นการขยายความหรือผลิตซ้ำเพื่อทบทวนแนวคิดการเมืองในสถาปัตยกรรมให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อศึกษาการนำนโยบายสาธารณะแนวการตีความมาใช้วิเคราะห์กรณีศึกษา นโยบายอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ในโครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลฎีกา

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษานโยบายสาธารณะแนวการตีความ กรณีศึกษานโยบายอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ในโครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลฎีกา ผู้ศึกษานำกรอบแนวคิดนโยบายสาธารณะแนวการตีความ (interpretive public policy) ของ ดโวรา ยานาว (Dvora Yanow) ซึ่งเป็นตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างความหมายนโยบายกับประดิษฐกรรมนโยบายมาใช้เป็นตัวแบบในการศึกษาดังนี้ (Yanow,2000 อ้างถึงใน ประโยชน์ สงกลิ่น, 2561)

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ที่มา : Yanow,2000 อ้างถึงใน ประโยชน์ สงกลิ่น, 2561

การวิเคราะห์นโยบายแนวการตีความ เป็นวิธีการที่เน้นในเรื่องของความหมายนโยบายและกระบวนการซึ่งความหมายเหล่านั้นถูกถ่ายทอดไปสู่และถูกอ่านโดยกลุ่มชุมชนนโยบาย (ประโยชน์ สังกลิน, 2561) ความหมายเป็นเรื่องของการตีความและการตีความเป็นเรื่องของคุณค่า ความเชื่อและความรู้สึก (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2540) ดังนั้น ความหมายนโยบายจึงเป็นการแสดงออกของคุณค่า ความเชื่อและความรู้สึกซึ่งมีลักษณะเป็นอัตวิสัยถูกหลอมรวมและส่งต่ออยู่ใน ประดิษฐกรรมนโยบาย (policy artifacts) ในลักษณะที่เป็นวัตถุวิสัย ซึ่งจะแสดงสัญลักษณ์ที่มีความสัมพันธ์กับความหมายนโยบายประกอบด้วย 3 มิติของการสร้างความหมายคือ อารมณ์ (emotion) การรับรู้ (cognitive) และศีลธรรม (ethos) ที่สอดคล้องกับ คุณค่า ความเชื่อ และความรู้สึก ดังนั้น ประดิษฐกรรมนโยบายจึงเป็นหลักฐานที่สัมผัสได้ของความหมายนโยบาย ประดิษฐกรรมนโยบายจะมีการแสดงตัวออกมาใน 3 รูปแบบ คือ ภาษา วัตถุ และการกระทำ (Yanow, 2000 อ้างถึงใน ประโยชน์ สังกลิน, 2561) นั่นเอง อย่างไรก็ตามกระบวนการสร้าง การรักษาและการเปลี่ยนแปลงของประดิษฐกรรมและความหมายสามารถเคลื่อนไหวได้ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับบริบทด้วย กรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ใช้แนวทางของยานาวคือ การศึกษาวิเคราะห์ความหมายนโยบายผ่านสิ่งที่ยานาวเรียกว่าประดิษฐกรรมนโยบาย (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2540)

แนวคิดและทฤษฎี

1) แนวคิดทฤษฎีนโยบายสาธารณะแนวการตีความ (Interpretive Public Policy)

การศึกษานโยบายสาธารณะแบบดั้งเดิม (แนวคิดปฏิฐานนิยม, Positivism) เน้นความสนใจในวิธีการศึกษาและการปฏิบัติที่แน่นอนตายตัว ภายใต้ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงวิทยาศาสตร์ ทำให้กระบวนการศึกษาให้ความสำคัญในการวัดผลเชิงปริมาณและพัฒนาตัวแบบเชิงเหตุผล แต่แนวคิดการศึกษานโยบายสาธารณะแนวการตีความ มีพื้นฐานที่เห็นแย้งกับแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ โดยเชื่อว่าวิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ไม่อาจสะท้อนความเป็นจริงทั้งหมดได้ ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกล้วนมีความหมายที่หลากหลายและในบางมิติการทำความเข้าใจต้องอาศัยการตีความและการตีความอาจพบความหมายที่หลากหลายออกไปอีก (ซุติเดช เมธีซุติกุล, 2563)

สาระสำคัญของการวิเคราะห์นโยบายแนวการตีความอยู่ที่การหา “ความหมาย” (meaning) ต่าง ๆ ของนโยบาย (ประโยชน์ สังกลิน, 2561) ความหมายของนโยบายนั้นมีได้อยู่ที่ตัวนโยบายแต่เพียงอย่างเดียวอย่างที่นักวิเคราะห์นโยบายสาธารณะแนวปฏิฐานนิยมเชื่อกันแต่ความหมายของนโยบายในบางมิตินั้นขึ้นกับการตีความ การทำความเข้าใจของบุคคลหรือหน่วยงานนั้น ๆ หรือที่เรียกว่า ชุมชนนโยบาย (the policy community) ผ่านการวิเคราะห์ “ประดิษฐกรรมนโยบาย” (policy artifacts) (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2540)

2) แนวคิดทฤษฎีสัญวิทยา (Semiology)

ทฤษฎีสัญวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงกระบวนการที่ทำให้เรา “เข้าใจความหมาย” ของสิ่งใด ๆ (comprehend meanings) หรือกระบวนการที่เรา “ให้ความหมาย” แก่สิ่งใด ๆ (attribute meanings)

(เถลิง พัฒโนภาส, 2551) และเป็นแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้อธิบายความหมายจากการสื่อสาร วิเคราะห์ถึงจุดกำเนิดของความหมายโดยไม่สนใจว่าการสื่อสารนั้นจะสำเร็จหรือล้มเหลว แต่มุ่งศึกษาถึงโครงสร้างและความสัมพันธ์ของการสื่อสารในเชิงสังคมวัฒนธรรม กระแสการไหลของความหมายและกระบวนการสร้างความหมายของสารที่ถูกส่งออกไป ระหว่างสิ่ง ที่เรียกว่า “ตัวหมาย/รูปสัญลักษณ์” (signifier) ที่ถูกนำมาใช้แทนความหมายที่เป็น “ตัวหมายถึง/ความหมายสัญลักษณ์” (signified) อันได้แก่ แนวความคิดต่าง ๆ (concepts) (กาญจนา แก้วเทพ, 2543)

ความหมายสัญลักษณ์ตามทฤษฎีของบาร์ธ นั้นมีอยู่ 2 ระดับ คือ 1) ความหมายโดยอรรถ (denotative meaning) เป็นระดับความหมายตรง ที่ถูกสร้างขึ้นอย่างเป็นภววิสัย (objective) เป็นความหมายที่เข้าใจตามตัวอักษร เป็นที่ยอมรับทั่วไปตามข้อตกลงที่กำหนดขึ้นมา จัดอยู่ในลักษณะของการอธิบายความหมายเชิงพรรณนา (descriptive) และ 2) ความหมายโดยนัย (connotative meaning) เป็นความหมายที่เกิดขึ้นจากการตีความ (interpretative) ความหมายจึงขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ค่านิยมของกลุ่มหรือบริบททางวัฒนธรรมของแต่ละสังคมเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย มีคุณสมบัติลื่นไหลไม่ตายตัวสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทและช่วงเวลา (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2555)

ตามทฤษฎีสัญวิทยาของบาร์ธ ความหมายโดยนัยที่อยู่ในระดับลึกมากเรียกว่า มายาคติ (myth) เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงฐานะการเป็นสัญลักษณ์ของสรรพสิ่งในสังคมให้กลายเป็นเรื่องธรรมชาติเรื่องปกติ คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับโดยไม่ตั้งคำถามและเป็นความคิดความเชื่อที่สอดคล้องกับระบบอำนาจที่ดำรงอยู่ในสังคมในขณะนั้น (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2545) เงื่อนไขที่ทำให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดกลายเป็นสถานะเป็นมายาคติก็คือ การที่สังคมวัฒนธรรมเข้าไปยุ่งเกี่ยวแทรกแซงโดยหยิบยืมความหมายให้แก่สิ่งนั้น อย่างไรก็ตาม มายาคติเป็นผลผลิตทางสังคมและวัฒนธรรมซึ่งสัมพันธ์กับการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (นพพร ประชากุล, 2547) คุณสมบัติของมายาคติที่สำคัญมีอยู่สองประการคือ หนึ่ง มายาคติ นั้นจะมีลักษณะที่เป็นพลวัต (dynamic) ของความหมายอยู่ตลอดเวลา และอีกประการหนึ่งคือ ที่ได้มีมายาคติก็จะ มี counter myth ที่ปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมย่อย ๆ อยู่เสมอเพราะฉะนั้นจึงแทบไม่มีอะไรเลยในโลกที่จะมี แต่ประโยชน์แต่ทว่าทุกอย่างจะต้องมี “ความหมาย” อะไรสักอย่างหนึ่งเสมอ (กาญจนา แก้วเทพ, 2547)

3) แนวคิดเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมกับอุดมการณ์ทางการเมือง

การศึกษาเรื่องสถาปัตยกรรมกับอุดมการณ์ทางการเมืองเริ่มมีการศึกษาอย่างจริงจังในช่วงปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา งานของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ เรื่อง *ชาติไทย, เมืองไทย, แบบเรียนและอนุสาวรีย์ ว่าด้วยวัฒนธรรม, รัฐ และรูปแบบการจิตสำนึก* นิธิทำการรื้อสร้าง (deconstruction) เรื่องความคิดของผู้คนกับอนุสาวรีย์ใหม่ โดยจัดวางอนุสาวรีย์ลงในบริบทของประวัติศาสตร์และธรรมเนียมการจัดสร้างรูปเคารพจากนั้นได้จำแนกแยกแยะอนุสาวรีย์ออกเป็นส่วน ๆ ในเชิงสัญลักษณ์ ศิลปะ ภูมิสถาปัตยกรรม และพิธีกรรมเพื่ออธิบายถึง “สาร” ที่อนุสาวรีย์สื่อออกมา โดยตีความว่าอนุสาวรีย์เป็นประดิษฐกรรมของอุดมการณ์ทางการเมือง ผลลัพธ์ที่นิธิเสนอเป็นการปะทะกันของมโนทัศน์สองชุด คือ มโนทัศน์แบบอนุรักษนิยมหรือฝ่ายสนับสนุนสมบูรณาญาสิทธิราชย์กับมโนทัศน์แบบเสรีนิยมหรือฝ่ายสนับสนุนคณะราษฎร (นิธิ เอียวศรีวงศ์,

2538) งานของนิธิจึงเป็นจุดเริ่มในการศึกษา เรื่องการปะทะต่อสู้กันทางอุดมการณ์ทางการเมืองผ่านงานประดิษฐ์กรรมของรัฐ

ชาตรี ประกิตนันทการ นักวิชาการคนสำคัญในกลุ่มแนวคิดเรื่องสถาปัตยกรรมกับอุดมการณ์ทางการเมือง ศึกษาเปรียบเทียบการต่อสู้เชิงอุดมการณ์ของมโนทัศน์ทางการเมืองทั้งสองอีกครั้ง โดยให้สื่อแทนคือ สถาปัตยกรรม พบว่า รูปแบบสถาปัตยกรรมของรัฐเป็นผลผลิตทางอุดมการณ์ของชนชั้นนำซึ่งมีอำนาจทางการเมืองและส่งผลต่อความเชื่อ ค่านิยม และอุดมคติร่วมของคนใน (ชาตรี ประกิตนันทการ, 2550) หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร เสนอเอาไว้ว่า “มนุษย์เป็นผู้สร้างและปรับปรุงนคร และนครจะกลับมาเป็นผู้ปรับปรุงนิสัยของมนุษย์” อิทธิพลของสถาปัตยกรรมกับวิถีชีวิตของมนุษย์ซึ่งเป็นผู้ใช้สถาปัตยกรรมแม้ว่ามนุษย์จะเป็นผู้สร้างเมืองขึ้นมาแต่เมืองที่ห้อมล้อมวิถีชีวิตส่งผลย้อนกลับมาปรับปรุงนิสัยของมนุษย์ สถาปนิกที่มีความรอบรู้และความสามารถย่อมออกแบบเมืองที่มีความเรียบร้อยหมดจดและงดงามย่อมเกิดผลดีต่อนิสัยใจคอประชาชน (อิทธิเทพสรรค์ กฤดากร, 2539) ดังนั้น สถาปัตยกรรมโดยเฉพาะสถาปัตยกรรมของรัฐมักจะถูกถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมืองของผู้สร้างไว้เสมอและส่งผลกระทบต่อทัศนคติของผู้คน โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม

ระเบียบวิธีที่ใช้ในการศึกษา

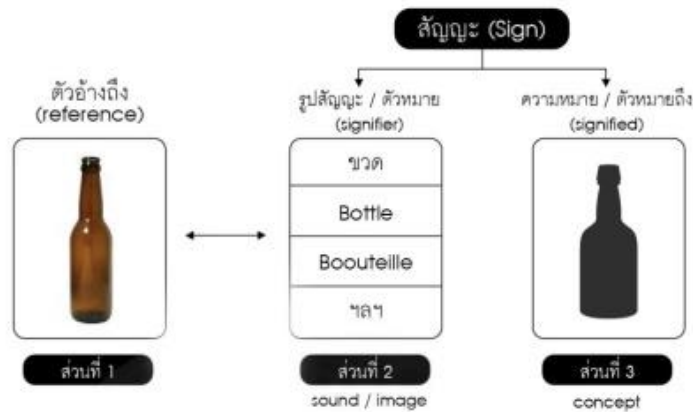
การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษานโยบายสาธารณะด้วยวิธีการตีความเพื่อค้นหาความหมายจากสัญลักษณ์ (symbol) นัยยะ (sign) ซึ่งแสดงออกผ่านองค์ประกอบของประดิษฐ์กรรมนโยบาย ระเบียบวิธีที่เลือกใช้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative research) และการค้นคว้าข้อมูลทางด้านเอกสาร (documentary research) ที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ โดยเน้นการค้นคว้าจากหลักฐานด้านประวัติศาสตร์ที่ปรากฏ (history approach) ร่วมกับการศึกษาภาคสนาม (field research) ด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมเติมเต็มในส่วนที่เอกสารไม่มี การนำเสนอรายงานใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ (analysis description) เป็นการบรรยายสรุปข้อมูล วิเคราะห์ และอภิปรายโดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากกรณีวิธีหาข้อมูลต่าง ๆ ผ่านเครื่องมือและขั้นตอนดังต่อไปนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ การตีความนโยบายสาธารณะต้องอาศัยการเข้าถึงความหมายจากประดิษฐ์กรรมนโยบาย การจะเข้าถึงความหมายนั้นต้องค้นหาจากนัยยะหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องใช้องค์ความรู้เป็นหลักวิธีเพื่อค้นหาความหมายที่ซ่อนอยู่ให้ปรากฏชัดเจนขึ้นอย่างมีระบบ ผู้ศึกษาจึงอาศัยแนวคิดทฤษฎีสัญญาวิทยาเป็นเครื่องมือที่จะช่วยในการอธิบายความสัมพันธ์ของความหมายนั้น

ทฤษฎีสัญญาวิทยาของโซซูร์ เป็นการอธิบายความสัมพันธ์ของ “ตัวอ้างอิง” (reference) กับ “ตัวหมาย” (signifier) และ “ตัวหมายถึง” (signified) ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่แทนตัวอ้างอิง เมื่อเราเข้าใจความหมายของตัวหมายเกิดแนวคิดจินตนาการของตัวอ้างอิงในสมองหรือความคิดคำนึงที่เราเข้าใจว่า

“เป็นภาพในใจหรือภาพในความคิด” (concept) เมื่อนั้นก็คือสิ่งที่เรียกว่า ตัวหมายถึง (กาญจนา แก้วเทพ, 2547)

ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของสัญญาณและกระบวนการสร้างความหมายของโซซูร์
ที่มา : กาญจนา แก้วเทพ, 2547

โซซูร์ อธิบายว่า โครงสร้างรวมทั้งหมัดนี้ ก็คือบริบททางวัฒนธรรมของคนแต่ละกลุ่ม แต่ละวัฒนธรรมก็มีความแตกต่างกันตามแต่ลักษณะของวัฒนธรรมนั้น ด้วยเหตุนี้แม้จะเป็นสัญญาณที่มี ตัวอ้างอิง (reference) เดียวกันแต่เมื่อวัฒนธรรมแตกต่างกันก็จะทำให้ ตัวหมายถึง (signified) มีคุณค่าของภาพในใจหรือความคิดค่านึง (concept) แตกต่างผกผันไปได้ โซซูร์ เรียกสิ่งที่ทำให้เกิดความหมายขึ้นมาว่า คุณค่า (value) เพราะคุณค่า คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสัญญาณย่อย ๆ ในแต่ละโครงสร้างรวมทั้งหมัดของ แต่ละวัฒนธรรมนั่นเอง (กาญจนา แก้วเทพ, 2543)

ทฤษฎีสัญญาวิทยาของ Roland Barthes ศิษย์คนสำคัญของ โซซูร์ เสนอวิธีการวิเคราะห์ตีความหมายโดยพิจารณาจากประเภทของความหมาย ซึ่งมีอยู่สองวิธีด้วยกัน คือ ค้นหาความหมายโดยอรรถ (denotative meaning) และค้นหาความหมายโดยนัย (connotative meaning) ดังนี้ (นพพร ประชากุล, 2547)

ความหมายโดยอรรถ เป็นตัวหมายถึง (signified) ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาอย่างวัตถุวิสัย (objective) เป็นความหมายที่เข้าใจกันตามตัวอักษร เป็นความหมายที่เข้าใจตรงกันเป็นส่วนใหญ่และยอมรับกันโดยทั่วไป ถือเป็นความหมายขั้นแรกที่ยอมรับได้อย่างชัดเจน

ความหมายโดยนัย ลักษณะนี้เป็นตัวหมายถึง (signified) ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาตรงข้ามกับความหมายโดยอรรถ เพราะถูกประกอบสร้างขึ้นอย่างเป็นอัตวิสัย (subjective) ไม่ว่าจะเป็อัตวิสัยในระดับบุคคล หรือระดับสังคมที่เราเรียกกันว่าค่านิยมของแต่ละสังคม ความหมายโดยนัยนี้เป็นความหมายขั้นที่สอง (second order of signification) ซึ่งนักสัญญาวิทยาสนใจที่จะวิเคราะห์ ในทุก ๆ สัญญาณนั้น จะต้องประกอบด้วยความหมายทั้งสองนี้ควบคู่กันไปเสมอ ในสัญญาณแต่ละประเภทจะมีสัดส่วนของความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัยในสัดส่วนที่ต่างกันออกไป เช่น ในสัญญาณด้าน

วิทยาศาสตร์ จะมีสัดส่วนของความหมายโดยอรรถสูงมีความหมายโดยนัยน้อย ในขณะที่สัญลักษณ์จะมีส่วนตรงกันข้ามกัน เป็นต้น (กาญจนา แก้วเทพ, 2543)

ขั้นตอนการศึกษา

1) ขั้นตอนการหาข้อมูล

(1) ศึกษาข้อมูลขั้นทุติยภูมิ โดยการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยและข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง

(2) ศึกษาข้อมูลขั้นปฐมภูมิ โดยการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสังเกตการณ์อาคารสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้อง

(3) รวบรวมข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ โดยแบ่งแยกประเภท จัดระบบและรูปแบบของข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ

(4) ศึกษาวิเคราะห์ เชื่อมโยงข้อมูล ค้นหาและตีความสัญลักษณ์ นัยยะ สรุปความหมายที่พบตามกรอบในแนวคิดการวิจัยที่กำหนดไว้และศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ข้อค้นพบกับแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมือง

(5) สรุปผลการวิจัย ตอบคำถามการวิจัย และนำเสนอผลงาน

2) ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้ขั้นตอนตามวิธีระเบียบวิธีการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะแนวการตีความ แบบ 5 ขั้นตอนของ ดิวรา ยานาว (Yanow, 2000 อ้างถึงใน ประโยชน์ ส่งกลิ่น, 2561) จะกล่าวถึงในผลการศึกษาต่อไป

ผลการศึกษา

การศึกษานโยบายสาธารณะแนวการตีความ กรณีศึกษานโยบายอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ในโครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลฎีกา ตามระเบียบวิธีการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะแนวการตีความ แบบ 5 ขั้นตอนของยานาว มีขั้นตอนดังต่อไปนี้ (Yanow, 2000 อ้างถึงใน ประโยชน์ ส่งกลิ่น, 2561)

ขั้นตอนที่ 1 การระบุประดิษฐกรรมนโยบาย (policy artifacts)

การวิเคราะห์นโยบายแนวการตีความ เชื่อว่าความหมาย คุณค่า ความเชื่อและความรู้สึกถูกหลอมรวม (embodied) และถูกส่งต่อ (transmitted) ผ่านประดิษฐกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นมา (ประโยชน์ ส่งกลิ่น, 2561) สัญลักษณ์ที่เป็นประดิษฐกรรม (artifactual symbols) จะมีการแสดงตัวออกมาในสามรูปแบบ คือ “ภาษา การกระทำและวัตถุ” สัญลักษณ์ที่เป็นประดิษฐกรรม (artifactual symbols) ในกรณีศึกษานโยบายอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ในโครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลฎีกาสามารถระบุได้ดังนี้

1) ประดิษฐานนโยบายที่เป็นภาษา ได้แก่ ประดิษฐานที่เป็นภาษาที่มีการเผยแพร่อย่างเป็นทางการ เช่น แผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์, รายงานการประชุมที่เกี่ยวข้องกับโครงการ, ข้อกำหนดและกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ, หนังสือคัดค้านโครงการของกลุ่มต่าง ๆ รวมไปถึงงานเสวนาวิชาการที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เป็นต้น

2) ประดิษฐานนโยบายที่เป็นการกระทำ ขั้นตอนนี้จะทำการแบ่งกลุ่มของชุมชนนโยบาย (the policy community) ออกเป็นกลุ่ม ๆ จากพฤติกรรมก่อนนโยบาย/โครงการที่คล้ายคลึงกัน มีจุดยืนที่เหมือนกันในด้านทัศนคติและผลประโยชน์ก่อนนโยบาย/โครงการและยึดถือความหมายแบบเดียวกันเข้าด้วยกัน เรียกว่ากลุ่มชุมชนการตีความ (interpretive communities) เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สนับสนุนนโยบาย/โครงการ, กลุ่มผู้คัดค้านนโยบาย/โครงการ และกลุ่มอื่น ๆ รายละเอียดจะกล่าวถึงในขั้นตอนที่ 2 การระดมชุมชนการตีความต่อไป

3) ประดิษฐานนโยบายที่เป็นวัตถุ ได้แก่ อาคารที่ทำการศาลฎีกาและบริบทที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะกล่าวถึงในขั้นตอนที่ 3 การระบุนวัตกรรม ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การระดมชุมชนการตีความ (interpretive communities)

ในขั้นตอนที่ 1 ได้ระบุประติษฐานนโยบายที่เป็นการกระทำ พบว่าตัวแสดงของนโยบาย (policy actors) ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อโครงการและมีพฤติกรรมที่แสดงออกเชิงสัญญาณซึ่งเป็นประติษฐานนโยบายที่เป็นการกระทำ สามารถจัดกลุ่มชุมชนการตีความได้สามกลุ่ม คือ กลุ่มผู้สนับสนุนนโยบาย/โครงการ, กลุ่มผู้คัดค้านนโยบาย/โครงการและกลุ่มอื่น ๆ

1) กลุ่มผู้สนับสนุนนโยบาย/โครงการ ได้แก่ คณะรัฐมนตรี เป็นผู้กำหนดนโยบาย คณะกรรมการกรุงรัตนโกสินทร์ กระทรวงยุติธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในฐานะผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ

2) กลุ่มผู้คัดค้านนโยบาย/โครงการ ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการซึ่งจัดกิจกรรมเพื่อคัดค้านโครงการและเรียกร้องให้อนุรักษ์อาคารศาลยุติธรรม และอธิบดีกรมศิลปากรซึ่งปฏิบัติตามหน้าที่ในการอนุรักษ์อาคารศาลยุติธรรม (ศาลฎีกาเก่า) ในฐานะเป็นโบราณสถาน

ขณะที่กลุ่มอื่น ๆ เช่น ประชาชนที่อาศัยอยู่รอบโครงการ, ประชาชนที่เข้ามาใช้พื้นที่ เป็นตัวแปรที่ให้อยู่ในสถานะนี้ไว้ก่อนเนื่องจากไม่แสดงสัญญาณที่เป็นประติษฐานนโยบายที่ชัดเจน

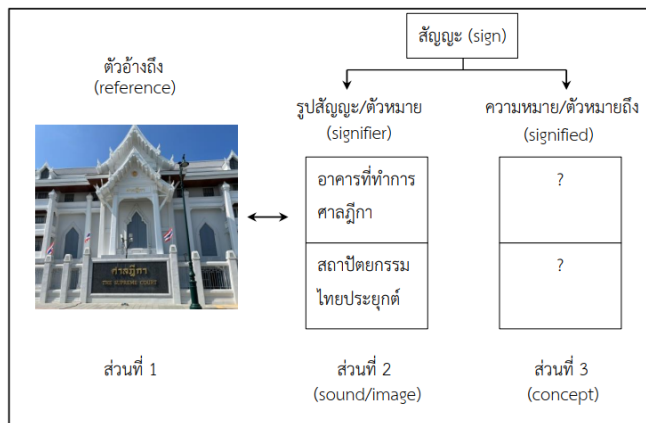
ความหมายที่พบจากประติษฐานนโยบายที่เป็นการกระทำก่อนนโยบาย/โครงการทั้งสองกลุ่มแสดงออกในเชิงขัดแย้งกัน กลุ่มชุมชนการตีความที่สนับสนุนนโยบายมีบทบาทในฐานะผู้กำหนดนโยบายและผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ต้องการที่จะรื้อทำลายอาคารศาลยุติธรรม (ศาลฎีกาเก่า) และแทนที่ด้วยสถาปัตยกรรม ที่สร้างความกลมกลืนให้บริบท ในขณะที่ กลุ่มที่คัดค้านโครงการต้องการที่จะอนุรักษ์อาคารศาลยุติธรรม (ศาลฎีกาเก่า) เอาไว้ กลุ่มชุมชนการตีความทั้งสองกลุ่มใช้ประติษฐานนโยบายที่เป็น

วัตถุประสงค์เป็นตัวแทนความหมายของอุดมการณ์ทางการเมืองของกลุ่มตนซึ่งจะวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 3 การระบุนวาทกรรมต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การระบุนวาทกรรม (discourses)

การระบุนวาทกรรมของนโยบาย เป็นขั้นตอนที่จะเข้าไปค้นหาความหมายนโยบาย ผู้วิจัยใช้ทฤษฎี สัญวิทยาเป็นเครื่องมือในการค้นหาและวิเคราะห์สัญญาณซึ่งถูกประกอบสร้างขึ้นเพื่อผลิตความหมายของนโยบายและนำสัญญาณที่พบมาวิเคราะห์เรียบเรียงเพื่อระบุนวาทกรรมนโยบาย

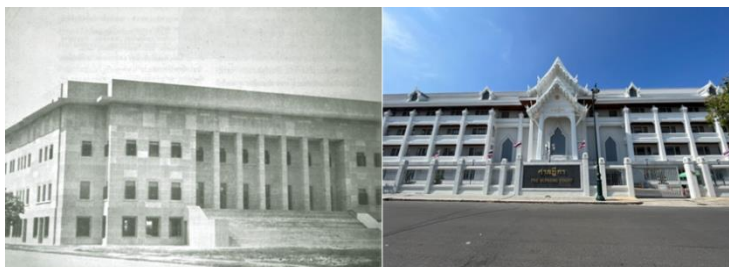
ทฤษฎีสัญวิทยาของโซซูร์ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวอ้างอิงกับตัวหมาย (signifier) และตัวหมายถึง (signified) นั้น บริบทสังคมวัฒนธรรมจะส่งผลต่อความหมายของสัญญาณ เมื่อผู้คนที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้สัญญาณในวัฒนธรรมนั้นจะเกิดเป็นจินตภาพในใจหรือภาพในความคิด (concept) เกิดความเข้าใจสัญญาณในบริบทนั้น ๆ (กาลยูจนา แก้วเทพ, 2547)

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ของสัญญาณและกระบวนการสร้างความหมายของโซซูร์ในการศึกษาอาคารที่ทำการศาลฎีกา

ที่มา : นรภัทร เข้มทอง (2566)

การออกแบบอาคารที่ทำการศาลฎีกามีการใช้องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมในรูปแบบที่แตกต่างไปจากอาคารเดิมซึ่งถูกรื้อทลายไป จากรูปแบบสถาปัตยกรรมโมเดิร์นซึ่งลักษณะเรียบเกลี้ยงถูกแทนที่ด้วยรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ซึ่งเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยอยุธยาหรือไทยประเพณีผสมผสานกับวิทยาการก่อสร้างสมัยใหม่

ภาพที่ 5 อาคารศาลยุติธรรม สถาปัตยกรรมโมเดิร์น (ซ้าย) อาคารที่ทำการศาลฎีกา สถาปัตยกรรมไทยประยุกต์(ขวา)

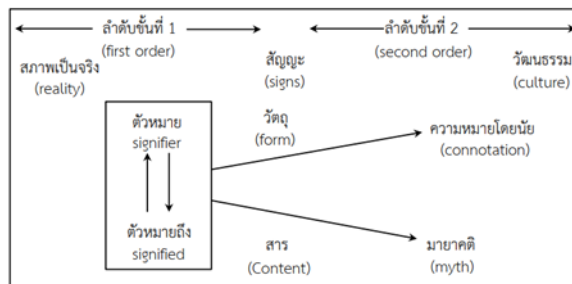
ที่มา : นรภัทร เข้มทอง (2566)

ภาพที่ 4 เปรียบเทียบอาคารศาลฎีกาเก่า(ซ้าย) กับศาลฎีกาใหม่(ขวา) ให้เห็นรูปแบบสถาปัตยกรรมที่แตกต่างกัน ศาลฎีกาเก่า(ซ้าย) หลังคาแบบจั่วแต่ทำหน้าอาคารหลอกว่าเหมือนหลังคาแบน ศาลฎีกาใหม่(ขวา) ใช้หลังคาแบนแต่ทำหน้าอาคารหลอกว่าคล้ายหลังคาจั่วแบบทรงไทย

ที่มา : นรภัทร เข้มทอง (2566)

การศึกษาพบว่าแนวคิดที่แสดงผ่านสัญลักษณ์ในองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของตัวอ้างอิงคืออาคารที่ทำการศาลฎีกา ซึ่งอยู่ในบริบทสังคมวัฒนธรรมของกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นในส่งผ่านแสดงความหมายของแนวคิดคติไตรภูมิ และ แนวคิดคติศักดิ์นาหรือฐานานุศักดิ์ในสถาปัตยกรรมไทย

ภาพที่ 7 พัฒนาการของสัญลักษณ์จากตัวอ้างอิงผ่านสัญลักษณ์และบริบทวัฒนธรรมไปสู่การสื่อความหมายโดยนัยและสร้างมายาคติ

ที่มา : นรภัทร เข้มทอง (2566)

การศึกษาตีความตามทฤษฎีสัญญวิทยาของบาร์ธ เมื่อแทนค่าตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้ อาคารที่ทำการศาลฎีกา (คือ reference) เป็นอาคารของหน่วยงานราชการฝ่ายตุลาการตามระบอบประชาธิปไตยเป็นความหมายนโยบายลำดับชั้นที่หนึ่ง (first order) ตามสภาพเป็นจริง (reality) บริบทสังคมวัฒนธรรม (culture) ตีกรอบและส่งผ่านแนวคิดคติไตรภูมิและคติศักดิ์นา (concept) ปรากฏในสัญลักษณ์ (signs) การประดิษฐ์สร้างความหมายในลำดับชั้นที่สอง (second order) ประดิษฐ์กรรมนโยบาย (form) สร้างความหมายโดยนัย (connotation) บริบทวัฒนธรรมตีกรอบให้รับรู้ถึงการเป็นอาคารชั้นเจ้าพระยาตามฐานานุศักดิ์ในสถาปัตยกรรมไทย แม้ว่าความหมายโดยอรรถจะเป็นอาคารของฝ่ายตุลาการตามระบอบประชาธิปไตยก็บริบทที่ครอบงำความเป็นเสมือนรูปเคารพ (idolatry) ของสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์

อาคารศาลฎีกาแสดงรูปแบบสถาปัตยกรรมกลมกลืนกับพระบรมมหาราชวัง และแสดงฐานานุศักดิ์ของอาคารที่มีชั้นต่ำกว่าเพื่อเชิดชูพระบรมมหาราชวังให้เปล่งปลั่ง การผสมผสานของสถาปัตยกรรมไทยประเพณีกับวิทยาการก่อสร้างสมัยใหม่ สู่ถึงการผสมผสานระหว่างประชาธิปไตยกับสมบูรณ์ญาสิทธิราชย์กลายเป็นประชาธิปไตยแบบไทย ๆ นั่นคือ สาร (content) หรือวาทกรรมของนโยบาย คือ “วาทกรรมประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” การอำพรางวาทกรรมนโยบายในสถาปัตยกรรมซึ่งเป็นที่รับรู้ว่าเป็นปราศจากการเมือง ถูกกลบเกลื่อนให้เป็นที่รับรู้เสมือนว่าเป็นธรรมชาติ จากพื้นฐานความเชื่อในโครงสร้างทางสังคมไทยคติไตรภูมิและคติศกดินาส่งผ่านสัญญาต่อสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ เกิดมโนทัศน์ร่วมของสังคมที่ถูกครอบงำเกิดเป็นมายาคติ (myths) นั่นเอง

การวิเคราะห์วาทกรรมในชั้นตอนนี้ พบว่า วาทกรรมนโยบายถูกสื่อสารผ่านสัญญาในองค์ประกอบของประดิษฐกรรมนโยบาย ทั้งประดิษฐกรรมที่เป็นภาษา การกระทำและวัตถุ ล้วนเป็นผลผลิตจากนโยบาย วาทกรรมนโยบายถูกผลิตขึ้นอย่างแยบยล ซับซ้อน และเป็นแบบแผนโดยการควบคุมของรัฐ กลวิธีการสอดแทรกวาทกรรมในประดิษฐกรรมนโยบาย มีแนวโน้มที่มีอิทธิพลในการชี้แนะ โน้มน้าวประชาชนผ่านระบบความหมายทางสัญญวิทยาในกระบวนการสร้างมายาคติเพื่อตรึงความหมายของวาทกรรมโดยที่ประชาชนไม่รู้ตัว

ขั้นตอนที่ 4 การระบุความหมายนโยบาย

ในขั้นตอนนี้เป็นการระบุความหมายนโยบาย ซึ่งเป็นประเด็นขัดแย้งภายในชุมชนนโยบายโดยผู้วิเคราะห์ต้องชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของความเห็นระหว่างชุมชนการตีความกลุ่มต่าง ๆ เพื่อสามารถสร้างการเจรจาไกล่เกลี่ยนโยบายในขั้นตอนที่ 5 ต่อไปได้

การวิเคราะห์ระบุวาทกรรมนโยบายโดยอาศัยทฤษฎีสัญญวิทยา พบว่า อาคารที่ทำการศาลฎีกาถูกประดิษฐ์สร้างให้เป็นสารสื่อวาทกรรมนโยบาย จากการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 3 พบว่าวาทกรรมที่ปรากฏจากอาคารที่ทำการศาลฎีกาคือ วาทกรรมประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาล

กระบวนการดำเนินนโยบายโครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลฎีกาทรัพยากรบุคคลทั้งหมดตั้งแต่การเสนอโครงการกระทั่งการออกแบบเป็นบุคคลภายในของรัฐทั้งสิ้น การออกแบบจงใจให้มีรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ คล้ายการผสมผสานรูปแบบวังซึ่งเป็นตัวแทนของสถาบันกษัตริย์กับวิทยาการก่อสร้างสมัยใหม่จากชาติตะวันตกซึ่งเป็นต้นแบบแนวคิดประชาธิปไตย ซ้อนทับเป็นวาทกรรมประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การผนวกประชาธิปไตยเข้ากับสถาบันกษัตริย์ เป็นความพยายามของรัฐในการสร้างดุลยภาพความสัมพันธ์อำนาจระหว่าง พระมหากษัตริย์ รัฐและประชาชน โดยผลักดันให้สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นแหล่งที่มาของความชอบธรรมเชิงอำนาจของรัฐในระบอบประชาธิปไตย ความหมายของนโยบาย/โครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลฎีกาก็คือการสื่อสารสร้างการรับรู้วาทกรรมเพื่อประกอบสร้างมายาคติของความหมายประชาธิปไตยแบบไทย ๆ รัฐต้องการโน้มน้าวความเชื่อ ค่านิยมของประชาชนให้ยอมรับรูปแบบความหมายดังกล่าว เป็นกระบวนการถ่ายทอด

อุดมการณ์ทางการเมืองผ่านสิ่งที่ถูกมองว่าปราศจากการเมือง กระบวนการชั้นนำหรือติดตั้งชุดความคิดของรัฐนี้เป็นกระบวนการที่ มิเชล ฟูโกต์ ให้นิยามว่า ชีวอำนาจ (bio-power) หรือ อำนาจในการบริหารจัดการชีวิตประชาชน (governmentality) รูปแบบหนึ่ง (Foucault, 1991 อ้างถึงใน ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2558) คือการใช้การรับรู้และอำนาจรัฐมาสัมพันธ์กันในฐานะที่เป็นตัวขับเคลื่อนให้ชีวิตหรือกลไกต่าง ๆ ของชีวิตประชาชนเกิดการเปลี่ยนแปลงไป

การดำเนินนโยบาย/โครงการรื้อถอนทำลายสถาปัตยกรรมรูปแบบหนึ่งและแทนที่ด้วยสถาปัตยกรรมอีกรูปแบบหนึ่งจึงเป็นกระบวนการลบล้างภาพความทรงจำเดิมและเติมภาพความทรงจำใหม่เพื่อช่วงชิงพื้นที่ความทรงจำร่วมของผู้คนในสังคม พื้นที่ความทรงจำของผู้คนมีความสำคัญต่อการตรึงความหมายของวาทกรรมซึ่งจะทำหน้าที่ผลิตสร้างมายาคติให้สังคม (สายชล สัตยานุรักษ์, 2554) หากกลุ่มใดช่วงชิงพื้นที่ความทรงจำของผู้คนให้ยอมรับวาทกรรมแนวคิดอุดมการณ์ของกลุ่มตนได้ กลุ่มนั้นจะสามารถสร้างความชอบธรรมและมีแรงผลักดันสนับสนุนในระบอบประชาธิปไตยได้ ดังนั้น ความหมายโดยนัยของโครงการนอกจากเป็นการใช้ชีวอำนาจเพื่อสื่อสารและตรึงความหมายวาทกรรมของรัฐแล้ว ยังเป็นการช่วงชิงพื้นที่ความทรงจำร่วมเพื่อสร้างความชอบธรรมเชิงอำนาจให้กับรัฐอีกด้วย

ขั้นตอนที่ 5 การเจรจาหรือการไกล่เกลี่ยการตีความ

เป็นการดำเนินการในรูปแบบของการเจรจาหรือการไกล่เกลี่ยการตีความที่เป็นความขัดแย้ง โดยมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมให้เกิดการอภิปราย เกิดการกำหนดกรอบใหม่ของทางเลือกซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจแบบใหม่ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ และอาจจะนำไปสู่แนวทางใหม่ของการปฏิบัติ

การศึกษาตีความนโยบายอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ในโครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลฎีกา พบว่า รัฐทำลายประดิษฐกรรมของฝั่งตรงข้ามและสร้างประดิษฐกรรมใหม่ขึ้นมาแทนที่เป็นการดำเนินยุทธศาสตร์ถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมืองผ่านประดิษฐกรรมนโยบายเพื่อสร้างความชอบธรรมและความมั่นคงในความสัมพันธ์เชิงอำนาจทางสังคมให้กับชนชั้นนำบางกลุ่มโดยอาศัยพึ่งพาสถาบันกษัตริย์เป็นแหล่งที่มาของความชอบธรรมนั้น ขณะเดียวกัน กลุ่มผู้คัดค้านนโยบายก็แสดงออกปกป้องประดิษฐกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับคณะราษฎรเป็นการต่อสู้เชิงสัญลักษณ์เพื่อรักษาความหลากหลายทางสังคมตามหลักการประชาธิปไตยและไม่ต้องการหวนกลับไปอยู่ในความสัมพันธ์เชิงอำนาจตามแบบระบอบเก่า ประเด็นข้อขัดแย้งของนโยบายอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ในโครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลฎีกา แสดงให้เห็นกระบวนการต่อสู้ทางการเมืองและสังคมรูปแบบหนึ่ง ความปรารถนาดีของรัฐที่ต้องการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานภายในเกาะรัตนโกสินทร์ หากแต่กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาซึ่งขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการกรุงรัตนโกสินทร์นั้น เป็นการอนุรักษ์และพัฒนาที่ให้ความสำคัญในมิติทางการเมืองมากกว่ามิติทางสังคมจึงเป็นการดำเนินโครงการที่มีความลำเอียงในการปฏิบัติ การแสดงออกถึงแนวคิดอนุรักษ์นิยมแบบราชาชาตินิยมของคณะกรรมการกรุงรัตนโกสินทร์ที่สามารถเข้าไปมีบทบาทต่อนโยบาย ทำหน้าที่ตัดสินใจต่าง ๆ ในนโยบาย ทำให้โบราณสถานที่มีความเกี่ยวข้องกับสถาบันกษัตริย์ได้รับการอนุรักษ์เป็นพิเศษกว่าอาคารอื่น ๆ ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับสถาบันกษัตริย์โดยเฉพาะอาคารศาล

ยุติธรรม (ศาลฎีกาเก่า) ซึ่งเป็นประดิษฐกรรมของคณะราษฎรถูกรื้อทำลายภายใต้คำว่า การอนุรักษ์และพัฒนา

ในความเป็นจริง ปัจจุบันการอนุรักษ์และการพัฒนาเมืองเก่าโดยเฉพาะเมืองเก่าที่มีวิถีชุมชนอยู่ด้วยไม่สามารถแยกอนุรักษ์และพัฒนามิติด้านวัตถุเพียงอย่างเดียว เรื่องพื้นที่สาธารณะและวิถีชุมชนดั้งเดิมก็เป็น สิ่งที่มองข้ามไม่ได้เลย นโยบายอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ในโครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลฎีกานั้นผู้กำหนดนโยบายให้ความสำคัญในมิติด้านการเมืองละเอียดที่จะสร้างความเชื่อมโยงมิติด้านสังคม ยุทธศาสตร์ในการกำหนดนโยบายจึงเริ่มต้นด้วยการทำลายสิ่งแวดล้อมอันไม่พึงประสงค์แล้วแทนที่ด้วยสิ่งแวดล้อมที่จะส่งเสริมอุดมการณ์ของรัฐทำให้ถูกมองว่าเป็นการอนุรักษ์และพัฒนาที่ลำเอียงเงื่อนไขสำคัญ ที่จะทำให้การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่ามีความยั่งยืนควรใช้ระบบบูรณาการอนุรักษ์โบราณสถาน การพัฒนาพื้นที่สาธารณะและการอนุรักษ์วิถีชุมชนไปพร้อม ๆ กัน ตัวอย่างกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จในต่างประเทศ เช่น เมืองเวสต์มินสเตอร์ ตั้งอยู่ใจกลางมหานครลอนดอนเป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์ที่สำคัญแห่งหนึ่งและเมืองปารีส ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเป็นเมืองที่ได้ชื่อว่าเป็นเมืองที่มีการอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ที่อยู่ร่วมกับวิถีชีวิตสมัยใหม่ได้ดีที่สุดแห่งหนึ่งของโลก (ปริญญาญ์ เจริญณิโชติชัย, 2558) ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการจึงไม่ขึ้นอยู่กับแค่อาคารที่ทำการศาลฎีกาก่อสร้างได้แข็งแรงหรือไม่ ใช้ทำการได้ตรงความต้องการของศาลฎีกาหรือไม่ แม้ว่าวันนี้โครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลฎีกาจะแล้วเสร็จผ่านไปแล้ว แต่กระบวนการดำเนินโครงการกลับทิ้งคำถามและข้อสงสัยให้กับประชาชนหลายประเด็น เช่น การละเมิดข้อบัญญัติ กทม. เรื่องความสูงของอาคารในเขต กรุงรัตนโกสินทร์ชั้นในที่ห้ามสูงเกิน 16 เมตร เป็นต้น นับเป็นบทเรียนในการดำเนินนโยบายของรัฐอีกครั้งหนึ่ง โครงการนี้อาจจะไม่สามารถแก้ไขอะไรได้แล้ว หากพิจารณาอีกมุมหนึ่งผลของโครงการนี้ทำให้เห็นความสำคัญของการทำประชาพิจารณ์เพื่อรับฟังข้อเสนอของประชาชนเป็นบทเรียนสำคัญที่รัฐควรนำไปพิจารณา

ทางออกของปัญหาทางหนึ่ง คือการเปิดใจยอมรับความหมายที่แตกต่างของกลุ่มอื่น ๆ ทำความเข้าใจมิติทางการเมืองวัฒนธรรม (cultural politics) ของปัญหาความตึงเครียดและความขัดแย้งในสังคมที่ชัดเจนขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาทางการเมืองโดยไม่ละเลยมิติทางวัฒนธรรม รวมทั้งการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมแห่งชาติให้กลายเป็น “พหุวัฒนธรรม” (สายชล สัตยานุรักษ์, 2554) คือการสร้างสรรค์สังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติบนหลากหลายในมิติทางการเมืองวัฒนธรรมแล้วตามหลักการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษานโยบายสาธารณะแนวการตีความ กรณีศึกษา นโยบายอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ในโครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลฎีกา พบว่า ความหมายโดยนัยของนโยบายแสดงให้เห็นถึงเจตนาแฝงที่มุ่งหวังถ่ายทอดวาทกรรมของรัฐซึ่งถูกอำพรางไว้ในประดิษฐกรรมนโยบาย เพื่อนำมโนทัศน์ค่านิยมและความเชื่อต่าง ๆ ของผู้คนในสังคม สร้างฉากทัศน์ให้อำนาจตุลาการใกล้ชิดกับสถาบัน

พระมหากษัตริย์มากกว่าประชาชน ผลักดันให้สถาบันพระมหากษัตริย์กลายเป็นแหล่งที่มาของความชอบธรรมเชิงอำนาจของรัฐในระบอบประชาธิปไตย ประกอบสร้างและส่งผ่านมายาคติอัตลักษณ์ไทยและอุดมการณ์แบบราชาชาตินิยม มุ่งหวังลบล้างความเป็นพหุวัฒนธรรมออกจากพื้นที่ สร้างคุณภาพความสัมพันธ์เชิงอำนาจและทัศนคติร่วมที่รัฐต้องการ

3.2 จากการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอาคารที่ทำการศาลฎีกาในฐานะประดิษฐานกรรมของนโยบายอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ในโครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลฎีกากับอุดมการณ์ทางการเมือง พบว่า อาคารที่ทำการศาลฎีกาถูกสร้างขึ้นเพื่อสื่อสารและถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมืองของรัฐ เพื่อผลิตซ้ำวาทกรรมและประกอบสร้างมายาคติเพื่อตรึงความหมายของวาทกรรมของรัฐ อาคารที่ทำการศาลฎีกาจึงมีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องและสนับสนุนแนวคิดสถาปัตยกรรมกับการถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างชัดเจน ด้วยบริบทของกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นในช่วยส่งเสริมวาทกรรมแนวคิดอนุรักษ์นิยมแบบราชาชาตินิยมผ่านระบบความหมายเชิงสัญลักษณ์ในองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม ส่งผลโน้มน้าวและผลักดัน การสร้างทัศนคติร่วมในสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่รัฐต้องการ รัฐสามารถใช้สถาปัตยกรรมในการถ่ายทอดวาทกรรม ชุดความคิด รวมไปถึงอุดมการณ์ต่าง ๆ ไปสู่ประชาชนได้ง่าย เพราะสถาปัตยกรรมมีลักษณะเป็นวัตถุ สามารถผลิตซ้ำ เน้นย้ำได้ง่ายส่งผลให้วาทกรรม ชุดความคิดหรืออุดมการณ์นั้น ๆ สามารถประกอบสร้างเป็น มายาคติครอบงำประชาชนได้ง่ายเช่นเดียวกัน

อภิปรายผลการศึกษา

1) ผลการศึกษานโยบายสาธารณะแนวการตีความ กรณีศึกษา นโยบายอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ในโครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลฎีกา พบว่า รัฐถ่ายทอดวาทกรรมทางอุดมการณ์โดยใช้อาคารที่ทำการศาลฎีกาเป็นสารเพื่อโน้มน้าวค่านิยมและความเชื่อต่าง ๆ ของผู้คนในสังคม น่าจะเป็นเพราะว่า การสื่อสารทางการเมืองผ่านสิ่งที่มีลักษณะต่อการรับรู้โดยทั่วไปว่าปราศจากการเมือง เป็นการสร้างมายาคติเชิงอำนาจผ่านประดิษฐานส่งผลต่อทัศนคติของประชาชนไปในทิศทางที่ผู้กำหนดนโยบายต้องการโดยได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สายพิณ แก้วงามประเสริฐ (2537) ได้ทำการศึกษเกี่ยวกับแนวคิดที่ผู้สร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีต้องการจะสื่อสารกับผู้พบเห็น เช่น แนวความคิดเกี่ยวกับฐานะที่เท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย การต่อสู้ทางการเมืองระหว่างระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์กับระบอบประชาธิปไตยและการสร้างความมั่นคงให้กับรัฐบาลด้วยการปลุกความคิดชาตินิยมให้เกิดขึ้นกับประชาชน อาคารศาลฎีกาซึ่งเป็นประดิษฐานนโยบายทำหน้าที่ถ่ายทอดภาษาเชิงสัญลักษณ์คล้ายเป็นสื่อให้กับรัฐและมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนัสพงษ์ สงวนวุฒิโรจนา (2556) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับคติและสัญลักษณ์ซึ่งแสดงออกในสถาปัตยกรรมของสัปปายะสภาสถาน พบว่า ระบบความหมายเชิงสัญลักษณ์ของคติไตรภูมิถูกกำหนดขึ้นในกระบวนการออกแบบทางสถาปัตยกรรมของสัปปายะสภาสถาน คติไตรภูมิเป็นคติความเชื่ออันเป็นอุดมการณ์สำคัญของสังคมไทยในอดีตและยังส่งผลต่อระบบโครงสร้างทางสังคมมาจนถึงปัจจุบัน อุดมการณ์หรือคติที่สัปปายะสภาสถานแสดงออกในรูปทางกายภาพสื่อถึงระบอบการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นหลักสำคัญในการปกครอง อัน

จะนำพาประเทศไปสู่ความสงบสันติสุข อาคารรัฐสภาแห่งใหม่กับอาคารที่ทำการศาลฎีกาแห่งใหม่ แม้จะเป็นประติมากรรมของรัฐเหมือนกันแต่แตกต่างกันในขั้นตอนกระบวนการคัดเลือกผู้ออกแบบทางสถาปัตยกรรม อาคารรัฐสภาดำเนินการประกวดแบบโดยให้เอกชนนำเสนอแนวคิดเข้ามาแข่งขันกันแต่อาคาร ที่ทำการศาลฎีกาถูกกำหนดรูปแบบและแนวคิดโดยรัฐ งานวิจัยทั้งสองเรื่องข้างต้นจะเห็นได้ว่าประติมากรรมนโยบายที่เป็นวัตถุของรัฐถูกสร้างขึ้นเพื่อสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมือง ดังนั้น อาคารที่ทำการศาลฎีกาจึงถูกกำหนดให้แสดงออกเชิงสัญลักษณ์เพื่อตอบสนองความต้องการของรัฐในการถ่ายทอดอุดมการณ์เช่นเดียวกัน

2) ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของอาคารที่ทำการศาลฎีกากับอุดมการณ์ทางการเมือง พบว่าอาคารที่ทำการศาลฎีกาถูกสร้างขึ้นเพื่อถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมืองของรัฐ ผลิตซ์วาทกรรมแนวคิดอนุรักษ์นิยมแบบราชาชาตินิยม สื่อสารคติไตรภูมิและคติศักดินาซึ่งเป็นคติความเชื่อที่ถูกปลูกฝังในมโนทัศน์ของผู้คนในสังคมไทย การปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองผ่านระบบความหมายเชิงสัญลักษณ์ในองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตามนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาตรี ประภิตนทการ (2546) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง จากสยามเก่า สู่ ไทยใหม่ ความหมายทางสังคมและการเมืองในงานสถาปัตยกรรม พ.ศ.2394-2500 พบว่า สถาปัตยกรรมได้แฝงความหมายทางสังคมและการเมืองไว้อย่างชัดเจน รูปแบบสถาปัตยกรรมเป็นภาพสะท้อนทางความหมายที่สามารถสื่อให้เห็นถึง โลกทัศน์ ความคิด ความเชื่อและ ค่านิยมทางสังคมได้ นอกจากนั้นแล้วสถาปัตยกรรมยังทำหน้าที่โน้มน้าวและผลักดันการสร้างอุดมคติร่วมในสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่รัฐต้องการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐฐานิตย์ คณะเซนทร์ ได้ทำการวิจัยเรื่องการออกแบบผังเมืองสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม (พ.ศ.2475-2487) : ลพบุรี, สระบุรี และเพชรบูรณ์ พบว่า นโยบายและการออกแบบผังเมืองในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ที่เมืองใหม่ ลพบุรี ผังนครหลวง (สระบุรี) โครงการนครบาลเพชรบูรณ์และโครงการพุทธมณฑลบุรีเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายสร้างชาติและไทยอารยะ ซึ่งสะท้อนอุดมการณ์ทางการเมืองและความเป็นเอกภาพตามแบบลัทธิฟาสซิสต์อีกด้วย ดังนั้น จึงเห็นได้ว่ารัฐสามารถใช้สถาปัตยกรรมถ่ายทอดวาทกรรม ชุดความคิด รวมไปถึงอุดมการณ์ต่าง ๆ ไปสู่ประชาชนได้ง่าย เพราะสถาปัตยกรรมมีลักษณะเป็นวัตถุ สร้างการรับรู้ได้ง่าย การส่งผ่านวาทกรรมเพื่อถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมืองของชนชั้นนำผ่านรูปแบบทางสถาปัตยกรรมเป็นเรื่องปกติเมื่อชนชั้นนำฝ่ายใดสามารถเข้าถึงอำนาจรัฐได้ก็มักจะผลิตวาทกรรมเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับฝ่ายตนเอง

ข้อเสนอแนะ

การดำเนินนโยบายอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ ที่เน้นด้านภูมิทัศน์เพียงมิติเดียวยังขาดแนวทางที่จะเชื่อมโยงกับมิติทางสังคม วิถีชุมชน กิจกรรมและการใช้พื้นที่สาธารณะ การอนุรักษ์และพัฒนาที่ไม่ตอบสนองต่อวิถีชีวิตของชุมชนทำให้เกิดพื้นที่ทิ้งร้าง การย้ายชุมชนออกจากเกาะรัตนโกสินทร์เพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์รองรับการท่องเที่ยว ในขณะที่มีการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ให้เมืองประวัติศาสตร์ มี

ความร่วมมือตอบสนองการใช้ประโยชน์และวิถีชีวิตผู้คนทั้งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่และผู้เข้ามาใช้พื้นที่ให้มีความยืดหยุ่นในการปรับประโยชน์ใช้สอยและสามารถบูรณาการกับระบบอื่น ๆ ให้เมืองและกิจกรรมของผู้คนและชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้ ดังนั้น การดำเนินนโยบายเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ในโครงการอื่น ๆ รวมถึงเมืองเก่าทั่วประเทศต้องพิจารณาในหลายมิติให้รอบด้านและครอบคลุม สร้างระบบบูรณาการเชื่อมโยงมิติต่าง ๆ ให้เมืองและชุมชนสามารถอนุรักษ์ของเดิมเพิ่มเติมพัฒนาส่วนที่ขาดไปพร้อมกันได้อย่างยั่งยืน

นโยบายอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ในโครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลฎีกาเป็นพบว่า มีความหมายโดยนัยเป็นกระบวนการต่อสู้ทางการเมืองและสังคมรูปแบบหนึ่ง เพื่อช่วงชิงพื้นที่ความทรงจำของประชาชน สร้างความชอบธรรมและปรับคุณภาพความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่กลุ่มชนชั้นนำซึ่งมีบทบาทใน การกำหนดนโยบายต้องการ การดำเนินการนโยบายหรือโครงการของรัฐในประเทศไทย ส่วนใหญ่มักเป็นการดำเนินนโยบายซึ่งรัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายซึ่งนโยบายตอบสนองผลประโยชน์ทางการเมืองของรัฐเสมอมา ไม่ว่าจะกลุ่มการเมืองใดจะมีอำนาจในการกำหนดนโยบายมากกว่าที่จะกำหนดนโยบายเพื่อตอบสนองความต้องการประชาชนตามหลักการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง การทำประชาพิจารณ์ การรับฟังความเห็นก่อนนโยบายนั้น ๆ ของประชาชนควรนำไปเพิ่มเป็นหนึ่งในชีวิตประเมินผลความสำเร็จของโครงการ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงมหาดไทย. (2519). **สภาพเมื่อแรกสถาปนากระทรวงมหาดไทย พระนิพนธ์ใน สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย.
- กระทรวงยุติธรรม. (2559ข). **รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาและกำหนดรูปแบบการก่อสร้างหรือปรับปรุงอาคารที่ทำการศาลฎีกา ครั้งที่ 6/2530 วันที่ 13 สิงหาคม 2530**. หนังสือกระทรวงยุติธรรม ที่ ยธ 0203/5683 ลงวันที่ 9 มีนาคม 2530.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2543). **มองสื่อใหม่ มองสังคมใหม่**. กรุงเทพฯ: เอดิชั่น เพรส โปรดักส์.
- _____. (2547). **การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค**. กรุงเทพฯ: เลิฟ แอนด์ ลิฟ.
- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. (2555). **สื่อเก่า-สื่อใหม่: สัญญา อัตลักษณ์ อุดมการณ์**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์.
- ชาติรี ประภิตนทการ. (2546). **จาก สยามเก่า สู่ ไทยใหม่: ความหมายทางสังคมและการเมืองในงานสถาปัตยกรรม พ.ศ.2394-2500 [วิทยานิพนธ์]**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- _____. (2550). **การเมืองและสังคมในศิลปะสถาปัตยกรรม**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- _____. (2552). **ศิลปะ สถาปัตยกรรมคณะราษฎร**. กรุงเทพฯ: มติชน.

- ชุตติเดช เมธีชุตติกุล. (2563). “ทฤษฎีการตีความ: ขนบธรรมเนียม เรืองเล่า และอิทธิพลความเชื่อในกิจการ
สาธารณะ” ใน *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์* ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม –
ธันวาคม 2563), หน้า 253-278.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2540). *การบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบ : บทสำรวจพรมแดนแห่งความรู้แนว
วิพากษ์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2545). *สัณนิทัศน์ โครงสร้างนิยม หลังโครงสร้างนิยมกับการศึกษารัฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: วิ
ภาษา.
- _____. (2558). *อัตวิสัย/วัตถุวิสัยในสังคมศาสตร์/มนุษยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เถกิง พัฒโนภาส. (2551). “สัญศาสตร์ กับ ภาพแทนความ” ใน *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรม
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* ฉบับที่ 1 พ.ศ.2551, หน้า 35-50.
- นพพร ประชากุล. (2547). *มายาคติ: สรรนิพนธ์จาก Mythologies ของ Roland Barthes*. กรุงเทพฯ :
โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- นรภัทร เข็มทอง. (2566). *นโยบายสาธารณะแนวการตีความ : กรณีศึกษา นโยบายอนุรักษ์และพัฒนากรุง
รัตนโกสินทร์ในโครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลฎีกา [วิทยานิพนธ์]*. มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, มหาสารคาม.
- นิติ เอียวศรีวงศ์. (2538). *ชาติไทย, เมืองไทย, แบบเรียน และอนุสาวรีย์ ว่าด้วยวัฒนธรรม, รัฐ, และ
รูปแบบการจัดสำนึก*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ประโยชน์ ส่งกลิ่น. (2561). *นโยบายสาธารณะแนวการตีความ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. มหาสารคาม: อภิชาติการ
พิมพ์.
- ปริญญ์ เจียรณมิโชติชัย. (2558). “ผังเมืองเฉพาะกับการอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์: กรณีศึกษามหานคร
ปารีสและลอนดอนสำหรับการอนุรักษ์พื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร” ใน *วารสาร
หน้าจั่ว* ฉบับที่ 12 พ.ศ.2558, หน้า 83-104.
- เรืองสิทธิ์ ตันกาญจนานุกรักษ์. (2562). “บทสัมภาษณ์ รศ.ดร.ภิญโญ สุวรรณคีรี เรื่องอาคารศาลฎีกาหลัง
ใหม่” ใน *จตุรัสศาลฎีกา* ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-มี.ค. 2562), หน้า 11-13.
- มนัสพงษ์ สงวนวุฒิโรจนา. (2556). *คติ และ สัญลักษณ์ ในการออกแบบสถาปัตยกรรมของสัปปายะสภา
สถาน [วิทยานิพนธ์]*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- สายชล สัตยานุกรักษ์. (2554). “การต่อสู้บนพื้นที่ความทรงจำของคนหลากหลายชาติพันธุ์ในประเทศไทย”
ใน *วารสารหน้าจั่ว* ฉบับที่ 8 พ.ศ.2554, หน้า 76-103.
- สายพิณ แก้วงามประเสริฐ. (2537). *ภาพลักษณ์ท้าวสุรนารีในประวัติศาสตร์ไทย [วิทยานิพนธ์]*.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

- สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2559ก). รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณา
สถานที่ทำงานของหน่วยงานราชการในเขตกรุงเทพมหานครและเมืองหลัก ครั้งที่ 9/2529
วันที่ 25 พฤศจิกายน 2529. หนังสือกระทรวงวิทยาศาสตร์ ที่ วท 0503/กณพ.1761 ลงวันที่
22 ธันวาคม 2529
- อิทธิเทพสรรค์ กฤดากร, หม่อมเจ้า. (2539). **เรื่องเกี่ยวกับสถาปัตยกรรม/บทนิพนธ์โดยหม่อมเจ้าอิทธิ
เทพสรรค์ กฤดากร.** กรุงเทพมหานคร : สมาคมสถาปนิกสยาม.
- PrachataiTV.(2556, 21 มกราคม). **ทูป (ตึก) ศาลฎีกา ลบประวัติศาสตร์ชาติไทย, ตอนที่ 1.** สืบค้นจาก
<https://www.youtube.com/watch?v=RKbYwjSziM0>

Translated References

- Ministry of Interior. (1976). State when the Ministry of Interior was first established. Krom
Phraya Damrong Rajanubhab Bangkok: Ministry of Interior.
- Ministry of Justice. (2016b). Minutes of the Committee on Consideration and
Determination of Construction or Renovation of the Office of the Supreme
Court No. 6/2530 dated August 13, 1987. Letter of the Ministry of Justice No.
Yor Thor 0203/5683 dated March 9, 1987.
- Kanjana Kaewthep. (2000). Looking at new media, looking at new society. Bangkok: Edison
Press Products.
- _____. (2004). Conceptual and Technical Media Analysis. Bangkok: Love and Liv.
- Kanchana Kaewthep and others. (2012). Old media - new media: Signs, Identity, Ideology.
Bangkok: Printing Limited Partnership.
- Chatri Prakrit Nonthakan (2003). From Old Siam to New Thai: Social and Political Meanings
in Architecture. 1851-1957 [thesis]. Chulalongkorn University, Bangkok.
- _____. (2007). Politics and society in art and architecture. Bangkok: Matichon.
- _____. (2009). Arts and Architecture of the People's Party. Bangkok: Matichon.
- Chutidej Methichutikul. (2020). “Theory of Interpretation: Traditions, Stories and Beliefs in
Public Affairs” in Journal of Political Science and Public Administration, Vol. 11,
No. 2 (July-December 2020), page 253- 278.
- Chaiyarat Charoensin Oran (1997). Comparative Public Administration: A Survey of the
Frontiers of Critical Knowledge. 2nd edition. Bangkok: Thammasat University
Printing House.
- _____. (2002). Semiotics, Structuralism. After Structuralism and Political Science
Education. Bangkok: Vilanga.

- _____. (2015). *Subjective/Objective in Social Sciences/Humanities*. Bangkok: Thammasat University Press.
- Takerng Pattanophas. (2008). "Semiotics and Visual Representation" in the *Academic Journal of the Faculty of Architecture*. Chulalongkorn University, Issue 1, 2008, pages 35-50.
- Nopporn Prachakun. (2004). *Myths: Collections of Mythologies by Roland Barthes*. Bangkok: Torch Publishing Project.
- Noraphat Khemtong. (2023). *Interpretation of public policy: a case study of the conservation and development policy of Rattanakosin in the construction of the Supreme Court building project*. [thesis]. Mahasarakham University, Mahasarakham
- Nithi Eawsriwong (1995). *Chat Thai, Muang Thai, textbooks and monuments. On culture, state, and form of consciousness*. Bangkok: Matichon.
- Praya Smelly. (2018). *Interpretation of public policy*. (2nd edition). Maha Sarakham: Apichat Printing.
- Prinn Chiaramanee Chotchai (2015). "Specific Town Planning and Historical City Conservation: A Case Study of Paris and London for the Conservation of the Rattanakosin Area. Bangkok" in the 12th issue of the journal, 2015, pp. 83-104.
- Ruangsit Tankanchananurak. (2019). "Interview with Assoc. Prof. Dr. Pinyo Suwankhiri on the new Supreme Court building" in the *Supreme Court Booklet*, Year 6, No. 1 (Jan.-Mar. 2019), pp. 11-13.
- Manaspong Sanguanwutrotjana (2013). *Concepts and Symbols in Architectural Design of Sappayasapasathan*. [thesis]. Chulalongkorn University, Bangkok.
- Saichon Sattayanurak (2011). "The Struggle in the Memory of Multi-Ethnic People in Thailand" in the 8th edition of the *Nam Chua Journal*, 2011, pp. 76-103.
- Saipin Kaewngamprasert (1994). *The image of Thao Suranaree in Thai history*. [thesis]. Thammasat University, Bangkok.
- Office of the National Environment Board (2016a). *Minutes of the meeting of the committee considering workplaces of government agencies in Bangkok and main cities No. 9/2529 dated 25 November 1986*. Ministry of Science book No. 0503/KorPor .1761, dated 22 December 1986.

Itthithepsan Kridakorn, Mom. (1996). About architecture/Thesis by Prince Itthithepsan

Kridakorn. Bangkok: Association of Siamese Architects.

PrachataiTV.(2013, January 21). Smash (building) Supreme Court, Erase Thai History, Part 1.

Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=RKbYwjSzIM0>.

การสื่อสารนโยบายสาธารณะบนป้ายหาเสียงเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 จังหวัดตรัง
Communication of Public Policy on Election Campaign Signboards
for Members of the House of Representatives, (2023),
Trang Province

[Received: July 5, 2023; Revised: September 11, 2023;

Accepted: September 13, 2023]

สุชานุช พันธนียะ,

คณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ,

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, วิทยาเขตตรัง

Suchanoot Phantaneeya,

Faculty of Commerce and Management,

Prince of Songkla University, Trang Campus

CORRESPONDING AUTHOR

Suchanoot Phantaneeya, Faculty of Commerce and Management, Prince of Songkla University, Trang Campus, Thailand. E-mail: suchanoot.p@psu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทและจำนวนรูปแบบป้ายหาเสียง รวมถึงศึกษาข้อความที่แสดงถึงนโยบายสาธารณะที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองใช้ในการสื่อสารนโยบายบนป้ายหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 จังหวัดตรัง และจัดกลุ่มเนื้อหาสาระตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ทั้งนี้เป็นการศึกษาจากป้ายหาเสียงเลือกตั้งที่ถูกติดตั้งในพื้นที่ 4 เขตเลือกตั้งของจังหวัดตรัง พบว่า ป้ายหาเสียงเลือกตั้งมี 2 ประเภท คือ (1) ป้ายหาเสียงของพรรคการเมือง (ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ) มีจำนวน 148 รูปแบบ จาก 19 พรรคการเมือง โดยพรรคที่มีรูปแบบป้ายมากที่สุด 3 อันดับ คือ พรรคเพื่อไทย พรรคประชาธิปัตย์ และพรรคเพื่อชาติ ตามลำดับ และ (2) ป้ายหาเสียงของผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง มีจำนวน 144 รูปแบบ โดยเขตที่มีรูปแบบป้ายมากที่สุด คือ เขต 2 และเมื่อพิจารณาผลการศึกษาข้อความที่แสดงถึงนโยบายสาธารณะที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองใช้ในการสื่อสารนโยบาย พบว่า การสื่อสารนโยบายโดยส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 3 ด้าน คือ ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะ; ป้ายหาเสียงเลือกตั้ง; สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

Abstract

The objective of this research is to study the types and quantities of election campaign signboards, as well as to examine the textual content representing public policies used by election candidates and political parties for communication on the election campaign signboards of members of the House of Representatives in Trang Province in the year 2023, and categorized based on the National Strategy Framework for 2018-2037. The study focused on election campaign signboards installed in the 4 electoral constituencies of Trang province. The research identified two main types of election campaign signboards: (1) campaign signboards for political parties (party-list system), with a total of 148 different formats from 19 political parties. The top three parties with the most signboard formats were the Pheu Thai Party, Democrat Party, and Pheu Chart Party respectively. (2) Election campaign signboards for individual constituency candidates, with a total of 144 different formats. The constituency with the highest number of signboard formats was constituency number 2. Upon analyzing the textual content representing public policies used by election candidates and political parties for communication, it was found that the communication primarily aligned with three aspects of the National Strategic Framework: creating opportunities and social equity, developing and enhancing human resources, and building competitiveness.

Keywords: Public Policy; Election Campaign Signboards; Members of the House of Representatives

บทนำ

นับตั้งแต่มีการประกาศพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2566 โดยมีใจความเนื้อหาปรากฏว่า “...ด้วยนายกรัฐมนตรีได้นำความกราบบังคมทูลฯ ว่า ตามที่สภาผู้แทนราษฎรได้ปฏิบัติหน้าที่ตั้งแต่ พ.ศ. 2562 และบัดนี้ได้ปิดสมัยประชุมสามัญประจำปีี่สี่อันเป็นปีสุดท้ายของอายุสภาผู้แทนราษฎรแล้ว สมควรยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อันเป็นการคืนอำนาจการตัดสินใจทางการเมืองให้แก่ประชาชนโดยเร็วเพื่อให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง...” และในมาตรา 4 ระบุ “ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปในวันที่คณะกรรมาการเลือกตั้งประกาศกำหนดซึ่งต้องไม่น้อยกว่าสี่สิบห้าวันแต่ไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกานี้ใช้บังคับ” (พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566, 2566) จากประกาศดังกล่าวส่งผลให้คณะกรรมาการเลือกตั้งได้ประกาศให้วันที่ 14 พฤษภาคม 2566 เป็นวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ซึ่งเท่ากับว่าหลังยุบสภาแล้ว พรรคการเมืองต่าง ๆ จะมีเวลาหาเสียงก่อนการเลือกตั้ง 55 วัน (BBC NEWS ไทย, 2566) อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากสภาพการณ์จริง พบว่า หลายพรรคการเมืองได้เริ่มมีการเปิดตัวว่าที่ผู้สมัครพรรคก่อนประกาศยุบสภา พร้อมทั้งมีการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ข้อมูลพรรคในหลากหลายช่องทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อออนไลน์ เช่น เพจบุ๊กแฟนเพจ อินสตาแกรมของว่าที่ผู้สมัครและพรรค ตลอดจนการปรากฏตัวของว่าที่ผู้สมัครในพื้นที่เขตเลือกตั้งต่าง ๆ เพื่อเป็นการแนะนำตัวให้ประชาชนเป็นที่รู้จักก่อนล่วงหน้า ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่พรรคการเมืองส่วนใหญ่เลือกใช้ก่อนที่คณะกรรมาการเลือกตั้งจะประกาศกำหนดวันเลือกตั้ง และเปิดรับสมัคร ส.ส. แบบแบ่งเขตเลือกตั้งในวันที่ 3-7 เมษายน 2566 ขณะที่ ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อจะเปิดรับสมัครในวันที่ 4-7 เมษายน 2566 ซึ่งผู้สมัครจะได้หมายเลขประจำตัวและทุกพรรคจะได้หมายเลขประจำพรรคเพื่อใช้ในการหาเสียงอย่างเต็มรูปแบบต่อไป

ปรากฏการณ์การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2566 นี้ ได้เกิดกระแสการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากระบบการเลือกตั้งมีรายละเอียดที่แตกต่างไปจากการเลือกตั้งในปี 2562 เช่น การเปลี่ยนจากระบบจัดสรรปันส่วนผสมมาเป็นแบบระบบคู่ขนาน โดยใช้ “ระบบบัตรสองใบ” ที่แยกบัตรเลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขต และ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อออกจากกัน รวมถึงการปรับสัดส่วน ส.ส. แบบแบ่งเขต ให้มีจำนวน 400 คน และ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อมีจำนวน 100 คน รวมถึงนโยบายหาเสียงของพรรคการเมืองที่เน้นไปในรูปแบบนโยบายที่จับต้องได้มากกว่าการต่อสู้เชิงอุดมการณ์เหมือนในอดีต (ทรงสุธา ชวีญูประชา และคณะ, 2566) กอรปกับกระแสพรรคการเมืองที่สื่อมวลชนเองก็นำเสนอโดยแบ่งแยกชัดเจนระหว่างกลุ่มเสรีนิยมและกลุ่มอนุรักษ์นิยม ทำให้หลังจากที่ทุกพรรคและผู้สมัครได้รับหมายเลขประจำตัวแล้วต่างก็คิดกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองโดยเฉพาะการนำเสนอรูปแบบนโยบายสาธารณะที่จับต้องได้ เข้าใจง่าย มานำเสนอเพื่อโน้มน้าวใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนเสียงให้กับพรรคและผู้สมัครจากพรรคตนเอง อย่างไรก็ตามแม้ว่าในปัจจุบันจะมีช่องทางการสื่อสารทางการเมือง

หลากหลายช่องทาง แต่การติดป้ายหาเสียงก็ยังคงเป็นแนวทางหลักที่ทุกพรรคเลือกใช้เป็นกลยุทธ์ในการหาเสียง เนื่องจากเข้าถึงประชาชนได้ง่าย (ทศภณ วงษาลี และศิริศักดิ์ เหล่าจันทาม, 2566) และสามารถสร้างความจดจำได้ง่ายจากการผ่านสายตาของประชาชนที่ต้องเดินทางใน ทุก ๆ วัน ดังนั้นทุกพรรคจึงมักกำหนดรูปภาพ สี ตำแหน่งข้อความ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้อยคำ (wording) ที่ปรากฏบนป้ายหาเสียงที่ต้องสั้น กระชับ และสื่อถึงนโยบายของพรรคได้อย่างรวดเร็ว เพื่อสามารถสร้างภาพจำ ดึงดูดใจ โน้มน้าวใจผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งให้ลงคะแนนเสียงให้กับพรรคของตนมากที่สุด

สำหรับจังหวัดตรัง คณะกรรมการการเลือกตั้งได้กำหนดให้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งได้ 4 คน ตามจำนวนเขตเลือกตั้ง 4 เขต ซึ่งส่งผลให้ผู้สมัครจากทุกพรรคต่างออกแบบป้ายหาเสียงเพื่อสื่อสารนโยบายไปยังประชาชนภายใต้ข้อกำหนดเรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำ สถานที่ปิดประกาศเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และสถานที่ติดแผ่นป้ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเพื่อหาคำตอบว่าพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจังหวัดตรังทั้ง 4 เขตเลือกตั้ง มีการนำเสนอเนื้อหาการสื่อสารนโยบายสาธารณะบนป้ายหาเสียงเลือกตั้งอย่างไรบ้าง โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิจัยโดยอิงตามยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580 จำนวน 6 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ทั้งนี้เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้ในประเด็นรูปแบบนโยบายสาธารณะที่ใช้ในการสื่อสารทางการเมืองบนป้ายหาเสียงเลือกตั้งต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเภทและจำนวนรูปแบบป้ายหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 จังหวัดตรัง
2. เพื่อศึกษาข้อความที่แสดงถึงนโยบายสาธารณะที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองใช้ในการสื่อสารนโยบายบนป้ายหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 จังหวัดตรัง และจัดกลุ่มเนื้อหาสาระตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580

วิธีดำเนินการวิจัย

1. พื้นที่การวิจัย

ได้แก่ จังหวัดตรัง ซึ่งประกอบด้วย 4 เขตการเลือกตั้งตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวนเขตเลือกตั้ง และท้องที่ที่ประกอบเป็นเขตเลือกตั้ง

2. ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมจากข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อความที่แสดงถึงนโยบายสาธารณะที่ปรากฏบนป้ายหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 จังหวัดตรัง ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ป้ายหาเสียงของพรรคการเมือง (ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ) และป้ายหาเสียงของผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ที่ถูกติดตั้งในพื้นที่ทั้ง 4 เขตเลือกตั้งของจังหวัดตรัง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อความที่แสดงถึงการนำเสนอนโยบายสาธารณะจากป้ายหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 ซึ่งมี 2 ประเภทคือ (1) ป้ายของพรรคการเมืองหรือ ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ (2) ป้ายของผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ซึ่งถูกติดตั้งใน 4 เขตเลือกตั้งของจังหวัดตรัง มาคัดแยกกลุ่มตามยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580 จำนวน 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง (2) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (3) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (4) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม (5) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ (6) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ในรูปแบบตาราง และเปรียบเทียบข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปเป็นข้อมูลจำนวน (Number) และร้อยละ (Percentage) เพื่อแสดงให้เห็นถึงทิศทางของประเด็นนโยบายสาธารณะที่พรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งนำเสนอในการเลือกตั้งครั้งนี้

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถนำเสนอเป็นรายวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาประเภทและจำนวนรูปแบบป้ายหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 จังหวัดตรัง แสดงได้ดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ทั้งนี้ประเภทของป้ายหาเสียง ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การแบ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2564 มาตรา 83 โดยกำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ด้วยเหตุนี้ทำให้ป้ายหาเสียงจึงมี 2 ประเภท ขณะที่รูปแบบป้ายหาเสียงนั้น ผู้วิจัยพิจารณาจากข้อความและภาพที่ปรากฏบนป้ายหาเสียงและถูกติดตั้งถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของการจัดทำป้ายหาเสียงตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ทั้งนี้หากป้ายนั้นมีข้อความและภาพที่เหมือนกันผู้วิจัยจะนับเป็นรูปแบบเดียวกัน ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนรูปแบบป้ายหาเสียงของพรรคการเมือง (ประเภทที่ 1 ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ)

หมายเลขพรรค	ชื่อพรรค	จำนวนรูปแบบป้ายหาเสียง	หมายเลขพรรค	ชื่อพรรค	จำนวนรูปแบบป้ายหาเสียง
1	ใหม่	1	26	ประชาธิปไตย	17
7	ภูมิใจไทย	9	27	พลังธรรมใหม่	10
14	ชาติพัฒนา	1	29	เพื่อไทย	20
15	กรีน	4	31	ก้าวไกล	12
18	ชาติไทยพัฒนา	7	32	ไทยสร้างไทย	5
20	เปลี่ยน	7	36	เพื่อชาติไทย	1
21	ไทยภักดี	1	37	พลังประชารัฐ	12
22	รวมไทยสร้างชาติ	13	45	แนวทางใหม่	1
24	เพื่อชาติ	16	61	คลองไทย	1
25	เสรีรวมไทย	10			
รวมจำนวนรูปแบบป้ายหาเสียงของพรรคการเมือง (ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ)					148

จากตารางที่ 1 จำนวนรูปแบบป้ายหาเสียงของพรรคการเมือง (ประเภทที่ 1 ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ) พบว่า มีจำนวนรูปแบบป้ายหาเสียงทั้งสิ้น 148 รูปแบบ จาก 19 พรรคการเมือง ซึ่งพรรคที่มีรูปแบบป้ายหาเสียงมากที่สุดได้แก่ พรรคเพื่อไทย จำนวน 20 รูปแบบ รองลงมา พรรคประชาธิปัตย์ จำนวน 17 รูปแบบ พรรคเพื่อชาติ จำนวน 16 รูปแบบ พรรครวมไทยสร้างชาติ จำนวน 13 รูปแบบ พรรคก้าวไกลและพรรคพลังประชารัฐ จำนวน 12 รูปแบบเท่ากัน พรรคเสรีรวมไทยและพรรคพลังธรรมใหม่ จำนวน 10 รูปแบบเท่ากัน พรรคภูมิใจไทย จำนวน 9 รูปแบบ พรรคชาติไทยพัฒนาและพรรคเปลี่ยน จำนวน 7 รูปแบบเท่ากัน พรรคไทยสร้างไทย จำนวน 5 รูปแบบ พรรคกรีน จำนวน 4 รูปแบบ พรรคใหม่ พรรคชาติพัฒนาเก่า พรรคไทยภักดี พรรคเพื่อชาติไทย พรรคแนวทางใหม่ พรรคคลองไทย และพรรคใหม่ จำนวน 1 รูปแบบเท่ากัน ตามลำดับ

ตารางที่ 2 จำนวนรูปแบบป้ายหาเสียงของผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง (ประเภทที่ 2 ส.ส.แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง)

เขตเลือกตั้ง	หมายเลขผู้สมัครฯ และจำนวนรูปแบบป้ายหาเสียง																
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	รวม
เขต 1	2	3	5	3	2	5	3	2	4	2	7	0	1	-	-	-	39

เขต เลือกตั้ง	หมายเลขผู้สมัครฯ และจำนวนรูปแบบป้ายหาเสียง																
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	รวม
เขต 2	2	9	2	7	8	5	2	3	3	1	1	3	-	-	-	-	46
เขต 3	3	2	2	3	5	2	4	3	1	1	4	1	1	0	5	1	38
เขต 4	2	2	2	2	1	3	1	1	3	2	0	1	1	-	-	-	21
รวมจำนวนรูปแบบป้ายหาเสียงของผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง																	144

จากตารางที่ 2 จำนวนรูปแบบป้ายหาเสียงของผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง (ประเภทที่ 2 ส.ส. แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง) พบว่า มีจำนวนรูปแบบป้ายหาเสียงทั้งสิ้น 144 รูปแบบ ซึ่งเขตเลือกตั้งที่มีรูปแบบป้ายหาเสียงมากที่สุดได้แก่ เขต 2 จำนวน 46 รูปแบบ รองลงมา เขต 1 จำนวน 39 รูปแบบ เขต 3 จำนวน 38 รูปแบบ และเขต 4 จำนวน 21 รูปแบบ ตามลำดับ

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาข้อความที่แสดงถึงนโยบายสาธารณะที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองใช้ในการสื่อสารนโยบายบนป้ายหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 จังหวัดตรัง และจัดกลุ่มเนื้อหาสาระตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580 แสดงได้ดังตารางที่ 3 และ 4 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาข้อความที่แสดงถึงนโยบายสาธารณะ และผลการจัดกลุ่มเนื้อหาสาระตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580 ที่ปรากฏบนป้ายหาเสียงของพรรคการเมือง (ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ)

ยุทธศาสตร์ชาติ	ตัวอย่างข้อความนโยบายสาธารณะ ที่ปรากฏบนป้ายหาเสียง	จำนวน ข้อความ นโยบาย	ร้อยละของ การนำเสนอ นโยบายตาม ยุทธศาสตร์ชาติ
1. ด้านความมั่นคง	- “ปฏิรูปการเกณฑ์ทหาร ส่งเสริมมหาวิทยาลัย ลูกผู้ชาย (โดยสมัครใจ)” - “ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ยกระดับ คุณภาพชีวิต” - “ปราบปรามขบวนการค้ายาเสพติด ผู้มีอิทธิพล อาชญากรรมข้ามชาติ” - “เปิดสงครามยาเสพติด 3 ปี หมดสิ้นจากประเทศไทย”	10	7.87

ยุทธศาสตร์ชาติ	ตัวอย่างข้อความนโยบายสาธารณะ ที่ปรากฏบนป้ายหาเสียง	จำนวน ข้อความ นโยบาย	ร้อยละของ การนำเสนอ นโยบายตาม ยุทธศาสตร์ชาติ
	- “แก้ไขปัญหายาเสพติด การค้ามนุษย์การทุจริต คอร์รัปชั่น”		
2. ด้านการสร้าง ความสามารถในการ แข่งขัน	- “กองทุนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดละ 1 ล้าน บาท” - “สร้าง Blockchain สัญชาติไทย” - “เกษตรพลัส เกษตร+ท่องเที่ยว เกษตร+กีฬา เกษตร+แปรรูป เพิ่มรายได้ทวีคูณ” - “กองทุน SME แส่นล้าน เข้าถึงง่าย ยกระดับสู่ สากล SME STRONG” - “สร้างเขื่อน (ถนน 10 ช่องจราจร) จากชลบุรีถึง เพชรบุรี ป้องกันน้ำท่วม กทม.และปริมณฑลอย่าง ถาวร”	15	11.81
3. ด้านการพัฒนา และเสริมสร้าง ศักยภาพทรัพยากร มนุษย์	- “แม่ บุตร ธิดา ประชารัฐ ดูแลแม่ตั้งท้องเดือนที่ 5- 9 10,000 บาท/เดือน ดูแลบุตร ธิดา หลังคลอด-6 ขวบ 3,000 บาท/เดือน” - “พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ประเทศไทย เป็นศูนย์กลางพุทธศาสนาโลก” - “เบี้ยคนพิการ 3,000 บาท” - “หลักสูตรใหม่ โรงเรียนปลอดภัย คินเวลาสอนให้ ครู”	16	12.60
4. ด้านการสร้าง โอกาสและความ เสมอภาคทางสังคม	- “บัตรประชาชนใบเดียวรักษาฟรีทั่วประเทศ” - “เรียนฟรีจนจบปริญญาตรี และยกเลิกหนี้ กยศ.” - “ออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศภายใน 4 ปี” - “คืนที่ดินประชาชน 10 ล้านไร่ ปฎิรูปที่ดินทั้ง ระบบ เปลี่ยน สปก. เป็นโฉนดอย่างเป็นธรรม” - “บัตรประชาชนประกันตัวได้ 100,000 บาท” - “เงินด่วนประชาชน กู้ 5,000-50,000 ดอกเบี้ย 1% ต่อเดือน”	72	56.69

ยุทธศาสตร์ชาติ	ตัวอย่างข้อความนโยบายสาธารณะที่ปรากฏบนป้ายหาเสียง	จำนวนข้อความนโยบาย	ร้อยละของการนำเสนอนโยบายตามยุทธศาสตร์ชาติ
	- “น้ำมัน ค่าไฟ ถูกกลง ลดค่าการกลั่น หั่นค่า FT”		
5. ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	- “50 ล้านไร่ เพิ่มพื้นที่สีเขียวทั่วประเทศ” - “พื้ต้น 3 ปี มีล้านบาท” - “มีน้ำ ไม่มีแล้ง บาดาลขนาดใหญ่ทุกตำบล” - “พัฒนาแหล่งน้ำ (แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง) ทั่วประเทศให้มีประสิทธิภาพในการระบายน้ำช่วงหน้าฝน และเก็บน้ำไว้ใช้ช่วงหน้าแล้ง”	5	3.94
6. ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ	- “โลละองค์กรอิสระ ประชาชนร่วมเลือก ไม่ถูกใจ ถอดถอนได้ เป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่การเมือง เปลี่ยนทันทีเมื่อแก้กฎหมายเสร็จ” - “ปราบทุจริต พิชิตคนพาล อภิบาลคนดี คืบงบประมาณให้ประชาชน” - “ปฏิรูปตำรวจเพื่อประชาชน กู้วิกฤตศรัทธาตำรวจ ตำรวจอาชีพ ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ แก่ไข พ.ร.บ. ตำรวจ พ.ศ.2565...” - “เลือกผู้ว่าฯ ทุกจังหวัด”	9	7.09
รวมข้อความที่แสดงถึงนโยบายสาธารณะทั้งสิ้น		127	100

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาข้อความที่แสดงถึงนโยบายสาธารณะ และผลการจัดกลุ่มเนื้อหาสาระตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580 ที่ปรากฏบนป้ายหาเสียงของพรรคการเมือง (ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ) พบว่า มีการนำเสนอข้อความที่สื่อถึงนโยบายสาธารณะทั้งสิ้น 127 ข้อความนโยบาย จากป้ายหาเสียงทั้งหมด 148 รูปแบบ (ดังตารางที่ 1) ส่วนอีก 21 รูปแบบป้ายจะเป็นการนำเสนอเพียงภาพถ่ายของหัวหน้าพรรค หมายเลขพรรค และ/หรือ สโลแกนพรรค ซึ่งไม่ได้มีข้อความที่สื่อถึงนโยบายสาธารณะ ขณะเดียวกันเมื่อจัดกลุ่มเนื้อหาสาระของนโยบายสาธารณะตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580 แล้ว พบว่า ส่วนใหญ่ป้ายหาเสียงของพรรคการเมือง (ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ) ได้นำเสนอนโยบายสาธารณะที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม จำนวน 72 นโยบาย คิดเป็นร้อยละ 56.69 รองลงมา ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 16 นโยบาย คิดเป็นร้อยละ 12.60 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน จำนวน 15 นโยบาย

คิดเป็นร้อยละ 11.81 ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง จำนวน 10 นโยบาย คิดเป็นร้อยละ 7.87 ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ จำนวน 9 นโยบาย คิดเป็นร้อยละ 7.09 และยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จำนวน 5 นโยบาย คิดเป็นร้อยละ 3.94 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาข้อความที่แสดงถึงนโยบายสาธารณะ และผลการจัดกลุ่มเนื้อหาสาระตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580 ที่ปรากฏบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขต

ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ	จำนวนข้อความที่แสดงถึงนโยบายสาธารณะ (ร้อยละ)				
	เขต 1	เขต 2	เขต 3	เขต 4	รวม
1. ด้านความมั่นคง	2	1	0	2	5 (5.62)
2. ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน	4	10	3	2	19 (21.35)
3. ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์	3	3	7	6	19 (21.35)
4. ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม	3	19	10	7	39 (43.82)
5. ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	1	2	1	1	5 (5.62)
6. ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ	1	1	0	0	2 (2.24)
รวมรูปแบบข้อความนโยบายฯ	14 (15.73)	36 (40.45)	21 (23.60)	18 (20.22)	89 (100)

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาข้อความที่แสดงถึงนโยบายสาธารณะ และผลการจัดกลุ่มเนื้อหาสาระตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580 ที่ปรากฏบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขต พบว่า มีการนำเสนอข้อความที่สื่อถึงนโยบายสาธารณะทั้งสิ้น 89 นโยบาย จากป้ายหาเสียงทั้งหมด 144 รูปแบบ (ดังตารางที่ 2) ส่วนอีก 55 รูปแบบป้ายจะเป็นการนำเสนอเพียงภาพถ่ายและหมายเลขของผู้สมัครรับเลือกตั้งฯ และ/หรือ สโลแกนพรรคหรือผู้สมัครฯ ซึ่งไม่ได้มีข้อความที่สื่อถึงนโยบายสาธารณะ ขณะเดียวกันเมื่อจัดกลุ่มเนื้อหาสาระของนโยบายสาธารณะตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580 แล้ว พบว่า ส่วนใหญ่ป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตได้นำเสนอเนื้อหาสาระที่

สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม จำนวน 39 นโยบาย คิดเป็นร้อยละ 43.82 รองลงมา ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันและยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 19 นโยบาย คิดเป็นร้อยละ 21.35 เท่ากัน ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงและยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จำนวน 5 นโยบาย คิดเป็นร้อยละ 5.62 เท่ากัน และยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภาครัฐ จำนวน 2 นโยบาย คิดเป็นร้อยละ 2.24 ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาประเภทและจำนวนรูปแบบปัญหาเสียง และผลการศึกษาข้อความที่แสดงถึงนโยบายสาธารณะที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองใช้ในการสื่อสารนโยบายบนปัญหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 จังหวัดตรัง และจัดกลุ่มเนื้อหาสาระตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 สามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการศึกษาประเภทและจำนวนรูปแบบปัญหาเสียง พบว่า ปัญหาเสียงของพรรคการเมือง (ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ) มีจำนวน 148 รูปแบบ จาก 19 พรรคการเมือง โดยปรากฏข้อความที่แสดงถึงนโยบายสาธารณะจำนวน 127 รูปแบบ ปัญหา ส่วนอีก 21 รูปแบบปัญหาจะเป็นการนำเสนอเพียงภาพถ่ายของหัวหน้าพรรค หมายเลขพรรค และ/หรือ สโลแกนพรรค ซึ่งไม่ได้มีข้อความที่สื่อถึงนโยบายสาธารณะ โดยพรรคที่มีรูปแบบปัญหามากที่สุด 3 อันดับ คือ พรรคเพื่อไทย พรรคประชาธิปัตย์ และพรรคเพื่อชาติ ตามลำดับ ในขณะที่ปัญหาเสียงของผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง มีจำนวน 144 รูปแบบ และเขต 2 (อำเภอห้วยยอด อำเภอรัชฎา อำเภอวังวิเศษ) มีรูปแบบปัญหาเสียงมากที่สุด ในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่าพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งจะนำเสนอรูปแบบปัญหาเสียงโดยเน้นการสื่อสารนโยบายสาธารณะที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมมากกว่าปัญหาเสียงที่นำเสนอเพียงภาพถ่ายและหมายเลขของผู้สมัคร (คิดเป็นร้อยละ 86 ของรูปแบบปัญหทั้งหมด) ซึ่งเป็นข้อความนโยบายที่สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจประชาชน การส่งข้อมูลนโยบายบนปัญหาเสียงเหล่านี้จะเป็นการโน้มน้าวประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งให้ตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครและพรรคการเมืองของตนโดยใช้ข้อมูลความต้องการปัญหาที่ได้มาจากมติมหาชน ข้อเท็จจริงในสังคม หรือแหล่งอื่น ๆ ซึ่งตรงสุด ขวัญประชา และคณะ (2566) ได้อธิบายว่า การสื่อสารทางการเมืองในปัจจุบันมีความแตกต่างจากในอดีตเป็นอย่างมากเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ดังนั้นการสื่อสารแบบเข้าใจ (Empathy) ถือเป็นอาวุธทางการสื่อสารรูปแบบใหม่ที่สังคมต้องการ ซึ่งจะช่วยให้การสื่อสารทางการเมืองประสบความสำเร็จจนได้รับคะแนนเสียงชนะคู่แข่งตามเป้าหมายที่วางไว้ เพราะสิ่งนี้เป็นเสมือนสัญญาที่ผู้สมัครและพรรคการเมืองได้ให้ไว้กับประชาชน สอดคล้องกับ Claire Yorke (2017) ที่ระบุว่า การสื่อสารในทางการเมืองในปัจจุบันได้ให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับคำว่าความเข้าใจ (Empathy) มากขึ้นเรื่อย ๆ

ผลการศึกษาข้อความที่แสดงถึงนโยบายสาธารณะ และผลการจัดกลุ่มเนื้อหาสาระตามกรอบ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580 พบว่า ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ถูก นำเสนอเป็นนโยบายมากที่สุด เช่น นโยบายเกี่ยวกับสวัสดิการการรักษาพยาบาลโดยไม่มีค่าใช้จ่าย นโยบายเกี่ยวกับการศึกษาซึ่งเน้นให้ประชาชนได้เรียนฟรี ซึ่งสองนโยบายนี้สะท้อนให้เห็นถึงการนำเสนอ แนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการรับบริการจากภาครัฐอย่างเท่าเทียมโดยไม่มีปัจจัย ด้านเศรษฐกิจมาเป็นตัวกำหนด รวมถึงนโยบายเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ประชาชนเพื่อลดความ เหลือมล้า การนำเสนอโยบายเพื่อสร้างความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม การปรับโครงสร้าง เศรษฐกิจฐานรากเน้นให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน เป็นต้น ซึ่งการที่พรรคการเมืองและผู้สมัคร เน้นนำเสนอโยบายบนเป้าหมายความเสี่ยงตามยุทธศาสตร์นี้ในลำดับสูงสุด เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าสังคมไทยยังคง เผชิญกับปัญหาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำในการขาดโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมอยู่มาก และเป็น ปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขเป็นแรก ดังที่สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2556) เสนอว่าการแก้ไข ปัญหาความเหลื่อมล้ำควรมุ่งเน้นไปที่การเพิ่มความเท่าเทียมของโอกาส (Equality of Opportunity) ใน การเลื่อนฐานะทางสังคม โดยปฏิรูปเชิงโครงสร้างใน 5 ประเด็น คือ ระบบภาษี ที่ดิน ระบบการศึกษา ระบบสวัสดิการ และการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ลำดับรองลงมาคือ นโยบายที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เช่น นโยบายที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการการตั้งครุฑ และการดูแลบุตร โดยประเด็นนี้ โธมัส ดาวิน ผู้แทนองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย อธิบายว่า "ช่วงอายุตั้งแต่ แรกเกิดจนถึงอายุหกปี เป็นช่วงวัยสำคัญที่สุดสำหรับการพัฒนาการทางารรับรู้และทางร่างกายของเด็ก การ ลงทุนเพื่อพัฒนาเด็กในช่วงวัยนี้จึงมีความสำคัญที่สุดและเกิดประโยชน์สูงสุดในระยะยาว ทั้งสำหรับเด็กแต่ละคนและสังคมโดยรวม" (Heamakarn Srirachatchanya and Andy Brown, 2019) ขณะเดียวกันยังมี นโยบายที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการคนพิการ รวมถึงการพัฒนาและแก้ไขปัญหาบทบาทครูเพื่อให้ครูได้มีเวลา ให้กับนักเรียนมากขึ้น ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าประเด็นการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ก็ยังคง ได้รับความสนใจจากพรรคการเมืองในการหยิบยกขึ้นมาเสนอเป็นนโยบายสาธารณะ และลำดับสามคือ ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยนโยบายที่พรรคการเมืองและผู้สมัครนำเสนอบน เป้าหมายเสี่ยงจะเป็นนโยบายที่เน้นกระตุ้นการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ รวมถึงการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานเพื่อเพิ่มโอกาสการลงทุนจากนักลงทุน รวมถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มในสินค้าเกษตร ซึ่ง นโยบายเหล่านี้จะช่วยให้ประเทศไทยก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลาง ด้วยการทำให้เศรษฐกิจขยายตัว ทำให้ประชาชนกินดีอยู่ดีมีรายได้เพิ่ม และสามารถขยายโอกาสได้ในเวทีโลก (iLaw, 2561) ฉะนั้นจะเห็นได้ว่า การสื่อสารนโยบายสาธารณะของผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองในเขตจังหวัดตรัง ยังคงเน้นการ สื่อสารนโยบายที่ตอบโจทย์ยุทธศาสตร์ชาติใน 3 ด้าน อันได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความ เสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และยุทธศาสตร์ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งสิ่งนี้ย่อมสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยและจังหวัดตรังยังคงเผชิญ

กับปัญหาเหล่านี้ และว่าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังคงเห็นพ้องต้องกันว่าปัญหาเหล่านี้ยังคงจำเป็นเร่งด่วนในการแก้ไขและพัฒนาในระดับต้น ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการออกแบบรูปแบบการสื่อสารนโยบายสาธารณะของผู้สมัครและพรรคการเมืองในอนาคต

พรรคการเมืองควรออกแบบและเลือกนำเสนอรูปแบบนโยบายสาธารณะที่มีความจำเพาะของแต่ละพื้นที่มากกว่าการสื่อสารนโยบายในภาพรวมที่ใช้ข้อความเดียวกันทั้งประเทศ โดยต้องมีการศึกษาเชิงพื้นที่ หาประชาคมติร่วมของคนในพื้นที่ต่อความต้องการในการพัฒนา และนำดินนั้นไปสู่การออกแบบประเด็นเนื้อหาที่จะใช้ในการสื่อสารนโยบายสาธารณะบนป้ายหาเสียง อย่างไรก็ตามพรรคการเมืองสามารถสื่อสารนโยบายใน 2 ระดับ คือ (1) ในระดับภาพรวมของประเทศ และ (2) ในระดับเชิงพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งจะเป็ตัวแทนของประชาชนเข้าไปปฏิบัติงานในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งต่อไปควรศึกษาความสัมพันธ์ของการสื่อสารนโยบายสาธารณะในทุกรูปแบบกับผลการเลือกตั้งว่ามีความสัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใด หรือการสื่อสารนโยบายสาธารณะรูปแบบใดที่จะสามารถจูงใจผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งได้มากที่สุด โดยอาจศึกษาโดยเปรียบเทียบในระดับพื้นที่เขตเลือกตั้ง หรือระดับภูมิภาคต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

BBC NEWS ไทย. (2566). เลือกตั้ง 2566 : เปิดปฏิทินเลือกตั้ง หลัง กกต. เคาะ 14 พ.ค. เป็นวัน

เลือกตั้ง ทั่วไป. สืบค้น 29 มีนาคม 2566.จาก

<https://www.bbc.com/thai/articles/c108pq06mp8o>.

Sricharatchanya, Heamakarn & Brown, Andy. (2019). โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดของประเทศไทยช่วยครอบครัวยากจนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ทอดทิ้งเด็กคนใดไว้เบื้องหลัง. สืบค้น 3 กรกฎาคม 2566. จาก <https://www.unicef.org/thailand/th>.

iLaw. (2561). ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน: ตั้งเป้าหมายไทยสู่ประเทศพัฒนาแล้วภายในปี 2579. สืบค้น 29 มิถุนายน 2566. จาก <https://ilaw.or.th/node/4765>.

ทรงสุตา ขวัญประชา, สุภาภรณ์ ศรีดี, และวิฑยธร ท่อแก้ว. (2566). สื่อสารทางการเมืองเพื่อหาเสียงเลือกตั้ง อย่างไร ได้ใจ ได้เสียง. วารสารศิลปศาสตร์ราชวมงคลสุวรรณภูมิ. 5(1) มกราคม-เมษายน, 172-181.

- ทัศน วงชาติ, และศิริศักดิ์ เหล่าจันทาม. (2566). การวิเคราะห์เนื้อหาการนำเสนอนโยบายในการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาและผู้บริหารท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารการบริหารปกครอง*. 12(1) มกราคม-มิถุนายน, 117-131.
- พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566. (2566, 20 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 140 ตอนที่ 22 ก. หน้า 1-2.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2556). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาประเด็นเชิงนโยบายด้านความยากจนและการกระจายรายได้. สืบค้น 29 มิถุนายน 2566. จาก http://social.nesdc.go.th/social/Portals/0/Documents/Final%20Report_poverty2011_updateJUNE15_2283.pdf.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.
ภาษาอังกฤษ
- Yorke, C. (2017). The significance and limitations of empathy in strategic communications. *Defence Strategic Communications*, 2(1), March, 137-160.

Translated References

- BBC NEWS Thailand. (2023). **Election 2023 : Election Calendar Opens After Election Commission Confirms May 14 as Election Day**. Retrieved March 29, 2023. from <https://www.bbc.com/thai/articles/c108pq06mp8o>. (In Thai)
- iLaw. (2018). **Draft National Strategy for Enhancing Competitiveness: Aims to Develop Thailand into a Developed Country by 2036**. Retrieved June 29, 2023. from <https://ilaw.or.th/node/4765>. (In Thai)
- Kwanpracha, S., Sridee, S., & Tokeaw, W. (2023). How to Political Election and Communication for Votes. *Journal of Liberal Art of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi*, 5(1), January-April, 172-181.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2019). **The National Strategy Framework for 2018-2037**. Bangkok. National Strategy Secretariat Office.
- Royal Decree dissolving the House of Representatives, B.E. 2566. (2023, March 20). *Royal Gazette*, Volume 140, Part 22 A, pp. 1-2.
- Sricharatchanya, H., Heamakarn, & Brown, A. (2019). **Thailand's Child Support Grant Scheme Helps Poor Families Improve Their Quality of Life Not leaving any child behind. Thailand's Child Support Grant Scheme Helps Poor Families**

- Improve Their Quality of Life, Not leaving any child behind.** Retrieved July 3, 2566, from <https://www.unicef.org/thailand/th>. (In Thai)
- Thailand Development Research Institute. (2013). **Full Report: Study Project on Poverty and Income Distribution Issues.** Retrieved June 29, 2566. from http://social.nesdc.go.th/social/Portals/0/Documents/Final%20Report_poverty2011_updateJUNE15_2283.pdf. (In Thai)
- Wongsalee, T., & Laochankham, S. (2023). The Analysis of Policy Communication Content in Electoral Campaign of the Municipal Councilors and Executives in Mung District, Khon Kaen Province. **Governance Journal**, 12(1), January-June, 117-131.

บทปริทัศน์หนังสือ:

ปรัชญาการเมือง: คืออะไร และ ทำไมถึงสำคัญ

Book Review:

Political Philosophy: What It Is and Why It Matters

[Received: March 27, 2023; Revised: October 3, 2023;

Accepted: October 30, 2023]

ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ

สาขาวิชารัฐศาสตร์,

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Saksit Karlars

School of Political Science,

Roi Et Rajabhat University

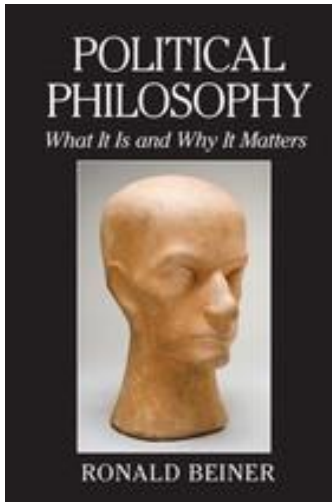
E-mail: saksitkarlers@gmail.com

CORRESPONDING AUTHOR

Saksit Karlars, School of Political Science, Roi Et Rajabhat University

E-mail: saksitkarlers@gmail.com

บทนำ

Beiner, Ronald. (2014).

**Political Philosophy: What
It Is and Why It Matters.**

New York, NY: Cambridge

University Press.

นับตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา วงการปรัชญาการเมืองถูกตั้งคำถามและถูกกล่าวถึงสถานะเชิงประจักษ์ประชันอย่างรุนแรง ยกตัวอย่างเช่น Leo Strauss นักปรัชญาการเมืองชาวอเมริกา เคยกล่าวว่า ปรัชญาการเมืองนั้นกำลังเผชิญกับสภาวะเสื่อมถอยครั้งใหญ่ ขณะที่ Peter Laslett นักประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมืองชาวอังกฤษ เคยกล่าวว่า ปรัชญาการเมืองตายแล้ว ขณะที่ Brian Barry นักปรัชญาการเมืองชาวอังกฤษ ได้ชี้ให้เห็นว่า สาเหตุที่ปรัชญาการเมืองต้องเสื่อมถอยลงและอาจสูญหายไปจากความคิดของมนุษยชาติ นั้นเป็นเพราะวงการปรัชญาการเมืองกำลังตกอยู่ในสภาวะที่ไม่สามารถผลิตผลงานหลักได้อีก หากเทียบกับผลงานหลักของนักปรัชญาการเมืองในอดีต

จากวาทกรรมดังกล่าวในข้างต้น ทำให้หนังสือที่ข้าพเจ้านำมาปริทัศน์นี้มีความน่าสนใจอย่างยิ่ง กล่าวคือ ความน่าสนใจของหนังสือเล่มนี้คือ การสะท้อนให้เห็นว่า สถานะของปรัชญาการเมืองนั้นยังไม่ตาย และยังมีการสร้างผลงานหลักทางปรัชญาการเมืองอยู่ กระทั่งในยุคร่วมสมัยของเรา นี้ กล่าวคือ อันที่จริงแล้ว ที่ผ่านมาวงการปรัชญาการเมืองมีการตีพิมพ์งานเขียนซึ่งถือเป็นผลงานหลักเช่นกัน เพียงแต่ยังขาดการชี้ให้เห็น โดยเฉพาะการชี้ให้เห็นถึงความหมาย วิธีการศึกษา และความสำคัญของปรัชญาการเมืองที่มีต่อมนุษยชาติ ซึ่งหนังสือเล่มนี้ได้ลงมือกระทำผ่านการถ่ายทอดทัศนะทางปรัชญาการเมืองของนักปรัชญาชั้นนำแห่งศตวรรษที่ 20 บนฐานความคิดจากงานเขียนซึ่งเป็นตัวบททางปรัชญาการเมืองชิ้นสำคัญ 12 ชิ้น ของนักปรัชญา 12 คน ซึ่งงานเขียนแต่ละชิ้นของนักปรัชญาแต่ละคนต่างก็ได้เสนอปรัชญาการเมืองในมุมมองที่แตกต่างกันไป และหนังสือเล่มนี้ก็ได้ชี้ชวนให้ผู้อ่านตั้งคำถามกับปรัชญาการเมืองของนักปรัชญาแต่ละคน ตลอดจนชวนให้เข้าไปมีส่วนร่วมใน

การประกอบสร้างบทสนทนาได้ต่อกันระหว่างนักปรัชญาเหล่านั้น ซึ่งทำให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นและตระหนักถึงความหมาย วิธีการศึกษา และความสำคัญของปรัชญาการเมืองที่มีต่อมนุษยชาติเราได้กว้างและลึกซึ้งขึ้นอย่างมีระเบียบและเป็นระบบ

ทั้งนี้ งานเขียนแต่ละชิ้นของนักปรัชญาแต่ละคนที่หนังสือเล่มนี้นำมาตีความ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้ผู้อ่านได้รู้และเข้าใจ ได้แก่ **The Human Condition** (1958) ของ Hannah Arendt (1906-1975); **On Human Conduct** (1975) ของ Michael Oakeshott (1901-1990); **Natural Right and History** (1953) ของ Leo Strauss (1899-1973); **Nature, History, and Existentialism** (1966) ของ Karl Löwith (1897-1973); **The New Science of Politics** (1952) ของ Eric Voegelin (1901-1985); **The Need for Roots** (1949) ของ Simone Weil (1909-1943); **Reason in the Age of Science** (1981) ของ Hans-Georg Gadamer (1900-2002); **The Philosophical Discourse of Modernity** (1985) ของ Jürgen Habermas (born 1929); **Discipline and Punish** (1975) ของ Michel Foucault (1926-1984); **After Virtue** (1981) ของ Alasdair MacIntyre (born 1929); **Political Liberalism** (1993) ของ John Rawls (1921-2002); and **Contingency, Irony, and Solidarity** (1989) ของ Richard Rorty (1931-2007) ซึ่งข้าพเจ้าจะแสดงให้เห็นในประเด็นสาระสำคัญของหนังสือต่อไป

วัตถุประสงค์ของการปริทัศน์หนังสือเล่มนี้คือ (1) เพื่อสรุปเนื้อหาให้ผู้อ่านได้ทราบพอสังเขป (2) เพื่อตั้งข้อสังเกตที่ควรพิจารณาเพิ่มเติม (3) เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของปรัชญาการเมืองที่มีต่อมนุษยชาติเรา

เกี่ยวกับบรรณาธิการเล่ม

Ronald Beiner ปัจจุบันเป็นศาสตราจารย์ด้านรัฐศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยโตรอนโต (University of Toronto) ประเทศแคนาดา (Canada) มีงานเขียนชิ้นสำคัญคือ **Political Judgment** (1983); **What's the Matter with Liberalism?** (1992); **Liberalism, Nationalism, Citizenship** (2003); **Civil Religion** (2011); **Political Philosophy: What It Is and Why It Matters** (2014); **Theorizing Citizenship** (1995); **Canadian Political Philosophy** (2001) มีความเชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมือง (History of Political Thought) และปรัชญาการเมืองร่วมสมัย (Contemporary Political Philosophy) สามารถติดต่อและติดตามผลงานของ Beiner ได้ที่ช่องทางดังนี้

1. E-mail: rbeiner@chass.utoronto.ca
2. Website: <https://rbeiner.faculty.politics.utoronto.ca/>
3. Academia.edu: <https://utoronto.academia.edu/RonaldBeiner>

สาระสำคัญของหนังสือ

สำหรับหนังสือเล่มนี้ “ปรัชญาการเมือง” คือ วิชาที่ครอบคลุมเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของมนุษย์และความดีของมนุษย์ ซึ่งเริ่มปฏิบัติการด้วยการตั้งคำถามเพื่อแสวงหาความหมายและความสำคัญของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของมนุษย์และความดีของมนุษย์ในรูปแบบของการสืบสวนทางปัญญาที่ทะเยอทะยานและพยายามไต่ตรองถึงเป้าหมายปลายทางของชีวิตมนุษย์ที่พึงประสงค์บนพื้นฐานของอำนาจที่มีเหตุผลหรืออำนาจที่ตั้งอยู่บนเหตุผล ดังนั้น นักปรัชญาการเมืองจึงมักจะโต้แย้งกันเพื่อพิสูจน์ความจริงเกี่ยวกับรากฐานเชิงบรรทัดฐานของชีวิตมนุษย์ และจารีตของปรัชญาการเมืองก็มักจะเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้เขียนและผู้อ่านอย่างเข้มข้น

โครงสร้างของหนังสือเล่มนี้มีอยู่ด้วยกันทั้งหมด 17 บท ประกอบด้วย อารัมภบท 2 บท บทเสนอหลัก 14 บท และบทส่งท้าย 1 บท กล่าวคือ อารัมภบทแรก ว่าด้วยเขตขอบฟ้าของการสะท้อนทางการเมือง (Horizons of Political Reflection), อารัมภบทที่สอง ว่าด้วย Sigmund Freud, Max Weber กับปรัชญาการเมือง, บทที่ 1 ว่าด้วย Hannah Arendt กับบทบาททางการเมือง (The Performativity of Politics), บทที่ 2 ว่าด้วย Michael Oakeshott กับการผจญภัยของชีวิต (Life's Adventure), บทที่ 3 ว่าด้วย Leo Strauss กับการเมืองของปรัชญา (The Politics of Philosophy), บทที่ 4 ว่าด้วย Karl Löwith กับความน่าสะพรึงกลัวของจักรวาล (Awe of the Cosmos), บทที่ 5 ว่าด้วยอรรถาธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและประวัติศาสตร์ (Excursus on Nature and History) ในจดหมายโต้ตอบกันระหว่าง Strauss กับ Löwith, บทที่ 6 ว่าด้วย Eric Voegelin กับความโกลาหลของความเป็นสมัยใหม่ (Modernity's Vortex), บทที่ 7 ว่าด้วย Simone Weil กับการเมืองของจิตวิญญาณ (The Politics of the Soul), บทที่ 8 ว่าด้วย Hans-Georg Gadamer กับปรัชญาที่ปราศจากความไฮโอทัง (Philosophy without Hubris), บทที่ 9 ว่าด้วย Jürgen Habermas กับการเมืองในฐานะวาทกรรมเชิงเหตุผล (Politics as Rational Discourse), บทที่ 10 ว่าด้วยสมาคมคาร์เชอร์รอล (Carceral Society) ของ Michel Foucault, บทที่ 11 ว่าด้วย Alasdair MacIntyre กับการแบ่งแยกเป็นสัดส่วนและการหลอมรวมกันเป็นทั้งหมด (Fragmentation and Wholeness), บทที่ 12 ว่าด้วยบทสรุปพอสัจเชิงเกี่ยวกับการก่อกำเนิดขึ้นและการเสื่อมถอยของลัทธิชุมชนนิยมในฐานะปรัชญาการเมือง (Short Excursus on the Rise and Decline of Communitarianism as a Political Philosophy), บทที่ 13 ว่าด้วย John Rawls กับความตายของปรัชญาการเมือง (the Death of Political Philosophy), บทที่ 14 ว่าด้วย Richard Rorty กับ การตีปรัชญาออกจากฐาน หรือความตายของปรัชญาการเมืองหลังสมัยใหม่ (Knocking Philosophy off Its Pedestal, or the Death of Political Philosophy Postmodernized) และบทส่งท้าย ว่าด้วยแนวคิดที่ว่า อย่าโยนผ้าเช็ดตัวตัวเองทิ้ง ทั้งนี้ แก่นสาระสำคัญของแต่ละบทมีดังนี้

อารัมภบทแรก สรุปสาระสำคัญได้ว่า การศึกษาตัวแบบหรือแบบอย่างคือเงื่อนไขที่จำเป็นและสำคัญต่อการเริ่มต้นศึกษาปรัชญาการเมือง หนังสือเล่มนี้จึงทำหน้าที่คัดเลือกนักปรัชญาการเมืองผู้เป็นตัวแบบที่ดีมาให้

ศึกษา ในการศึกษาผู้ศึกษาควรทำความเข้าใจจิตวิญญาณแบบปรัชญาและสวมบทนักปรัชญาเพื่อฝึกฝนจนสามารถสนทนากับนักปรัชญาชั้นนำดังกล่าวได้อย่างเข้าถึงและคุ้มค่า ผ่านหนังสือเล่มนี้

อาร์มภทที่สอง สรุปสาระสำคัญได้ว่า Sigmund Freud และ Max Weber แม้พวกเขาจะไม่ได้คิดว่าตัวเองเป็นนักปรัชญาการเมือง โดย Freud มองว่าตนเองเป็นนักจิตวิทยา ส่วน Weber ก็มองว่าตนเองเป็นนักสังคมวิทยา อย่างไรก็ตาม หากปรัชญาการเมืองคือวิสัยทัศน์ที่ครอบคลุมเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของมนุษย์และความดีของมนุษย์ แนวความคิดของ Freud และ Weber ก็ย่อมถือเป็นปรัชญาการเมืองด้วยเช่นกัน เพราะแนวความคิดของ Freud และ Weber ได้สะท้อนให้เห็นถึงสภาวะการณ์ของมนุษย์ในเชิงบรรทัดฐานของชีวิตมนุษย์ ดังนั้น แม้ว่าพวกเขาจะพยายามหลีกเลี่ยงความเป็นปรัชญาการเมืองก็ตาม แต่สิ่งที่พวกเขาคิดนั้นสัมพันธ์และมีความเป็นปรัชญาการเมืองอย่างลึกซึ้ง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ชีวิตมนุษย์ทุกคนในเชิงบรรทัดฐานจึงเป็นชีวิตที่หลีกเลี่ยงปรัชญาการเมืองไม่ได้ ไม่ว่าจะพวกเขาจะเป็นนักปรัชญาการเมืองหรือไม่ใช่ นักปรัชญาการเมือง หรือเป็นคนธรรมดาทั่วไปก็ตาม

บทที่ 1 สรุปสาระสำคัญได้ว่า สำหรับ Hannah Arendt กิจกรรมทางการเมืองของมนุษย์มีสถานะพิเศษเหนือกิจกรรมอื่นๆ เพราะกิจกรรมทางการเมืองทำให้มนุษย์มีมนุษยธรรมมากขึ้น ในมิติเชิงปฏิบัติ นักการเมืองจะไม่สามารถได้รับการเลือกตั้งได้เลย เว้นแต่พวกเขาจะประสบความสำเร็จในการนำเสนอตัวเองในรูปแบบที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเห็นว่าน่าสนใจ น่าฟังพอใจ น่าไว้วางใจ หรือมีประโยชน์ต่อพวกเขา ซึ่งนั่นก็คือการนำเสนอถึงบรรทัดฐานของชีวิตมนุษย์นั่นเอง และบรรทัดฐานดังกล่าวก็คือหนึ่งในรากฐานของปรัชญาการเมือง ขณะที่ความเป็นสมัยใหม่และรัฐสมัยใหม่ทั้งหลายกำลังลดทอนคุณค่าของกิจกรรมทางการเมืองของมนุษย์ลงอย่างไม่รู้ตัว ซึ่งย่อมกระทบคุณค่าของปรัชญาการเมืองตามไปด้วย

บทที่ 2 สรุปสาระสำคัญได้ว่า สำหรับ Michael Oakeshott เมื่ออำนาจของรัฐสมัยใหม่ขยายตัวมากขึ้น ความเป็นไปได้ในการใช้ชีวิตแบบการผจญภัยที่พึ่งพาตนเองเป็นหลัก ได้กลายเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้พันธสัญญา ขณะที่ธรรมชาติของมนุษย์คือสิ่งที่สะท้อนถึงธรรมชาติของรัฐ มนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคลจึงควรมีหน้าที่รับผิดชอบต่อการตอบสนองอย่างไตร่ตรองต่อโลกที่ตนเองค้นพบตัวตน และใช้สติปัญญาเชื่อมโยงตนเองเข้ากับโลกแห่งความเป็นจริงที่ค้นพบ การยึดมั่นถือมั่นในตัวเองเป็นศูนย์กลางจะนำไปสู่การละทิ้งความรับผิดชอบต่อสังคมโลก รัฐที่ดีจึงควรเป็นรัฐที่สนับสนุนให้พลเมืองมีศีลธรรมอันดีร่วมกัน

บทที่ 3 สรุปสาระสำคัญได้ว่า สำหรับ Leo Strauss ปรัชญาการเมืองเปรียบเสมือนเข็มทิศนำทางชีวิตที่ดีของมนุษย์ มีความสำคัญในเชิงบรรทัดฐาน อย่างไรก็ตาม ชีวิตมนุษย์มีความไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งทำให้สังคมการเมืองแต่ละแห่งมีความไม่เท่าเทียมกันตามไปด้วย และทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของการเข้าถึงความจริงของสังคมการเมืองแต่ละแห่งด้วย นอกจากนี้ ค่านิยมของคนส่วนใหญ่ไม่ใช่สิ่งเดียวกันกับความจริงเสมอไป ประเด็นนี้ทำให้เกิดความท้าทายต่อปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ไม่น้อย เพราะปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับเสียงข้างมาก แต่การเมืองที่ Strauss เน้นนำเสนอเป็นการเมืองของปรัชญาการเมือง ไม่ได้เน้นนำเสนอการเมืองของระบอบใดระบอบหนึ่งของการเมืองการปกครอง

บทที่ 4 สรุปสาระสำคัญได้ว่า สำหรับ Karl Löwith ในยุคสมัยใหม่ประเด็นพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ไม่ได้รับความใส่ใจเท่าที่ควร ขณะที่สภาวะการณ์ของมนุษย์ในยุคสมัยใหม่ก็เต็มไปด้วยสิ่งที่น่าเศร้า โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ ซึ่งมีความจำเป็นเร่งด่วนในการจัดวางความสัมพันธ์นี้ให้ดีขึ้น เนื่องจากธรรมชาติได้เตือนและกระทั่งได้ลงโทษมนุษย์เรามากขึ้นเรื่อย ๆ แล้ว ขณะที่มนุษย์เราหลายคนก็กำลังทำตัวราวกับว่าเป็นเจ้าแห่งจักรวาลนี้ ซึ่งในความเป็นจริงนั้นไม่มีทางทำได้เลย ดังนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงและรับมือกับสิ่งที่น่าเศร้า การตั้งคำถามกับประเด็นพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ การเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญ

บทที่ 5 สรุปสาระสำคัญได้ว่า การก้าวข้ามจากงานเขียนสาธารณะของ Strauss มาสู่การวิเคราะห์ตีความงานเขียนส่วนตัวของเขา จะช่วยให้เราเข้าใจ Strauss ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เช่น การวิเคราะห์ตีความ Strauss ผ่านจดหมายของเขาที่ได้เขียนถึง Löwith โดยเฉพาะในประเด็นพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับประวัติศาสตร์ ซึ่งจดหมายดังกล่าวเป็นจดหมายที่ Strauss ได้เขียนถึง Löwith เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1946 ซึ่งจดหมายดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่า สำหรับ Strauss สังคมการเมืองแบบโบราณสอดคล้องกับธรรมชาติมากกว่าสังคมสมัยใหม่ ขณะที่สังคมสมัยใหม่มีหลายสิ่งขัดแย้งกับธรรมชาติ ขณะที่ปรัชญาการเมืองคือสิ่งที่ถูกวิเคราะห์จากธรรมชาติ ซึ่งก็คือธรรมชาติของมนุษย์ ธรรมชาติของมนุษย์ในสังคมการเมืองแบบโบราณจึงเป็นสิ่งที่ปรัชญาการเมืองต้องกลับไปเรียนรู้ ปรัชญาการเมืองที่ไม่สนใจธรรมชาติและไม่กลับไปเรียนรู้สังคมการเมืองแบบโบราณ ย่อมเป็นปรัชญาการเมืองที่ยังบกพร่อง

บทที่ 6 สรุปสาระสำคัญได้ว่า สำหรับ Eric Voegelin วิฤตของความเป็นสมัยใหม่นั้นน่ากังวลยิ่ง โดยเฉพาะเรื่องของความจริงที่อยู่เหนือความเข้าใจของมนุษย์ ขณะที่ศาสนาไม่สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับมนุษย์สมัยใหม่ได้ ทั้งนี้ก็เพราะความเป็นสมัยใหม่ปฏิเสธความจริงที่อยู่เหนือความเข้าใจของมนุษย์ ดังนั้น การกลับไปทบทวนถึงการเมืองและศาสนาของภูมิปัญญาของยุคสมัยใหม่ตั้งแต่ตอนต้นจึงเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการแก้ไขวิฤตของความเป็นสมัยใหม่เอง อย่างไรก็ตาม วิธีคิดแบบก่อนสมัยใหม่หรือสมัยโบราณนั้นไม่ควรถูกมองข้ามเลย โดยเฉพาะวิธีการสร้างระเบียบทางการเมืองของสังคมการเมืองสมัยโบราณ

บทที่ 7 สรุปสาระสำคัญได้ว่า สำหรับ Simone Weil การเมืองสามารถนำไปสู่การตอบสนองความต้องการทางจิตวิญญาณได้ เพราะในความมุ่งหวังทางการเมืองมีสิ่งที่จะประกอบสร้างกันขึ้นเป็นจิตวิญญาณ และถ้าหากมันสำเร็จในทางปฏิบัติหรือได้รับการปลดปล่อย จิตวิญญาณที่ว่านี้จะสามารถตั้งอยู่บนสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองได้ ดังนั้น ภารกิจทางจิตวิญญาณจึงสำคัญต่ออำนาจทางการเมือง และปรัชญาการเมือง (ในภาคความคิด) ที่คอยชี้นำการเมือง (ในภาคปฏิบัติ) จึงเปรียบเสมือนการแปลงเสียงของแนวคิดที่ยิ่งใหญ่เพื่อนำทางการดำรงชีวิตที่ดีของมนุษย์

บทที่ 8 สรุปสาระสำคัญได้ว่า สำหรับ Hans-Georg Gadamer มนุษย์เราต้องการความอ่อนน้อมถ่อมตนพอๆ กับที่เราต้องการความไฮโอัง เช่น ลัทธิหัวรุนแรงต่างๆ จึงควรถูกตั้งคำถามและตรวจสอบถ่วงดุลด้วยปรัชญาที่อ่อนน้อมถ่อมตนทางปัญญา ปรัชญาที่รู้จักประมาณตน หรือปรัชญาที่อนุรักษ์นิยม เป็นอาทิ

บทที่ 9 สรุปสาระสำคัญได้ว่า สำหรับ Jürgen Habermas พื้นที่สาธารณะ การใช้เหตุผลในการสื่อสารกัน และมติสาธารณะ สิ่งเหล่านี้จะได้รับความสำคัญมากขึ้นในยุคสมัยใหม่ ดังนั้น บรรทัดฐานในการแลกเปลี่ยนเหตุผลไม่ควรเป็นเพียงเรื่องของนักปรัชญาหรือปัญญาชนเท่านั้น แต่ควรเป็นเรื่องของมนุษย์ทุกคน โดยเฉพาะในชีวิตทางการเมือง ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างรากฐานสำหรับวิสัยทัศน์ทางการเมืองที่เสมอภาคกัน และเพื่อบรรทัดฐานของการแลกเปลี่ยนเหตุผลระหว่างกันอย่างเสรีและเท่าเทียม

บทที่ 10 สรุปสาระสำคัญได้ว่า สำหรับ Michel Foucault ในยุคสมัยใหม่ มันทายลำบากที่จะอยู่ในสังคมที่ไม่แตกต่างอะไรจากคุกกลางแจ้ง ขณะที่วินัย (Discipline) และการลงโทษ (Punish) มีความเกี่ยวข้องอย่างมากกับเรื่องนี้ ในสังคมสมัยใหม่เชื่อว่าจะมีการลงโทษผู้กระทำผิดกฎหมายเท่านั้น แต่ยังมีโทษผู้ที่ไม่ได้กระทำผิดกฎหมายด้วย เช่น การที่คนปกติทั่วไปต้องมีชีวิตอยู่ในลักษณะที่โดนสอดส่องสอดแนมจากรัฐและสังคม ก็ไม่ได้แตกต่างอะไรจากการลงโทษ และการมีเครื่องสอดแนมคนปกติทั่วไปจึงสะท้อนให้เห็นถึงการลดทอนความเป็นมนุษย์ของพวกเขาจากการถูกกักขังในคุกของผู้กระทำผิดกฎหมายเสียอีก เป็นอาทิ

บทที่ 11 สรุปสาระสำคัญได้ว่า สำหรับ Alasdair MacIntyre ระหว่างเสรีภาพกับคุณธรรม คุณธรรมคือสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญมากกว่า ความเสมอภาคควรเป็นเรื่องที่ต้องไตร่ตรองให้ดีกว่าก่อนที่จะเรียกร้องมัน เรื่องชนชั้นยังมีความสำคัญ สังคมสมัยโบราณมีคุณธรรมที่นายถ้อย ดั่งจะพบเห็นได้ในปรัชญาของ Plato และ Aristotle ขณะที่ศีลธรรมต่างๆ ในยุคสมัยใหม่กลับถูกลดทอนให้เป็นเพียงสมรภูมิของความขัดแย้งทางศาสนา

บทที่ 12 สรุปสาระสำคัญได้ว่า มนุษย์เจริญเติบโตได้ยากในสังคมที่เคร่งครัดและขาดความคล่องตัว ขณะที่สังคมที่มีความเป็นพหุนิยมสูงและมีความเป็นปัจเจกบุคคลนิยมสูงจะเอื้อให้มนุษย์เจริญเติบโตได้มากกว่า สิทธิส่วนบุคคลคือหลักการพื้นฐาน ส่วนภาวะผูกพันทางสังคมคือหลักการรองลงไป ซึ่งถ้าหากมนุษย์แต่ละคนต้องเลือกลำดับความสำคัญระหว่างเสรีภาพของปัจเจกบุคคลกับอัตลักษณ์ส่วนรวม ของชุมชน เมื่อนั้นความสมดุลก็จะเอียงไปทางด้านปัจเจกบุคคลนิยม และวิถีชีวิตแบบชุมชนนิยมก็จะค่อยๆ เสื่อมถอยไปในที่สุด

บทที่ 13 สรุปสาระสำคัญได้ว่า สำหรับ John Rawls การเคลื่อนไหวทางปรัชญาการเมืองของเขาริเริ่มด้วยแนวคิดเสรีนิยมทางการเมือง และการตีความ Rawls จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเริ่มต้นด้วยทฤษฎีความยุติธรรมของเขา อย่างไรก็ตาม Rawls ให้ความสำคัญกับการเมืองมากกว่าปรัชญาการเมือง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อปรัชญาการเมืองในระยะยาว

บทที่ 14 สรุปสาระสำคัญได้ว่า สำหรับ Richard Rorty ปรัชญากับความจริงควรแยกออกจากกัน ซึ่งเป็นแนวคิดเสรีนิยมทางการเมืองแบบหลังสมัยใหม่ที่อาศัยวิธีการประชดประชันมานำเสนอ กล่าวคือ Rorty ปรับย้ายศูนย์กลางของปรัชญาการเมืองจากความจริงมาเป็นการประชดประชันแทน เพราะมันสร้างความน่าสนใจแก่คนยุคร่วมสมัยมากกว่า เมื่อมีความน่าสนใจมากกว่า พลังการขับเคลื่อนสู่การเมืองภาคปฏิบัติก็จะมีมากกว่า เช่น พลังของการประชดประชันผ่านวรรณกรรมหรือศิลปะ เป็นอาทิ

บทส่งท้ายของหนังสือเล่มนี้ สรุปสาระสำคัญได้ว่า แม้ปรัชญาการเมืองในหนังสือเล่มนี้จะเป็นปรัชญาการเมืองของศตวรรษที่ 20 แต่ก็เชื่อว่าไม่มีปรัชญาการเมืองของศตวรรษที่ 21 เกิดขึ้น Beiner กล่าวว่า เขา

ไม่ใช่ Arendtian หรือ Habermasian หรือ Gadamerian หรือ Straussian หรือ Communitarian และปรัชญาทั้งหมดเหล่านี้ก็มีข้อจำกัดหรือจุดอ่อนในตัวเอง อย่างไรก็ตาม การเน้นที่การวิจารณ์เพียงอย่างเดียวไม่น่ายุติธรรมต่อการศึกษาทางปรัชญา เราควรเคารพปรัชญาที่ยิ่งใหญ่และกล้าหาญของพวกเขา และความตั้งใจด้วยสติปัญญาของเราเพื่อที่จะสนทนาโต้ตอบกับปรัชญาของพวกเขา นั่นถือเป็นการให้เกียรติพวกเขาได้อย่างเหมาะสมที่สุดแนวทางหนึ่ง ในฐานะที่พวกเขาถือแบบอย่างที่ดีของปรัชญาการเมือง

บทส่งท้าย

เจตนารมณ์ของหนังสือเล่มนี้คือการมองโลกในแง่ร้ายด้วยสติปัญญาและมองโลกในแง่ดีด้วยเจตจำนงและความผิดพลาดประการสำคัญของการมองโลกในแง่ร้าย หนังสือเล่มนี้สร้างความเฟื่องฟูทางปรัชญาการเมืองเพิ่มขึ้นผ่านวิธีการที่ทำให้นักปรัชญาเหล่านี้ได้สวมบทสนทนาโต้ตอบกันอย่างมีชีวิตชีวา ยิ่งผู้อ่านท่านใดติดตามใคร่ครวญความคิดของนักปรัชญาเหล่านี้มากเท่าใด ผู้อ่านท่านนั้นก็ยิ่งมองเห็นจุดแข็งและจุดอ่อนทางปรัชญาการเมืองของนักปรัชญาเหล่านี้มากขึ้นเท่านั้น

ปรัชญาการเมืองจะเฟื่องฟูและรุ่งเรืองได้ก็ต่อเมื่อมีการแข่งขันกันทางความคิด เพื่อวิสัยทัศน์ของนักปรัชญาจะกลายเป็นที่รู้จักในวงกว้าง การติดต่อสัมพันธ์ส่วนตัวกันระหว่างนักปรัชญาสะท้อนถึงความเฟื่องฟูของปรัชญาการเมืองที่เข้มข้น ดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในยุคสมัยโบราณอย่างกรณีของ Socrates, Xenophon, Plato, และ Aristotle หรือในยุคสมัยใหม่อย่างกรณีของ Hobbes, Harrington, และ Locke เป็นอาทิ

สำหรับในยุคร่วมสมัย มีกรณีของ Arendt, Strauss, Gadamer และ Löwith ที่พวกเขาต่างก็รู้จักกันตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษที่ 1920 และพวกเขาก็เคยเสวนาวิชาการปรัชญาการเมืองในห้องเดียวกันมาแล้ว หรือกรณีที่ Strauss, Löwith, Arendt และ Habermas ต่างก็เคยสอนอยู่ที่สถาบันระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อการวิจัยทางสังคม (the New School for Social Research) แห่งเมืองนิวยอร์ก (New York) และสำหรับ Arendt และ Strauss ก็เคยเป็นเพื่อนร่วมงานกันที่มหาวิทยาลัยชิคาโก (the University of Chicago) มาก่อน หรือกรณีที่ Löwith เคยได้รับคัดเลือกให้ไปทำงานที่มหาวิทยาลัยไฮเดลเบิร์ก (the University of Heidelberg) โดย Gadamer จากนั้น Habermas ก็ได้รับคัดเลือกให้ไปทำงานที่มหาวิทยาลัยไฮเดลเบิร์กโดย Gadamer และ Löwith ต่อมา Arendt ได้เดินทางไปที่ยอร์มันหลังจากที่สงครามสิ้นสุดลง Arendt ได้ไปเยี่ยม Löwith ที่มหาวิทยาลัยไฮเดลเบิร์ก และไปเยี่ยม Voegelin ที่มหาวิทยาลัยมิวนิก (the University of Munich) ในระหว่างนี้เองที่ Strauss, Gadamer และ Löwith ได้มอบงานเขียนของพวกเขาให้กันและกันกับ Arendt ทำให้พวกเขาได้แลกเปลี่ยนข้อโต้แย้งระหว่างกันเกี่ยวกับความถูกต้องทางปรัชญาในงานเขียนเหล่านั้นของพวกเขา ช่วงเวลาดังกล่าวได้มีการโต้เถียงกันที่มีชื่อเสียงเกิดขึ้นผ่านทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และผ่านการเผชิญหน้ากันระหว่าง Arendt กับ Voegelin หรือ Strauss กับ Voegelin หรือ Gadamer กับ Habermas หรือ MacIntyre กับ Rorty หรือ Rorty กับ Habermas หรือ Habermas กับ Foucault หรือ Habermas กับ Rawls เป็นอาทิ

อนึ่ง มีข้อสังเกตที่ควรพิจารณาเพิ่มเติม ประการที่หนึ่ง คือ หนังสือเล่มนี้เชื่อว่าปรัชญาการเมืองจะกลับมาเฟื่องฟูและรุ่งเรืองได้ ประการที่สอง คือ หนังสือเล่มนี้พยายามต่อต้านแนวคิดใดก็ตามที่มีแนวโน้มจะบ่อนทำลายความเฟื่องฟูและรุ่งเรืองของปรัชญาการเมืองทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว ประการที่สาม หนังสือเล่มนี้ชี้ให้เห็นว่า ความดีของมนุษย์คือศูนย์กลางของปรัชญาการเมือง ดังนั้น แนวคิดใดก็ตามที่ให้คุณค่าอื่นใดอยู่เหนือเหนือความดี แม้มันจะอ้างหลักความเป็นกลางเชิงคุณค่าก็ตาม แนวคิดดังกล่าวถือว่าเป็นแนวคิดที่มีแนวโน้มจะบ่อนทำลายความเฟื่องฟูและรุ่งเรืองของปรัชญาการเมือง ประการที่สี่ หนังสือเล่มนี้ชี้ให้เห็นว่า ในบรรดานักปรัชญาการเมืองทั้งหมดในหนังสือเล่มนี้ Weil และ Strauss ตั้งคำถามและตอบคำถามเกี่ยวกับความดีของมนุษย์ได้ดีกว่าคนอื่นๆ ปรัชญาการเมืองของพวกเขาจึงมีความเข้มข้นกว่าคนอื่นๆ ประการที่ห้า มุมมองของหนังสือเล่มนี้ไม่ได้จำแนกแยกแยะปรัชญาการเมืองออกจากความคิดทางการเมืองทั่วไปอย่างชัดเจน จึงทำให้มีความคลุมเครือเมื่อต้องตีความนักปรัชญาการเมืองที่ไม่ได้ตั้งคำถามและตอบคำถามเกี่ยวกับความดีของมนุษย์ จึงถูกมองว่าขาดความเข้มข้นทางปรัชญาการเมือง ประการที่หก แม้หนังสือเล่มนี้จะนำเสนอได้อย่างน่าสนใจเกี่ยวกับเป้าหมายปลายทางของชีวิตมนุษย์ที่พึงประสงค์บนพื้นฐานของอำนาจที่มีเหตุผลหรืออำนาจที่ตั้งอยู่บนเหตุผล ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของปรัชญาการเมือง แต่อย่างไรก็ตาม ประเด็นนี้ในหนังสือเล่มนี้มีความคลุมเครือตรงที่มันไม่ได้จำแนกแยกแยะและชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างเหตุผลกับอำนาจ ทั้งที่ความแตกต่างดังกล่าวมีนัยสำคัญต่อเรื่องความดีของมนุษย์

อย่างไรก็ดี หนังสือเล่มนี้จึงเป็นหนังสือที่มองโลกในแง่ดีอย่างไม่สงวนท่าที โดยเฉพาะการเชื่อว่าปรัชญาการเมืองนั้นยังมีอนาคต และจะยังเฟื่องฟูและรุ่งเรืองต่อไป ทั้งนี้ก็เพราะปรัชญาการเมืองเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ในชีวิตมนุษย์ ดังนั้น การเสริมสร้างการรับรู้และเข้าใจในปรัชญาการเมืองจึงจำเป็นอย่างยิ่ง ด้วยวิธีนี้เท่านั้น การใช้ประโยชน์จากปรัชญาการเมืองเพื่อชีวิตที่ดีจึงจะเกิดความคุ้มค่าและมีคุณค่า

เอกสารอ้างอิง

Beiner, Ronald. (2014). *Political Philosophy: What It Is and Why It Matters*. New York, NY: Cambridge University Press.

คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ

Guidelines for Preparing Manuscripts

How to prepare manuscripts:

1. General guideline

1.1 Manuscripts submitted should be academic ones either research article or review article. The manuscripts must be original and have not been published elsewhere nor is it currently under consideration for publication elsewhere.

1.2 All submitted manuscripts are screened by the editor for general scientific quality and information. Articles which meet general standards are sent to expert referees for peer review with double-blind. Special article is an exemption. Referee 's comments are reviewed by editor and after authors revise the manuscripts in response to referee 's comments, the scientific editor will either accept or reject the manuscripts.

2. Manuscript Preparation

All submitted manuscripts are screened by editorial board with the following requirement.

2.1 Font of manuscripts: The manuscript must be an original copy typed in Thai or in English. The use of either language must meet written publication standards. The manuscript should not be margined with the length not more than 15 pages B5 issuing page number on the right top of the page.

- TH SarabanPSK size 14 is used in both Thai and English manuscript. (See further in detail at item 4 Form typing)

2.2 Title : Name of article should be concise and relevant to content.

2.3 Author's name(s): It should put full name of author(s).

2.4 Author affiliation: it should be specified by work place, province and postcode for convenient contact.

2.5 Abstract: It should be made both Thai and English by summarize important content and not more than 200 words with 3-5 keywords.

2.6 Content: It should be presented in relevant to research process including the following items;

- Introduction: Explain research problem and importance objective(s) and scope of study and hypothesis (if any) or research question including review literature in the section of research problem and importance.

- Research Methodology: Specify method of data collection and method for analysis including period for data collection (year of research conducted)

- Research Result: Illustrate research results and data, which may be contained in form of tables or graphs, and should discuss the research result with conceptual framework gained from literature review.

- Conclusion, Comments and Suggestions : Conclude research result, discuss it with concept reviewed from literature review and provide suggestion based on the research result.

2.7 Image and table : Image and table should be available only in case, be chronologically and represent the content clearly when printed in black and white. Picture caption and table should be provided concisely.

2.8 References and bibliography : References and bibliography should be attached in every item and precisely, by referring only the ones relevant to the content. They should be done in the form determined. Details must be provided in order to follow the references and bibliography referred. (References and bibliography should be done in consistency using author-date system)

2.8.1 References and bibliography must be in chronology and alphabetical order without numbering. Thai references are firstly sought followed by foreign languages using the word “Reference”.

2.8.2 Thai references and bibliography, Author’s full name-last name must be translated in item of “Translated Thai References” by writing in the same style with items 2.8.3 and 2.8.4 (See example in item 5 translation from Thai to English)

2.8.3 For references in foreign languages, author’s last name must be firstly referenced by fully written followed by other names which summarized in the first capital letter. In the case of last name beginning with “Van de, der, von” they must be filled before last name.

2.8.4 Foreign language references must be provided in APA style (American Psychological Association) which author can choose APA Sixth Edition from Reference in Microsoft Word 2007 or higher.

2.9 Suggestion for language use

2.9.1 Correct, precise and understandable

2.9.2 Vocabulary chosen in according with the Royal Institute's dictionary and it's declaration

2.9.3 Academic terminology used in parallel with English vocabulary

2.9.4 Original language of specific name or translated foreign word, if necessary, should be typed in bracket when firstly mentioned for example กูย (Kuy), ขะแมร์ (Khamare)

2.9.5 Not use foreign vocabulary in case of Thai is widely used

2.9.6 Remain consistency in using vocabulary abbreviation throughout article

2.9.10 Changing in manuscript: Editorial review is all rights preserved. In case, the manuscript will be sent back to authors to make final decision for publication

2.9.11 Reviewing process: It is normally completed within 3 months (depending the author duration to revise in response to the referee's comments)

คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ

1. หลักเกณฑ์ทั่วไป

1.1 บทความวิชาการที่จะเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสารการบริหารปกครอง ต้องเป็นบทความวิชาการหรือบทความวิจัย หรือผลงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับสาขารัฐประศาสนศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือมนุษยศาสตร์ที่ไม่เคยตีพิมพ์ หรือเผยแพร่มาก่อน

1.2 บทความวิชาการที่จะได้รับการตีพิมพ์ เมื่อการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ (ยกเว้นบทความพิเศษ)

2. การเตรียมต้นฉบับ

กองบรรณาธิการจะรับพิจารณากลับกรองเฉพาะต้นฉบับที่เป็นไปตามข้อกำหนดดังต่อไปนี้

2.1 ต้นฉบับ เป็นต้นฉบับพิมพ์ใช้ภาษาไทยอย่างเดียว หรือภาษาอังกฤษอย่างเดียว ภาษาที่ใช้ควรถูกต้องหลักภาษา ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวของต้นฉบับไม่เกิน 15 หน้า B5 ระบุเลขหน้าให้ชัดเจนบริเวณด้านบนขวาของหน้ากระดาษ

-บทความภาษาไทยใช้อักษร TH SarabanPSK ขนาด 14

-บทความภาษาอังกฤษใช้อักษร TH SarabanPSK ขนาด 14

2.2 ชื่อเรื่อง ควรกระชับและตรงกับเนื้อหา

2.2 ชื่อผู้เขียน ใช้ชื่อเต็ม

2.3 สถานที่ทำงานของผู้เขียน ระบุสถานที่ทำงานของผู้เขียนที่สามารถติดต่อได้สะดวก

2.5 บทความย่อให้ทำทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยสรุปสาระสำคัญของบทความอย่างครบถ้วนและมีความยาวไม่เกิน 200 คำ ระบุคำสำคัญ จำนวนอย่างน้อย 3 คำ ไม่เกิน 5 คำ

2.6 เนื้อหา การนำเสนอเนื้อหางานวิจัย ควรสอดคล้องกับกระบวนการที่ค้นการวิจัยและครอบคลุมดังนี้
บทนำ อธิบายความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย สมมติฐาน (ถ้ามี)
การตรวจเอกสาร เป็นการสังเคราะห์สาระจากวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อ
แสดงแนวความคิด ทฤษฎี และข้อมูลที่มีส่วนสัมพันธ์กับเรื่องที่วิจัย และสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย
วิธีดำเนินการวิจัย ระบุประชากรและกลุ่มตัวอย่าง หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิธีการเก็บข้อมูล
เครื่องมือที่ใช้วิจัย และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล รวมไปถึงระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ปี พ.ศ. ที่ทำการวิจัย
ผลของการวิจัย แสดงผลของการวิจัยและข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาวิจัยนั้นๆ อาจมี
ภาพตารางและแผนภูมิประกอบ ทั้งนี้อาจวิจารณ์ผลการวิจัยด้วยแนวคิดที่ได้จากการตรวจเอกสารได้
บทสรุป และข้อเสนอแนะ เป็นการสรุปที่ได้รับจากการวิจัยรวมถึงการอภิปรายผลด้วย
แนวคิดที่ได้จากการตรวจเอกสาร และให้ข้อเสนอแนะบนพื้นฐานของผลงานวิจัย

2.7 ภาพประกอบและตาราง ควรมีเฉพาะที่จำเป็น และมีหมายเลขกำกับภาพตามลำดับ ภาพจะต้อง
ชัดเจนแสดงเนื้อหาสำคัญของเรื่อง ควรเป็นภาพที่สื่อความหมายได้ เมื่อพิมพ์เป็นขาว – ดำ คำอธิบาย
ภาพประกอบและตารางให้ใช้ข้อความกะทัดรัด ชัดเจน

2.8 การอ้างอิง การอ้างอิงในเนื้อหาและเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ วิธีการเขียนอ้างอิง
จะต้องถูกต้องตามหลักเกณฑ์ในการเขียนอ้างอิงตามที่กำหนด จะต้องมียุทธศาสตร์สำคัญเกี่ยวกับเอกสารไว้
ครบถ้วนเพื่อความสะดวกในการติดตามเอกสารที่ผู้เขียนได้อ้างอิงไว้ โดยการอ้างอิงในเนื้อหาให้ใช้ระบบนาม ปี
และเลขหน้า

2.8.1 การเรียงลำดับเอกสาร เรียงตามลำดับอักษรชื่อผู้เขียนโดยไม่ต้องมีเลขกำกับ เริ่มด้วย
รายการชื่อเอกสารภาษาไทย และต่อยุทธศาสตร์ชื่อภาษาต่างประเทศ ใช้หัวข้อคำว่า เอกสารอ้างอิง

2.8.2 เอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย ชื่อผู้เขียนใช้ชื่อเต็มและนามสกุล และให้แปลรายการ
อ้างอิงนั้นจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษเพิ่มเติมต่อท้ายในหัวข้อ Translated Thai References โดยเขียน
แบบเดียวกับหัวข้อ 2.8.3 และ 2.8.4 ดูตัวอย่างในข้อที่การแปลเอกสารอ้างอิงจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ

2.8.3 เอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาต่างประเทศ ชื่อผู้เขียนให้อ้างนามสกุลก่อน โดยเขียนเป็น
คำเต็มและตามด้วยชื่ออื่นๆ ชื่อย่อเฉพาะตัวอักษรตัวแรกในกรณีชื่อที่มีคำขึ้นต้น ด้วยคำว่า Van de, der, von
ให้เขียนเต็มนำหน้าชื่อสกุล

2.8.4 การเขียนเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาต่างประเทศ ใช้รูปแบบ APA style (American
Psychological Association) ซึ่งผู้เขียนสามารถเลือกใช้ APA Sixth Edition ได้จาก Reference ใน
Microsoft Word 2007 หรือ สูงกว่า

2.9 ข้อเสนอแนะในการใช้ภาษา

2.9.1 ใช้ภาษาที่ถูกต้อง เข้าใจง่ายและกะทัดรัด

2.9.2 ใช้คำศัพท์ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานและประกาศของราชบัณฑิตยสถาน

2.9.3 การใช้ศัพท์บัญญัติทางวิชาการ ควรใช้ควบคู่กับศัพท์ทางภาษาอังกฤษ

2.9.4 การเขียนชื่อเฉพาะหรือคำแปลจากภาษาต่างประเทศที่ปรากฏเป็นครั้งแรกในบทความ หากจำเป็นก็ควรพิมพ์ภาษาเดิมของชื่อนั้นๆ กำกับไว้ในวงเล็บ เช่น ชาว (Java) เขมร (Khmer) เป็นต้น

2.9.5 ไม่ควรใช้ภาษาต่างประเทศในกรณีที่มีคำไทยใช้แพร่หลายอยู่แล้ว

2.9.6 รักษาความสม่ำเสมอในการใช้คำศัพท์ หรือการใช้ตัวย่อโดยตลอดทั้งบทความ

2.10 การตรวจสอบแก้ไขต้นฉบับ กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการตรวจแก้ไขต้นฉบับที่ส่งมาพิมพ์ทุกเรื่องตามแต่จะเป็นสมควร ในกรณีที่จำเป็นจะส่งต้นฉบับเดิมหรือฉบับแก้ไขแล้วกลับคืนมายังผู้เขียนเพื่อขอความเห็นชอบ

2.11 ระยะเวลาในการดำเนินการ กองบรรณาธิการจะดำเนินการตั้งแต่รับเรื่องจนถึงพร้อมตีพิมพ์ ใช้เวลาประมาณ 3 เดือน (ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ผู้เขียนใช้ในการแก้ไขตามข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้วย)

3. เงื่อนไขการตีพิมพ์

3.1 ผลงาน หรือบทความวิชาการที่จะนำเสนอเพื่อตีพิมพ์ต้องเป็นผลงานที่ไม่เคยลงตีพิมพ์ หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน (ยกเว้นเป็นการรวบรวมผลงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Proceeding) ที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่เฉพาะบทความย่อเท่านั้น ในการประชุมระดับชาติหรือระดับนานาชาติมาแล้ว)

3.2 เงินลงทะเบียนการส่งผลงานเพื่อตีพิมพ์บทความละ 3,500 บาท (สามพันห้าร้อยบาทถ้วน) สำหรับบุคคลทั่วไป และบทความละ 2,500 บาท (สองพันห้าร้อยบาท) สำหรับบุคลากรสังกัดมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ซึ่งชำระได้ทันทีเพื่อเป็นการประกันว่าผู้เสนอผลงานจะไม่ส่งผลงานที่ผ่านการตีพิมพ์ในแหล่งอื่นใดมาก่อน และจะไม่ส่งผลงานที่เสนอเพื่อตีพิมพ์นี้ในวารสารอื่นในระหว่างการพิจารณา ซึ่งเมื่อชำระเสร็จแล้วให้ถือเป็นเงินรายได้ของมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ผู้ส่งบทความจะขอคืนไม่ได้

3.3 ผู้เสนอบทความต้องดำเนินการแก้ไข หรือปรับปรุงผลงานตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและส่งคืนกองบรรณาธิการวารสารฯ ภายในเวลาที่กำหนด

4. รูปแบบการจัดพิมพ์ มีการกำหนดรูปแบบการพิมพ์

4.1 บทความภาษาไทย ให้ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK

4.2 บทความภาษาอังกฤษ ให้ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK

รายการ	ลักษณะตัวอักษร	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร
ชื่อบทความ	เน้น	กลางหน้ากระดาษ	18
ชื่อผู้แต่ง	เน้น	กลางหน้ากระดาษ	16
บทคัดย่อ	เน้น	กลางหน้ากระดาษ	14
หัวข้อแบ่งตอน	เน้น	กลางหน้ากระดาษ	16

รายการ	ลักษณะตัวอักษร	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร
หัวข้อย่อย	เน้น	ชิดซ้าย	14
เนื้อหาข้อความ	ปกติ	-	14
การเน้นข้อความในบทความ	เน้น		14
การแสดงข้อความที่เป็นคำสัมภาษณ์หรือข้อความสำคัญจากแหล่งอื่น	เอียง		14
ข้อความในตาราง	ปกติ		12
การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา	ปกติ		14
เอกสารอ้างอิง	เน้น	กลางหน้ากระดาษ	16

4.3 การจัดพิมพ์ กำหนดระยะขอบกระดาษ ดังนี้

ด้านบน 1.5 นิ้ว

ด้านล่าง 1.5 นิ้ว

ด้านซ้าย 2.0 นิ้ว

ด้านขวา 1.0 นิ้ว

5. การส่งบทความเพื่อตีพิมพ์

5.1 ส่งต้นฉบับด้วยตนเองทางเว็บไซต์ (website) ในระบบ ThaiJo2.0 (Official launch of ThaiJo2.0) โดยการลงทะเบียนในระบบออนไลน์ผ่านช่องการส่งบทความเข้าสู่ระบบวารสาร (Submission) ที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/gjournal-ksu/about/submissions>

5.2 บทความของท่านจะสำเร็จในระบบเมื่อได้รับการตอบกลับอัตโนมัติจากอีเมลล์ของกองบรรณาธิการไปยังอีเมลล์ส่วนตัวของท่านที่ใช้ลงทะเบียนยืนยันว่าการส่งต้นฉบับบทความของท่านเข้าสู่ระบบวารสารเรียบร้อยแล้ว หลังจากนั้นผู้ประสานงานกองบรรณาธิการจะส่งอีเมลล์กลับไปชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการจัดพิมพ์ต้นฉบับของท่านอีกครั้งหนึ่ง ในระหว่างนี้ยังไม่ถือว่าบทความของท่านได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ในวารสารแล้ว นอกจากได้หนังสือตอบรับทางการจากบรรณาธิการบริหารเท่านั้น

6. การติดต่อสื่อสาร

6.1 กองบรรณาธิการวารสารการบริหารปกครอง สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ (พื้นที่นวมน) เลขที่ 13 หมู่ 14 ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ 46230

6.2 ติดต่อขอส่งเอกสารผ่านระบบโทรสาร ได้ที่หมายเลข 043-602056

6.3 ขอส่งหลักฐานผ่านระบบของวารสารการบริหารปกครอง

การเขียนรายการอ้างอิง

Reference Writing

1. การอ้างอิงในเนื้อความ การอ้างอิงในเนื้อความเป็นการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อความ ให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี (Author date in text citation) โดยระบุชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และหน้าที่อ้างอิงเอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้างอิง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น ดังนี้

1.1 การอ้างอิงชื่อบุคคล คนไทยให้ลงชื่อตัวและนามสกุล ส่วนชาวต่างประเทศให้ลงเฉพาะชื่อสกุล
ตัวอย่างการอ้างอิง

ผู้แต่ง 1 คน (นพพล อคฺฮาด, 2556: 10)

ผู้แต่ง 2 คน (กตัญญู แก้วหานาม และนพพล อคฺฮาด, 2556: 66)

ผู้แต่ง 3-5 คนให้ใส่ชื่อทุกคน (สุจริต เพียรชอบ, สายใจ อินทร์ทรัพย์ และ สายใจ สุวรรณชาติ, 2548: 5)

ผู้แต่งมากกว่า 6 คน (สุวกิจ ศรีปัดดา และคณะ, 2550: 145)

1.2 ชื่อนิติบุคคล หน่วยงาน องค์กร ที่ทำเอกสารให้ระบุชื่อหน่วยงานตามที่ปรากฏ

ตัวอย่างการอ้างอิง (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2549)

2. เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงส่วนท้ายเล่ม โดยรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้พิมพ์ได้ใช้อ้างอิงในเนื้อความ พร้อมจัดเรียงรายการเอกสารตามลำดับอักษรของผู้แต่ง และให้ใช้การอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association Citation Style) ดังนี้

หนังสือ (Book)

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อหนังสือ**. ครั้งที่พิมพ์ (ถ้าพิมพ์ตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป) สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ และนพพล อคฺฮาด. (2559). **นักการเมืองถิ่นจังหวัดหนองบัวลำภู**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

Denhardt B. R. & Janet V. D. (2011), *The New Public Service : Serving Rather than Steering*. (3rd). Armonk, NY : M.E.Sharpe.

บทความจากหนังสือที่มีผู้วิจัยเฉพาะบท (Book Article or Chapter)

รูปแบบ ชื่อผู้วิจัยบทความ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ/บท/ตอน. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ). **ชื่อหนังสือ**. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์, หน้า.

ตัวอย่าง

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2549). สิทธิมนุษยชนในบริบทของสังคมการเมืองไทยสมัยใหม่. ใน ธเนศ วงศ์ยานนาวา (บรรณาธิการ). **จักรวาลวิทยา**. กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม, -325 - 389.

Wamsley, G. L. and et al. (1990). Public Administration and the Governance Process : Shifting the Political Dialogue. in Wamsley, G. L. (Editor). **Refunding Public Administration**. California : Sage Publication, pp. 31 - 51.

บทความจากวารสารหรือนิตยสาร (Journal or Magazine Article)

รูปแบบ ชื่อผู้วิจัยบทความ. (ปีที่ตีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่): หน้า.

ตัวอย่าง

นพพล อัครชาติ. (2560). วิธีประชาธิปไตยในบริบทวัฒนธรรมชุมชนอีสาน. **วารสารการบริหารปกครอง**, 6 (ฉบับพิเศษ เดือนกันยายน): 84 - 104.

Akhat, N. (2017). Democratic Way in the Community Cultural Context of Thai Northeastern. **Governance Journal**, 6 (Special Issue, September): 84 - 104.

บทความจากหนังสือพิมพ์ (Newspaper Article)

รูปแบบ ชื่อผู้วิจัยบทความ. ปีที่พิมพ์. “ชื่อบทความ.” **ชื่อหนังสือพิมพ์**, หน้าซึ่งปรากฏบทความ.

ตัวอย่าง

ผาสุก อินทรารุช. 2544. “สังคมชนชั้นสมัยก่อนประวัติศาสตร์ใน ประเทศจีน.” **กรุงเทพธุรกิจ**, หน้า 6-7.

บทความจากฐานข้อมูลอินเทอร์เน็ต (Article from an Internet Database)

รูปแบบ ชื่อผู้วิจัยบทความ. ปีที่เผยแพร่. “ชื่อบทความ.” ชื่อวารสาร ปีที่ (ฉบับที่). สืบค้นจากแหล่งข้อมูล/สารนิเทศ. วันที่ทำการ

ตัวอย่าง

Mershon, D. 1998. “Startrek on the Brain: Alien Minds, Human Minds.” **American Scientist** 86 (585). Retrieved from Expanded Academic ASAP database, July 29, 2017.

ชร ปิติตล. (มปป.). แนวคิดเรื่องชุมชนนิยมกับการสร้างเสริมเสรีภาพ. (Online) สืบค้นจาก <http://v-reform.org/wp-content/uploads/2014>, เข้าถึงเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2558.

บทความจากสารานุกรม (Encyclopedia Article)

รูปแบบ ชื่อผู้วิจัยบทความ. ปีที่พิมพ์. “ชื่อบทความ.” ใน ชื่อสารานุกรม. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์, หน้า.

ตัวอย่าง

เจริญ อินทรเกษม. (2515). “ฐานันดร.” ใน สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: นามิบุ๊คส์
พับลิเคชันส์, หน้า 6912-6930.

ปรัชญา (Philosophy)

“ความรู้สร้างคุณค่า ภูมิปัญญาสร้างสังคม”

วิสัยทัศน์ (Vision)

“เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น อันดับ 1 ของประเทศภายในปี 2570”

พันธกิจ (Mission)

- 1) ผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถทางวิชาการและทักษะในวิชาชีพ รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลมีคุณธรรม จริยธรรม และมีความใฝ่เรียนรู้
- 2) จัดการศึกษาทางด้านวิชาชีพทั้งระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญาเพื่อตอบสนองความต้องการตลาดแรงงานและประเทศ
- 3) ส่งเสริมการวิจัย การบริการวิชาการและวิชาชีพ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพการผลิตและบริการชุมชน สังคมและประเทศ
- 4) ทะนุบำรุงศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ส่งเสริมและสนับสนุนการกีฬาและนันทนาการ

เรียบเรียงและจัดเนื้อหาโดย : รศ.ดร.กัตัญญุ แก้วหานาม
ออกแบบปกโดย : รศ.ดร.กัตัญญุ แก้วหานาม